המודיע

בטאון אגודת ישראל העולמית — ירושלים

בס"ד יום ערש"ק, פ' משפטים כ"ח שבט מ"ז (27 בפברואר 87)
דף היומי: בבלי — בבא מציעא מ'; ירושלמי — כתובות ס"א

שנה ל"ח גליון 10726
1 שקל כ' מע"מ

שמיר: המחלוקת בענין הועידה עלולה לגרום לפרוק הממשלה

האמריקנים אינם מאמינים בהצלחת ועידה בינלאומית ★ — הועידה חריגה מקווי היסוד של הממשלה

ראש הממשלה, יצחק שמיר, אמר אתמול, שהפתרונות המיטשל באה"ב מכינון ועידת שלום בינלאומית הפת "התמימותיות". האמריקנים אינם מאמינים בהצלחת ועידה כזו, אך בלחץ גורמים שונים, וכדים גם בגורמים ישראליים, הם בודקים את אפשרות כינוסה. שמיר הוסיף, כי המחלוקת בענין זה עלולה להביא לפרוק הממשלה.

מר שמיר אמר את דבריו אתמול בצהרים, בהרצאה בפני חבר הנאמנים של הסוכנות היהודית בירושלים. בהתייחסו לנסיעת ממלא מקומו ושר החוץ, שמעון פרס, למצרים, אמר ראש הממשלה, שועידה בינלאומית חורגת ממסגרת קווי היסוד של הממשלה ושר החוץ לא יוכל להתחייב בשם ישראל בכל הקשור בנושא זה. ראש הממשלה הביע את דעתו הנחרצת נגד ועידת שלום בינלאומית והביע בטחון שועידה כזו לא תקום גם בעתיד. (ראה: "חוגים מדיניים" בעמוד ב').

באשר לשמועות על רשימת אישים פלשתינאים שתוגש לשר החוץ במצרים אמר ראש הממשלה, שכל השימה שהאנשים הנזכרים בה מקובלים על אש"ף אינה מקובלת על ישראל.

פרס בקהיר: לא באתי כדי לפרק את הממשלה

קהיר, — מ"מ מקום רה"מ ושר החוץ, שמעון פרס, אמר, לאחר פגישתו אתמול עם הנשיא מובארק: "לא באתי לכאן כדי לנסות לפרק את ממשלת ישראל. כדי להסכים, צריכים להיות שני צדדים, אולם כדי להתפרק יש צורך רק באחד, ואני איני מציע פירוק".

הוא אישר, כי המכשולים שנותרו נוגעים בעיקר לשיתופם של הפלשתינאים ושל הסובייטים בועידה הבינלאומית. הוא סרב לומר מהו אופיים המדויק של הקשיים לגבי שיתופם של הפלשתינאים, אולם ציין, כי מצרים וישראל מסכימות כי הנציגים בועידת שלום צריכים להיות מקובלים על כל הצדדים.

רבין: הויכוח בענין הועידה עקרוני תיאורטי

שר הבטחון, יצחק רבין, אמר אתמול, כי הויכוח בין המערך לליכוד על הועידה הבינלאומית הוא ויכוח עקרוני תיאורטי, שיהיה לו משמעות אופרטיבית רק אם תהיה ההצעה השלמה מול ישראל

רבין אמר, כי אם יתמלאו התנאים הישראליים לגבי הועידה הבינלאומית — רק אז הוא מציע להביא את הנושא להחלטת הממשלה. שר הבטחון הביע השתתפות ברה"מ וסין בועידה הבינלאומית בכינון יחסים דיפלומטיים עם ישראל ופתיחת שערי העליה מבריה"מ.

● ירושלים, — מכללת אר' רעודה נפתחה אתמול ללימודים, לאחר שהיתה סגורה במשך 3 שבועות לפי הוראת כוחות הבטחון, מחשש להפרות סדר. (עתים)

גבריאל משה שטאובר
בני ברק — ישיבת גור חיפה

רחל לאה צוקרמן
ברוקלין — ניו יורק

מאורשים

בס"ד, אשדוד, אור לעש"ק שקלים כ"ח שבט תשמ"ז

מנחם גליק
בני ברק

צפורה בוים
לונדון

מאורשים

בסעד, אור ליום חמישי כ"ז שבט תשמ"ז

פרס ומובארק העלו "רעיונות חדשים" וייפגשו לשיחה נוספת הבוקר

מאת סופרנו המדיני

ההשערות כי השיחות בין שר החוץ שמעון פרס ובין שליט מצרים מובארק יזהו בהרכב הנציגות הפלשתינאית או יתלו מספר שמות של "נציגים אותנטיים" המוסכמים על ירדן במקום אש"ף לא התאמתו. הדובר היחיד שפרס יכול היה להציג עם סיום שיחתו היה כי בשיחה הועלו רעיונות חדשים לקידום השלום.

רמז להתקדמות בשיחות ניתן לראות בפגישה נוספת שתיערך הבוקר בין פרס ובין מובארק לפני שובו של פרס לישראל אין כל בטחון שתפרסם הודעה משותפת ומר פרס בעצמו מנסה להוריד את ה"פרופיל" בהדגישו כי לא חשב לחזור ממצרים עם סיכומים אלא המשך הבירורים לקידום השלום והוא נוכח לדעת שמצרים מעונינת אף היא בהסדר מקיף.

ועדת טאואר: לישראל היה תפקיד "פעיל" בפרשת הנשק

המסקנות: "לא ברור אם היוזמה למכור נשק לאירן ישראלית או אמריקנית" ★ דונלאר ריגן — האחראי העיקרי למהומה בבית הלבן ★ ביקורת גם כלפי הנשיא

וואשינגטון, — קשה לקבוע אם היוזמה למכור נשק לאיראן באה מצד ישראל, או בעקבות בקשה אמריקנית, אם כי ישראל מילאה תפקיד "פעיל" בפרשה. זוהי המסקנה המרכזית השלה מדו"ח ועדת החקירה הנשיאותית בפרשיה האיראנית, בראשות הסנטור לשעבר ג'ון טאואר, שפורסם אתמול.

הדו"ח מותח ביקורת חריפה כלפי ראש מטה הבית הלבן, דר' נאלד ריגן, וקובע כי "הוא נושא באחריות העיקרית למהומה שהשתלטה על הבית הלבן כאשר נתגלתה הפרשיה בציבור". מחברי הדו"ח קובעים עוד, כי ריגן "היה מעורב באופן אישי ופעיל בעניני המועצה לבטחון לאומי תכה כמעט בכל הישיבות שנגעו לנשא האיראני. ככל אחד אחר, היה ריגן צריך לעמוד על כך שהתנהל תה־ליך מסודר".

הועדה קבעה, באשר לאחריותו של הנשיא רייגן עצמו, כי הנשיא איפשר ליועציו לפעול באופן "לא מקצועי", הגם שכנראה לא הי־ה מעורב בניהולו השוטף של ה מבצע.

הדו"ח קובע עוד, כי המניע־ המרכזי לתמיכתו הנחרצת של רייגן במבצע, היה רגש הרחמים שחש כלפי בני הערובה בלבנון, אולם הנשיא היה מנותק יתר על־ המידה מהוצאתו לפועל של המבצע. מחברי הדו"ח מדגישים, כי רייגן ידוע בכך שהוא מפקיד את הביצוע של המדיניות שהוא נוקט בה בידי יועציו, אולם במקרה זה "היה מדובר במבצע מסוכן ומסובך ביותר, ועל הנשיא היה להבטיח שמערכת המועצה לבטחון לאומי לא תכשיל אותו.

הנשיא לא כפה עיון מחודש במדיניותו ולאורך כל זמן המבצע, לא עמד על מסירת דין וחשבון בנושא".

הועדה מעריכה כ"אפשרית" את העובדה כי הנשיא אישר מראש בספטמבר 1985 העברת נשק לאירן באמצעות ישראל.

הודעה משמחת לציבור החרדי
ביום ראשון ראש־חודש אדר נפתחה בעזה"י
חנות לחליפות גברים באיכות גבוהה
בהשגחת המעבדה העירונית
לבדיקת שעטנז בני ברק
ובפיקוח הרב לנדא שליט"א אב"ד בני ברק
על כל חליפה — תוית המעבדה
לרגל הפתיחה הנחות גדולות
אחים טוויג
רח' ר' עקיבא 38 ב"ב
טלפון 707046

פצצה פורקה בלא־נזק בבית כנסת בברצלונה

ברצלונה — משטרת ברצלונה פירקה אתמול בבוקר, בלא שנגרם כל נזק, פצצה שנתגלתה בבית הכנסת בברצלונה, מסר דובר המשטרה.

מקורות במקום מסרו, כי הפצצה היתה מורכבת מ־10 ק"ג חומר נפץ ונתגלתה בשעה 8 על ידי שוטרים, המופקדים על הגנת בית הכנסת.

לפני מספר חודשים, חיללו אלמונים קברים בחלקה היהודית של אחד מבתי הקברות בברצלונה. (עצ).

אש"ף סיפק נשק לבריגדות האדומות

רומא — שניים מכלי הנשק שבהם השתמשו פרוריסטים בשוד מוויין כ־14 בפברואר ברומא, אשר בו נהרגו שני אנ־שים, מקורם במשלוח של נשק שסיפק אש"ף ב־1979 לבריגדות האדומות — נודע אתמול ממקור מקורב לחקירה.

התוצאות הראשונות של הב־דיקות הבאליסטיות תואמות את החקירה שמנהל השופט החוקר של ונציה, קארלו מאסטלוני, זה שנים מספר על הקשרים הבריגדות האדומות לבין אש"ף. (עצ).

ניצול טרבלינקה, אליהו רוזנברג, המשיך אתמול בעדותו:

גדרות למחנה הוסוו במחטי אורן כדי שהקרבנות לא ידעו לאן הם הולכים

"זעזעתי כשנודע לי שטוביה פרידמן אמר, שהרגנו את איואן, ושאינו עוד בחיים"

"הרתחתי מזעם כאשר נודע לי, כי טוביה פרידמן סגן במסיבת עתונאים שקיים לפני כמה חוד־שים, שאני העדתי בפניו, כי הייתי בין אלה שפרצו לצריף בו ישנו האוקראינים והרגנו שם את איואן, או ששמעתי מפי אחרים שהם פרצו והרגו את האוקראי־נים ואיוואן ישן שם. גם רמזתי על כך שהוא אמר כי אין אני יכול להעיד על כך מפני שאינני יותר בחיים" — דברים אלה אמר אתמול ניצול טרבלינקה, אליהו רוזנברג, בחקירתו הנגדית על ידי הסנגור מארק אוקונור במשפט דמיאניוק בירושלים.

"אני מאד כעסתי והתקשרתי אליו בטלפון ואמרתי לו: "טאדק (טוביה), באיזה רשות ובאיזו חוצפה אמרת את הדברים האלה? אתה בן־בליעל. אתה עוד תשלם בעד זה".

העד גם אמר, כי שאל את פרידמן באותה שיחה: "כמה כסף קיבלת מאו־קונור על השקר הזה". ואז הוא סגר את הטלפון.

העד נשאל עוד אם מסר עדויות נוספות על מה שעבר עליו במחנה המוות.

הוא סיפר כי לאחר שברח מהמחנה והתגייס לצבא הפולני, נפגש לפני כיבוש וארשה עם עובדת השלטונות הפולנים בלובלין. היא ביקשה כי ירשום את אשר עבר עליו בטרבלינקה והוא עשה זאת וכתב את הדברים באידיש ומסר לה.

העד נשאל אם מתוך יוזמה עצמית, כתב את זכרונותיו והוא אמר: "אני לא רציתי לכתוב. זה נמצא אצלי בפנים. כאב לי מספיק גם ככה. זה רווי בדם שלי. אם מבקשים ממני שאני אספר, אני תמיד מוכן לספר על כך וכך אני גם עושה בפני קבוצות שונות, ועשיתי זאת בפני ועדות חקירה".

האם התייחסת בעדויות שלך לאדם בשל "איואן גרוזני" הצאר של רוסיה? (זה היה הכינוי בקרב האסירים היהודים לאיואן האיום)

העד השיב, כי הוא לא השתמש במונח הזה ובעדויות שלו תמיד סיפר על איואן ולא על איואן גרוזני.

שאלה: האם אתה הבטחת כי פרידמן התבטא שאתה, אליהו רוזנברג, הרגת את איואן?.

תשובה: הוא התבטא כאילו אמרתי: אנו פרצנו לצריף בו ישן איואן ושהוא נהרג שם.

הסנגור חוזר ושואל את העד: "האם לא אמרת לטוביה פרידמן: אנחנו פרצנו פנימה והרגנו את איואן כשהיה ישן?"

תשובה: אני אמרתי לו שנאמר לי באידיש, כי המורדים פרצו לצריף של האוקראינים ונהרגו שם אוקראינים ושם גם ישן איואן.

העד נשאל במהלך החקירה אם עסק במחנה ההשמדה בהט־ואה התבקש למסור פרטים.

מר רוזנברג סיפר כי הגרמנים עשו מאמץ להסוות את מחנה ההשמדה העליון בטרבלינקה כדי להפרידו לחלוטין מן המחנה התחתון ושאיש במחנה התחתון ומי שמגיע למחנה לא ידע מה מתרחש שם. הוא סיפר כי השת־משו לשם כך במחטים של עצי אורן ואשות. הוא תיאר אסירי הכ־פיה במחנה הערימו מחטי אורן ועלים על הגדרות והקיפו את

(המשך בעמוד אחרון)

השיבושים בבתי החולים נמשכים גם היום

היום החמישי לשביתת עובדי המשק

השיבושים בבתי החולים הממשלתיים ימשכו גם היום, היום החמישי לשביתת עובדי המינהל והמשק.

האחיות הפסיקו עבודתן למשך שעתיים, לאות תמיכה בשובתים. חרף עבודת מתנדבים ובני גדולים בבתי החולים הוגש מזון בצמצום וחסרה אספקה סטרילית וכביסה נקייה.

חולים נתבקשו להביא ציוד מהבית, בעקבות דחיית הניתוחים המתוכננים, נוצר עתה תור ארוך וחולים רבים יצטרכו להמתין.

(המשך בעמוד אחרון)

ביהמ"ד "עטרת צבי לבית יהושע" זידיטשוב
רח' נחמני 58 תל אביב

ביום השנה להסתלקותו של
עטרת ראשנו מורנו ורבנו
הרה"צ רבי נתן אייכנשטיין זצ"ל
תיערך אי"ה
סיום משניות וסעודת מצוה לעילוי נשמתו
ביום ראשון, אור לב' דר"ח אדר בבית מדרשינו
בשעה 8.00 בערב

המתפללים

רגשי הוקרה והערכה
למעי"כ שלותא דרבנן, ראש וראשון לכל דבר שבקדושה,
העומד בראש מערכות הציבור החרדי
הח"כ הרב מנחם פרוש הי"ו
על עזרתו הדחופה בשעה קשה
ישלם לו ד' כפלים כפעלו ויזכה עוד רבות בשנים להמשיך
בשליחות הקודש שהוטלה עליו ע"י גדולי ישראל
ב. דוד גוטליב
שכונת רמות ירושלים

עקב תקלה טכנית
הועברה חתונת
לודמיר-רושגולד
לאולמי וגשל
רח' מלצר 15
באותו יום ובאותה שעה
כמפורט בהזמנות

הנני מזמין בזה את כל ידידי
להשתתף בשמחת
נשואי בתנו
שתתקיים בס"ד באולם ווגשל
ביום שלישי ב' באדר בשעה 7 בערב
אברהם ריסנר
נא לראות הזמנה זו כאישית

ברכת מזל טוב חמה ולבבית
לרום מעי"כ האי גברא רבא איש האשכולות, רב הפעלים שלשלת היוחסין, ידיו רב לו בכל מכמני התורה ראש הישיבה הדגול והמעוז מרביץ תורה לעדרים שי"ב הגאון האדיר והמפורסם בש"ק
כש"ת מורנו רבי פנחס מנחם אלתר שליט"א
אחיו של כ"ק מרן אדמו"ר מגור שליט"א
וראש ישיבת שפת אמת
וכל המשפחה הכבודה שי'
לרגל שמחת נשואי בנו היקר הבי המופי בתוריי"ש עדיו לגאון
מו"ה דניאל חיים הי"ו
עב"ג הכלה המהוללה תחי'
בת ידידנו הנכבד מחשובי אברכי חסידי גור
הרה"ח ר' שאול בורזיקובסקי הי"ו
יזכו לראות מהם רב נחת ושובע שמחות תורה וגדולה יתאחדו על שלחנם ויקימו בית נאמן בישראל לתפארת אבותיהם הק' זי"ע
מאחלים
יהודה אריה בורזיקובסקי ומשפ' יוסף בידרמן ומשפ'
יחיאל שיינווקסלער ומשפ' דב בידרמן ומשפ'
גם אני עונה כנגד המברכים דוד מנדלקורן ומשפ'

להציל הנופל
באתי לבקש בזה לרחמנים בני רחמנים על ת"ח יקר שלמד מלפנים בישיבתנו הק', מטופל בילדים רבים, ואשר אשתו נפלה למשכב ר"ל. ועתה עלו ונשתרגו על צוארו חובות עצומים מפני הצרכים הדחופים ממש. והגיעו הדברים למצב שיצטרך למכור את דירתו המצומצמת מפני נושיו ויוכל להגיע למצב של התמוטטות.
ולכן באתי בקריאה נרגשת לבוא לעזרתו, ואין לשער גודל השכר של החזקת ת"ח יקר כזה בצר לו.
וע"ז בעה"ח
אבא מרדכי ברמן
גם אנו מצטרפים לכל הנ"ל
חיים פינחס שיינברג
שלמה זלמן אויערבאך
התרומות אפשר לשלוח או להביא לכתובות דלהלן
בירושלים:
הרה"ג ר' חיים דב אלטוסקי ת"ד 5839 | הרב שמעון ברגשטיין שאולזון 59
הרה"ג ר' אהרן פלדמן הפסגה 71 | הרב צבי גרסנר תפארת רמות 81
הרה"ג ר' מרדכי שקוביצקי ארזי הבירה 47 | הרב יהושע חייטבסקי סנהדריה מורחבת 138
הרב ישראל אלטוסקי סורוצקין 41
בבני ברק:
הרב יששכר דב לדרמן רשב"ם 5 | הרב שמואל לוססיג רוזנהיים 10
או להפקיד בכל סניפי בנק המזרחי לטובת חשבון צדקה 334764 סניף גאולה ירושלים
נ.ב. יכולים גם לצאת בזה מצות זכר למחצית השקל ומצות מתנה לאביון בפורים בהדור רב

מרבים בשמחה!!
הלכה פסוקה!!
משנכנס אדר מרבים בשמחה וכל אחד מתכונן לחוג את הפורים בדיצה ובחדוה אך בפינה נידחת יושבת לה אלמנה המקוננת לה במר נפשה על מצבה העגום הדואגת איך ובמה תכלכל את צעדיה הבאים לקראת חתונת בנה החתן נ"י ובתה הכלה תחי'
בו בזמן שהיא מחוסרת כל
אנא לבא לעזרתה בצר לה ולשמחה בשמחת פורים כשר ושמח
ראה קריאת הרבנים שליט"א בעמוד על דא ועל הא עמוד ד'

מזור מזון בבני ברק
חדש
בהכשר הרב לנדא
★ פיצוחים ★ קטניות ★ פירות יבשים
★ תבלינים ★ שימורים ★ ומשקאות
בסיטונות וליחידים
במחירים זולים ללא תקדים
המכירה למוסדות במחיר סיטונאי
הגיעו ופלים וביסקויטים במחירי המפעל
מבצע ללא תקדים לקראת פורים
הגיעו קוביות סוכר לפסח
בואו והווכחו
שירות אדיב
רבי עקיבא 43 ב"ב טל. 787591
נשמח לראותכם תודה

שבועיים אחרונים - חיסול!!!
אופנה וחייטות רומן
"בגיר" חליפות איכות מעודפות
חייטות מקצועית · שרות מעולה!
מכירת חיסול מלאי
ביאליק 24 רמת־גן
ROMAN
מחלקת תיקונים משוכללת במקום
חיסול חליפות בגיר 255 ש"ח
חיסול מעילי גשם 203 ש"ח

מפעלי נופש
ישיבת חדרה
שע"י מוסדות איתרי חדרה
חופשת הפסח האידיאלית
בקרית הישיבה המטופחת בחדרה,
תמצאו מקום נופש אידיאלי
לכל המשפחה
★ חדרים מרווחים
★ מדשאות וגינות נוי — מקומות משחק לילדים
★ תנאי הבראה מעולים
★ מטבח משובח — כשר למהדרין מן המהדרין (לא שרויה)
★ תוכניות לשעות הפנאי — הרצאות שעורים ועוד
המחיר רק 36 דולר ליום,
להזמנות טלפון 02-713389, 02-714680
בין השעות 8.30-15.30
בשעות הערב טל. 02-538491

מרכז מוסדות [illegible] באה"ק
בס"ד
הזמנה של מצוה
הננו מתכבדים בזה להזמין את כל אנ"ש, ידידנו, אוהדינו וציבור מוקירי התורה, להשתתף במסיבה החשובה לכבודה של תורה
ה"מלוה מלכה" השנתית
למען מוסדותינו הק'
שתתקיים בעזה"י במוצאי שבת קודש פרשת שקלים אור לל' שבט תשמ"ז (28.2.87) בשעה 8.30 באולם שע"י ביהכנ"ס הגדול, רח' ר' עקיבא 53 בני ברק
בהשתתפות: כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
אדמו"רים, רבנים, ראשי ישיבות ואישי ציבור
וברכת ברוך הבא בשם ה'
לאורח הכבוד
ידידנו הנדיב הדגול, הנגיד המהולל בתשבחות, הרה"ח המפואר, רודף צדקה וחסד, עמוד התווך של מוסדותינו הקדושים
מוהר"ר אברהם דב מושקוביץ הי"ו
יו"ר הנהלת מוסדות מכורנו בארצות הברית
לרגל הופעתו בארצנו הקדושה
יהי בואו לברכה!
בברכת התורה, ההנהלה

חדש מעניין מאלף
קנו לילדיכם את משחק הקוביות הא"ב
ראה כתבה בעמוד י"ג

הכל לגן
רח' מאה שערים 7 י"ם

דרושה דירה מרווחת בירושלים
באזור מקור ברוך גשר החיים
בת 3—4 חדרים
עם רהוט ומכשירי חשמל ביתיים
לחודשים תמוז מנחם אב תשמ"ז
(יולי אוגוסט 87)
לפנות לטל. 02-383236, 02-380582

כרמי שלמה
לפורים!
מבחר יינות מתוצרת מובחרת:
☆ יקבי ציון ☆ יקבי ענב
☆ אליעז ☆ אפרת
למוסדות — ישיבות — צרכניות — חנויות
ואולמי שמחות
הזמנות ומשלוחים לכל איזור המרכז
העליה 4 ת"א טל: 03-621189

"נגרית ברקאי"
לאור ההצלחה אנו ממשיכים במבצעי ענק לחגים
+ הנחה לאברכי כולל ולחודרי־בית ולקבלנים
מייצרים חדרי שינה, חדרי ילדים,
מזנונים ועבודות עץ מיוחדים
מחירים לדוגמא:
ארון מטבח למטר החל מ־120 $
רח' הירדן 35
במרתף של אולם "החדווה" בני ברק
מען — טלפון 706644
בנגריה — טלפון 795042

תלמידות "אור חדש",
מרכז חינוכי בגליל, כפר חסידים, רכסים
מציגות
"תמונות בתערוכה"
ו"עם ישראל חי"
ביום שני א' באדר 2 במרץ וביום חמישי, ד' אדר 5 במרץ
באודיטוריום חיפה בשעה 7 בערב
בערב המופע כרטיסים בקופת האולם
תמסורת/02-522717

صكزامن الأصل

בית אהרן על סדר מועד

הופעת הכרך החמישי בסדרת ספריו של הגאון ר' אהרן כהן, ראש ישיבת חברון, יומא טבא הוא לרבנן ולא רק לתלמידיו. אולם שמחה מיוחדת תהיה לתלמידיו שבשעה שילמדו את שיעוריו יעלו על ליבם זכרון הימים מקדם, עת למדו בישיבת חברון, ושאבו מים, שאין מים אלא תורה, מפיו של רבם. וכל שעה שילמדו וילמדו בספר שלפנינו, שפתותיו של אותו צדיק דובבות כדברי חז"ל, ואין ספק שהתלמידים ישמחו למלאות רצון רבם האהוב, זכר צדיק לברכה.

עוד בחייו עלי אדמות נשא ר' אהרן את נפשו להביא לדפוס את חידושיו. ספרו הראשון "בית אהרן" על עניני שבת, מועדות ויובל. יצא לאור בשנת תש"כ, כשנה לפני פטירתו. כח"י שנים לאחר מכן נטל עליו בן אחיו יבלח"ט, הרה"ג ר' זלמן כהן שליט"א, ראש כולל בית אהרן הכהן, להביא לדפוס את יתר כתביו, אשר־השאיר אחריו ברכה. (עד כה זכינו לספרים על מסכתות הש"ס בסדר נשים נזיקין, ועתה לפנינו הכרך החמישי ובו חידושים על מסכת שבת, עירובין, פסחים, חגיגה וכן כמה שיעורים במס' יבמות חולין ומעילה, שאין בהם כדי ספר שלם. תוסף על כך ליקוטים בענינים שונים (סי' מ"ט בעמ' קכב־קכג).

אין ספק שתלמידיו שזכו לשמוע את שיעוריו התענגו ללומדם. בענין שנים שעשאוהו (שבת צ"ג ע"א סי' לז־לח), הוא מברר את השיטות השונות מדברי רש"י בחילוק בין שניהם יכולים ובין אינם יכולים. אם שניהם אינם יכולים — נוהגים לעשות יחד, אולם אם שניהם יכולים לאו אורחייהו בהכי, ורבי אהרן מסביר ונראה לכאורה שהפטור הוא משום שהוא שלא כדרך הוצאה, ואם כן הוא מקשה, למה צריכים קרא, אלא שלולי הכתוב הייתי אומר דהוי כדרך הוצאה, כיון שכל אחד עושה כדרכו, ואם כן השתא שמיעטה התורה מנלן, הטעם הוא משום דלאו אורחא הוא והוא מסביר את זה על יסוד החקירה לגבי שנים שעושים מלאכה. אם החיוב הוא שאנו מחשבים מעשה עבירה לכל אחד, או שהם חייבים גם אם לא חשיב עבירה לכל אחד משום שנעשתה עבירה משותפת ביניהם, והוא ממשיך להוכיח שזה מחלוקת הראשונים וכך הוא עוסק בבירור דברי רש"י, מתרץ בדרך אגב את קושיות רבי עקיבא איגר, ותוך בירור דברי ראשונים ואחרונים, הוא מתרץ את דברי הרמב"ם למה אין לוקים על לאו דמחמר, והרי הלאו מפורש בתורה שנאמר "לא תעשה כל מלאכה — וב־ המתך שלא יחרוש בו", ולאחר פירוש שיטת הרמב"ם הוא מיישב גם את דעותיהם של יתר הראשונים בענין זה.

לשיטת הרמב"ם בענין שיעורים שהחובל בחי וכו' אינו חייב עד שיהא בדם שיצא כגרוגרת, כדבריו בפ"ח מהלכות שבת הי"ז "הדש כגרוגרת חייב כו', החובל חייב משום מפרק וכו', וכן החובל בחי וכו' חייב משום מפרק וכו' ואינו חייב עד שיהיה בדם או בחלב שהוציא כגרוגרת ומדבריו נראה שבכל המלאכות שיעור כל המשקין הוא כגרוגרת כמו באוכלין, וכל השיעורים החלוקים הם רק בהוצאה. לדעתו מקור דבריו של הרמב"ם מסתירת המשנה והברייתא שם. לאחר ציון כמה מקורות מהם אנו למדים לגבי שיעור שבת, הוא מביע דעתו שהשיעור הוא "לפי צורך השתמשות בני אדם", וכאן הוא מעלה חקירה אם עיקר דין שיעור תלוי בחשיבות הצורך של בני אדם, ובזכות זאת נעשית "מלאכת מחשבת". או שהשיעור תלוי בחשיבות החפץ, רק שערך החפץ אנו מחשיבים לפי צורך השתמשות בני אדם".

כיון שאנו עומדים בשנת השמיטה, נזכיר את הדיון בענין דמי מעשר שני (חגיגה סי' ד') כי הוא דן גם בענין בהמת שביעית לכבר־ רה, ואילו בסי' ל"ח בדיון בענין "שנים שעשאוהו" לענין שבת הוא מיישב גם את קושיית הרמב"ן, מדוע חייב החולב את בהמתו בשביעית, אף דלא כתוב שם "אתה ובהמתך".

בחגיגה (סי' ד') הוא דן גם בענין חיוב חלה בשביעית, אף דפוטר ממעשר, ומסביר את חקירתו של בעל "מנחת חינוך" אם מצות עשה דתשמטנה ונטשתה" הרי אפקעתא דמלכא או אקרקפתא דגברא, א"כ יש כמה נפקא מינה באופן שפירות שביעית לא יהיו הפקר. ועל כרחך דרשא ד"ויאכלו אביוני עמך" אינו מטעם הפקר. וכן אנו נתקלים בכמה מקומות בבירורי הלכות התלויות בארץ.

במס' שבת (סי' כ"ט) הוא מבאר שענין "על הנסים" הוא דין של אזכרה בתפילה, ואילו אזכרת שבת היא מצד חיוב של תפילת שבת. עניני אורח חיים נידונים גם בשני הסימנים הקודמים (סי' כ"ז) בענין ברכת המצוות, שם הוא מתרץ קושית רבי עקיבא איגר, ואילו בסימן הבא (כח) הוא דן בענין הכירא בנר חנוכה.

בשיעורים על מס' פסחים הוא דן בענין יהרג ואל יעבור, בעקבות שיטת בעל המאור כי יהרג ולא יעבור בעבודה זרה וגילוי עריות הוא דווקא כשהנסיון הוא להעביר על הדת, אבל אם הוא מתכוון להנאת עצמו אינו חייב למסור נפשו. על דבריו אלו הקשה הרמב"ן מהלכה אין מתרפאין בגילוי עריות ומי שעלה בלבו טינא ימות ואל ייהנה מגילוי עריות. לאחר דיון בדברי הרמב"ם והחינוך שאם הוא לא נהרג במקום שעליו ליהרג ולא יעבור עובר משום חילול ה', ולדעת החינוך עובר גם על מצות עשה ד"ונקדשתי", הוא מתרץ את הדברים על יסוד בירורים בדברי בעלי התוספות וראשונים במקומות רבים, והרי לפניך דוגמא של בירור יסודי של סוגיה בהיקף ובהרחבה ועם סיום השיעור כל הקושיות באים על יישובם.

תקצר היריעה מפירוט הנושאים הרבים הנידונים בשעורי הספר שלפנינו, מהם נרחבים ביותר, ומהם הערות קצרות כגון תירוצים לקושיות רבי עקיבא איגר, וידוע כל בן ישיבה כי במאמצים לתירוץ קושיות אלו מקבלים דרך בלימוד ובהבנת הסוגיא. זו היתה מטרתו של רבי אהרן בשיעוריו במשך עשרות השנים שבהם הגדיל תורה ברבים.

בפתח הספר שלפנינו "ציון לנפש חיה" להרבנית החשובה והצדקנית צביה ציל צילה, רעיתו של ר' אהרן שעמדה לימינו כל השנים, הן בהרבצת תורה והן בפעולות צדקה וחסד, ולאחר פטירתו עודדה את הדפסת כל ספרי בעלה עד פטירתה ביום ח' אלול תשמ"ו. זכותה תעמוד לעד.

בפתח הספר הציב הרב זלמן כהן שליט"א, המביא לבית הדפוס המסור בלב ובנפש להנצחת זכרו הברוך של דודו הגדול זצ"ל, עמודים מספר לתולדותיו ובהם משתקפת הערכתו המרובה אליו. מהם אנו למדים מהם על גדולתו של רבי אהרן, דמות של קדושה והתעלות, עניו מופלא, שכל מי שנמצא בקרבתו חש אליו רגש של הערצה.

עברו כבר כחצי יובל שנים מאז נתבקש לישיבה של מעלה ועדיין דמותו מאירה ומזהירה. זכותו תגן על כל בית ישראל לדורות.

בצלאל לנדוי

וּמַפְלִיא לַעֲשׂוֹת

שקושר דבר רוחני בגשמי

רמ"א סי' ו

וַיֹּאמֶר הַגּוּף לַנְּשָׁמָה,
אֲנָשִׁים אַחִים אֲנַחְנוּ
כִּי אָח יַעֲקֹב
לְעֵשָׂו.
וְלָמָּה תֹּאמְרִי
אִם הַשְּׂמֹאל וְאֵימִינָה..

★

וַתַּעַן הַנְּשָׁמָה,
הֲכִי אָחִי אַתָּה
וְתֵשֵׁב עִמָּדִי
יָמִים אֲחָדִים
שֶׁבֶת אַחִים גַּם
יָחַד,
וַעֲבַדְתַּנִי חִנָּם.

★

וַיֹּאמֶר הַגּוּף לַנְּשָׁמָה,
מִי יִתֶּנְךָ כְּאָח לִי,
וְלָמָּה תַּעַמְדִי מֵרָחוֹק.
צַר לִי עָלַיִךְ
אֲחוֹתִי.

★

וַתַּעַן הַנְּשָׁמָה,
אִם חָפֵץ אַתָּה
לוֹמַר לְאָחִיךָ חֲזַק
וּלְהָקִים לוֹ
שֵׁם בְּיִשְׂרָאֵל,
אֶת אָחִיךָ תַּעֲבֹד
וּפָרַקְתָּ עֻלּוֹ מֵעַל
צַוָּארוֹ.

★

וַיַּאַרְכוּ הַיָּמִים
וַיִּכְלוּ הַכֹּחוֹת
וַתִּתְפַּלֵּל הַנְּשָׁמָה
לֵאלֹקֶיהָ.
הַצִּילֵנִי נָא
מִיַּד אָחִי,
וְהוּא כְּרֵעַ כְּאָח לִי
וְאֵת לְצָרָה יָלֵד.
כִּי בָּא אָחִי בְּמִרְמָה
אֶת בְּכֹרָתִי לָקַח
וְאֵת בִּרְכָתִי,
וַאֲנִי —
הֲשֹׁמֵר אָחִי אָנֹכִי.

מִבֵּית לֶחֶם יְהוּדָה

ספר "אבני שהם" ב' חלקים

להגר"מ לוריא שליט"א על מסכת חולין

שנינו במסכת עירובין דף נ"ד ע"א, רבי עקיבא אומר מנין שחייב אדם לשנות לתלמידו עד שילמדנו, שנאמר ולמדה את בני ישראל ומנין עד שתהא סדורה בפיהם שנאמר שימה בפיהם ומנין שחייב להראות לו פנים שנאמר ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם. ופרש"י בד"ה להראות לו פנים, ללמדו לתת טעם בדבריו בכל אשר יוכל ולא יאמר כך שמעתי, הבן אתה הטעם בעצמך וכו'. ולהלן, אשר תשים לפניהם, ולא כתיב אשר תלמדם צריך אתה לסדר ולשום לפניהם טעם המיישב תלמודם עכ"ל.

וכן מובאת מימרא זו של ר"ע במכילתא פר' משפטים בשינוי לשון ח"ל שם, ר"ע אומר ואלה המשפטים למה נאמר? לפי שהוא אומר דבר אל בנ"י ואמרת אליהם אין לי אלא פעם אחת שנה ושלש וארבע עד שילמדו, ת"ל ולמדה את בנ"י יכול למדין ולא שונין ת"ל שימה בפיהם, יכול שונין ולא יודעים, ת"ל ואלה המשפטים ערכם לפניהם כשולחן ערוך כענין שנאמר אתה הראת לדעת, ע"כ.

למדים אנו מדברי ר"ע כי לא די בזה שהתלמיד יודע את מה שלומד וזה שגור בפיו, אלא צריך גם להראות לו פנים טעמו ועמקותו של כל דבר הלכה, וכמו שהרמב"ם כתב בפ"ד מהל' ת"ת ה"ד שחייב הרב ללמוד לתלמיד עד "שיבין עומקו של דבר" וכן הוא בשו"ע יו"ד סימן רמ"ו ס"י. ובמהרש"א הוסיף ביאור על זה כשאדם לומד ויודע טעמו של דבר יכול הוא ללמוד דבר מתוך דבר משא"כ כשאינו יודע אלא את ההלכה הפשוטה ואינו יודע טעמה ועמקותה.

רגילים אנו בעולם הישיבות והכוללים שיש אופן וסדר לימוד של הבנה ועמקות שזה בדרך כלל נלמד בסדרי נשים נזיקין, שמר שקעת יגיעה עצומה להבין שמרעות והלומדות שיש בכל סוגיא. ויש אופן של לימוד הלכה למעשה שזה סדר הלימוד בדרך כלל בכוללים הלומדים טושו"ע, וביותר בלימוד הוראה, שעיקר המשימה היא ידיעת ההלכה על בוריה למעשה. ולכן מעטים אלו הלומדים מסכת חולין בעמקות ויגיעה כמו סדרי נשים נזיקין להבין הסוגיא, פנימיותה וטעמה, כיון שאין זה נוגע כ"כ למעשה. אבל מדברי ר"ע למדנו כי צריכים להתייגע בעומקה של הלכה ובידיעת טעמה ופנימיותה שבלתי זה א"א להבין דבר מתוך דבר ולדמות מילתא למילתא.

ודבר זה אנו רואים מתוך עיון בשו"ת האחרונים והראשונים אשר לפנינו, שהגם שנשאלו הלכה למעשה הרי תשובותיהם מלאות חריפות ועמקות ויסודות של הבנה, כמו תשובות הראשונים והאחרונים. ואין לנו אלא לעיין בספרי האחרונים, כמו תשובות נו"ב, כמה יסודות של לומדות יש בכל תשובה שהשיב לשואלו וכן בתשובות חת"ס ואחיעזר וכו'. וזה הוכחה ברורה כי זה שפוסק הלכה למעשה בהכרח שידע גם עמקות ההלכה. ולא מספיק שינון האמור בשו"ע כדי לדעת לפסוק שאלות שאינם מפורשים להדיא בשו"ע.

ויותר הדבר שייך בזמננו, שמתחדשים בכל יום שאלות הנוגעות למעשה, לפי החידושים במטבחים באופני הבישול וכמיני מאכלות שאין בהם הלכה מפורשת בשו"ע כמו ענין בישול בשר וחלב על ידי אדים ומדיחי כלים של בשר וחלב וסוגי תנורים שאופים בהם מאכלי חלב או בשר, שצריך לכל זה ידיעה מעמיקה בטעמה ועומקה של כל הלכה כדי לדעת הלכה למעשה ולא די הידיעה הפשוטה ביורו"ד.

לפיכך דבר גדול עשה הגר"מ לוריא שליט"א שכבר איתמחי גברא ואיתמחי קמיעא בספריו "אסיפת שיעורים" הכוללים כחמש מאות שיעורים כלליים על סדרי נשים נזיקין ומועד, היורדים לעומקם של הסוגיות הנלמדות בישיבות הק'. וספרי "אבני שהם" על סדר יורו"ד, עניני רבית, נדה, מקואות, בכורות, חלה, שביעית, ועתה הוסיף נדבך חשוב לבנין והוציא לאור עולם שני חלקים "אבני שהם" על מסכת חולין, הכוללים קי"נ סימנים וקונטרסים מיוחדים בדיני חזקה ורוב, עדות ע"א באיסורים וביטול ברוב, רבי הכמות וגדולי האיכות ויורדים לעמקם של הלכות חמורות. חלק ראשון בעניני שחיטה וטריפות, וחלק שני בעניני כסוי הדם אותו ואת בנו מליחה בשר בחלב תערובות, פרק העור והרוטב ועניני מתנות כהונה ומתנות עניים ומצות שלוח הקן.

כל סימן מהם מהוה חידוש ואור חדש בסוגיא. ומבואר בלשון צח ומושך ומאיר עיני המעיין. בספריו על יורו"ד העניק לנו המחבר אפשרות לקיים דברי ר"ע שחייבים להראות פנים בתורה להבין עמקה של הלכה גם במושגים כמו חתיכה נעשה נבלה, ומליח כרותח או כבוש כמבושל כדי שנוכל לדמות מילתא למילתא להבין דבר מתוך דבר.

הספר במהותו וסיגנונו מהוה חידוש בעולם התורה ואין ספק כי יאותו רבים לאורו ויפיקו תועלת גדולה גם אלו שמתכוננים לשבת על מדין ולפסוק הלכה למעשה. ותודתינו למחבר על המתנה טובה שהעלה על שולחן מלכים מאן מלכי רבנן. וברכתינו שיוסיף לבנות עוד נדבכים לתורה כמו שמרמז לנו בהקדמתו [שהיא ברכה בפני עצמה ביאור נפלא ושני אופנים איך להגיע להשגת התורה בדרך שבט לוי שנאמר בהם יורו משפטיך ליעקב, ובדרך שבט יששכר שנאמר בהם יודעי בינה לעתים לדעת מה יעשה ישראל, והיה ראוי להקדיש להקדמה זו מאמר מיוחד אך קצר המצע] שכבר מוכן להוציא לאור חידושיו על עניני מסכת ע"ז, ויהיה הבנין שלם.

א. מ.

עיון בפרשת שבוע - משפטים, שקלים

ה. אבן־שהם

זבחי צדק ומשפטי צדק

רש"י ז"ל מביא בתחילת פרשתנו את דרשת חכמינו ז"ל שבמכילתא בסוף פרשת יתרו, וכלשונו של רש"י: "ולמה נסמכה פרשת דינים לפרשת מזבח? לומר לך שתשים סנהדרין אצל המקדש", ובספרים אחרים: "אצל המזבח", ואמנם כן הוא הלשון התמציתית של דרשה זו במקורה: "אשר לא תגלה ערותך עליו — ואלה המשפטים אשר תשים, נמצאנו למדים שסנהדרין באים בצד המזבח".

לסמיכות פרשת דיני המזבח - שיהא מזבח אבנים, ולא יבנה מאבני גזית, או שיהא מזבח אדמה, ובכל מקום לא יעלו אליו במעלות, כדי שלא תגלה לפניו ערות העולה אליו — אל פרשת דינים ומשפטים, ניתן לנו טעם, והדרשת מסמיכות זו הלכה: שיהא מקום קביעות ישיבת הסנהדריה הגדולה בסמוך למזבח אשר יקריבו עליו את העולות השלמים, המנחות והחטאות, באותה חצר קודש בה יבנה מזבח ה' המרצה ומכפר, בה תבא לשכת הגזית המיועדת למושב זקני חכמי ישראל העוסקים במשפט ודין.

כך ניתן לנו טעם לדעת את פשר סמיכות הפרשיות זו לזו, אבל עדיין יש לנו לבקש טעם להלכה זו, לקביעת לשכת הסנהדרין בחצר המזבח, לסמיכות המזבח ולשכת המשפט זה לזו בחצר אחת, ולמה לא יותן כבוד יוקר להיכל כסאות המשפט למושב זקני העם ושופטיו לבנות לו היכל משלו על הר וגבעה יפי נוף הרחק מהר בית־המקדש או אפילו בהר מן ההרים הסמוכים לו ונשקפים אליו. כהר בית־המקדש — חומותיו ומגדליו, חצרותיו ועזרותיו, לשכותיו וחדריו ותאיו, אולמו והיכלו ועליותו, כן יהיה הר בית־המשפט על מכונו המוכן לו, עם כל מרחביו וגובהו, חומות ומגדלים חצרות ועזרות לשכות חדרים ותאים אולם והיכל משלו, כבית המקדש המוכן לעבוד בו עבודת ה' בקרבן ובתפילה, כן יהיה בית המשפט לתורה ודבר ה', לדת ודין ולחוק ומשפט, ולמה יהיה בית התורה והמשפט מקום אשר ישבו שם זקני העם ושופטיו רק כלשכה אחת בתוך החצר אשר למזבח אל מול פני היכל הקודש, בבית המקדש?!

★

ההפרדה בין הבית המיועד לעבודת ה' בזבחים ועולות לבין הבית המיועד לדין ומשפט, היה אולי נותן יופי והדר למדורים של אלו, אבל יש יופי שהוא מופיע מן התיאום המלא בין שני ערכים תואמים המשלימים זה את זה, ורק מתוך הסמיכות וההתאמה שביניהם יציץ ויאיר זיו יופים של שניהם. וזה כאשר הם שני ערכים שהם חיים ויתקיימו זה מזה ואין להם קיום זה בלא זה, והפרדתם היא השחתתם ורק דיבוקם ושילובם זה בזה יתן לשניהם קיום חיים, ובין שניהם כאחד יופיע הדר זיום של כל אחד מהם משניהם כאחד.

וזה אמור בשני הערכים התאומים: עבודת ה', העבודה שבין אדם לקונו, בקרבן והקטרה, ובתפילה; והצדק והיושר שבין אדם לחבירו, בדין ומשפט, בצדק וביושר, בחסד וברחמים. אין שום קיום לעבודת ה' ולא שום תועלת ממנה אם היא באה מבלעדי הצדק והיושר החברותיים, שהרי הקב"ה: "אוהב משפט, שונא גזל בעולה" (ישעיה סא, ח), קרבן הבא מן הגזל, שנאת הוא לפניו, ואין שום קיום למערכת ערכים של צדק חברתי במקום שאין יראת ה', וכמו שהעיד לנו אבינו הראשון בהערתו לאבימלך מלך פלשתים (בראשית כ, יא): "רק אין יראת אלקים במקום הזה, והרגוני על דבר אשתי", שפיכת הדמים וגילוי העריות יבואו בעקבות עזוב עבודת ה' וכמו שאין להם קיום ללא תועלת ותכלית, כך גם לא תהא יפעת יופי וחן לא לעבודת בורא ולא לסדרי חוק ומשפט אם לא יבואו שניהם כאחד במדה נכונה סמוכים זה עם זה וחיים וקיימים זה מזה, וממקום אחד יצאו ויחדיו ישבו ויגורו בחצרים המשותפת ומיועדת להם זה אצל זה, המזבח ולשכת הגזית, הזבח והמשפט שניהם ניזונים מצדק אחד, ושניהם יישירו פנים אל צדק אחד, ואז יש למקום משכנם תואר "בית ה'", אשר ההולכים אליו ישמחו וישאבו רוח הקודש. וכאשר שר המשורר (תהילים קכב): "שמחתי באומרים לי בית ה' נלך" — שמחה יש בהליכה אל בית ה', אשר לו הבטחה הקיום הנצחי: "עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים", כי על כן היא בנויה על יסודות החיבור שבין שני הערכים: "ירושלים, הבנויה, כעיר שחוברה לה יחדיו" שתי הערכים הם: ששם עלו שבטים... להודות לשם ה', וגם: "כי שמה ישבו כסאות למשפט", והשלימות הזו היא הנוסכת על העיר את חינה וחסדה: "שאלו שלום ירושלים, ישליו אוהביך", שהרי יש שלום בחילה — מכח צדק שבין יושביה, ושלוה בארמנותיה — מכח בטחון בה', שהרי מדברים שלום בה למען אחוה ורעות, ומבקשים טוב לה למען בית ה'. אין שר־המשורר את שיר אהבתו לעיר הנבחרת ולבית ה' מפני התיאום השורר בה בין שני אהבות אלו, אהבת ה' ואהבת משפט, היופי והשמחה נסוכים בבית ה' רק מפני שהוא הבית המיועד לשבטים להודות בו לשם ה' בזבחי תודה והלל והוא הוא הבית המיועד להושיב שם כסאות למשפט. "זבחי הצדק" ו"משפטי הצדק", שניהם יקריאו לעיר בית ה' את שמה "עיר הצדק", שהרי חורבנה ואובדנה באו עליה בעזוב בניה משפטי צדק ולכן מאס ה' בזבחיהם ועזב כבוד ה' את הבית, והבטחה נתונה לבית הזה ולעיר הזו (ישעיה א.): "ציון במשפט תפדה, ושביה — בצדקה".

וזהו הצד הזהי המצוה שציונו ה' להושיב את הסנהדרין אצל המזבח. ויש לנו לדייק בלשון, לא "המזבח אצל הסנהדרין" אלא הסנהדרין אצל המזבח", וכלומר: לעבודת ה' בקרבנות ותפילה, אין שום ערך ותכלית להתקיים ולהתקבל של עם הצדק והמשפט אפילו שעה אחת, העבודה והתפילה אינה שוה את שמה כלל במקום הגזל והרשע, שהרי קרבנות ותפילה מיד מלאה בדמים וגזל לא לבלבד שלא יכפרו על עוון הבצע והדמים, אלא שהם שנואים לפני ה' הם כתועבה לפניו, ואין תפילה נשמעת בין כפים גחלות ודצונות ומקה הולך רכיל, כבתובים ערוכים בספר הנביא ישעיה בראש ספרו: "למה לי רוב זבחיכם... ודם פרים וכבשים ועתודים לא חפצתי, כי תבואו לראות פני, מי בקש זאת מידכם, לא תוסיפו הביא מנחת שוא, קטורת תועבה היא לי..., ובפרשכם כפיהם אעלים עיני מכם, גם כי תרבו תפילה אינני שומע", וכל כל למה? כי — "ידיהם דמים מלאו". ולכן אין "למזבח" שום ערך עצמי בלי הסנהדרין, אבל לסדרי חוק ומשפט לצדק וליושר לצדק וחסד יש ערך לכפר עוון ולהאריך שלוה גם במקום שאין עבודת ה' בקרבן ותפילה, שהרי אין לנו לקבל צדקה מרשעי העמים כדי שלא להאריך שלותם, ועל זה נענש דניאל שיעץ לנבוכדנצר להתכפר בצדקה (ב"ב ד., ושם י:. ועי' במאמרנו לפרשת וירא השתא), הרי שלצדקה יש ערך בפני עצמה, אלא שאין לה קיום בלי עבודת ה', כל מערכת המשפט והצדק ייעוותו ויאבדו ויהיו כלא היו, ומרוב הפקרות יבואו כל רשע וחמס כשאין דרכי המשפט והצדק סמוכים אל עבודת ה' מתוך אמונה בו ואהבתו ויראתו, "כי המשפט לא־לקים הוא" (דברים א, יז) ולכן צריך המשפט להיות סמוך אל עבודת ה' ולינוק מסמכותה של אמונת ה', וזהו לשון חכמינו, כאמור: "סנהדרין אצל המזבח" — יש קיום למשפט וצדק כשהם סמוכים לעבודת ה', ורק כשהם נובעים מרוחה וכחה, שאין ערך לצדק חברתי ולחסד ואהבה באין אמונת ה', שהרי אז הופך הזולת לפניך כאליל שעליך לעבדו, ואיך מרחק מכאן ועד שכל אדם נעשה בעיני עצמו האליל שיש לכל העולם לעובדו... הרי שאין צדק אלא חלק בלתי נפרד מעבודת ה', והוא סמוך וחי ממנה. ועבודת ה' אין לה חיים אלא על בסיס הצדק היושר והצדקה והחסד. מזבח וסנהדרין בחצר אחת.

ושקל אשא בבית נכון ונשא

הקשר הפורי שיש בין כל יחיד ויחיד מישראל, שהוא גם הקשר המאחד את כל כללות ישראל, אל הבית הקודש אשר שם ה' נקרא עליו, אל כסא כבוד ה', אל קרבנותיו וזבחיו, אל מנחותיו ונסכיו, אל קטורתו ומנורת מאורו, אל עבודת כהניו ואל שירי לוייו, אל בגדי הבד הצחורים וטהורים של כהני בית ה', ואל כלי השיר הנעימים ומנעימים זמירות ה' אשר בידי לויי חצר קודש — הוא מטבע הכסף הנשקל וניתן באהבה מיד כל איש בישראל, שקל קודש כסף כיפורים אשר יתן אחת בשנה לכפר על נפשו לפני ה', להיות לו חלק בכל קרבן ומנחה בכל קטורת ונר, בכל נימה של פרוכת ואפוד, ובכל טיפת שמן של מנחה ונר מאור.

שקל הכסף הזה, הנשקל וניתן בחודש אדר מידי כל איש לבית ה', כסף מבחן הוא לישראל ולבית ה'. כשהכסף הניתן לבית ה' הוא "כסף טהור" — טהור מגזל ועושק מבחוץ ומרמה ומכל עולה, כסף טהור הנקנה בעמל כפים טהורות, בנקיון כפיים ובר לבב, אז תהיה עבודת ה' מקובלת לפניו, הקרבנות טהורים והמנחה טהורה, וכל כלי ה' טהורים. הזבח משביע רצון והשיר ערב לפניו משירת מלאכי מרום, כי על כן טהרת כפי שוקלי שקליו תבריק ותזהיר בברק טהרה בעבודה הטהורה. שכשהשקל הנישא מכל עוול, ניתן לבית ה' בטוהר לבב, יהיה הבית נכון ונשא לעולמים.

מי זהב על התורה

בתנאים קשים ביותר, בבר נקרים ובמחנות העבודה, מצא הרה"ג ר' משה יעקב ויס נחום בתורה. בבחינת "לולי תורתך שעשועי" ורק הדרות לבך יכול היה להחזיק מעמד בתנאים האיומים, התת־אנושיים, שבהם היה נתון בשנות האימה. בבדידותו למד בהתמדה ואגר אוצר של תורה וירא"ש, שטיים בידו לעמוק בתורה, גם כאשר לא היה בידו ספרים. אף חידש בתורה והעלה את הדברים על הכתב.

כארבעים שנה לאחר מכן, שנים מספר לאחר פטירתו, כיבדו בניו את זכר אביהם, כאשר הביאו לדפוס את הדברים שכתב בימי הזעם, והם לפנינו "מי זהב" על התורה.

הספר שלפנינו על ספרי בראשית־שמות, סודר על יסוד קונטרסים שנרשמו ע"י ר' משה יעקב. קונטרס ראשון החל לכתוב כאשר היה חבוי בבתקר שבתוך האדמה, בפרברי פרעשבורג, ואפילו חומש לא היה בידו. כמה פרשיות מחומש שמות, שרשמם מתוך הזכרון נמצאים עד היום בידי בניו, וכאשר יצא למרחב ובעזה"י נשתחרר, המשיך בכתיבת הקונטרסים, שבהם העלה על הכתב את חידושיו.

שנים רבות השמיע שיעור בדף היומי מדי יום ביומו בבית המדרש בפרעשבורג, ואף בארץ המשיך להשמיע שיעור "מגן אברהם" מדי שבת בשבתו. לשיעוריו אלו היה מתכונן בעיון בהכנה ראויה, ואין איפוא כל פלא שהחידושים אשר לפנינו בספר "מי זהב" מאירים עיניים ומשיבים נפש.

ניתן להתרגש על כשרונותיו ויכולתו לגלות פנינים בתורתו, ביחוד כאשר לפי המונחים המקובלים בתוכנו היה סוחר שהתפרנס ממסחרו, אם כי כל שעה פנויה הקדיש ללמוד התורה. בפרשת שמות בדברי משה אל יתר חותנו "אלכה נא ואשובה אל אחי אשר במצרים" מצא ר' משה יעקב רמז לדברי המדרש כי בחמישה מקומות נכתב יעקב מלא ואליהו חסר ו"ו, שיעקב נטל אות ו משמו של אליהו, ערבון שיבוא ויבשר גאולת בניו, וכך הוא מסביר שכבר אז נשא משה רע"א מהימנא את נפשו להוציאם ממצרים לחרות עולם, ושתהיה כבר הגאולה השלימה. ייחודה של אות ו"ו לחבר דברים נפרדים, חמש פעמים נוסר אות "וו" משמו של אליהו, וביחד אותיות י"ה, להשלמת שם הקב"ה, שעדיין אין שמו שלם ואין כסאו שלם עד בוא הגאולה.

"נכתב בשנות הרעה בבתקר תש"ה" נכתב בשולי חידוש זה, וכבר אז נדר נדר שכאשר ישוחרר יתרם את עתותיו לטובת הכלל, וכן לחנך את בניו ובנותיו לתורה וליראת שמים, ואמנם לאחר צאתו משבי לפדות קיים את נדרו והקים דורות יראים ושלמים לתפארת.

רבי משה יעקב חיים, שימש בשעתו כראש קהילת פרעשבורג הסעטירה, ולאחר עלייתו ארצה עמד בראש "חוג חתם סופר" בפתח תקוה. אם כי לא השתמש באיצטלא של תורה, הרי מתוך ספרו "מי זהב" על התורה, הכולל ביאורים, פשטים, ומוסר, וביאורי המקראות, אנו למדים שלמרות פנייתו לעולם המסחר לא מש מאהלה של תורה.

רב פעלים היה המנוח, ונאמנה עלינו עדותו של רבי שמואל ואזנער גאב"ד זכרון מאיר על המחבר שעסק בתורה לשמה ופירנס אחרים ממעשי ידיו, בהצנע לכת עד להפליא. בימי החורבן הנורא זכה להציל מאות נפשות מכליון ושמד ובזוי. ולאחר עלייתו זכה וזיכה את הרבים במסירותו ל"חוג חתם סופר" בעירו פתח תקוה.

בין החידושים אשר בספר שלפנינו אנו מוצאים אמרות והברקות על יסוד פשוטו של מקרא ולפעמים הוא מסביר את הפסוקים בשילוב הלכה ואגדה ואף רמזים בפסוק "ויאמר יוסף אל אחיו העוד אבי חי" הוא מקדים את דברי האריז"ל שנשמת יצחק אבינו נתעברה ביוסף, והוא מסביר כי מידת היסוד זקוקה למידת גבורה "איזה גיבור הכובש את יצרו", ומידה זאת היא שעמדה ליוסף לשמור על קדושתו, גם במצרים מקור הטומאה. המחבר מצא רמז לכך בכפל לשונות במקרא וכן בדברי יוסף "העוד אבי חי" וכו'. אף בפרשת בשלח הוא מוצא רמז לשלש סעודות סעודה ראשונה זכר לגאולת מצרים, סעודה שניה לגאולת בבל, וסעודה שלישית היא הסעודה העתידה בב"א.

הסוחר, שהיה שקוע בעסקי מסחרו, הצליח בשעות הערב להתרכז בביאורי הלכה ואגדה, וכך הוא דן למשל בדעות הפוסקים הראשונים שנחלקו בענין חיוב לחם משנה לסעודה שלישית או שאפשר להקל בככר אחד. כן הוא דן גם בהכרעת רבותינו השו"ע על זמן סעודה שלישית, ואף בפרשת "ויקהל" בקשר לעשיית הארון וכלי המקדש, הוא משלב את ההלכה והאגדה כאחד להסביר את הפסוקים.

ראויים להוקרה בניו של המנוח, שהביאו לדפוס את ספרו של אביהם, להציב לו שם. כפי שנראה מתוך ההקדמה נשתמרו כתבים נוספים, ועליהם להמשיך ולזכות את הרבים בכתבי אביהם העשוי לשמש לאות ולמופת לרבים.

ב. לנדוי

סדר "יוצרות" לארבע פרשיות
עם ביאור שווה לכל נפש

לקיים מה שנאמר "דבר בעתו מה טוב" מפיצים עכשיו ראשי מכון "אור הספר" את היצירה הנאה והמשוכללת "סדר יוצרות המבוארות", פרי עמלו ותושייתו של הרב בנימין זאב שישא מירושלים, אשר מוניטין שלו כבר יצאו ביצירות קודמות (זמירות לשבת, קינות לת"ב) כאשר הטעם שמבאר כל מלה בפיוטים בשפה ברורה מיסוד פירושי קדמונים. על הצורך החיוני בביאור כזה אנו פטורים מלדבר, כי כל אדם מישראל המחזיק סידור ביד ומבקש להבין מה שהוא מוציא מפיו, יודע מה קשה לעמוד על פשר המלים הפיוטיות שגדולי עולם ספנו בתוכן עמקים של רגש וכוונה, ומי יבוא בסודם. אין זה סוד שבגלל היותם כספר החתום נהפכה אמירת היוצרות לרבים כתפילה בלא שום אפשרות לכוון בה, וכבר כתב בט"ז בביאורו לשו"ע או"ח (סימן ק') "דבתפילה שצריך להבין בפירוש הדברים, בפרט בפיוטים, שחמור פירושם — אם לא בנתינת דעה רבה עליהם — ודאי צריך להסדיר תחילה. וראה בקובץ אגרות חזו"א (ח"ב אות ק"ע) מביאורי יוצר לפי שקלים אשר רשם לעצמו בגליון הסידור שלו.

בסדר יוצרות שלפנינו כלל המהדיר כל פיוטי שחרית ומוסף לד' פרשיות, קרובץ לפורים, ושבת הגדול, בלווי ההלכות הקשורות לארבע שבתות אלו. לתועלת האיש המדקדק ליצירתו הדפיס גם את כל סדר התפלה לשבת בכדי שיהיה בידו כעין סידור מיוחד לד' פרשיות. ביאורו, השאוב כולו ממקורות קדושים, הציע מחודש את שטף הפיוט בשפה מובנת לנו, נוסף לביאורי מלים יחידות במדור בפני עצמו המסודר על הדף. בן עיטר את הספר "בילקוט פנינים" מקדמונים וספרי חסידות, שלל מגוון של אמרי שפר מסביב לד' פרשיות ויוצרותיהן, להשיב נפש ולהרהיב דעה. במבוא מקיף פתח צוהר לעולם מופלא של פיוט ופייטנים, אשר אש ליהטה סביבותיהם, ורוח הקודש שרתה עליהם ועל שירתם, בראש לכל רבי אליעזר הקליר ז"ל, בהזכירו דברי ראשונים וגדולי הפוסקים בנוגע לאמירת הפיוטים ובאשר לצורת חיבורם, עד להערת בעל "קב הישר" כי "הפיוטים נתחברו ע"פ עצות מלאכי מעלה". הוא מצטט מספר זכירה כי "אמירת הפיוטים מסוגל לאריכות ימים" ואין ספק שרבים ירחשו לו הכרת־טובה על המפתח שנתן בידם להיכנס בגן נעול זה.

א. ספרן

החוג לזכרה
של **בלומה אבוביץ** ע"ה
יערך אי"ה ביום ראשון ל' שבט א' דר"ח אדר תשמ"ז
בשעה 8.30 בערב בבית הכנסת "באר יעקב"
רח' הרב הירש 10 בני ברק.
נא לדייק!

חוג בני תורה של הסתדרות צעירי אגודת ישראל בא"י
קרן הפרסים לתלמידי ישיבות ע"ש
מרן רשכבה"ג הגאב"ד מבריסק זצוק"ל
הננו שמחים להודיע לתלמידי הישיבות הק' ולאברכי הכוללים בארצנו הק' על
חלוקת הפרסים לשנת תשמ"ז
במחזור התשיעי (תשל"ד־תשמ"ז)
לחידושי תורה בכתב על סוגיות הש"ס
המבקשים להצטרף מתבקשים לשלוח את החדו"ת עד ר"ח אייר תשמ"ז, בתנאים הבאים:
א. לזוכים בקרן משנת תשמ"ה־ו' אין זכות השתתפות השנה.
ב. אין לציין על החדו"ת שם או זיהוי אחר.
ג. יש לצרף למשלוח מכתב בו יצויינו הפרטים: השם, כתובת פרטית, שם הישיבה וכתובתה, או שם הכולל וכתובתו והגיל.
ד. ציין באם הנך תלמיד ישיבה או אברך כולל.
ה. החדו"ת. יודפסו במכונת כתיבה בלבד (נא לא לשלוח את ההעתק אלא את המקור, החדו"ת לא יוחזרו לשולחיהם).
ו. החדו"ת מוגבלים עד ששה עמודי פוליו.
ז. ועדת הבוחנים תזמין לפי הצורך את הזוכים בפרסים.
ח. החדו"ת. שיזכו, חלקם יפורסמו בקובץ מיוחד ללא קבלת רשות נוספת וע"ש השולח.
ועדת הרבנים גדולי תורה תבדוק את חדוה"ת ותקבע את הזוכים לפי הסדר הבא:
★ פרסים ראשונים בסך — .500 ש"ח כ"א
★ עוד 4 דרגות פרסים ופרסי עידוד, מספר פרסים מכל דרגה.
★ סדר הפרסים יקבע בנפרד לאברכים ולבחורים כשלכל אחד סדר דומה של הזכויות והסכומים.
חלוקת הפרסים תתקיים אי"ה במעמד חגיגי ומפואר
לשלוח לפי הכתובת:
חוג בני תורה של הסתדרות צעירי אגודת ישראל ת.ד. 238 בני־ברק.
עבור קרן הפרסים

בגתן ותרש בביקור בגאולה:

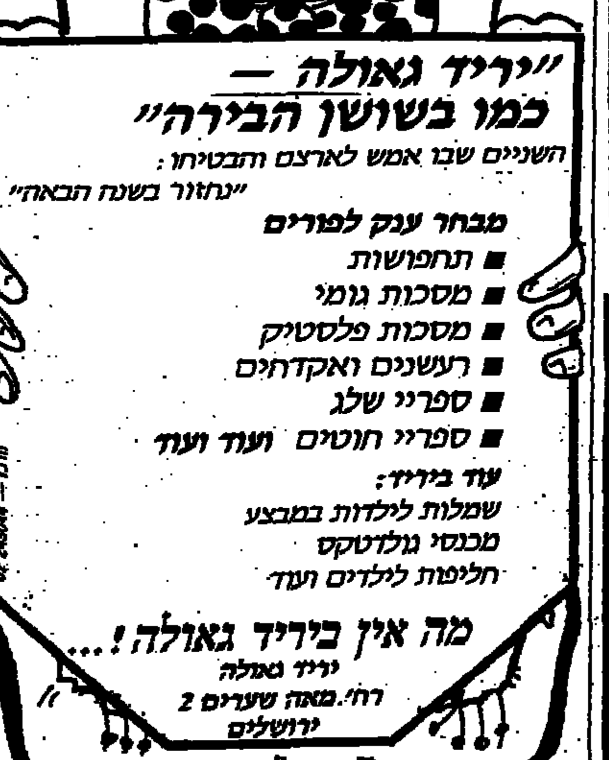

פסח
בישיבת "חפץ חיים" בירושלים
כשר למהדרין – לא שרויה
שמירת שמיטה כהילכתה
מקבלים הזמנות לחג הפסח
הבעל"ט
שנה שמינית ברציפות
לרשות אורחינו דירות מסודרות ומרווחות
אידאלי למשפחות
קייטנות לילדים
רח' ים סוף סנהדריה המורחבת
ירושלים טל' 02־810240 02־863253

מסעדה סינית
"לי"
כשרה למהדרין "גלאט"
CHINESE RESTAURANT
רח' הלל 33 ירושלים טל: 225955
משגיח צמוד — הרב רבינוביץ שליט"א
הבשר רק משחיטה המהודרת של "זהר" ירושלים
פתוח מ־12.00 עד 15.00
מ־18.30 עד 23.30
סגור בימי שישי
במוצש"ק משעה לאחר צאת השבת
10% הנחה למביא מודעה זו
שירות מקצועי
חניה בשפע
מסעדת "לי"
ללא חשש שמיטה
גסטרונומיה סינית אמיתית!

הכונו!
לחגיגת הנחת אבן הפינה
לבנין בית הכנסת צעירי אגודת ישראל "דברי שיר" בני־ברק שתערך אי"ה ביום רביעי ב' ניסן תשמ"ז
בורא עולם בקבין השלם זה הבנין

امكان الاصل

משה עקיבא דרוק

הציונים חוזרים על שגיאותיהם

בירושלים חוגגת השטנה ומורה. באולם "בנייני האומה" חוזרים ומעוררים את האבק מעל השואה האיומה שפקדה את עם ישראל. דמותו של איוון האיום ואלה הדומים לו, מרחפות בכל בית בישראל. ולא חשוב אם האדם היושב באולם כבול באזיקים, הוא האיש, או שחלה כאן טעות, כפי שהוא ממשיך לטעון בעקשנות רבה. ומאליהם עולים וצפים כמה מהאירועים והמחדלים, שאלמלא הם, אפשר שממדי השואה היו קטנים יותר. עולות הדמויות היהודיות ההירואיות, שזעקו והזעיקו את העולם היהודי, וקולם נבלע והושתק על ידי האנשים שעסקו באותה שעה בדאגה אחרת: להניח את היסוד למדינת ישראל ולבנות אותה, אפילו על חשבון אותם יהודים שהלכו לכבשני האש.

רעיון התעתועים, שאפשר למשוח את גלגלי המהפיכה בדם יהודי מצא מקום מקלט גם במחוזות עקומים ומעוותים. במחוזותיהם של אלה, שלאחר מעשה לא נרתעו מלהאשים את הקורבנות כאילו הלכו "כצאן לטבח", והעלילו עליהם עלילות שוא. עלילות אלה בטלו ועברו מן העולם כבר לפני זמן רב. כאשר עשרות בחורים צעירים בעלי זרוע ויוצאי צבא, שמאחוריהם עמדה מדינה יהודית בעלת עוצמה גדולה, הלכו כ"צאן לטבח", במינכן, כאשר לא היתה להם האפשרות לחלץ את עצמם.

באנגליה השלה התחוללה לאחרונה סערה, כאשר הועלה במאי על קרשי התיאטרון מחזה בשם "קסטנר", בו האשים את המנהיגים הציונים בכך שגרמו לשואה. הבמאי נאלץ להוריד את המחזה מהבמה לאחר שמועצת התיאטרון האנגלי פסלה אותו להצגה. המחזה לא יוצג מעל הבמה האנגלית, אולם אין אנו בטוחים שאותו מחזאי לא יביא אותו כמוצר יבוא לישראל. המרבה לקלוט הרבה מתרבות הגויים. "לוחמי החופש" שמרבים לעלות על בריקאדות כדי להציל את הנפשות במדינה, יהיו מוכנים אולי לתת למחזה "הכשר". אום גם אם המחזה ירד לחלוטין, בכל זאת התעוררה מחדש השאלה: "מה עשו היהודים בימים ההם, אלה שהיו בארצות החופש, כדי להציל את אחיהם? האם עשו את מה שביקשו והתחננו בפניהם אותם יהודים שהיו כלואים ונטבחים, שתרמו את נפשם כדי להביא את השואה לידיעתו של הציבור היהודי ומנהיגיו בעולם החופשי? ובין אלה, שהתחננו, בולטת דמותו המאירה של רבי מיכאל דוב ווייסמאנדל זצ"ל.

> *בירושלים מנערים את האבק מעל השואה האיומה שפקדה את עם ישראל.*
>
> *האם גם המחדלים האיומים של הנהגת הישוב חוזרים ומתעוררים במציאות?*
>
> *בקשתו של ראש ממשלת ישראל מהממשל האמריקאי למנוע מעמד פליטים מ"הנושרים" מעידה כי הלקח לא נלמד.*

עד היום אין אנו שוכחים את חטאה של ארה"ב, אשר לא עשתה את מה שהיתה צריכה לעשות בימים ההם, ועד היום לא שכחנו את חטאותיה של בריטניה אשר נעלה את שערי ארץ ישראל בפני פליטי חרב, ונתנה להם לטבוע בים הפתוח ובלבד שלא לתת להם רשות כניסה.

ולא היינו חוזרים לאותם דברים הידועים לכל בר בי רב דחד יומא, ולכל אדם שהתעניין פעם לדעת משהו על ההיסטוריה היהודית העקובה מדם בדור הקודם. אומרים לנו, כי למשפטו של איוון האיום בירושלים יש בעיקר ממד חינוכי, ולא לחינם מוציאים מיליונים כדי לקיים משפט זה, אלא כדי לעורר מחדש את זכרון השואה, שרבים מאתנו כבר לא יודעים אותה, ומעטים עוד נותרו שראו אותה במו עיניהם. ולמי יש היום פנאי וסבלנות לקרוא את הספרים המספרים על אותה שואה? ויש כבר גם המבקשים ליצור תיזה חדשה, שהשואה לא היתה ולא נבראה, אלא בדמיונם של יהודים.

* * *

אם אנו חוזרים אל הנושא הטרגי והמחריד, ומזכירים את העובדה שאפשר היה להציל הרבה יהודים ולהקטין את ממדיה של השואה האיומה, אילמלא מחדליהם של אלה שהתגייסו להשתלט על הכסף היהודי ועל דעת הקהל היהודית. אלה אשר אמרו, כי פרה אחת בעמק יזרעאל חשובה יותר בעיניהם מאשר יהודי אחד בגולה, ויש כיום עדויות בכתב, על מה שמעסיק בימים ההם אנשי הסוכנות היהודית ואת ההסתדרות הציונית, שניים שהם אחד. ודאגה עמוקה ממלאת את לבם של הרבה יהודים תמימים וישרים, שלא לחזור על אותה שגיאה היסטורית.

* * *

אין אנו יודעים מה מצוי בסל הקניות שלקח עימו יצחק שמיר לפני צאתו לשיחות בוושינגטון. בשל סערת הויכוח שהתחוללה בינו לבין מר פרס, המגשש באפילה אחר שלום באיזור, לא ניתנה מלוא תשומת הלב, לאחת הבקשות שהביא עימו מר שמיר לוושינגטון. בקשה שעוררה עליו את רוגזם הזעם גם של אישים יהודים בארה"ב.

הבקשה שלו, יש לה אמנם אופי ציוני, וגם אנו היינו ששים ושמחים אם כל היהודים שניתנה להם רשות לצאת מהכלא הסובייטי הגדול היו עולים לציון ברינה. אבל, הוא עובדה שעליה אין לערער, שרוב העולים היוצאים מברית המועצות מעדיפים להגר לארה"ב, וכל המאמצים והנסיונות שנעשו על ידי שליחי הסוכנות היהודית נכשלו. גם חלק מאלה שבחרו בכל זאת לעלות לישראל, חוזרים ויורדים לארה"ב, ויש סיבות רבות לירידה זו, כשם שיש סיבות רבות לתופעת הירידה של ילידי הארץ, ביניהם כאלה שנחשבו ל"עילית של החברה הישראלית החילונית". רק בימים האחרונים אמר מי שאמר, שאפשר להקים מהם גדודים של חיילים טובים, מטובי הלוחמים במלחמות ישראל, מכל החטיבות, הידועות והלא כל כך ידועות. ליצחק שמיר עצמו היתה הזדמנות לפגוש אותם יורדים בלוס אנג'לס, ומי שמזדמן לארה"ב, נדהם למראה מאות אלפי היהודים הישראלים שמאסו בארץ חמדה, ביניהם קצינים ומפקדים בכירים.

ומה מבקש ראש ממשלת ישראל מהממשל האמריקאי? בקשה לכאורה צנועה. לא להעניק מעמד של פליטים ליוצאי ברית המועצות, כיוון שהם יוצאים לפי ויזה המכוונת אותם רק לארץ ישראל. הסובייטים שנמצאים בלחץ אמריקאי לקרוא דרור ליהודים, מעדיפים שהיתר היציאה ינתן במסגרת של "איחוד משפחות", ורק לכיוון ארץ ישראל. הנימוקים של הסובייטים ידועים, הם לא רוצים לפתוח פתח למיעוטים אחרים שיבואו אף הם לבקש זכות זו לעצמם. הרוסים יודעים זאת, והדובר משרד החוץ שלהם התבטא אפילו בציניות כנגד דרישתו של שמעון פרס, שהעמיד את מתן רשות ההגירה ליהודים כתנאי קודם להסכמה לשתף את הסובייטים בועידה בינלאומית שהוא פועל למענה. "הרי רוב היהודים יגיעו לארצות הברית ולא לישראל" אמר הדובר. אישיות סובייטית רמת דרג אחרת, אמרה למר שמיר ב"אחת ההזדמנויות": "מה תרוויחו אתם, אם ניתן רשות לחמשת אלפים יהודים לצאת מברית המועצות, וארבעת אלפים מהם יעדיפו את ארץ האפשרויות הבלתי מוגבלות?"

מדינת ישראל נוצרה כפי שמוצהר, במגילת היסוד שלה, להיות "מקלט ליהודים נרדפים בכל הארצות". ויש בכך מידה רבה של אירוניה אכזרית, כי רוב היהודים שהגיעו לארץ, לא הגיעו מארצות שבהן מרגיש היהודי את עצמו מדוכא. לא בתימן, לא בעיראק ואף לא במרוקו, היו היהודים נרדפים עד צוארם. להיפך היה צורך במאמץ עליון בכדי להוציא יהודים אלה, שרובם חיו חיי שלוה עם שכניהם, עד שקמה מדינת ישראל. גם היהודים מארצות הרווחה שעלו לארץ ישראל, לא עשו זאת מתוך מניעים כלכליים ואיש לא רדף אחריהם. הם נישאו על גלי ההתעוררות, ורבים מהם באו לכאן מתוך אמונה ותקוה, כי כאן יהיו בטוחים יותר מפני הנגע של נשואי תערובת והתבוללות, המאיימים על הרבה קיבוצים יהודיים גדולים ומבוססים. רבים מבין העולים הללו חזרו כלעומת שבאו, לאחר שנחלו כאן אכזבה, לא רק מבחינה כלכלית חברתית, אלא גם מפני שכאן עמדו חשופים לא פחות, לאותה סכנה של התבוללות לאומית.

בזמנו נעשו מאמצים בכדי לשכנע את הסובייטים, להרשות טיסות ישירות של יוצאי ברית המועצות לישראל, כדי למנוע את הנשירה הגדולה. ספק רב לנו, אם תמרון זה היה משנה את המצב. ארץ ישראל עדיין אינה סגורה תחת מסך ברזל, ומי שלוטש עיניו לכוון ארצות הברית, יכול לעשות זאת מכאן. אישים ישראלים הזהירו לאחרונה כמה פעמים, כי רשויות הקליטה שנכשלו כבר בעבר, אינן מוכנות ליציאה המונית של יהודים מברית המועצות, לא מבחינה מעשית ולא מבחינה כלכלית. מספר המובטלים בארץ הולך ומתרבה, ומהיכן ימצאו מקומות עבודה לעולים מברית המועצות. מי שמעלה בדעתו את הרעיון שאפשר לחזור לתקופת המעברות ועבודות הדחק, טועה ומטעה אחרים. עברה התקופה ההיא, תקופה חשובה מאד בתולדות מדינת ישראל, כאשר אפשר היה לדכא את הרצון והשאיפות של העולים ארצה, כפי שעשו ליהודים שהגיעו מתימן, ממרוקו, מטריפולי ומעיראק, שעשו מהם אבק אדם. היהודים מברית המועצות הרוצים לצאת, עושים זאת מתוך שאיפה לחופש, מתוך שאיפה להתקיים כיהודים, ללמוד את תורת ישראל ולקיים את מצוותיה. הם אינם מועמדים למעברות, אותם אי אפשר לקבל בריסוס של ליזול, שנועד יותר, להשפיל את קומתם מאשר לחטא את גופם.

היהודים בברית המועצות הרוצים לצאת מבעד לגבולות מסך הברזל שואפים לחרות אישית, ונמנעים מלבוא לארץ שיש בה אנשים המנבאים לה עתיד קודר, ולא חשוב מאיזו סיבה הם עושים זאת.

מדינת ישראל במצב הנוכחי מצטיירת בעיניהם בלשונו של אותו חרוזן ציוני לאומי הכותב: "איזה ארץ מטורפת, תאנה תמר ותירוש, רק חולים בתוך סינופת מסריחים על הראש" לא נלך להעתיק את כל מה שהוא כותב, וזה מתפרסם בעתון עברי המופיע במדינת ישראל בלשון העברית ונסתפק רק בקטע אחד או שניים. "איזו ארץ מטורפת עם חינוך כל כך תקין, רק שבבתי ספר תלמידים תוקעים סכין" וממשיך לצטט קטע נוסף לענין שלנו, "איזו ארץ מרותקת, בושם תפוחי זהב. רק שבא עולה מרוסיה ומיד שב לארצות הברית". אם משדר לאומי מקובל, משמיע ברדיו הישראלי את השיר שנעשה פופולרי, על המדינה "ההולכת פייפען". מה יש לנו לטעון נגד היהודי שמבקש לברוח מן הפח ואינו מתכוון להכנס לפחת.

ואין אנו מדברים על אותם יהודים, שהיו כאן וחזרו לברית המועצות לאחר שנחלו כאן אכזבה גדולה. יש גם יהודים שנשרו ועברו לארצות הברית וגם משם הם חוזר למקום מוצאם, עם כל הסיכונים שבדבר. לא הלכנו לבדוק בציציותיהם של אלה מדוע יצאו ומדוע חזרו.

* * *

אם יש הזדמנות כלשהי לפתוח את שערי היציאה מברית המועצות, צריך לנצל כל סדק, כי מי יודע אם זו לא ההזדמנות האחרונה, להציל את יהודי ברית המועצות, שאחרי שבעים שנות מהפכה עודנו חי בגופם עורק יהודי. יש עוד יהודים שלומדים, לא רק עברית, אלא גם משננים לעצמם פרקי תורה ולומדים ספרי חסידות.

במדינת ישראל עומדת הממשלה חסרת אונים נגד השתוללות אנטי לאומית בשם "חופש הדיבור", ואגודת העתונאים הישראלים מזדהה עם ראשי "המרכז לאינפורמציה אלטרנטיבית" שנעצרו בירושלים, שהמשטרה חושדת שהם קשורים עם "החזית העממית" של ג'ורג' חבש. בשם הדימוקרטיה דורשים מאתנו, לתת חופש הבחירה לכל אזרח. בג"צ מוכן להציג בפומבי מחזה המסית את הנוער לא ללכת לצבא, ומחזות אחרים וסרטים שמזדהים עם אש"ף מוצגים בריש גלי, אם כן מדוע זה, אין זכות ליוצא מברית המועצות להחליט על מקום קליטתו. מדוע צריך ראש הממשלה לחפש דרכים כיצד להצר את צעדיהם? לתבוע מארצות הברית להגביל את זכויותיהם, לא לתת להם מעמד של פליטים בכדי למנוע מהם את האפשרות להיקלט.

בימים האחרונים הופיע ספר, פרי עטו של אדם שהיה ראש המודיעין של מדינת ישראל, אלוף בצבא, בו הוא מזהיר מפני "ההתאבדות" וחוזה פורענות דמוגרפית שתחסל את מדינת ישראל, שהיתה בשבילם התקוה האחרונה בלי מרכאות. אם כן מדוע זה אסור ליהודים לחפש לעצמם כבר עכשיו מיפלט בארצות הברית.

אנו חיים כאן מתוך בטחון, בהבטחה האלוקית, "בהר ציון תהיה פליטה". וכי "לא יטוש השם את עמו ואת נחלתו לא יעזוב". לכן אין חלקנו בין היהודים. אבל אותם יהודים מברית המועצות, שהתחנכו על ברכי הכפירה, אין להם אותו בטחון. ואולי אם נציל את גופותיהם נציל גם את נשמותיהם. האם הציונות לא תחזור על קיאה?

י. שפינל

מי כאן שפוי?...

קראנו שתי נוסחאות על דברים שהשמיע מזכיר מפלגת העבודה במחוז ירושלים ויו"ר הקואליציה העירונית, מר עמנואל זיסמן, בכל הקשור להבטחת הסכמתו של מר טדי קולק "לרוץ" פעם נוספת, השישית במספר, לתפקיד ראש עירית ירושלים.

הנוסחה האחת אומרת, כי מר קולק מוכן לעשות זאת "כדי להגדיל את החלק היצרני והשפוי של היהודים בירושלים", וכדי שנבין במה מדובר, הרי ההסבר הוא, שבאם לא ייעשה כך, צפוי שבתוך עשרים שנה תהיה אוכלוסיית העיר מורכבת מ־40% חרדים ו־40% ערבים...

הנוסחה השניה, יותר ממותנת, מספר מר זיסמן, כי נפגש עם טדי קולק כדי לשכנעו לרוץ פעם נוספת כי "לנוכח הבעיות החריפות העומדות על סדר יומה של הבירה, לנוכח התעצמות המרקם הדמוגרפי של העיר ושינוי אופיה בשל גידול באוכלוסיה הערבית, הגירת אוכלוסיה חילונית מן העיר יחד עם גידול במספר החרדים הגרים בבירה, קיימת סכנה שנאבד את הדמות שניסינו לשוות לעיר הזאת במרוצת 20 השנים האחרונות".

* *
*

אם נשים לב, ההבדל בין שתי הנוסחאות אינו גדול. אולי רק במה שקורין "סמנטיקה": בנוסחה הראשונה הוא מדבר על "חלק יצרני ושפוי" המשווע להגדלה בעיר, אבל פה וגם פה ישנה כריכה בנשימה אחת של החרדים והערבים, כאשר שני האלמנטים הללו מהווים "בעיה" מבחינת מר זיסמן. ובין אם אמר את שני הדברים, וגם אם אמר רק דבר אחד משניהם, הריהו מחייב דיון, והוא יכול, ואולי גם צריך — להיות שפוי בהחלט!...

בנוסחה הראשונה, כאשר מר זיסמן בא להעיק על בעיה של 40 אחוז חרדים ו־40 אחוז ערבים בירושלים, הוא אומר, שהתרופה נגדה היא כ"הגדלת החלק היצרני והשפוי של היהודים בירושלים", משמע מכאן, כי שורש הבעיה מבחינתו הוא בכך שהחרדים והערבים הם לא יצרניים ולא שפויים. וזהי מסקנה הגיונית פשוטה מדבריו. ואף אם נגיד שלא אמר אלא רק את הגירסה השניה, גם אז הוא מגדיר שני חלקי אוכלוסיה, עם כל ה"ל־הבדיל" ביניהם, כ"בעיה".

איש לא יחשוד בנו שאנחנו "סניגורי ערבים" ואעפ"כ אין לתת לו להתחמק מן הדיבור הגס שלו, הרחוק מלהיות סתם כשל־לשון, אלא הוא משקף גישה פרקטית של הרבה מדוברי המחנה החילוני הקשוח, הרוצים שסביבתם תהיה מאוכלסת בציבור "יצרני". וזהי, במחילת הכבוד שלו, גישה גזענית מובהקת, על כל הכרוך בה בהדבקת תוויות־גנאי בציבור ובאוכלוסיה שאינם פחות שפויים ופחות יצרניים ממנו, על אף שהוא מחזיק בתואר הנאור של "מזכיר מחוז ירושלים של מפלגת העבודה". אפשר להיות בתפקיד זה ולא להיות יצרני וגם לאבד לגמרי את השפיות, ואם יש למישהו הגדרה אחרת לדיבור מופקר ונטול־רסן מסוג זה - שיקום!

* *
*

מדבר כאן אחד מחסידיו השוטים של טדי קולק, מי שמציג את עצמו כפטרונם המובהק של הערבים בירושלים, ואם יחס והעדפה יש בהם כדי לגרום שאוכלוסיה מסויימת תגדל — הרי כל הזכויות לגידולה והתרחבותה של האוכלוסיה הערבית בירושלים שמורות למר קולק ולמדיניותו. אינו חושבים שיש כאן משום חידוש כלשהו, אבל עד כה חשבנו שמר קולק ואנשיו מתגאים בכך, במיוחד שהם כל כך נהנים, כידוע, מהצבעה מאסיבית של ערבים למען מר קולק בבחירות. והנה מתברר כי זוהי "בעיה", ולא עוד, אלא שיש לו עסק עם משהו לא יצרני ולא שפוי...

או, אולי, הודבק הציון האמור רק לאותו חלק מן הבעיה ששמה "החרדים", ואפשר גם להאמין לזה. אבל כאן אין מקום לשום האשמה על מר קולק וחבריו, כי אילו היה זה תלוי בהם, היה, כמובן, קורה ההיפך מזה... בכל אופן, האוכלוסיה החרדית בירושלים גדלה ואף תגדל עוד יותר בעתיד, למרות כל מה שכבר אמרו, דיברו, השמיצו והכפישו. יהודים חרדים אינם מחכים למוצא־פה או לקריאות־אזעקה של ראש העיריה וחבריו, כדי שיבואו לדור בירושלים ולהתבשם מקדושתה ואוירתה. אהבתם לעיר הזו היא בלתי־מותנית וכך גם נאמנותם לה, אך מוטב שלא לגלוש עתה לאמרציות, ועדיף לעסוק בניתוח הגיוני של הדברים.

* *
*

זיסמן מדבר על "הדמות שנסינו לשוות לעיר הזאת בעשרים השנים האחרונות". והנה מדבריו מתברר כשלון חרוץ וגמור בכל: האוכלוסיה הערבית היא גדולה מדי, כפי שאנו למדים מדבריו; האוכלוסיה החרדית, אף היא "גדולה מדי", וגרוע מכל זה: למרות כל הפעילות המודגשת למען חילוניים — האוכלוסיה החילונית דוקא היא קטנה מדי וישנה בריחה מתמדת שלה מן העיר. ואם מר קולק, במיטב שנותיו ובמלוא כוחו לא הצליח בכל אלה, למה חושב מר זיסמן כי דוקא בשנות הזיקנה שלו, בהגיעו לגיל הגבורות, כפי שצפוי לו עם תחילת הקדנציה הבאה (בעוד שנה ומחצית השנה) — הוא יצליח במה שנכשל בעשרים השנים ולמעלה שקדמו לכך?...

ואם אכן יקרה הנס הזה, טדי "ירוץ" עוד פעם, הוא יוכל להמשיך בעבודתו גם לאחר גיל השמונים ויצליח להביא לעיר תגבורת חילונית רעננה וטריה, מה יעשה אם בהשפעת אווירתה הטובה של ירושלים, מקומותיה הקדושים, מוסדות התורה ובתי־הכנסיות שבה, חלק מהם ר"ל יתפתו לסגל לעצמם אורח־חיים תורני, כפי שזה קרה בכמה וכמה שכונות בעיר הזו ... מה יועיל, איפוא, החכם זיסמן בתקנותו?...

אכן, "זוכה" מר קולק ומדיניותו הפרו־ערבית הניבה את התוצאה שהיא עתה מדאיגה אותו, שהתרבתה האוכלוסיה הערבית בעיר הזו. אנו שותפים מלאים לדאגה זו, לא מפני שהערבים אינם יצרניים ואינם שפויים, אלא אולי דוקא בגלל ההיפך מזה. אצלנו נובעת הדאגה מנקודה אחת: אנו דואגים לאופיה היהודי של ירושלים, ומאותה גישה אנו גם שמחים שכ"ה גדל והולך החלק החרדי של העיר, המהווה הערובה הבטוחה ביותר להישארותה כירושלים יהודית.

ואם יותר לנו לחזור עוד לרגע ל"שפיות", נציג עוד שאלה אחת. המקובל בעולם הוא, כי אוכלוסיה בוחרת ראש עיריה. זוהי הדימוקרטיה המובטחת לכל אחד. מר זיסמן, מגודל השפיות, מציע סדר הפוך לחלוטין: ראש העיריה יבחר לו את האוכלוסיה הרצויה לו. פעם חשב שטובים הערבים, עתה הוא חושב שטובים לכך יהודים חילוניים. שיא של שפיות, של דימוקרטיה ושל "אזרחות נכונה".

* *
*

אם צריך מר קולק להסיק מסקנה, הרי היא אחת: במקום שיתהלך קדורנית בימי שיבתו על שאינו רואה ברכה בעמלו תחת מפעלו בעיר, כי "בניך אינם", הם בורחים לו, אם לשפלה בארץ ואם אולי, מי יודע, לאימפריה הגדולה של היהודים באמריקה — שישמח ב"מה שיש", גם אם זו אוכלוסיה שאינה לרוחו, ויפסיק לראות ביהודי החרדי נטע זר בעיר הזו, כי זה בין כך לא יועיל לו; זוהי העובדה בהווה וזהו גם כל סיפור ההיסטוריה האמתית: היהודי החרדי הוא החלק היותר אינטגראלי והיותר טבעי של העיר הזו. הוא חצוב מתוכה ומעומק ישותה כמו אבניה וסלעיה, הוא שמח בשמחתה גם כשלטון מתנכר לאופיה הטבעי מושל בה, לא מנהל אתה ברוגז אפילו כשביום אבלה הגדול ראש העיריה שלה סועד לרווחה ולראווה באחת ממסעדותיה...

במקום שמר קולק ישקיע כוחות לבטלה בהדחיה לבלתי־מושג, היינו להביא עוד חילוניים לעיר, מוטב שיעשה הכל כדי שינעמו להם חייהם של תושבי ירושלים החרדיים, שגילו נאמנות בכל העבר, בשנים הקשות והמרות של המלחמות והבית על הגבול, מגלים לה נאמנות בהווה, והם ימשיכו להיאחז ולהשתרש בה למרות התוכניות של מר זיסמן וחבריו המגנים עליהם, כאמור לעיל.

עם החילוניים לא ישיג כלום. זו הרי עובדה. הוא מנסה יותר מעשרים שנה כל מה שאפשר רק לעשות. גן־פסלים, תיאטרון, תרבות, מדרחוב, ועוד ועוד, והתוצאה היא הלא נודעה: במקום שיבואו, הם נוטשים ובורחים. איך הוא חושב להיות עתה גיבור ולשנות את הכיוון הזה? מי שמשימים את עצמם לידידיו ומעריציו, מעמיסים עליו נטל כבד מנשוא. כי הרי אין תהליך זה מיוחד לירושלים. זהו תהליך הפוקד את המדינה כולה. היא עשתה ועושה כל מה שאפשר כדי להיות חילונית יותר ויותר, ודוקא החילוניים הם הרוב הגדול והמכריע של הבורחים ממנה. הלא די בכך שמר קולק יבין כי הנוסחה שככל שהעיר תהיה יותר חילונית, היא תמשוך אליה יותר חילוניים — אין בה כל ממש?

* *
*

יש לו לטדי הזדמנות טובה עכשיו. לאור הנתונים העובדתיים של כשלונו מבחינת עיצוב אוכלוסיית ירושלים, ישנה נא כיוון, יבין כי כראש עירית ירושלים עליו לשרת את מהותה, את אופיה, את סיבה וטבעה, ובכך יחתום את מפעלו בסיום טוב ונאה, שהרי מודה ועוזב ירוחם. אז יעניק את המימד החיובי לכל מה שכן עשה טוב בעיר הזו, בסלילת דרכים, בשיפור שירותים, בתאורה, בגינון ועוד.

ואם הוא מתעקש ומסרב, הרי כדימוקרטים נאמר לו שזאת זכותו, אבל אז אנו שומרים לעצמנו את הזכות המלאה לשאול: אם כן, מי כאן שפוי?!...

מ. להב

המגמה המסוכנת...

מי שמעדיף את הטיח המתקלף של תל אביב המזדקנת על האבן הירושלמית הנושמת הסטוריה — זו זכותו. אם הוא סבור שהתחנה המרכזית בתל אביב אסטטית יותר מסמטאות ירושלים — יערב לו. ואם הוא מבכר דירה זולה בשלושים אחוזים באזור השפלה על דירה מרווחת פחות בירושלים — זה טבעי. טבעית גם העובדה שאת מקומם של העוזבים הללו תופסים "אלף חרדים בשנה" המדירים שינה מעיניו של טדי קולק. החרדים הללו — מן הראוי להזכיר — באים לירושלים מסיבה אחת ויחידה: הם אוהבים אותה בגלל קדושתה. חילוניים, המתגאים בכך שאינם מכירים במושג "קדושה", עשויים אולי להבין מניע אחר בשבח ירושלים: מקומה בהסטוריה היהודית ובתודעת העם; היותה סמל לכיסופים בני אלפיים לארץ ישראל. שמה — ציון — שהוענק לתנועה הלאומית החשובה ביותר בעם ישראל, אליבא דגירסת הציונים החילוניים. אבל מושגים אלה נמחקו בקפדנות מתוך תכני החינוך (או האנטי חינוך) הממלכתי, או נדחקו — במקרה הטוב, — לשוליים. ובאשר גדל דור אשר שעות הציפיה שלו בטלוויזיה רבות משעות השהיה בבית הספר — אין פלא שהוא גדל ללא זיקה לירושלים, ונוטש אותה.

כאשר — בחינוך המתקדם — אהבת העם נחשבת לשוביניזם ואהבת המולדת היא פאשיזם — הרי אהבת בירת הנצח אינה אלא צרות מוחין קטנונית. אלה הם המסרים שנושאים אתם המתחנכים בבתי הקפה ובתיאטראות רווי המשטמה. ואלה הם העוזבים את ירושלים: את התרבות השופעת אליהם מבתי הקולנוע הם מוצאים בתל אביב, ולשם הם נהרים. אדם אינו נולד עם צרכים תרבותיים. הוא לומד לצרוך את מה שמוגש לו. אין גנים היוצרים אוהדי כדורגל או חובבי ספר. התכנים בסביבתו של האדם מעצבים את טעמו והעדפותיו, ו[illegible] להגשים את המסרים שקלט הלכה למעשה.

* * *

השאלון שהפיצה עירית ירושלים למעקב אחר גורמי נטישת העיר, היה שקוף במגמותיו: הוא הזמין את הטענה כי "התחרדות" העיר וחוסר מקומות בילוי בליל שבת — דוחפים לעזיבתה.

על העובדות — נטישת חילוניים ותוספת תושבים חרדים — אין חולק. אבל הפרשנות שנתלוותה אליהן השבוע היתה שקרית, והד־ערכות שהוגשו לביסוסה — מסולפות.

הטענה כי לציבור החילוני חסרים מקומות בידור בלילות שבת — אינה אמת. למרבה הכאב ולדאבון הלב, כל החפץ מוצא מקומות לא מעטים בירושלים ובסביבתה הפתוחים בלילות שבת, והדבר אף מתפרסם בהבלטה רבה במקומונים המתאימים. יש להניח כי לו היתה הדרישה למקומות נוספים — חזקה על בעלי חוש מסחרי מפותח, שהיו עושים את הנדרש, כביכול, על ידי הציבור, ממלאים את מבוקשו ומספקים לו מקומות הוללות. האמת הפשוטה היא שמספרם של הצרכנים הללו אינו גדול, והעובדה היא שגם ביממות החול מקדימים רחובותיה של ירושלים להתרוקן מאוכלוסיית בטלני המדרכות. גם העובדה כי למלונאים כדאי לנפות את תכנית הבידור שלהם מתועבה, כדי לזכות בהכשר מהודר — מעידה מה הם פני הדברים לאשורם.

ואמנם, תוצאות השאלון הזה "אכזבו" קמעא: התברר כי לא הפחד מהשתלטות החרדים מניע את ה"מאזן הדמוגרפי השלילי" אלא מניעים כלכליים גרידא: חוסר מקומות תעסוקה הוא הדוחף לנטישת ירושלים. ואם בשפלה קורצים תנאים חומריים טובים יותר — אין לבוא בטרוניה אל העוזבים, אשר התחנכו לשקול כל צעד בחייהם במאזני הכדאיות החומרית.

ואף שנתבדתה התקוה כי אפשר יהיה לתלות בחרדים את קולר עזיבת חילוניים את העיר — לא מיהרו טדי קולק וסיעתו להחזיר את חרב ההשמצה האנטי דתית לנדנה: כדי להבין את גודל הסכנה המאיימת על הציונות בעיר, כרכו יחד חרדים וערבים והזהירו כי מספרם הגובר מסכן את החלק "השפוי היצרני" בירושלים. קודם כל הושג בכך האפקט הפסיכולוגי הרצוי — חרדים וערבים מתכרים בנשימה אחת: מה אלה אויבים — אף אלה כמותם. לשם כך מוכנים היו אפילו להסתכן באבק בוגנות ולהתיחס אל הערבים בתורת שכאלה... שנית — נוצר הרושם, כי ליצרנות הסוציאליסטית המבורכת, אשר החילוניים כה להוטים להגשימה, יש אויב אחד בלבד, והוא החרדים. כדי להצדיק את ריצתו של קולק לקדנציה נוספת, הזכירה סיעת "ירושלים אחת" כי המשימה היא "להגביר את החלק היצרני בעיר" ...

כדאי לעיין בכמה עובדות ולבדוק כמה הנחות בהקשר זה:

כידוע, לבד מן השלטון, האקדמיות והשרותים — התעשיה המפותחת ביותר בירושלים החילונית היא תעשיית הנייר המודפס. גופים נבובים כגון "מכון ואן ליר" או "מכון השלום על שם טרומאן" עסוקים בהצדקת קיומם וב־טיפוח הפרנסות שהם מספקים — באמצעות הדפסת מחקרים ותחקירים שאינם מעניינים איש ואינם תורמים דבר לשפיות של ירושלים או ליצרנותה. אפילו מכון ברוקדייל לחקר הזקנה היה "יצרני" יותר לו היה מקדיש את המיליונים שעולה אחזקת הארמון המפואר המשכן אותו — לטיפול ממשי בזקנים ולתוספת מיטות גריאטוריות, במקום ללהג מודפס על "מאפייני הזקנה בחברה משתנה" וגו'.

את היצרנות של ירושלים, כמו את הענף התעשייתי בארץ כולה ("חזון הקדמה הסוציאליסטית" בלשונם של מספידי יערי) — לא בולמים החרדים, אלא הזכרון הטרי של חרפת "אתא", למשל. כאשר אנשים מסרו את מיטב שנותיהם לתעשיה המהוללת, "עם הפנים אל הייצור", ובכל זאת נזרקו לכלבים — לא יעלה על דעת צעיר יהודי מבטיח לקשור את גורלו ביצרנות. כאשר שכר המינימום במשק משולם דוקא בתעשיה — הפועל העברי הוא האיוולת בהתגלמותה. כאשר צוי ריתוק מונפים על עובדי מינהל ומשק — אבל לשביתות רופאים מת־ייחסים בכפפות של משי — רק טיפש יקדיש עצמו לעבודת כפיים. משום כך לא תעשיה תייהד את העיר, ולא החרדים מפריעים לטדי קולק לבנות בתי חרושת, המתאיישים חיש קל בפועלים ערבים. זוהי זריית חול בעיניים והפרחה של סיסמאות עבשות כאילו החרדי עוסק בפר־נסות אויר, והחילוני הוא היצרן.

"היהודים של הצאר" היו מאז ומעולם הגורם המוצהר לכל התחלואים בגלות בין הגויים: הם גרמו לעוני, בגללם היתה הבערות, ראשוני הקומוניסטים מהם יצאו, ומנהיגי הקפיטליזם הרקוב גם הם היו יהודים, טדי קולק ממשיך את המורשת לבית רומנוב ברמזים העבים שהוא משלח אל הדתיים: בגללם נמצאים התיירות והיצרנות כאחד — בירידה.

אבל דוקא הציבור החרדי מפרנס — בגלל סולם העדיפויות שלו — את ענף הבניה, למשל, בירושלים: כל פרוייקט בניה המיועד לדתיים נמכר בהיותו על הנייר, וכל קבלן מתחיל יודע כי מרשם בדוק להצלחה מסחרית הוא כתובת "קטנה": "רק לדתיים". לא משום שהדתיים עתירי ממון אלא בגלל עדיפויות ערכיות: במקום לנסוע לחו"ל הם חוסכים מפיהם בהווה וממשכנים את העתיד כדי להשיא את צאצאיהם לבית של קימא. מהם לא נשמעה הלכה "שיעבדו הם (הילדים), כמו שעבדנו אנחנו". הם גם אינם שורפים את ממונם בבילויים העולים הון תועפות (המכונים "חיי הלילה" החסרים בירושלים). וחיות המסחר בעיר, הבאה לידי ביטוי בעיתונות הפרסום, בתפוצתם של ההכשרים ובסאותם של השווקים — בנויה על צרכנות נאה של הציבור הדתי. אליו מצטרפים בערבי חגים אלפי תיירים דתיים דוקא הגודשים את בתי המלון ומציפים את השכונות. אלה מפרנסים מגזרים יצרניים ושרותיים רבים בעיר, מפני שירושלים טובה להם כפי שהיא בקדושתה, בבתי הכנסת שלה, בישיבות ובבתי המדרש.

אמנם, בשיטתיות מנסים טדי קולק ושותפיו להפוך אותה לעיר תיירות בינלאומית, מטרו־פולין שואבת לתיירים, אך שיקוליה, אפילו עניינית — מוטעים: כל ערי התיירות בעולם מצטיינות בייחוד העושה אותן שונות, שאם לא כן לא יטרח התייר להגיע אליהן. אם תנסה ירושלים להראות כמו פריס או ניו יורק, לעולם יעדיף התייר הפוטנציאלי את המקור ולא את החיקוי הקרתני. כל מוזיאון בינוני באירופה עשיר בשכיות חמדה יותר ממוזיאון ישראל — בן טיפוחיו של טדי קולק וכל ככר מרכזית בעיר בירה — מרשימה יותר ממה שהוא מנסה לטפח בירושלים.

(המשך בעמוד י"ד)

דוד אבן — חוגים מדיניים

פרס המשיך בקהיר במיתקפת הועידה הבינלאומית; בארה"ב - "שכחו" ממנה

בניגוד לכל הציפיות, השתכנעו רייגן ושולץ והפסיקו ללחוץ בנושא הועידה הבינלאומית
★ שמיר לא מתרגש מאיומי מפלגת העבודה לפרק את הממשלה: "אני רגיל לפזמונים כאלה"...

נסיעתו של מ"מ ראש הממשלה ושר החוץ, שמעון פרס, לביקור במצרים, *6 שעות* לפני שראש הממשלה, יצחק שמיר, חזר מביקור בארצות הברית, עוררה תמיהה לא רק במשרד ראש הממשלה ובליכוד. גם במשרד החוץ, ואפילו במפלגת העבודה, הורמו כמה גבות.

עוזריו של יצחק שמיר ודוברי הליכוד לא הפסיקו השבוע להזכיר שוב ושוב, את המיתקפה הדיפלומטית שניהל שר החוץ נגד ראש הממשלה, תוך כדי ביקורו בוושינגטון. יוסי ביילין, המנכ"ל המדיני של משרד החוץ, שוגר לאירופה. נמרוד נוביק, היועץ, שוגר לוושינגטון. המנכ"ל השני של משרד החוץ, אברהם טמיר, הגיש "סיוע ארטילרי" בישראל עצמה. כולם יחד תקפו את יצחק שמיר על התנגדותו לועידה הבינלאומית.

הדברים שאמר נוביק לסנטורים וחברי בית הנבחרים בארה"ב גרמו ליצחק שמיר [illegible] יותר מכל. "איך יתכן להתקיף את ראש הממשלה בבירת המדינה, שאליה הוא בא להתארח, תוך כדי ובעיצומו של הביקור?" — שאל. "האם זוהי ממלכתיות?".

אולם שמעון פרס לא המתין לגינוני טקס ולא התכוון כלל להיכנס לויכוח בנושא זה. מה שנראה בעיני ראש הממשלה כ"צעד מרחיק לכת ותמוה", היה רק בבחינת "התחלה" עבור ממלא מקומו ושר החוץ. הוא החליט לצאת לביקור בקהיר, 6 שעות לפני שובו של יצחק שמיר מביקור בארצות הברית!

• אסון - או דרך לשלום

שמעון פרס נשמע זועם כאשר התייחס להתבטאויותיו של ראש הממשלה בשיחותיו עם הנשיא רייגן ושר החוץ שולץ בוושינגטון. "אני לא מתכוון להביא שום אסון על ישראל. אני רוצה לחפש כל דרך לשלום, גם אם זו הועידה הבינלאומית", חזר ואמר למקורביו.

יצחק שמיר, כידוע, חושב אחרת. בפגישותיו עם רייגן ושר החוץ, וגם שלשום בשובו מחו"ל ובהופעתו אתמול בפני חברי הנהלת הסוכנות בירושלים, חזר על דעתו הנחרצת: "ועידה בינלאומית בהשתתפות המעצמות הגדולות היא אסון עבורנו. שם יחליטו בריה"מ, סין והערבים נגדנו, אנו נישאר במיעוט ולא נוכל אז לעשות דבר ולהחזיר את הגלגל אחורנית".

את דעתו הברורה העביר לרייגן ולשולץ בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים. ראש הממשלה יודע, כמי שאינו בורר בדברים ומתרחק מניסוחים מעורפלים. "אני כראש ממשלה מודיע לנשיא, שרוב תושבי מדינת ישראל מתנגדים לועידה בינלאומית", אמר שמיר.

• רייגן - נמרץ ובמלוא כוחו

הוא לא היה צריך לעמול קשה כדי לשכנע. רונאלד רייגן אמון על המדיניות והדיפלומטיה האמריקאית, הקובעת: "חבל לבזבז את הזמן על ועידה בינלאומית. אם השער נעול — ננסה שער אחר".

"שער אחר" — במקרה זה, הוא "ועידה אזורית". לסוג כזה של משא־ומתן מוכן יצחק שמיר. תהיה זו ועידה בה ישתתפו ארה"ב, ישראל, מצרים וירדן. אולי גם נציגים פלשתינאים. זה, אמנם, לא בדיוק, מה שהוסיין מלך ירדן דיבר עליו בתקופה האחרונה, "אבל זה מה שאנו מוכנים. לא יותר", כפי שהבהיר לבני שיחו בארה"ב.

ראש הממשלה התרשם, אגב, שכל השמועות והדיבורים על חולשתו של נשיא ארה"ב הן עורבא פרח. לא היו דברים מעולם. הנשיא רייגן נתגלה ליצחק שמיר בשיחותם במלוא כוחו, עירני ונמרץ ביותר. הוא שלט בחומר ובנושאי השיחה וכמעט לא נזקק לניירות. "הוא לא חי על כדורים. אלו שמועות והבלים", אמר.

הנשיא, כמו שר החוץ, שולץ, קלט היטב את ההתנגדות התקיפה של שמיר ולא ניסה "לפרוץ את החומה". ועוד יותר מכך: הוא לא האריך כלל בשיחה על הענין. 5 דקות ותו לא. זה אמנם מספיק בשביל כמה כותרות ראשיות בכלי התקשורת בישראל, בגלל המשמעות שיש לכך על המאבק בין הליכוד ומפלגת העבודה, אולם צריך לראות את הדברים בפרופורציות הנכונות.

רוב שיחתו של יצחק שמיר עם הנשיא רייגן יוחדה למיכלול הקשרים והיחסים בין ישראל וארה"ב. "מבחינה זו היתה השיחה מצויינת. יותר מתמיד יצאתי בהרגשה, כי היחסים מעולם לא היו כה קרובים וכה טובים כמו היום" — אמר שמיר בתום השיחה.

ראש הממשלה יצא בהרגשה, כי שיכנע את הנשיא וראשי הממשל עמם נפגש, כי אין עוד מקום לדבר על ועידה בינלאומית. כמה התבטאויות אמריקניות, בעקבות שיחותיו של שמיר, הדגישו, כי יתכן בהחלט שבשבילם ענין הועידה לא קיים עוד. אחד מיועצי הנשיא אמר לבן פמלייתו של שמיר: "הועידה בשבילנו מתה"...

• העמל יורד לטמיון

וזה בדיוק מה שהקפיץ את שמעון פרס וגרם לו לכעוס. הוא חש, שעמל רב שהשקיע בחודשים האחרונים בנושא של ועידה בי־נלאומית, נהרס במחי יד אחת.

הוא הרגיש, שכל הפגישות שקיים מאז שקיבל את ראשות הממשלה לידיו, עם ראשי מדינות ודיפ־לומטים מכל רחבי העולם, וגם עם נשיא מצרים ומלך מרוקו — הכל היה לריק. יצחק שמיר חיסל כל סיכוי למהלך מדיני כזה בעקבות פגישותיו בוושינגטון.

מכאן אפשר להבין את התגובה הנרגזת ואת ההחלטיות ביציאה למצרים, דוקא 6 שעות לפני שובו של יצחק שמיר. כאילו אמר: "עכשיו נראה לראש הממשלה, שיש לנו שותפים לדעתנו, למרות מה שאמר בארה"ב".

• ה"הישגים" של פרס

אך צעדו של שמעון פרס לא נתקבל בהבנה מעבר לחוג מקורביו. כאמור, אפילו במפלגת העבודה לא כולם היו שלמים. "שמעון עושה בימים האחרונים יותר מדי דברים, שאינם עולים בקנה אחד עם מה שקרוי ממלכתיות", התבטא אחד מראשי סיעת העבודה בכנסת. ופקיד בכיר במשרד החוץ הוסיף: "איזה טעם יש לשיחות עם מובארק על ועידה, שכבר לא קיימת עוד?".

ברור מאליו, כי אם בכל זאת החליט שר החוץ לצאת למצרים, הוא ביקש לשוות משמעות פנימית לביקורו ולא רק משמעות מדינית. הוא "אותת" לשמיר, שהבסיס המשותף עליו נשענת ממשלת האחדות הלאומית הולך ומתער־ער.

אך ראש הממשלה אינו מתר־גש. "כבר שמענו ואני רגיל לפז־מונים כאלה", אמר בשובו ארצה, כאשר מסרו לו על איומים מרומ־זים במפלגת העבודה לפרק את הממשלה. "אני מוכן ללכת לב־חירות על הנושא של ועידה בי־נלאומית בלי שום חשש", אמר בהחלטיות.

שמיר מרוצה מה"הישגים" של שמעון פרס עד כה, בכל הקשור לועידה הבינלאומית. המיתקפה שמנהל שר החוץ בנושא זה גרמה רק לאיחוד כל הפלגים והסיעות במפלגת הליכוד. כבר זמן רב שכל המחנות בליכוד לא היו מלוכדים כל כך בנאמנות סביב ראש הממ־שלה, כפי שהדבר כיום, דוקא בגלל נושא הועידה הבינלאומית.

עוזריו של שמיר הצביעו אתמול בשמחה גלויה על באו של השר דוד לוי לקבל את פני שמיר בלוד, כעל "הישג" נוסף של פרס, שבא לרמז, כי למרות חילוקי הדעות בעבר, הרי אם תפורק הממשלה על רקע הועידה — דוד לוי יעמוד לצידו של שמיר במאבק.

גם פגישת שרי הליכוד, אשר התקיימה אתמול לפנות ערב בביתו של ראש הממשלה ולא במשרדו, כבעבר, אף היא מרמזת על "אחדות המחנה".

אולם שמיר הודיע שלא יכנס לויכוחים פומביים. "הבעתי את דעתי בנושא וזה מספיק. אם מישהו רוצה לעשות משהו — אני מוכן לכל", אמר.

כלומר: ראש הממשלה לא יחריף את חילוקי הדעות, מבחינתו ממשלת האחדות הלאומית יכולה להמשיך ולתפקד עד סוף תקופת כהונתה. אם ממלא־מקומו ירצה לפרוש ולפרק את הממשלה — הוא מוכן ללכת לבחירות, או לר־אות כיצד יתפתחו העניינים, שכן עדיין לא מובטח כלל בכנסת רוב להחלטה על בחירות חדשות.

שמיר אמר למקורביו ולעוזריו: "חוזרים לעבודה. משברים הם ענין לאחרים" הוא מעדיף להצביע על ההישגים של הביקור בוושי־נגטון, על הידוק הברית עם ארה"ב, שהעניקה לישראל מעמד של בעלת ברית מחוץ למסגרת נאט"ו, דבר שיש לו השלכות בטחוניות וכלכליות מרחיקות לכת לטווח ארוך, ולא לדבר שוב ושוב על נושא שהעסיק אותו ואת בני שיחו בוושינגטון רק 5 דקות.

• מיתקפת פרס במצרים

שמעון פרס, לעומתו, ממשיך במיתקפה בנושא הועידה הבינל־אומית. בשיחותיו בקהיר הוא ניסה "למשוך" את הנשיא מובארק ללחוץ מחדש על ארה"ב, כדי שתסכים לועידה כזו ולא תראה את הענין כמבוטל בעקבות ביקורו של ראש הממשלה, יצחק שמיר.

המיתקפה של פרס כוללת פר־סומים על "הכנת רשימת יצוג של פלשתינאים על ידי מצרים", "תאום עם ירדן", ועוד הכרזות, שלא תמיד ניתן לדעת, האם יש להן כיסוי במציאות. כבר הוכח בעבר, ש"נכונות" מצרית לקידום היחסים עם ישראל בתמורה לקי־דום ענין השלום, לא עלה יפה. מצרים לא קידמה את מתן הפיצ־ויים לנפגעי ראס בורקה, לא זירזה את היחסים המסחריים בין שתי המדינות והשהתה נושאים רבים אחרים.

גם ענין טאבה, אחרונה פורסם, כי בירושלים ובקהיר גם יחד מעוניינים להחליף את הבוררות במו"מ ישיר. עדיין לא הוקדם. ברור שמו"מ מהיר עדיף לשתי המדינות על בוררות, שתימשך שנים רבות, אולם קשה לדעת, איך ניתן לקדם ענין כזה, כאשר ישראל עומדת על עמדתה העק־רונית, לא לוותר על ריבונותה במקום.

מפירוט נושאים זה אפשר להבין, כי לשמעון פרס יש מה לעשות במצרים, גם מחוץ לנושא של הועידה הבינלאומית. זו הסי־בה, שראש הממשלה ביקש לא לראות בנסיעתו החפוזה של ממלא מקומו לקהיר משום "מרד" או עילה למשבר. "אנחנו עובדים ולא שוברים את הכלים" — זוהי סיסמתו של שמיר.

מה חושב שמעון פרס לעשות עם שובו ממצרים — זו כבר שאלה אחרת, שדוקא הסתייגותו של עמיתו, יצחק רבין, מועידה בינלאומית, עשויה לתת עליה את התשובה. לפחות מבחינת הכוונה לפרוק הממשלה.

כי ללכת למשבר עם שמיר בממשלה — זהו "פזמון" אחד. ואילו משבר פנימי במפלגת הע־בודה, שיחייב את פרס להתמודד מחדש עם רבין על תפקידו כיו"ר המפלגה — זהו כבר "אופרה" שונה לחלוטין, שלא ברור אם ירצה להשתתף בה דוקא עכשיו.

مكان الأصل

כ"ק מרן אדמו"ר בעל ה"בית ישראל" מגור זצוק"ל

הרב שלום חיים פרוש

רועה ישראל הנאמן

דור דור ודורשיו, דור דור ומנהיגיו, ולכן הצדיק אבד־לדורו אבד, בהיותו תואם להנהגת דורו, ואין לו תמורה.

רבינו הגדול בעל "בית ישראל" מגור זי"ע הנהיג את דור עקבתא דמשיחא, בשעותיו הקשות ביותר, עם תום השואה האיומה, וכאשר החלו הנסיונות הכבדים בארץ הקודש, ולא בכדי שורה במשנתו הטהורה, הלא הם ספריו הק' "בית ישראל" הדאגה הכנה לדורות הנמוכים והשפלים, מאחר שזכה לרעות את שארית הפליטה, צאן קדשים הפזורה והנידחת, שנתקבצו והיו לאחדים בידו.

רצונך, מקופלת הנהגתו העילאית בתביעה החוזרת ונשנית להתרחק ממחשבות רבים, כדבריו הק' אודות תיבת נח (בית ישראל פרשת נח תשי"א ד"ה אי בשפ"א) שהיא תיבת תורה ותפלה, ויכול כל אדם להכניס עצמו בתי־בת תורה ותפלה, ועי"ז יינצל "מכל מכל הסתר, וזה נהוג לדורות".

יותר מרמז יש בהדגשת כי "כל אחד ניתן לו מן השמים, ולא לעשות פעולות מעצמו, וזה אחר המבול כתיב: וישאר אך נח, ענין שפלות שראה שנאבד העולם, ולא הלך בגדולות וכו', רק כפי כחות האדם".

רבינו היה אדריכל הפריחה התורנית, שהקים במו ידיו מחדש לא רק את החסידות המפוארת והברוכה של גור, אלא את החלק הארי של החסידות בכלל בדור זה.

כידמיהו הנביא בשעתו יכול היה לקרוא על עצמו: אני הגבר ראה עני בשבט עברתו (איכה ג, א) אלא שהתגבר כארי על הכאב האיום שחילחל בקרבו, נוכח החורבן הנורא של קהילות הקודש בכלל וחסידות גור בפרט, מבלי להזכיר את אבדן צאצאיו זרע קודש שנועדו לגדולות, ואילו הוא עצמו כארי שכול התנשא ונשא עמו דור שלם, כל היש שעינינו רואות כיום, והוא הגבר הוקם על, שניתנו לו כחות עילאיים מידי אביו יעקב ראש גולת אריאל אביו הקה"ט בעל ה"אמרי אמת" זי"ע שהגדירו במשפט אחד "פנים חדשות באו לכאן".

כעבור עשור מהסתלקותו ניתן לערוך מאזן אודות היצירה המפוארת של מוסדות התורה, היכלי החסידות, ועל כולם הדור הצעיר משאת נפשו הטהורה, אותם טיפח ודיבה בגנו החלוש ובכוחו הכבי־רה שאין דומה לה בגבורה עילאית ובקדושה וטהרה שנטע בדם לבו בצעירי הצאן שגדלו והיו למאורות בכרם בית ישראל, ות"ל עשו פירות ופירי פירות [illegible] השואה. כאשר הכל היה חרב, ואילו הוא השריד ממש מיהדות התפארת של פולין המעטירה, עובר לפני המחנה בביצור והקמת תיבת ההצלה של תורה ותפלה, בדמות בתי המדרש והישיבות, אותן נשא על כתפו כאשר ישא האומן את היונק.

עדיין מהדהדת באזנינו אותה אנחה של מו"ר הקה"ט רבינו מביאלא זי"ע, שקרעה כל לב עם הגיע בשורת האיוב על הסתלקות רועה ישראל "מה יהיה עם האידישקייט" בה נאמר הכל על קרוב לשלושים שנות הנהגתו, שהיו תקופה אחת של יהדות אמת צרופה וטהורה. בשעה שמחוץ שיכלה חרב הספיקות באמונה, ומהדרים איימה על העתיד הנעלם ונסתר, כאשר הוא זי"ע קומם ושיקם את הכל מחדש.

היה יחיד במינו כראיה כלל־ישראלית, כשבעיני הבשר שלו חזה את התרופה למחלות דור אחרון כהן גדול בעת ישיבתו בסוד שיח גדולי ומאורי הדור ב"מועצת גדולי התורה" כראש וראשון מהם, ובענוה מופלאה שקשה למצוא דוגמתה מאידך, באשר הכל חרדים למוצא פיו הטהור, ואילו הוא הענק מצטנע כאילו בקרן זוית, ומי יוכל לתאר את עבודת הקודש שלו באותן שעות ארוכות שהקדיש למען הכלל מתוך אחריות שאין כדומה לה, וממנו יתד ופינה לקיומה של תורה הן ביסוד החינוך העצמאי — עוגן ההצלה של הדור, והן בשיקומם של שאר מוסדות התורה. שידיו הק' רב להן בטיפוחם ופריחתם לשעתו ולדורות.

זכות מיוחדת שמורה לו בהיאת השושילתת החסידית

בטיפוח ערכי הקדושה, והצופה העומד על המשמר בחרדה, היתה דאגתו נתונה בכל מקום לצעירי הצאן, עד שקירובו האבהי להם היה לשם דבר.

מצודתו היתה פרושה למרחוקים תרתי משמע, והשפעתו המבורכת חודרת לכל מקום ומקום, ולמרות היותו מנהיג לאלפים רבים, לא חס על זמנו וכחותיו, בהקדישו שעות רבות לכל צעיר וצעיר, במטרה להנחותו בדרך העולה בית א־ל, במסירות שאין דוגמתה, ומבלי לוותר אפילו על פכים קטנים.

ושוב, בלטה גדלותו בכל עניני הכלל, כיורשו הנאמן של אביו הגדול רבן של ישראל בעל "אמרי אמת" מגור זי"ע נשא בעול הכבוד של היהדות החרדית המאורגנת — אגודת ישראל, כשלא אחת התבטא באזני אבלחטו"א: מה אעשה ואבי הטיל עלי את המשא הזה. בהותירו לי ירושה זו!

מה נהדר היה מראהו — מראה השותות, במדת טוב עין שהצטיין בה מורשת אבותיו הגדולים עודד לא אחת את המשכן והנהגתו, וכותב הטורים היה עד לפעילות מיוחדת במינה, למען תישמר הגחלת של אותה חסידות, כשהוא מקדיש לשם כך זמן רב והתעניינות עצומה, בהרגישו כי אכן נשא הוא בעול הנהגת החסידות בכל־לותה בדור יתום זה.

חיבתו המופלאה והערצתו הבלתי רגילה לכל תלמיד חכם היתה בבחינת "יהושפט המלך שהיה מחבק כל ת"ח כמובא בחז"ל, ורבות יסופר עוד עד כמה העריך כל גדול בתורה, ולא אחת היה מוכן לשנות את דעתו בגלל אותה הערכה שלפניה קבע עמדתו.

[illegible] הננו תפלה כי ימליץ טוב בעדנו וראשונה על יבלחטו"א כ"ק מרן אדמו"ר מגור יזלימהו השי"ת ועל כלל ישראל שנזכה להיגאל גאולת עולם בקרוב וזכותו הגדולה תעמוד לנו לעולם.

הרב יצחק מאיר קטבלוביץ

אשר הוא חונה שם הר האלוקים

בראשית הדברים חובה להק־דים שאין מאמר זה בא לתאר את דמותו האמיתית של אותו צדיק איש אלוקים היות והיה למעלה מתפיסת אנוש ובינת אדם, כי אף שהיה מפורסם מאד בדורו ואף שמתהלכים עליו סיפורי מופת ועובדות מפליאים מפי רבבות קרובים ורחוקים, היה נצרך ביותר על עם ישראל באופן לא רגיל אבל לאמיתו של דבר היה צדיק נסתר מאד במדרגותיו הגבוהות בעבודת ה' ובגודל קדושתו העצומה.

עוד בחיי אביו לפני שהנהיג אמר להרה"ח המפו' ר' מ.ב. ז"ל גם אחרי שאסתלק מן העולם אף אחד לא ידע מי אני והוסיף לו איני משתמש בשכלי כלל.

ראו בחוש שנתקיימה אצלו אמרתו שבכל מקום אשר צדיק הדור נמצא, שם הוא הר האלוקים, מתבטל היצה"ר ולא שייך שם הרהור עבירה.

הרבה פעמים התבטא שנשלח לעוה"ז בדור הזה לתקן בעולם גדרי קדושה וטהרה ולהלחם בכיעור ובזוהמה לו. שייך לומר עליו את מה שכתב על אביו כ"ק מרן ה"אמרי אמת" זי"ע (במכתב לאחד מחשובי אנ"ש באמריקה אחרי פטירת אביו זצ"ל) שהשב־טים אמרו ליוסף אע"פ שאבינו מת אלוקיו קיים. היה צריך לכתוב אלוקים, מה הפי' אלוקיו? רק הכוונה שהכחות האלוקים שיעקב אבינו ע"ה החדיר לעולם נשארו גם אחרי פטירתו. וזה הכ־וונה "יעקב אבינו לא מת", שכ־חותיו האלוקים קיימים לדורות.

כך גם, כתב רבינו על אביו זצ"ל שהכחות האלוקיים שהח־דיר לעולם נשארו גם לאחר הס־תלקותו מן העולם. כמו"כ אע"פ שאבינו הקדוש כ"ק ה"בית ישר־אל" זצ"ל נסתלק מן העולם, הכחות האלוקיים שהחדיר במ־ס"נ לעולם בכלל ולאנ"ש בפרט נשארו אתנו.

במאמר זה, לא באנו לתאר או להעריך, אלא רק לציין נקודות מעטות ממה שראינו ושמענו.

הקמת דור חדש של אברכים ובחורים

הנה אף שעשה רבות למען הכלל כולו הן בגשמיות והן ברוחניות, אמנם כרבי ואדמו"ר היה עיקר עבודתו ויגיעתו על חי־נוך בני הנעורים שיעבדו את ה' על ידי תורה ותפילה בשמחה מתוך טהרה ויראת חטא.

החשיב את היראת חטא והז־הירות מלכלוך וכיעור, במעשה דיבור, ומחשבה, כיסוד ועיקר החסידות בזה"ז. הוא התייחס לבחורים והאברכים הזהירים בזה ומתקדשים בגדרים וסייגים כמק־ימי עולם, המגינים על הדור ומ־קרבים את הגאולה והפליג בגודל מעלתם (איתא בתד"א בשם מקובלים שהשומרים עצמם בק־דושה [illegible] על כל העולם וכתוב בליקוטי יהודה בשם ה"אמרי אמת" אם אמרו חז"ל על דברי כיעור שמ־ביאים אנדרלמוסיא בעולם והורגת טובים ורעים מידה טובה מרובה וכ"ש שזהירות בקדושה מביאה ברכה וטובה לעולם). עוד בפולין בזמן הנהגת אביו עסק הרבה עפ"י פקודת אביו בהדרכת הבחורים והאברכים לחסידות טהורה והוא היה העומד מאחורי ההתבודדות המאורגנות של הבחורים והאבר־כים החריפים. סיפר הרה"ח המופלג א.ב. שהיה מהאברכים המצויינים שדבקו בכ"ק הבית ישראל עוד לפני הנהגתו שפעם פגשו כ"ק האדמו"ר מסאטמר זצ"ל כשהיה כאן בארץ לפני הקמת המדינה וחקר אותו על ההדרכה בהנהגת האברכים הנהוג בגור וסיפר לו את הדרכת כ"ק הבית ישראל (זה היה עדיין לפני הנהגתו) הגיב ע"ז כ"ק האדמו"ר מסאטמר מקנא אני על שיש לו אברכים כאלה.

אחד מהחידושים שהנהיג כאן בארץ הוא להתחיל לשמור את הילדים מקטנותם להיות נקיי נפש מכל לכלוך (בלשונו הקדוש ריינע יונגלעך) אמר לי פעם ילדים שי־שמרו עליהם מקטנותם תהיה מעלתם גבוהה וחשובה יותר.

"ותמונת ה' יביט", (היה רגיל לומר בשם הרמ"ע מפאנו שלצ־דיקים יש מבט אלוקי).

אף שהדרך שבו חינך את הב־חורים והאברכים היה גם בפשטות בדרך הטבע ע"י חינוך, הדרכה השגחה, אך עיקר כחו הגדול בהחדרת רוח טהרה היה בכח אלוקי על טבעי. כח זה הוא בכחם של כל צדיקי הדורות כמבואר בהרבה ספרים.

שמעו ממנו הרבה פעמים שע"י התקשרות אליו תהיה בקל יותר מלחמת היצר. פעם אמר לאברך אחד כתיב חגור חרבך על ירך גבור, אני גבור האוחז עצמך בי ותקל מעליך הפרעות היצה"ר. אמר גם לכמה אנשים האחז עצמך בי וייטב לך בזה ובבא. אצלו ראו בחוש שבמחיצתו הוא מתנה שכינה וכשבאו במחיצתו בפרט בני הנעורים נהפכו לאיש אחר שנשבר היצר ונברא לב טהור וע"פ רוב בלי אומר ובלי דברי מוסר. ובמבט עיניו בלבד היה ביכלתו להפוך אדם מישראל לבעל תשו־בה גמור מעומק הלב (עכ"פ באותה שעה).

יעידו על כך כל אלו שהסתובבו במחיצתו, ואף שלפעמים כשיצאו ממחיצתו חזר היצר אך הרושם פעל גם אח"כ כמו שאמר כמה פעמים מי שהיה אצלי עתיד פעם לשפר מעשיו. אחד מהדברים המפליאים שהיה נראה אצלו הוא שכח הנהגתו היה מעורב לכאורה, מתרתי דסתרי מצד אחד עבותות אהבה שע"י משך אליו בכח משיכה לא רגיל ומצד שני ע"י יראה ופחד שזורק אימה ורעדה על סביבתו. הרבי זצ"ל ברוח קדשו [illegible] לפי הצורך פעם במידה זו יותר ופעם במידה זו יותר, פלוני השפע תתקרב ע"י עבותות אהבה ואחר התפעל ונתרגש ונת־קרב ע"י שתוקפתו אימה ורעדה כשנכנס אליו, כתפילתו של משה רבינו כמ"ש רש"י במדבר פרק כ"ז פסוק ט"ז חז"ל אינם דומים זה לזה מנה עליהם מנהיג שיהא סובל כל אחד ואחד לפי דעתו עכ"ל. גם אותו חסיד או אברך ובחור עצמו היה היחס אליו מחושב לפי מצבו באותו זמן ולפי הצורך. פעם קירוב ופעם ריחוק הכל בחשבון נפלא.

סיפר הרה"ח ר' ל.ס. שהיה מקורב אצלו שאחד מאנ"ש הת־אונן אצלו שיש לו חלישות הדעת מזה שנראה לו שכבר זמן שהרבי מרחקו וסיפר הדברים לפני הרבי ענה לו הרבי איפה אמונת חכמים האם איני יודע מה אני עושה (ועיין פירוש המשניות להרמב"ם מס' אבות פ"ב משנה י' ההזהר בגחלתן שלא תכוה, שכתב וז"ל ואל תוסיף להתקרב אליהם (אל החכמים) יותר ממה שיקרבוך שלא תפסיד כוונתם בך עכ"ל). ובקירובים אלו וכדי החדיר ההכרה והרגשה אצל רוב הבחורים והא־ברכים שהוא יודע הכל מהנעשה אצלם אפי' מחשבות לבם.

הרב ש.ק. רב מפורסם באחד מערי הארץ מספר תמיד שפעם אחת כבחור בעת שלמד ב־ישיבת חברון בליל יום כיפור אחד החליט להכנס להרבי ולשאלו מה הסיבה שאינו מרגיש בעצמו ביום כיפור אחרות משאר הימים. המשמש לא רצה להכניסו כי לא היה אז זמן מתאים אבל הוא התעקש שהוא מוכרח להכנס עוד היום, שמע הרבי מזה וציוה להכניסו ושאלו מה הוא רוצה ושאל את השאלה, הושיבו הרבי על הספה ושאלו על מוצא מש־פחתו אביו וסבו שהיו רבנים ואח"כ פטרו לשלום בלי שדיבר עמו כלום על יוה"כ, אעפ"כ הרגשת יוה"כ כזה שהיתה לו אז לא היתה לו עד היום.

בקיץ שנת תשל"ז פגש אותי צעיר מעדות המזרח הגר בדימונה, שהיה פעם חניך בית היתומים דיסקין, ואחרי שהיה בצבא נחלש ונחלש ביהדות וביקש ממני שאדבר עמו ואחזקו ביהדות. וב־תוך הדברים סיפר שהמדריך בדיסקין לקח פעם את הילדים לביהמ"ד ועמד אז מול הרבי בשעת תפילת המנחה וקבלת שבת והוסיף שעד היום אינו יכול לש־כוח את המראה ההוא שהיה נדמה לו לפי הבנתו כדמות קרן אור.

עובדות כאלו יש לרבבות ונ־קטתי רק בודדות לדוגמא.

אספרם למעשיהם של צדיקים מחול ירבון

על הפסוק אספרם מחול ירבון דרשו חז"ל שהכוונה על מעשיהם של צדיקים שהם רבים מחול ודרש זה נאמר עליו אף שבנוגע לעבודה הגבוהה שלו אין לנו מושג. אך היקף של מעשיו המרובים למען ישראל הן בגשמיות והן ברוחניות הן לכלל והן לפרט הוא עצום ורב, אף שרוב רובם היו בצינעה אך גם המקצת שנתגלה הוא מד־הים. נציין כמה דוגמאות מיני רבות מאד. מתחילה ממעשי הגמ"ח והצדקה המרובים שלו שידועים לי.

בשנת תשי"ח בזמן הפגדים שאז היה הלחם מחולק בירושלים לפי מנות התיידד הרבי עם אחד האו־פים בעיר ומפעם לפעם היה מבקש ממנו לחם וזה היה הדבר פלא אצלו החליט לעקוב מה הוא עושה עם הלחם ונודע לו שהיה שולחו לת"ח אחד שפחד לצאת לרחוב להשיג לחם והוא ובני ביתו רעבו ללחם.

פעם בא אל הרבי בחור חתן מחו"ל שלמד בישיבה שאינה חסידית ושאל היות ומציעים לו לקנות דירה, הלו אין מושג בדירות ואין לו מכירים פה בארץ לכן הוא בא לשאול מהרבי עצה על הדירה אמר לו הרבי תבוא אלי מחר, כשבא למחרת, אמר לו הרבי, ראיתי את הדירה והיא טובה אלא שכדאי לעשות שינוי במקום פלוני הלך הבחור לקבלן לדבר אתו על השינוי אמר לו הקבלן הרבי מגור כבר היה כאן ודיבר אתי על הצורך בשינוי.

פעם פנו אליו אודות יהודי חשוב בירושלים שהוא חולה ונ־זקק לטיפול בהדסה אלא שהוא מסרב ללכת לשם כיון שאינו רוצה שתטפל בו אחות. הלך הרבי לבקרו ואמר לו שהוא כבר יסדר את הענין, כשהלה הלך להדסה, היה כבר סידור מיוחד שיטפל בו אח.

סיפר ר' י.א. עסקן פעיל שפעם בתקופת המנדט הוא היה [illegible] גשאליו הרבי ושאלו האם אתה מצ"ש [illegible] לבוא אלי לבקש גמ"ח ונתן לו סכום כסף.

כשהתחיל להנהיג בשנת תשי"ח אחרי החורבן הנורא וגם כאן בארץ בתחילת המדינה היה המצב קשה בין בגשמיות ובין ברוחניות. חלק גדול מהציבור החרדי היה

בנוי לתלפיות תל שכל פיות פונים אליו
(ברכות ל')

שבור בגשם וברוח בפרט שרידי השואה היה הרבי בבחינת תל תחיה לישראל, הוא עודד ועזר לבנות הכל מחדש לא רק לחסידי גור אלא גם לכל היהדות החרדית. הן לכלל והן לפרט הוא עודד ועזר ברכיים שתים לאדמו"רים לשקם חצרותיהם ולראשי ישיבות להקים ישיבות, לרבנים להקים קהילותיהם, ולעסקנים בצורכי ציבור ולמחנכים בעניני חינוך וכן למוסדות חינוך מכל החוגים. כל אחד מאלו היתה לו הרגשה שהרבי הוא ידיד אישי שלו, עזר הרבה להקים את "המו־דיע". נוסף לזה היה דרכו בקודש כל ימיו לעבור בכל יום על העתון ואם מצא שם דבר שראה לנכון להגיב עליו שלח למערכת את תגובתו כבר באותו יום. השתתף באופן פעיל בכל מאבקי היהדות החרדית ובבעיות הכלל, בעיקר באגו"י, ופעל בזה רבות גם באופן ישיר אך יותר מזה בדרכי עקיפין.

רבינו זצ"ל היה הכתובת המר־כזית להרבה רבבות יחידים לקבל ברכה. או לשאול עצה או להזכיר על צרה ח"ו [illegible] מבחורים ועד זקנים מדי יום ביומו הן מאנ"ש הן משאר חוגי הציבור ורוב רובם, אף שהיו זמן קצר ביותר אצל הרבי אך התשובה הקצרה והקולעת שקבלו גרמה שיצאו משם עם רוח חדשה מעודדים ומלאי תקוה.

סיפר מר מ.פ. תעשיין הנחשב קצת שומר תורה ומצוות (הוא סיפר עובדה זו לחבריו התעשיי־נים בזמן פטירתו של הרבי) שהוא בא פעם לרבי להתייעץ היות ולפני המלחמה היה לאביו בית חרושת בפולין בעיר לודז' ובכוונתו לתבוע פיצויים מממשלת גרמניה אבל אין לו מסמכים ועדויות שהנאצים פוצצו בביה"ח האם כדאי לנסוע לפולין לנסות להשיג עדויות ומ־סמכים ענה לו הרבי שיסע כי חבל לוותר על הכסף. הוסיף לשאול אם כדאי כבר עכשיו או לחכות להזדמנות ענה לו הרבי שיסע מהר שהגוי עלול עוד למות. הוא התפלא על התשובה (על איזה גוי הכוונה) אך בכל זאת נסע תיכף ושם בפולין שהה די זמן ולא השיג כלום וחשב כבר לחזור. אך יום אחד בהיותו בבית מלון נכנס לשיחה עם אחד העובדים, גוי פולני ונודע לו שהגוי הזה היה פועל בביח"ר של אביו הפולני הזה הפנה אותו לגוי גרמני זקן שהיה מנהל בביח"ר של אביו והלה זכר הכל ונתן לו עדות בכתב חתום ע"י עו"ד שהגרמנים הח־רימו את הביח"ר עם כל הסחורה. ולפני צאתו מפולין רצה להכנס לגוי ולהודות לו נודע לו שהגוי הזה מת יום קודם.

סיפר הר' י.ש.ש. מעין חיים שבקיץ שנת תשל"ז נכנס במוצאי שבת אחד להרבי עם קויטל שאברך אחד מכפירו נוסע לחו"ל למחרת ביום א' בבוקר והיות ול־אברך הזה אין קשר לרבי ביקש הנ"ל שיכנס הוא להזכירו לקבל ברכה, ענהו הרבי תאמר לו שלא יסע. הוא נדהם ואמר שאינו מאמין שהאברך ישמע לו כיון שהכל מוכן לנסיעה לבוקר ענהו הרבי לא ביקשתי אותך שתבוא אלי. אח"כ שאלו הרבי אם להאברך הזה יש ילדים ענה שאין לו ובגלל זה הוא נוסע, אמר לו הרבי מה לעשות כדי שיוושע בבנים הוא הלך אל האברך ואחרי מאמץ ש־כנעו לדחות את הנסיעה. למחרת נודע שהמטוס שעמד לטוס בו נחטף ע"י מחבלים והוא המטוס הנודע של מבצע "אנטבה" ובסוף החודש תשל"ז נולד לאברך בן זכר ונקרא על שמו של הרבי.

האברך ד.מ. מחסידי ב. בי־רושלים קיבל צו מילואים לפני ראש השנה תשל"ד ואחרי מאמץ הצליח לדחותו למוצאי ר"ה. אשת האברך התעקשה שלא יסע בלי להכנס קודם לרבי מגור הלה טען שיש עכשיו תור גדול אצל הרבי והוא ממהר. אך היא עמדה על כך בכל תוקף. בלית ברירה עמד בתור ונכנס להפרד כשיצא אמר הרבי להגבאי שיקרא בחזרה את האברך ונכנס עוד פעם ובירכו שיחזור בלי מכשול. האברך נשלח לחזית התעלה עם החטיבה הירושלמית והיה שם בזמן שפרצה מלחמת יוה"כ והמצרים חצו את התעלה באותו איזור [illegible] הרבי והוא יצא משם בשלום בניסי ניסים כשחזר מהמילואים נכנס להרבי לקבל שלום אמר לו הרבי את מאמר חז"ל "אשתו הצילתו (האמור אצל און בן פלת).

(המשך בעמוד ט')

מ. רביד

"אבי אבי רכב ישראל ופרשיו..."

חסידים מספרים: שאל כ"ק מרן האדמו"ר בעל ה"בית ישראל" זצוק"ל, את אחד מחסידיו: "זכית להכיר את אבי האדמו"ר זצ"ל?..."

החסיד, שהסתופף שנים רבות בצל כ"ק האדמו"ר בעל ה"אמרי אמת" זצ"ל, מיהר להשיב: "בודאי שהכרתיו". חייך מרן בעל ה"בית ישראל" ואמר: "אני אשר שהיתי במחיצתו עשרות בשנים, לא זכיתי להכירו, האמנם סבור הנך שאתה עלה בידך להכירו? !...

לשרטט קוים לדמותו של כ"ק האדמו"ר זצ"ל, שזה עתה ימלאו עשר שנים להסתלקותו, דומני, כי אין לך מלאכה קשה הימנה, אחראית הימנה. ואין הדברים אמורים אך ורק מחמת גודל המושג ומעוט המשיג, כי אם מעצם האישיות אשר לשמה ול־זכרה נכתבים הדברים. מהמעט שבמעט שהכרתיו, למדתי לדעת כי רבנו זצ"ל, ו... כתיבת הספד — הרי הם כמעט כתרתי דסתרי: כל אשר זכה לחדור, ולוּ מעט, אל הקודש פנימה, יש להניח כי בודאי הכיר את חששותיו והסתייגויותיו מהמלה הכתובה: זו אשר רגע לאחר כתיבתה מאבדת את כל חיותה. הוא אשר נשא בדורנו את לפיד שלהבתה ההולכת ומיתמרת של "אמת מקאצק תצמח", הוא שדבורו בנוי היה כל כולו על שפת הרמז והשתיקה, הוא בשום פנים ואופן לא היה מסוגל להש־לים עם תבנתו המיוחדת של הניר, זה הסובל הכל על גביו: שקר כאמת, הטפה כשבח... לאור זאת, מי אני, האזוב שבקיר, אשר אטול על עצמי תפקיד כה אחראי כה מחייב — לתאר מע"ג הכתב יפעת צמרתו של ארז הלבנון.

וקשה היא מלאכת הכתיבה שבעתיים: שכן גם כיום; לאחר מלאת עשר שנים מהסתלקותו, הרי כל אימת שנזכר אתה בדמותו, הלב כולו רוגש וסוער. ואם הצל־חת ועלה בידך לרכז מחשבותיך, ולהעלות מע"ג הכתב מעט מהגיגי לבך, הרי עד מהרה נשטפים הם בנחל הדמעות הנובע ללא הפו־גות.

לדלות זכרונות מנבכי העבר; להוציא לרשות הרבים רגשות כה קדושים, כה עמוקים — אלו אשר עד היום טמונים היו אי שם במ־עמקי הלב — מלאכה זו אינה קלה כלל ועיקר. ואם בכל זאת נוטל אנכי העט לידי, ומנסה לכ־תוב אי אלו שורות, הרי אין זאת אלא עבור אותם אלו אשר לא זכו להכירו הדור הצעיר שקם ופרח ליהדות החרדית בכלל, ולתנועת החסידות ולעדת חסידי גור בפרט. לנוער החרדי, אשר למענו הקריב רבנו זצ"ל את תמצית חייו ולשד עצמותיו. לו מוקדשות השורות הבאות. מתוך בטחון ואמונה כי ביושבו בגנזי מרומים ימחול לי מרן זצ"ל על העזתי זו. ואותו לב שפתוח היה לכל כפתחו של אולם, הוא בודאי לא יחשוב לי לרעה את משאלתי זו: לשתף את צעירי הצאן במעט מזעיר מחויות העבר הבלתי נשכחות.

"במעלליו יתנכר נער"...

בפרושו על הפסוק הראשון בספר תהלים — "אשרי האיש אשר לא הלך" וכו', כותב מרן בעל ה"שפת אמת" זצ"ל: אשרי הוא זה אשר נולד להוריו בקדושה ובטהרה.

למדנו: הערובה להצלחת בנינו של האדם, קשורה היא קשר בל ינתק לתשתיתו הראשונית, זו המוענקת לו ע"י הוריו. ואכן, הי־סוד המוצק והאיתן אותו יצק ראש גולת אריאל, מרן בעל ה"אמרי אמת" זצ"ל. הוא זה אשר איפשר את הקמת אותו מגדלור העתיד להאיר כעבור שנים עולם ומלואו.

אולם, טועה הוא זה הסבור כי ביסוד בלבד דיינו. שכן על מנת להגיע לאותם גבהים אשר עינינו ראו ולא זר, פרט ליסוד איתן זקוק האדם לתוספת מרובה, בהיקפה ובעמקותה, של עבודה מתמדת, מאמץ עקשני, והתחדשות רוחנית בלתי פוסקים. החל מהתיצבו לראשונה על רגליו ועד לנשימת אפו האחרונה.

עוד בשנות ילדותו עלה תתע־לה במעלות הקדושה והטהרה, וכבר בהיותו אברך עול ימים, הפך הוא למדריכם הבלתי מוכתר של אלפי בני תשחורות, בחורים ואב־רכים, אשר באו והסתופפו בחצרו של אביו הגדול.

בימי שבת ומועד, טרם הפציע השחר, השלג הלבן עוטה את הע־יירה גור כולה, היה הוא מסתובב בחצר כחוץ ובודק בין האלפים, מי מהחסידים הצעירים השכים קום לעבודת הבורא. כשהיראה והפחד מפניו, כבר אז, בצעירותו, כמלפני מלאך ה' צבקות.

לימים, כשישב על כסא ממ־לכתו כרכם של ישראל, כתב בספרו:

"...ואברהם זקן בא בימים — רבותינו ז"ל אמרו: הפ־רוש "בא בימים" — שלא היה חסר לו מכל הימים. כי מי שלא הולך בנערותו כ"כ בטוב, רק לעת זקנתו מתי־שב — אזי הימים הראשו־נים נופלים, משא"כ כשכל הימים טובים, אשרי זקנו־תנו שלא ביישה את ילדותי־נו...

שמעתי בשם החדושי הרי"ם ז"ל: עוד ינובון בשי־בה וכו', ומסיים למעלה: "בחצרות אלוקינו יפריחו" — אם בעת הנעורים מפריחים טוב, אזי — ינובון בשיבה... ואף שכתיב "ואברהם זקן" כתיב אח"כ "ויוסף אברהם" לרמוז לבניו שבעבודת ה' אין הפסקה, ורק לברר, ולחזור ולברר, בירור אחר בירור... עיקר עבודת ה' בימי הנער־ים — "וזכור את בוראך בימי בחורותיך"... עד אשר לא יבואו ימי הרעה" ואיתא בספרים ובשפ"א: שאם זוכרים בימי הנעורים אזי לא יבואו הימים"...

("בית ישראל", חיי שרה, תש"ט)

חזון העצמות היבשות

זכורני, כד הוינא טליא, היו אלו השנים הראשונות לנשיאותו. ישוב הייתי, לעת עריכת שולחנו הטהור, בחברת הילדים ע"ג אדן החלון, בבית המדרש הישן. אשר בישיבת "שפת אמת".

מרומי החלון הגבוה ניתן היה להבחין בסקירה אחת ברוב רובם של חסידי גור באותן שנים. עשרות בודדות, אולי מאות... אשר הס־תופפו ונדחקו בתוככי בית המדרש הישן צר המימדים.

אודים מוצלים מאש, שנים מעיר ואחד ממשפחה, שרידים בודדים לחסידות מפוארת ומע־טירה, מצבה חיה לעולם שהיה וחרב... קטון הייתי אז, מכדי הבין והשיג ממדי החורבן.

אולם זאת זכורני, כיצד רבנו זצ"ל — אשר גם עליו אישית לא פסחה כוס התרעלה באובדן רעיתו הרבנית ושני ילדיו — כיצד הש־כיל הוא לקרוא ללא הרף לאותן עצמות: "העצמות היבשות שמעו דבר ה'! ... הנה אני מביא בכם רוח וחייתם... והנחתי אתכם על אדמתכם וידעתם כי אני ה' דברתי ועשיתי!"...

וקריאתו הקדושה עשתה את שלה: בברכתו ובעדודו חברו להן העצמות אחת אל אחת, קרמו עור גידים ובשר. בעצתו ובהדרכתו נוספה לבינה לבינה, נדבך לנד־בך, קמה גם ניצבה רשת מוסדות הפאר של חסידות גור.

בכותל המערבי

והתופעה חוזרת על עצמה לא רק בעדת גור לבדה: בכושר מנ־היגותו הפלאית, בדבקותו, ובמרצו הבלתי נדלה, השכיל הוא לסייע בשיקומן של תנועות חסידיות נוספות, כשהוא עצמו מלקט הגחלים אחת לאחת, מלבן ביותר הקדושה עדי הפכן לשלהבות העומדות בזכות עצמן, והמפיצות חומן בקרב אלפי בתים בישראל.

כך "בעולם החסידות" וכך "בעולם התורה": אלו אשר חיו כאן, בארץ ישראל, בתקופה שלאחר מלחמת העולם השניה, זוכרים הם, בודאי, את דמותו השחוחה של הגאב"ד מפוניבז' זצ"ל, בעת הגיעו לשערי אה"ק לאחר השואה האיומה, הרב זצ"ל התגורר אותה תקופה ברחוב פרץ בת"א, אוד מוצל מאש שכוי ומ־יוסר על חורבנה של יהדות אירו־פה, ועל חורבנו הוא — אבדן הישיבה והמשפחה.

היה זה רבנו זצ"ל אשר עמד לימינו באותם ימים קשים, החל משליחות בחורים מישיבת "חדושי הרי"ם" הסמוכה, לשוחח עמו בדברי תורה ולשפות את לבו. ועד לעזרה בתוכניותיו להקמת הישיבה, אותה החל הרב כהנמן זצ"ל לה־קים אותה עת.

בשעה שאחרים נדו לרבה של פוניבז' במנוד ראש, הרי היה זה האדמו"ר מגור זצ"ל אשר עודד דרבן וסייע ל"תכניותיו הדמיוני־ות" של ראש הישיבה, הרב כהנמן זצ"ל.

לא בכדי שררה ידידות נפש כה עמוקה בין שני גדולי ישראל אלו. לא מקרה הוא כי בכל שמ־חותיה של חסידות גור, חש עצמו ראש ישיבת פוניבז' זצ"ל כאחד המחותנים... כי אכן, בתקופה קשה זו, כשהצער חלחל עד דכדוכה של נפש, ושברון הלב הנורא, שהקיף את כולם, ואיים על עתידה של היהדות החרדית כולה, באותה שעה אזר רבנו זצ"ל חלציו, ובכל האמצעים שעמדו לרשותו השתדל לעשות למען שקום עולם התורה והחסידות, בהם ראה את המהלך הטבעי, התשובה הניצחת למ־זימתם של אותם צוררים ארורים.

"... וחז"ל קבעו לקרוא פרשת ואתחנן, שיש בה את עשרת הדברות, אחר תשעה באב, והכל בכוונה: וזהו חיזוק גדול לעם ישראל... לרמוז שאחר החורבן יתחזקו בני ישראל בעשרת הדברות מחודש, שלא יחשבו שהק־ב"ה עזבם בגלות המר. כי מרע"ה ראה ברוח הקודש שיעבור על בנ"י עד הגאולה העתידה כל מיני צרות, והגיד להם מראש שהקב"ה יגאל אותם, על כן יראו להתחזק בתורה כי אין לנו שיור רק התורה הזאת, ובכח התורה יהיה להם הכח לעמוד בכל הנסיונות בגלות".

("בית ישראל", ואתחנן, תש"ס)

"אודה לקל לבב חוקר, ברון יחד כוכבי בוקר"...

דומני כי אחד הזכרונות העזים ביותר, העמוקים ביותר. ה...מתו־קים ביותר, קשור הנהו לאותן שעות זכות וקדושה של טרם שחר.

עד היום יושב אני ותוהה בב־קור נביעתו של הכח. אותו הצליח רבנו זצ"ל לטעת בקהל חסידיו, ובעיקר בצעירים שבהם: לקום בלילה ירושלמי חורפי, כשהקור העז והמקפיא השורר בתוך החדר ממש לעצמות, לזנק מעליהם את השמיכה החמה, ולמהר לשים פעמיהם לבית המדרש למספר שעות לימוד תורה קודם להתפלה.

חושבני, כי אף אנכי, בעיני הבשר הגשמיות בהן חנני הבורא, בהכנסי באותן שעות אל הקודש פנימה, או בפגישתי בו בטיילו בסביבות בית המדרש — גם אני הקטן, לא יכולתי שלא להבחין אותה שעה בקורת הרוח שנסוכה היתה על פניו, כאשר העולם כולו נם את שנתו, ואילו כאן בביהמ"ד קול התורה נשמע למרחוק. גועש ורועש כסמבטיון.

והתופעה מופלאת זו, חוזרת היא על עצמה מדי יום ביומו, שנה אחר שנה, כשכל השותף לה, לא במהרה ישכחנה.

באותן שנים רחוק הייתי מל־חוש כי לא הקור הוא זה החודר לעצמות. כי אם חום שלהבת קה, זו אשר גם כיום, עשור שנים לאחר שנסתלק מעמנו, מלווה היא את כל אשר זכה לה, מאירה ודכר ומוסמכתו מול כל אותן הרוחות צמודות הנושבות במלא עוזן ברחוב שבחורף.

"...וישכם אברהם בבוקר — וזהו הלמוד לדורות כי בכל מעשה טוב, מתעורר היצר הרע להכניס מניעות שונות, וגם להלביש זאת בב־חינות טובות, אבל אין להש־גיח על זה, רק לעשות רצון ה' בזריזות, ועל ידי זה מת־בטלין כל ההסתרות והמני־עות.

והעיקר — בהשכמה, כדאיתא בספרים שמיד בבוקר, מקודם התערבות היצר, לקום לעבודת ה', ועל ידי זה נמשך כל היום, וזה הכח מאע"ה — "וישכם אברהם בבוקר ויחבוש את חמורו" — שחבש היצה"ר לעול מלכות שמים..."

("בית ישראל", פ' וירא, תש"י).

רבי בירושלים ומצודתו פרושה בנציבין...

"מבצרו" של רבנו, אכן שכן בתוככי עיה"ק ירושלים, אולם מצודתו פרושה היתה למרחקים.

ככל שנוקפות השנים נקרות יותר ויותר ההזדמנויות להווכח עד היכן הגיע תחום השפעתו. לא פעם הנך מופתע לשמוע כיצד מבעד לכל חור וסדק השכיל הוא להחדיר קדושה וטהרה אף לתוככי מוסדות ואנשים הרחוקים כרחוק מזרח ממערב מחיי תורה בכלל, וחסידות — בפרט. גם עליהם חשב, גם אליהם שלח לעזרה את ידו המושטת, היד הקדושה והטה־הורה אשר נכונה היתה לסייע לכל יהודי באשר הוא, בכל שעה ובכל מצב.

שח לי מנהלה של אחת מ"הישיבות התיכוניות":

יום אחד מגיע אלי שליח ובידו סכום כסף. — "זה מהאדמו"ר מגור לכיסוי ההוצאות הכספיות הקשורות בממון קנית עתונים דתיים לחניכים"... בהיותי בי־רושלים נכנסתי לבקרו. להפתעתי, הגיש הוא לי בעל־פה רשימה ארוכה של נערים מתלמידי, אשר משפחתם בעבר נמנתה על עדת חסידי גור. האדמו"ר זצ"ל התענין רבות במצבם הרוחני, והשאיר בידי מספר הוראות כלליות אשר מטרתן בחזוק יסודות הקדושה והטהרה במוסד בו לימדתי".

או ספורו של ראש ישיבה באחת מתפוצות ישראל, אשר בהכנסו לרבנו נדהם להווכח כי האדמו"ר זצ"ל בקי בנעשה ב־ישיבתו עד לפרטי פרטים. עובדות שראש הישיבה עצמו לא ידע עליהן... כך ביחסו למוסדות השונים, וכך ביחסו לרבני ערים, עסקנים דתיים ושאר יהודי "עמך". לכולם שמר פינה חמה בלבו. עודדם וסייעם למען הרבות קדו־שה וטהרה בבתי ישראל.

"... וזה למוד גדול להכניס יראת שמים גם אצל השני, ואולי זה הרמז אצל האדם: "לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו" — שיעזור לו "איש את רעהו יעזורו ולאחיו יאמר חזק", וזה יסוד גדול בעבודת ה' לא להיות לבדו, ואיתא במשנה: "אדם נברא יחידי, שכל המקיים נפש אחת מישראל כאלו קיים עולם מלא..."

(בראשית, תשכ"ח)

"ת"ח מרבים שלום בעולם..."

קשריו האמיצים וההדוקים עם מאורי תנועת החסידות, מרן אדמו"ר מבלז זצ"ל, האדמו"ר מוויז'ניץ זצ"ל, האדמו"ר מאמשינוב זצ"ל ועוד ועוד, מפורסמים היו בפי כל, עוד בחיים חיותם.

אלא שלא הכל מודעים היו עד כמה הצליח לטוות ולשזור קשרי ידידות נפש עם רבים מגדולי ישראל יוצאי ליטא.

כבר הזכרנו לעיל את קשריו המיוחדים במינם עם ראש ישיבת פוניבז' זצ"ל. אולם הרב כהנמן לא היה היחידי בכך:

זכורני, באחת השבתות, בשעת בוקר מוקדמת, נקראתי אל הקודש פנימה, וכ"ק האדמו"ר זצ"ל שאלני האם ידוע אני את מצב בריאותו של הרב אברמסקי זצ"ל. — "אתמול שלח הוא אלי "יקר ויטעל" לרפואה שלמה" מספר הוא לי. ומתעניין לדעת האם הוטב לרב החולה.

וההערכה ההדדית העמוקה ששררה בין השנים, מצאה ביטויה פעמים רבות בשעות שמחה כבשעות מצוקה:

היה זה כשחלתה הרבנית אברמסקי ע"ה, והרב זצ"ל החליט לנסוע לצפת ולעלות לקבר סבה, הרדב"ז זצ"ל. לבקשו כי יהיה מליץ יושר עבור נכדתו החולה, הרבנית רייזל.

כששוחר, סיפר הרב אברמסקי, כי נכנס לכ"ק האדמו"ר זצ"ל לשמוע חוות דעתו, האמנם טען כהוגן בתביעתו מהסב לסייע לרבנית...

כשישב הרב זצ"ל "שבעה" על רעיתו הרבנית, נכנס האדמו"ר זצ"ל לנחמו. עמד על כך הרב כי האדמו"ר ישב על כסאו הוא, כבוד אותו לא העניק הרב זצ"ל לאיש...

העידו מקורביו: בשעה שהגיעו לידי הרב זצ"ל הכרכים הראשונים של ספריו על התוספתא, החבור המונומנטלי שהיה אוצר כלי חמדתו, מיהר הרב להניח מספר ספרים בצד, בהסבירו: "ספרים אלו הנם מתנתי לאדמו"ר מגור"...

"שלשה שותפין באדם..."

"ת"ר: שלשה שותפין הן באדם: הקב"ה אביו ואמו". (קידושין ל':)

שח באזני אברך, אשר קנה תורה באחת הישיבות הנמנות על הזרם הליטאי: "... זכיתי, ואין לי כל מושג על שום מה, וקרבני כ"ק האדמו"ר מגור זצ"ל. ואם כי לא היה זה יחס שבין אדמו"ר וחסידו, שכן רחוק הייתי כת"ק פרסה מדרגתו של חסיד אמיתי, אולם גם אני לא יכולתי שלא לחוש באהבה היוקדת בקרבו, אותה הוא הקרין לכל סביבותיו.

ואם מנהג ותיקין הוא בין חסידים לנסוע מדי מספר שבועות להסתופף במחיצת רבם, הרי גם אנכי הקטן הצטרפתי לנסיעות אלו. אלא שאותי דוחף טעם שונה לגמרי: "על משכבי בלילות, בקשתי את שאהבה נפשי"...

והוחלתי לא נכזבה, זכיתי והרבי זצ"ל נשאני על זרועותיו כאשר ישא האומן את היונק בגשמיות כברוחניות, ואם עבור קהל החסידים מהוה האדמו"ר מעין נציגו של הקב"ה עלי אדמות, הרי עבורי היה הוא נציגם של כל שלשת השותפים גם יחד.

כ"ק האדמו"ר מגור זצ"ל, היה הדמות אשר האירה דרכי ופילסה נתיבתי, החל משנות הבגרות המוקדמות, ועד אשר זכיתי להקים בית בישראל, ואף לאחר מכן. הוא זה אשר בשעות שמחה כבשעות מצוקה היה הראשון ולעתים היחידי אשר שותף נאמן היה לי, ללבטי ולשמחותי.

זוכר אני אותו כדמות שכולה הסתר, גערת־עדוד, סטירות לטיפה, צביטה־נשיקה. וכגודל הסתרתו כן השכיל הוא להגיע לתוככי נשמתך שלך; לבחון ולב־דוק גנזי נסתרות. במבטו, הבלתי נשכח, החודר והנוקב חדר הוא לתוככי תוכך, משמש ובודק, רחץ והבריק כל נקודה ופסיק בנשמתך ובמחשבותיך, וכפי שפעם שמע־תיו מתבטא: "רואה אני על פניך כל מה שחסר לך..." צעד הוא עמך צעד אחר צעד בנפתולי החי־ים, כשסייע לך בידה הקדושה, יד האבהית האמהית.

זכורני, כיצד מידי בואי ירוש־לימה, בורג קטן מצעיר בין אלפי חסידיו. לא פעם קראני אליו, לברר האם לא חסר לי מאומה, היכן אני אוכל, היכן מצאתי מקום לינה וכו' וכו' עכ"ז, דומני, כי משך כל אותן שנים בהן זכיתי להודע אליו, הרי מדי עלותי ירושלימה, חששתי כל פעם מחדש באיזה שהוא מתח פנימי. שכן האדמו"ר זצ"ל הצליח לנסוך בקרבך את ההרגשה, כי הנך נמצא במעקב צמוד בכל מקום ובכל זמן...

מעולם לא יכולתי להוות מראש אימתי עומד הוא להפתיעך. לפעמים נקראת אל הקודש פנימה בשעת בוקר מוקדמת, ולעתים בשעת הצהרים או לעת ערב. והיה אם באותה שבת לא נקראת אליו, הרי די היה במבטו החטוף אחד שלו בעת התפילה, כדי לשעת בך את ההרגשה שהנך מופיע ומתויק אי שם בתאי מוחו...

"ומי יכול לשכוח"... מהרהר אותו אברך בספרו, "את התקופה

(המשך בעמוד י"ד)

הרב אברהם יוסף שפירא

נלחם להקמת מבני דת וחנוך בערי פיתוח

כאשר מדובר בנושא של ערי פיתוח, יש לי נסיון. כמעט 30 שנה אני מעסיק במפעלים שונים על פני כל הארץ, בנצרת, בטבריה, באור־עקיבא ובמקומות שונים אלפי עובדים. מתוך הנסיון שיש לי אני רוצה להגיד שמצב ערי הפיתוח כיום די חמור.

שמעתי למשל, עכשיו את פלד שהוא מגנה את התעשיינים. הוא דיבר על הפיחות. אני הזהרתי את הממשלה בוועדת הכספים ומעל במת הכנסת מפני הפיחות. הפי־חות לא עזר לנו.

אמנם התעשייה נתונה בבעיה רצינית. כי ההפרש בין האינפלציה ובין שער החליפין הגיע עד 30%. לא היה מישהו שיכול היה לעמוד בזה. אבל היו דרכים אחרות שהיו יכולות לפצות את התעשיינים, דרכים יותר זולות מהפיחות.

בסופו של דבר, מה קורה עם הפיחות? הפיחות הגדיל את השער מיד לכל אלה שמחזיקים אגרות־חוב צמודות הדולר ולכל אלה שמחזיקים את מניות הבנ־קים. וזה עולה לממשלה הרבה הרבה כסף. מאידך, בגלל הפיחות היו צריכים עכשיו לייקר את המוצרים.

איך זה באים בכלל על הפיחות. כיוון ששמעתי מה שאמרת, אני מעיד. בוודאי שהתעשיינים ביקשו פיצוי כי הם לא היו יכולים לייצא. מר פלד, אם אתה חושב שהמדינה הזאת תוכל כל החיים לחיות על תרומות, על מגביות על השנור ועל ההקצבות של ארצות־הברית, אין לה מבחינה כלכלית זכות קיום. הגיע הזמן לעבוד ומהפידיון להרוויח את הדולרים, להפיק הכנסות הרבה יותר מאשר אנחנו מוציאים.

המצב המעורער והחמור מב־חינה כלכלית של איזורי הפיתוח ידוע. הישועה לערי הפיתוח לא תבוא רק מפטור ממס הכנסה או מתוספת נקודות זיכוי. רק לפני חודש העברנו בוועדת הכנסה חוק שמצפה רמון תקבל הנחות בשי־עור כזה שלא היו עד היום. התע־שייה קיבלה הרבה הנחות, אם היא יכולה להקים שם מפעלים. עד היום ישנם שם מאות ואפילו אלפי דירות ריקות. איכות החיים במקום לא פחות חשובה. חשובות איכות החיים והתעסוקה.

צריך להעדיף את עיירות הפי־תוח בכל הקשור להקמת מבני ציבור מכל הסוגים, מוסדות חינוך והתעסוקה. איזה טעם יש להקים עיירת פיתוח ולהוביל את האנשים לעבודה בבאר־שבע. או מקום אחר? היישוב הוא לא יישוב.

הציבור החרדי צבר נסיון גדול ביישוב ערי הפיתוח מזה שנים רבות. למשל, על־פי קריאתו והכ־וונתו של כ"ק מרן אדמו"ר מגור שליט"א, הוא שלח אנשים מי־רושלים ומבני־ברק לאשדוד, לחצור ולערד. רק על־ידי אידיאל כזה שהאדמו"ר שולח את החסי־דים שלו, הם נשארים שם. לא שמענו שמישהו הלך לגור בערד מטעם האדמו"ר ועזב, כך בחצור וכך באשדוד.

צר לי להגיד, ואני אומר זאת בכאב לב, כשאני מסייר לפעמים בעיירות הפיתוח, ממש קשה להאמין. אומרים לי: מהסוג הזה, מהיהודים החרדים האלה מספיק, לא צריך יותר. אומרים זאת בצורה עדינה לגבי אנשים שאינם מפגי־נים, אנשים שאינם זורקים אבנים, אנשים שקטים.

סיירתי לא מזמן במקום מסוי־ים, והיה שם ויכוח האם לתת להם עוד מגרש לישיבה, האם לתת להם עוד דירות לגור. ראש המועצה שם אמר לי: תשמע, אני אגיד לך את האמת, אני מפחד שאלה אשר בחרו בי לא יבחרו בי שוב, אם מהסוג הזה אני אכניס יותר.

השבתי לו: אני רוצה לשאול אותך. תאר לך שיהודי מאנטוורפן היה בא ואומר שראש העיר באנ־טוורפן אמר לו, שהוא לא יכול להכניס יותר מדי מהסוג הזה לעיר. אני במקומו לא רוצה להז־כיר את השמות של המקומות הללו, אבל זוהי איכות החיים שלנו. כל עוד שאיכות החיים שלנו היא כזו, הכל ריק ואפשר לעשות יום יום עוד הנחות.

נותנו הנחות למצפה רמון ולירוחם. למשל, למי שגר בירוחם יש פטור ממס עד 2,500 שקל. מה זה מו־עיל?

צריך לתת אפשרות לאנשים חרדים שבאים למקומות אלה, צריך לתת להם מבנים, גני ילדים, מעונות יום, בתי ספר. אני יכול לומר לך שיש לנו בעיות להקים מעונות יום בערד, ויש שם דירות שעומדות ריקות. לדעתי, אנחנו צריכים לדאוג שיתנו לציבור שגר בעיירות פיתוח את כל מפעלי החינוך הדרושים.

חשוב מאוד לעקור את הביורו־קרטיה. אם כבר מישהו רוצה להקים מפעל, אם כבר מישהו רוצה ללכת לעיירות פיתוח, צריך לפשט את ההליכים בכל הקשור למתן אישורים להקמת מפעלי תעשיה בעיירות פיתוח. ידוע לי שידידי השר אריק שרון עוסק בזה, אך לא מספיק.

צריכה להיות מדיניות ממשל־תית רשמית לעידוד הקמת מפע־לים, ובעיקר תעשיות שיכולות להעסיק הרבה אנשים בעיירות הפיתוח. המפעלים צריכים להיות במקום ולא לקחת אנשים ממקום למקום. הדבר יאפשר אלפי מקו־מות תעסוקה בעיירות הפיתוח, שם יש כוח אדם רב.

אנחנו צריכים ללחום על הקמת בתי כנסת בעיירות פיתוח, הקמת מקווה, הקמת מעונות יום וגני ילדים וכתות חינוך. אני מודיע פה שלציבור שלנו בירוחם יש בעיות, בערד יש בעיות, בחצור יש בעיות ולא מוכנים לתת להם את המיני־מום. רק יהודים שלנו שהולכים למקומות אלה לא כדי להקים מפעלים אלא משום ששלחו אותם לשם להיות אור של תורה ודתיו־ת לערי הפיתוח.

הם באמת חיים במצוקה, אבל הם לא עוזבים את המקום, כי יש חשיבות וייעוד בהמצאם שם.

צריך לקיים פעם דיון במליאה, לדון איך אנחנו רוצים למנוע ירי־דה ואיך אנחנו יכולים למלא את עיירות הפיתוח באוכלוסיה.

(דברים בכנסת)

צבי וינמן

כדין אש"ף!

נושא היחס לרפורמים ולקו־נסרבטיבים, עלה לאחרונה שוב על סדר היום, עקב פרשת סתן סילד ומיהו יהודי. חוסר הידע לגבי תעלולי מנהיגי התנועות הללו מדהים. כמה יודעים שמ־את רבייס רפורמים, כ־55% מהם, משיאים יהודים לגוים, לפעמים גם בהשתתפות כמרים בטקס? וכמה קראו את הכי־נוס המספר שמאות קהילות רפורמיות מקימות עם הקתולים כתות משותפות וחילופי מורים בתוכניות לימודיהן? כמה שמעו על הרביי מבית הכנסת ברחוב 54 בניו־יורק, שמינה לעצמו כעוזר, כומר פרוטסטנטי, וכמה קראו ב"ראיש אוזוקט" את דברי אחד ממנהיגיהם שחלק גדול מהר־בייס כלל אינם מאמינים בבורא עולם? כמה יהודים הנקראים דתיים הקוראים להתקרבות לפתות לקונסרבטיבים המצהי־רים על נאמנותם כביכול להל־כה, יודעים שהקונסרבטיבים לא רק נוסעים בשבת אלא בטלו למעשה את איסור הממזרות ואיסור כהן לגרושה, שלא לדבר שטהרת המשפחה שהיא מיסו־דות היהדות, כלל לא נשמרת גם אצל רוב הנקראים רבייס קונסרבטיבים.

כפי שפורסם, הופיע מ"מ ראש הממשלה מר פרס לפני כנוס של רבנים בנושא של היחס לרפורמים ולקונסרבטיבים, והציע את פתרונות לבעיה מיהו יהודי וגיורי הזרמים הללו — התדברות עמהם, בטענה שההדברות היא מעשה מקובל בין ידידים.

נראה לי שעלינו לתת נמוק לסרובנו לקבל את הצעתו, הנ־שמעת גם מפי אחרים.

אכן, בעולם מקובל שיריבים פוליטיים משוחחים. כך שוחחו הבריטים עם מקריוס מקפריסין ועם המורדים בקניה למרות שהם הרגו בבריטים. אך מדינת ישראל הצהירה, שבנגוד למ־קובל, היא לא תדון עם אש"ף ואת מאחר והאמנה הפלשתינ־אית טוענת אש"ף שאין ליהודים זכות קיום כעם וכמדינה. ועם מי שכופר ביסוד קיומנו, אין מקום למו"מ. הרפורמים והקו־נסרבטיבים כופרים ביסוד אמו־נתנו — תורה מן השמים, ומ־מילא אם איננה מן השמים, היא נתונה לשנוי כפי שהם אכן נוה־גים. לכן במקביל לקונצנזוס הלאומי שאין מנהלים מו"מ עם הכופר ביסוד קיומנו, מבחינה לאומית — מדינית, כך אין מקום למו"מ בנושאים דתיים־לאומיים עם הללו, המקעקעים את יסוד אמונתנו, תורה מן השמים, ומתעללים במצוות התורה ברצותם מקצרים וב־רצותם מבטלים. ברצותם הופכים גוי ליהודי בטקס גיור ליצני, תוך דרישות פתוחות מדרישות לקבלה [illegible]

אין הכונה כמובן להמון העם הרואים עצמם כחלק מהזרמים הללו, והם בבחינת תינוקות שנשבו, אלא למנהיגיהם הסו־רים ומטעים. עם ישראל שב־סיסמת עוצו עצה ותופר, התגבר על אויביו במשך שנות גלותו יתגבר גם על חורשי רעה אלו.

הרב מנחם פרוש

דרושה יד יותר תקיפה נגד המחבלים בירושלים

הצעתי לקיים דיון דחוף על התגברות הטרור הערבי בעיר העתיקה בירושלים, שהגיע השיא לשיאים חדשים של השתול־לות כאשר 12 שוטרי משמר הגבול נפצעו מרימון יד שהושלך לעברם ליד שער שכם. בימים אלה חוללו בצורה המזה 37 מצבות בהר הזיתים. הצעתי לקיים דיון כי הידרדרות מצב הבטחון בעיר העתיקה הוא מסוכן מאוד.

הנה אנו עומדים לחוג עשרים שנות איחוד ירושלים, מאז מלח־מת ששת הימים, ואני רוצה שנשאל את עצמנו מה קרה? נעשה השוואה בין המצב ששרר במשך למעלה משמונה־עשרה שנה ובין המאורעות, התקריות, ההתקפות, הדקירות, בזה אחר זה בעיר העתיקה בירושלים, בשנה האחרונה ובחודשים האחרונים.

מה שקרה בימים האחרונים לא היה מה שקרה בתקריות הקודמות שמרביתן היו מה שנקרא פגע־וברח. מעשה של בודד, מעשה של דקירת יחידים על־ידי יחידים, על־פי רוב יהודים שחזרו מתפילה ליד הכותל המערבי או הלכו לתפילה.

כאשר תקריות אלה קרו בזו אחר זו היה צריך לנקוט באמצעים כדי למנוע אותן. אבל מה שקרה ביום ראשון זה, כבר לא היה מעשה פרטיזני. זו היתה פעולה יזומה ומתוכננת כדי לפגוע בשעה מוגדרת בעת חילופי משמרות כאשר ישנה נוכחות כפולה של חיילים במקום מסויים.

מזה יש ללמוד כי קיימת יד מאורגנת ומתבוננת ויש גם לשער כי מבצעי הפעולה החבלנית שואבים עידוד מהמצב החדש שנוצר וחשים בשוני. הם מרגישים כי אין יותר לישראל כוח מרתיע כפי שהיה לה בעבר, כאשר על כל מקרה שקרה גמלו בתגמול בכל החריפות.

אין לי כל כוונות לבקר את המשטרה או את שר המשטרה, גם לא את משרד הבטחון ושר הבטחון. אני מהאחרונים שבאחרו־נים אשר רואה מקום להצדקה לביקורת. כי גם המשטרה ואף משרד הבטחון הם זרוע ביצוע של מדיניות שנקבעה על ידי קובעי המדיניות.

פנייתי והביקורת שיש למתוח היא כלפי קובעי המדיניות. אני הייתי רוצה לשאול אם הם שוא־לים את עצמם לאן מתדרדר הבטחון בעיר העתיקה בירושלים, כאשר עושים בזה אחר זה מעשים נפשעים, דוקרים בעוברים ושבים שקטים. ועוד לא מספיקים לנשום ממעשה נפשע אחד קורה שני, שלישי בזה אחר זה, ללא סוף.

ויש לחוש כי החבלנים יודעים כי מה שהיה לא יהיה עוד. לא עוד [illegible] אותה, ברגע שרואה יד חלשה היא שואבת מכך עידוד להגביר את המעשים הנפשעים. זה הביא לכך שמרהיבים להתארגן ולבצע מע־שים מתוכננים כדי לערער את תחושת הבטחון.

במצב הנוכחי, כאשר בזה אחר זה קרו מקרים מחרידים — ושותקים, כאילו הותרה הרצועה ואנחנו הי־דרדרנו למצב אשר מי יודע למה עלולים עוד להגיע. כבר כיום ניטלה מאיתנו תחושת הבטחון ללכת ברחובות ובסימטאות העיר העתיקה. זה חמור מאד, חמור עד מאד. אם לא תיקבע באופן הברור חזרה למדיניות תקיפה נגד כל התקפה, עלולים אנו להגיע למצב כי תיסגר בפנינו העיר העתיקה, כאשר הכניסה לעיר העתיקה נהפכה לסכנה. וביחוד אם אנחנו לוקחים את איזור שער שכם, אשר מרבית המקרים קרו שם ולא ננקטו כל אמצעים גם לאיזור מסוים זה.

ב־18 החודשים האחרונים קרו באיזור של שער שכם 9 מקרים. הרי זה דבר נורא, הרי זה מחייב חשיבה רצינית על הדרך שנקטו בה. להלן פירוט המקרים: ב־25 באוגוסט 1985 הרב משה פראג בן 60 נדקר ליד שער שכם. הוא נפצע באורח קשה ודוקרו, תושב חברון, הסגיר עצמו אחרי כמה שעות. ב־5 בנובמבר 1985 עובדיה בוזכין בן 60 נדקר בגבו באותו מקום. הוא נפצע קשה. ב־10 בנובמבר יוסי מרשין בן 20 נדקר ליד שער שכם, בעת שטייל במ־קום. ב־25 בנובמבר 1985 ברוך ג'יקון, בן 32, נדקר בראשו ונפצע באורח בינוני. הוא הצליח להיאבק עם דוקרו, אך זה נמלט. ב־13 באפריל 1986 זהבה בן־עטבריה נורתה למוות, במשרדה ליד שער שכם. ב־27 באפריל 1986 פול אפלבי, תייר בן 28, נורה בראשו מטווח קצר בגן־הקבר, סמוך לשער שכם ונהרג. תוקפיו לא נלכדו. ב־17 בינואר שני האחים אבי, בן 24 ושייקה בן 17 אוחיון נדקרו ברחוב הגיא, 10 מטרים משער שכם. נפצעו באורח בינוני. ב־22 בפברואר 13 שוטרי מג"ב ו־5 אזרחים נפצעו מפיצוץ רימון ברחבת שער־שכם.

אני רוצה לדעת מה נעשה. קשה מאד מאד להבין איך לא יכלו לנקוט אמצעים כאשר יודעים שאיזור זה של שער שכם מיועד לביצוע מעשים נפשעים. אנו זוכ־רים כי בעבר כאשר קרה אי פעם מעשה נפשע מיד הרסו בתים וחצרות, נסגרו חנויות, נעצרו והרתיעו בעונשים למען ישמעו ויראו. ובאיזור שער שכם בו קרו תשעה מקרים נוראים בזה אחר זה בתקופה של 18 חודשים, הסוחרים והעוברים ושבים באיזור שער שכם רואים. והם עדים למעשים ומחשים.

לאור ההפקרות המשתוללת בעיר העתיקה הרהיבו בימים האחרונים לחזור למעשים של תגליתם שפל ביותר, לחלל מצבות בהר הזיתים. עד כדי כך, שתוך ימים אחדים חיללו 37 מצבות בהר הזיתים.

חובתנו להרים קולנו, להצביע ולהתריע נגד המדיניות והטקטיקה הנהוגה באחרונה כלפי כל מעשה נפשע שנעשה על ידי הערבים. המדיניות הזאת הביאה אסונות שקרו והיא עלולה למוטט את כל ההיאחזות שלנו בעיר העתיקה.

המצב כפי שהוא כיום מזכיר לי את ימי שלטון המנדט, כאשר [illegible] במהלכיהם כמתוך חישוביהם. מה יכולות להיות מחשבותיהם של קובעי המדיניות שלנו ביחוד לעיר העתיקה. מתקבל הרושם שגם אחרי כל מה שקרה וקורה, המדי־ניות הגמישה נמשכת. יכול אני רק ללמוד זכות שקובעי מדיניות הבטחון בעיר העתיקה לא שקבעו מדיניות גמישה אלא לא קובעים, גם לא חושבים, וזרוע הביצוע ממשיכה לבצע את אשר ניתן לבצע ללא חשיבה.

לא שמענו שאיזה שהוא מוסד ממשלתי ישב באופן מיוחד ודן על ההתרחשויות האלה במשך 18 החודשים, כאשר אנחנו רואים שזודדים לעיר העתיקה ורוצים למנוע מאתנו את החופש להתהלך בה.

השאלה היא מה עוד צריך לקרות אשר יזעזע את קובעי מדי־ניות הבטחון בעיר העתיקה שי־וכחו לראות כי הערבים מצליחים ליצור עובדות, להצר צעדינו בעיר העתיקה אשר בירושלים והליכה לכותל המערבי תהא כרוכה בסכנה מפני התקפה בודדת או מאורגנת.

רגישות ורצינות המצב מחיי־בות דיון רציני, יסודי, במליאת הכנסת.

נשמיע ברמה קולנו כי את העיר העתיקה לא הפקרנו ולא נפקיר ומהכותל המערבי לא ניסוג.

אני חוזה שחורות אם חלילה לא ינקטו מיד ביד תקיפה וחריפה ומרתיעה נגד כל מי אשר פוגע בבטחונו.

ט. להב

בשולי המשפט

אם שכן תביב ומאיר פנים נראה לפתע כאילו ענגה מעיבה על פניו; אם עיניו הבורקות נעשו לפתע כבויות. אם פניו השופעות בריאות וחיוניות קמלו וצהבו לפתע כקלף מקומט — אות היא שגונבו לאזניו קטעי עדויות ממשפט דמניוק.

אם סב חביב מתחיל לפתע "להתבלבל" בשמות נכדיו וקורא להם בשם ילדיו האבודים; אם הוא מביט בהם ועיניו מתרכזות בנקודה דמיונית הרחק מעבר לערפם; **אם** הוא סותם לא "אותו אדם" — אות היא כי חמישים שנה נתלשו מלוח חייו.

אם רוקח חש לפתע כי מספר כדורי השינה שהוא מוכר — עלה בצורה מבהילה, וגם גלולות הוליום הולכות ואוזלות מן המדפים.

אם פועל מוצא עצמו ודיו רפויות, כשהוא בוהה מפוזר על עבר החלון.

אם חשבונאי רואה כי המספרים מקפצים לו מול עיניו, ומורה — מתבלבלים עליו פרקיו, ותלמיד חכם — משנתו פחות סדורה עליו — אות היא כי אימי השואה צפו מתהום הנשיה.

אם הפסיכולוגיה בפרוטה, הטוענת כי "הזמן הוא הרופא הטוב ביותר" — מצטנפת מבוישת בפינה, ואם כמה מנגנוני הגנה של הדחקה והשכחה קורסים אל מול פני האמת האיומה — אות היא כי השואה עדיין בזכרון — במלוא הכאב ובמלוא כוחה.

בן ציון קלוגמן

תמונה מן החיים

"... והוא אסור באזיקים..."

הוולדתי אל החתן ביום חתונתו וביום שמחת לבו. נסענו עם אותו חתן, צעיר שאינו שומר מצוות במכוניתו הפרטית, שעברה ניקיון יסודי מבית ומחוץ לכבוד המאורע. הוא לא נראה נרגש במיוחד ואף סימני צום לא ניכרו בו. מתחתנים, נו, או מה?

השיחה קלחה על דא והא, בין כך ובין כך, הציב לנו הרמזור פס אדום שהורה לעצור. לשמאלנו צייתה לאותה הוראה מכונית "טנדר" משטרתית שהובילה אסירים. מהיכן לאן? — חידה. היו אלה צעירים גלויי ראש ואומללים למראה. מבעד לחלון המסורג הושיטו שני בחורים שאלות: [illegible]

דקה דומיה נשתררה במכונית. שני קטבים נתחדדו: החתן, ביום המאושר בחייו והאסירים — ביום שאולי אומלל בימיהם.

את הדומיה שבר דווקא החתן: — "יהודים אומר להם, כי דווקא אנחנו הם האסירים "בפנים" ואילו הם בני חורין "בחוץ"!... עלינו חובק על לדאוג לאלף ואחד דברים ואילו את צרכיהם מספקים והם פטורים מכל..."

במחתו של כותב השורות חולפה מחשבה, כי לדידו הוא אולי צודק. דוקא ביום אפריונו, יש משמעות מיוחדת ל"יהודים על צוארך", במיוחד למי שאינו מקיים את הסיפא של מאמר חז"ל זה.

היה ראוי גם לספר על שתי הפעמים "בקחתו" המתפרשים במסכתה: "בקחתו את רבקה" ו"בקחתו אותו והוא אסור באזיקים". אלה מלמדים לדברי רבי בנימין דה מולינא על היות הנושא אשה אסור באזיקים...

מכאן תגר להגדרה האומללה "אסיר יותר מהאסירים" — דחוקה הדרך. מי שמהלך במשעולי תורה, יודע להעריך את טעמה של החירות האמיתית. המשועבד ליצריו — חש עצמו עבד עולם למה שהוא רוצה להשיג. נוח יותר לקבל הכל על סס כסף...

מטבע טבעו חכמים: "אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה". — (ברונות, יש המפרשים מאמר זה, כי לפיכך אנשים החוקים מתורה אינם שוב בני חורין [illegible]

מטבע טבעו חכמים: אין לך בן חורין אלא מי [illegible] חורין אינם אלא העוסקים בתורה ומצוה, שכן המתנתקים ממורשתם — ממלאים ר"ל את בתי הכלא...

אולם במיפגש המוזר הזה קיבלנו מימד חדש למאמר חכמינו זה. האנשים הללו אינם בני חורין גם בלי האזיקים. התשוקות כובלים אותם מכף רגל ועד קדקד. הם אינם מסוגלים להשתחרר ממעקה זו. גם ביום המאושר ביותר — עודם מקואים באסירים...

ומן הזכרון עולה סיפורו של חסיד שסיפר לכ"ק מרן אדמו"ר בעל "בית ישראל" מגור זיע"א, אודות פלוני ניצול השואה שנתפקר מחמת הצרות ונעשה "חופשי".

הרבי תולה בו עיניים של תמיהה ומתרים בחריפות:

— "וכי הוא חופשי? הן משועבד הוא לתאוותיו ומשגעונותיו... אני הוא החופשי!..."

המודיע
העתון של
היהדות
החרדית

מספר 1 באמריקה
עלה לישראל
גריפין

גריפין. ברק שאינו נגמר
גם השלגים של ניו־יורק אין בכוחם לפגום בברק הנהדר שמעניקה "גריפין" למליוני זוגות נעליים בכרך הגדול. "גריפין" מיוצרת משעוה ומחומרים כימיים מיוחדים דוחי מים ובעלי תכונות של ברק זוהר.
עם "גריפין" גם נעל ישנה נראית חדשה ונוצצת.
היבואן הבלעדי: "ברקות" ת"ד 5479 ירושלים
טל' 02-825139
להשיג בחנויות המובחרות!
גריפין־הברקה־אמריקאית!

י.ד. לבין בע"מ רח' יפו 18 י־ם (ע"י אולם אפריון)
סוכנות "הדר" וגלידות "ריאו" ושיווק ממתקים
לידיעת לקוחותינו!!!
לקראת הפורים הבעל"ט אנו יוצאים
במבצע הנחות ענק על כל המוצרים
□ ביסקויטים ועוגיות של "הדרי"
□ גלידות ריאו וממתקים שונים
שעות המכירה 7.00-15.00
לתשומת לב:
מר"ח אדר (1.3.87) עד אחרי הפורים
נהיה פתוחים בעז"ה ברציפות
מ־7.00 בבוקר עד 8.00 בערב
כדאי לנסות!
הפופסים של הדר הגיעו!!!

עירית בני־ברק
"אקים" האגודה לקימום מפגרים
ב"ה לתושבי עירנו!
"מבצע אקים" גג לילד המפגר
יערך השנה אי"ה ביום שלישי ב' אדר תשמ"ז (3.3.87)
ביום זה יבקרו תלמידי בתי הספר בכל בתי האב בעירנו לשם התרמת התושבים
אנא קבלו אותם בסבר פנים יפות
והרימו תרומתכם בעין יפה וברוח נדיבה
משה אירנשטיין — ראש העיר
אסתר וינברג — יו"ר אקי"ם בני־ברק

כל בו לנעל
רח' ר' עקיבא 70 טל. 03-780797
הנעל שלך בת שנה וכבר נראית ישנה...
אל תזרוק לפח!!!
עכשיו במבצע 20% הנחה
צבע לחידוש נעליים
□ משחות נעליים מוצקות
□ משחות נעלים נוזליות
□ כל סוגי המשחות מתוצרת אנגליה וגרמניה
כל המכשירים האורטופדיים
■ מודרסים במבצע החל מ־19 ש"ח
■ מקלות הליכה החל מ־14 ש"ח
■ תגורות אורטופדיות
שרות אקספרס — תיקוני נעליים באיכות גבוהה
בכל בו לנעל יש צ'אנס לכל נעל.

מלון
רמדה רנסנס
בירושלים
רק בשמחות!
גלאט כושר למהדרין GLATT KOSHER
■ תחת השגחת הרבנים הראשיים לירושלים הרב יצחק קוליץ והרב שלום משאש שליט"א.
■ בפיקוחם הקפדני של 4 משגיחים קבועים וירו"ש.
■ דיני קדושת שביעית ושנת השמיטה נשמרים כהילכתה.
■ גם באירועים חלביים המותרים למהדרין.
הצוות בעל נסיון רב בעריכת חגיגות שמחות ואירועים. ברמה גבוהה!
■ חניה בשפע
מחירים מפתיעים
פאר והדר ושרות נהדר!
אפשרות אירוח מ 10 עד 1000 משתתפים!
RAMADA RENAISSANCE HOTEL JERUSALEM
רמדה רנסנס

בית הורים חדש בירושלים
חמדת ימים
סיפול אישי ומסור ע"י צוות רפאים ואחיות (24 שעות)
מבנים מרווחים אווירה שקטה ודתית
פעילות חברתית ותרבותית מגוונת
מבצע הכרות: 40% הנחה
לחודש הראשון לשהות
מתקבלים קשישים לתקופות קצרות וארוכות
רח' אלקבץ 11 ירושלים
טל. 02-535523 02-535540
בשעות הערב: 02-825427 / 02-863906

תן לילדיך
אוצר של מלים
כשיגדלו — יודו לך.

אוצר מילים רחב ומקיף יסייע לילדיך בכל התחומים.
הוא יעשיר את שפתם, ירחיב את אופקיהם
"אוצר מילים" 5 כרכים מפוארים של מושגים, ערכים ומילים, מוגשים בתרוזים חינניים ומעוטרים בציורים ואיורים.
סוכננו יבקרו בביתכם בימים הקרובים
תפוצה רשת שיווק ארצית
ירושלים: מלכי ישראל 6
ב"ב: חזון איש 15
כדאי להשקיע בילדים־"אוצר מלים"

הגענו לבני־ברק
ד"ר ג'ודי ואברהם אבן חן
F.H.D תזונאים
★ יעוץ סבעונות צמחונית
★ בדיקת שיער
★ בדיקת אלרגיה למזון בבני־ברק
הקליניקה ברח' הרב קוק 8 ב"ב
לקביעת תור 03-790257
03-239682

כהמשך לשעור בנושא
"הבית היהודי"
שנערך בחודש שעבר
יתקיים שעור בנושא
צניעות / הרבנית קופלוביץ
ביום רביעי ג' אדר בשעה 8:15 בבית ספר "בית יעקב - המרכזי" מלכי ישראל 57 י־ם

שמשון לרנר

חינוך הילדים לזמירות שבת

במאמרנו הקודם (עש״ק פ׳ בשלח) הרחבנו מעט את הדיבור על שלחן השבת, ובכתבה זו נשתדל להתמקד בענין זמירות שבת, ואולם תחילה נצטט את לשונו הטהור של כ״ק מרן ה״אמרי חיים״ זצוק״ל (הועתק מכתי״ קדשו, והדברים הובאו בספרו הק׳ ״אמרי חיים״ ח״א עמוד רל״ד) וזלה״ק:

— ואם תשאל: מה יתרון יש מן השמחה של החרדים היראים ביום השבת? התשובה היא: דור הולך ודור בא וכו׳. כי אנו רואים כמה — מהדור הצעיר — המשליכים דרך אבותיהם באמרם: הדרך הישנה, חלפה והלכה לה כבר, והם בוחרים לעצמם דרך חדשה, דרך של בערות הוללות וסכלות.

כידוע, שבת קודש מסוגל לבנים טובים, כי שבת הוא זמן וכו׳, שמחה היא ג״כ סגולה לקדושת הולד, וטובים השנים גם יחד, ואם שמחים בשבת קודש — למען כבוד שמו יתברך, — השותף השלישי, אז — לא במהרה ינתק הבן מדרך אבותיו, ולכן צריכים לשתף גם את הבנים בשירות ותשבחות ביום השבת, ואז — ישארו תמימים וישרים בדרכי אבותיהם וכו׳ וכו׳ (עיי״ש באריכות) עכלה״ק.

והנה, כלל ידוע הוא, אשר כל שיש לאדם, מוכן הוא לתת בעד נפשו, והמציאות מוכיחה שאהבת ההורים לילדיהם היא עצומה, עד לאין שיעור, וההורים מוכנים לעשות הכל בכדי שילדיהם יגדלו כראוי, שהרי זהו חלקו של האדם מכל עמלו. אין זה סוד, שהאדם אינו נצחי, וכל עוד לא בא הגואל, נאלץ כאו״א לפרוש מן העולם בבוא עתו, את הכל הוא מותיר כאן, את הדירה, את הרהיטים, ואת כל שאר עניני העוה״ז, ולאחר מאה ועשרים אין הוא נוטל עמו מאומה, ולא רק שאינו נוטל כלום, אלא שכל הדברים הללו אינם מועילים לו מאומה. סוף סוף, כ״א חייב פעם לעמוד בפני ביה״ד הגדול שבשמים, ולתת דין וחשבון, ומי יכול לומר זכיתי לבי? שהרי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, אי אפשר להתחמק מן המשפט, — אנה אלך מרוחך ואנה מפניך אברח, ומי יכול להועיל לו אז? הילדים שהותיר בעלמא הדין, כאשר משאיר כאן דורות טובים, דורות קדושים, ובנו נעמד אח״כ ומקדש שם שמים ע״י אמירת קדיש וכדומה, זה מציל ומסייע להורים, יוצא איפוא א״כ, שענין חינוך הילדים הוא לא רק ענין של מצוה כלפי הילדים כי אם יש בזה גם עסק לתועלת האבות עצמם... ונאמנים עלינו דברי ה״אמרי חיים״, שזמירות־שבת היא סגולה לילדים טובים.

ואולם (למרות שדבריו הקדושים אינם זקוקים לסיוע) רצוי שנתבונן בנושא זה, גם מבחינה הגיונית, ונשתדל לחשוב ולהתעמק מעט בנושא החשוב הזה ששמו זמירות שבת.

* * *

כידוע, יש מושג ששמו ״פרק שירה״, כלומר, שכל נברא ונברא יש לו את הפסוק שלו, אשר באמצעותו משבח הוא את בוראו, הן היצורים הדוממים והן בעלי החיים, ולדוגמה: התרנגולת נושאת עיניה למרום ומשבחת את הקב״ה ואומרת — נותן לחם לכל בשר וכו׳, וכך עושה כל בעל־חי — בפסוק שלו. וגם העקרב הארסי יש לו את הפסוק שלו — טוב ה׳ לכל ורחמיו על כל מעשיו, וכדומה. ויש מאמר גדול מבעל־העיקרים, המבאר ענין זה באריכות. ברם, שונה הוא האדם מבעלי החיים, ובעוד שהבע״ח יש לו פסוק אחד בלבד, הרי שלאדם ניתנה האפשרות לומר תפילות רבות, שבהם מביע האדם את רגשותיו לבוראו, ואומר שבחים רבים ליוצר האדם.

מי לנו גדול מדוד המלך ע״ה, אשר עליו מובא בזוה״ק, שהקב״ה כביכול ופמליא של מעלה היו יורדים מדי לילה אליו, לשמוע את השירות והתשבחות שהוא משבח לבוראו, השירות והתשבחות שלו קיבלו עוצמה כה גדולה, שמאז ועד עתה, כאשר יהודי נוטל בידו את ספר התהלים, ואומר שירות ותשבחות ליוצרו, ע״ז מקבל הוא ״חיוג ישיר״ אל אביו שבשמים. וכי יש לנו מושג כמה ישועות פעלו כבר אותן פרקי תהלים, שיהודים שפכו בהם את לבם המר לפני הקב״ה?

פרקי השירה של יהודים — אין לנו כלל מושג בגדלותם, ונביא דוגמה קטנה, אחת המצוות שבתורה, היא שירת הלויים בביהמ״ק, חמש שנים למדו הלויים מקצוע זה, ובעת הקרבת קרבנות הציבור עמדו הלויים ואמרו שירות ותשבחות להקב״ה. בכלים מיוחדים וכדומה, וזה היה חלק מהעבודה בביהמ״ק.

ה״מאור ושמש״ בפ׳ שמיני (בד״ה וישא אהרן את ידיו) מרחיב את הדיבור על ענין השירה, וכותב שם שהלויים — בשירתם — היו מעוררים את הישראלים, בעלי הקרבן, לתשובה (וזה לשונו הקדוש שם): ואם עדיין לא גמרו להלהיב לתשובה שלימה, אזי היה הכהן מרמז ללוי איזה זמר, והתחילו הלויים לנגן ביותר התעוררות ובנעימה יתירה הדרושה להתעוררות, כדי לעורר את האיש ההוא — שהביא את הקרבן — לתשובה שלימה, וכן הובא בספר ברית מנוחה (עיי״ש באריכות).

ובמס׳ ביצה (דף ד׳ ע״ב) איתא, דפעם אחת נשתהו העדים לבוא (להעיד עדות החודש) ונתקלקלו הלויים בשיר (לא זימרו את השיר הדרוש לשיטת רש״י עיי״ש) התקינו שלא יהיו מקבלים את העדים אלא עד המנחה, הרי שעל קלקול בשיר, שינו את ההלכה.

ובספר החסידים (אות רע״א) מבאר באריכות ענין השירות והתשבחות בשבת — זמירות שבת, שבאמצעות השירה מעיד האדם שיום השבת הוא יום של אורה וברכה עבורו, ומביא שם ראיה מאיוב, שכאשר קלל את יומו אמר — לא תבא בו רננה (עיי״ש)

בספר ראשית חכמה, בשער אהבת ה׳, מבאר שהשירה היא ביטוי לאהבה, השירה היא שפת הלב, שבאמצעותה האדם נותן ביטוי לאהבה שיש לו אל בוראו, ולכן, המלאכים שאינם חוטאים לעולם, ואינם שוקעים בענינים הארציים והדברים החומריים, אשר פוגמים באהבה זו, לכן כל עיסוקם הוא לומר שירות ותשבחות להקב״ה, וזועקים: קדוש קדוש קדוש וכו׳ ובשירתם זו יוצרים המה ״כתר״ להקב״ה, וביום השבת, כאשר היהודי מנתק עצמו מן החולין, ניתנת לו האפשרות והזכות לומר קדושת־כתר, וביום הכיפורים, כאשר הוא מנותק כליל מהדברים הארציים, ניתנת לו הזכות לומר ״כתר״ בכל התפילות.

והנה, ביום השבת, היום אשר בו מתייחד האדם עם בוראו, ניתנת לו מצוה של סעודות שבת, ולכאורה, סעודות אלו, מה טיבן? ומבואר בספה״ק באר מים חיים בדרך משל; משל לבן מלך שנאלץ לגלות למקום רחוק, ושם היה שרוי בין אנשים גסים, אנשים שאין להם כל מושג מהו מלך ומהו בן־מלך, וביום בהיר קיבל בן־מלך זה מכתב מאביו, ומרוב שמחה קבל תשוקה עזה לצאת במחול, אך הכיצד יצא במחול יחידי, מה עשה? נטל ״יין־שרף״, השקה את חבריו וכולם יצאו לפתע במחול, אלא שבינו לבינם היה הבדל עצום, הם רקדו כי היי״ש הרקיד אותם, והוא רקד משמחה — כי קבל מכתב מאביו.

ונמשל הוא: ביום השבת, היום שבו מתייחד הקב״ה עם בניו אהוביו, בני ישראל, יש לנשמה שמחה עצומה, אך הכיצד תצא הנשמה במחול, והלא הגוף הגשמי והחומר העכור אינם נמשכים אל השמחה, לכן צוו לעשות סעודות בשבת־קודש, ואז — הגוף שמח על שהתענג במאכלים, והנשמה שמחה מהתרגשות שלה.

וכאשר אנו מתבוננים בזה. מובן מאליו, שכאשר מגיע יום השבת, ולגוף ניתן מאותם הדברים שהוא נהנה מהם, צריך לתת גם לנשמה את אותם הדברים שהיא זקוקה להם, — שתוכל לפנות אל הקב״ה, לומר לפניו ולהודות לו על כל הדברים הטובים שהיא מקבלת, להודות להקב״ה שנתן לו מתנה כה טובה, ושבת שמה. להודות להקב״ה על שזיכה אותנו — קרוצי חומר — לפתוח את פינו לשבחו, להודות להקב״ה אשר בא — כביכול — להתארח בביתנו.

יש מלאכים שזוכים לומר שירה רק פעם אחת, ולנו ניתנה האפשרות לשבחו ולרוממו את הקב״ה כ״כ הרבה פעמים בחיים, ולא לחנם מתלוים המלאכים אל האדם בליל שבת קודש, חפצים הם לראות כיצד ובאיזו צורה מרוה ומשבח האדם — הקרוץ מחומר — לבוראו.

ומזוית חינוכית.

— הילד צריך לדעת, שכל מה שיש לאדם, הכל מאתו יתברך. הילד צריך לדעת שצריך לשבח להקב״ה על כל נשימה ונשימה. וצריך להסביר לו את גודל המתנה העצומה ששמה שבת (בהתאם לרמת שכלו) וכאשר מתיישבים כולם לסעודת שבת, והילד רואה שכולם ב״ה אוכלים ושותים, מאכלי שבת הערבים לחיך, והוא יודע שרק ליהודים ניתנה אפשרות כזו, ממילא צריך לזמר להש״ית, הן על המתנה היקרה הזו, והן על הקירבה המיוחדת שיש לנו עם הקב״ה, אשר נתן לנו — ורק לנו — את האפשרות לקיים מצוותיו ולעבוד עבודתו, והן על כל הטובות והחסדים המרובים שהוא עושה עמנו בכל עת ורגע.

וכאשר האדם קולט זאת, מיד מתעורר בו החשק להודות לבוראו על כל הנ״ל. ועיין ברמב״ן, הקטע האחרון שבפ׳ בא, המבאר שם באריכות, שלכן נצטוינו על הרמת קול בתפילה, ועל הקמת בתי כנסיות, למען נוכל להודות להקב״ה על חסדיו עמנו, ולמען נוכל להתכנס יחד ולתת ״הצהרה״ להקב״ה ולומר: בריותיך אנחנו!!

ואנו תפילה לנותן־השבת, שבענין זה יחדור בנו, נקלוט את עומק המשמעות הטמונה במצות סעודות שבת, ונוכל להעביר את המסר הזה לילדינו, ואז הם יקלטו כי סעודות השבת, אינם ענין של ״ארוחת ערב חגיגית״... אלא הם ״סעודות שבת קודש״... או אז נזכה להתברך מהשבת בכל מילי דמיטב״. ברוחניות וגשמיות כיה״ר.

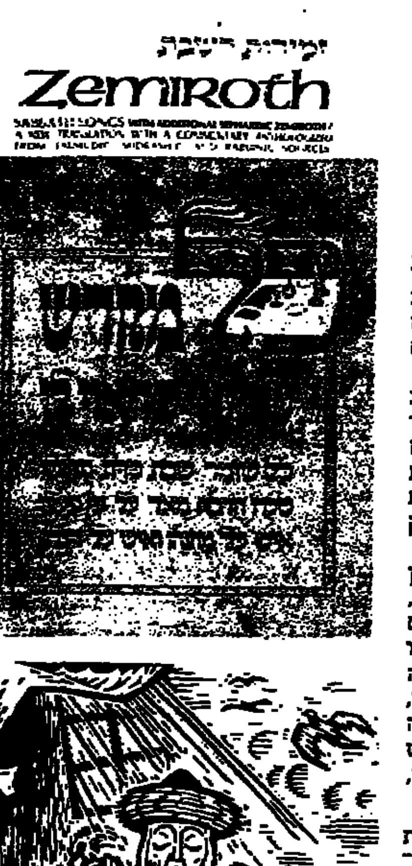

הצייר א. קולניק מעלה ציור דמיוני מעט שקרא לו ״סעודה שלישית אצל ר׳ דוד׳ל מטאלנא״.
התמונות באדיבות גנזך קידוש ה׳

מיומנה של מורה

שיעור על גרמניה בעיני ניצולת שואה

היום עלי למסור שעור על גרמניה. על ארץ אשר בה שָׁכַלְתִּי את כל היקר לי: את אמי ואחי הזקו הגרמנים בתאי הגאזים של אושביץ ואת אבי עינו למות במחנה פלוסנבורג. היום עלי למסור שעור על ארץ זו.

האם אוכל לעמוד במשימה הקשה? זה זמן רב שאני מתחמקת מתפקיד זה. בשיעורי גאוגרפיה הולכת סחור סחור, למדתי כבר על כל תשע המדינות הסובבות אותה, והיום אין לי כבר ברירה, יש לכבד את תוכנית הלימודים. אך מה אספר לבנות כתה ז, התמימות והטהורות שהן כולן ילידות הארץ, על ארץ גרמניה, מבלי שאפגע בנפשותיהן הצעירות ובלי שאדיר שינה מעיניהן?

אבוא לכתה, אעמיד פני גיבורה ואתחיל בשיעור כדרכי. במה אתחיל? — בגבולות? האם אוכל לתאר דבר אחר מאשר בריחתם הנואשת של יהודי גרמניה אחרי עליית היטלר לשלטון? את הבריחה, כאשר פתאום כל הגבולות נעשו אטומים, סגורים ומסוגרים מפני הנרדפים כששום ארץ לא הסכימה לקלוט אותם או לתת להם רשות מעבר. לפתע נשכחה כל הקידמה של עמי אירופה ״הנאורים״ ונהגו כמו אדם בשעתו.

ובמה אמשיך? בנהרותיה? בדנובה, ריינוס, אודר או אלבה? וכי יש לי זכרונות אחרים מילדותי בכל הקשור בנהרות אלה מחוץ לגוית הנרצחים והגוססים אשר הוטלו בקור התהדף האירופי לתוך נהרות אלה וצפו על פני מימיהם לאלפים ורבבות, מבלי שאיש ימנע זאת? ומה אספר על עריה? האם יש תיאור מתאים לכאב שמקודד במרתף הבירה במינכן — העולם ידע על הנעשה שם ושתק, כולם חזו בעננים הקודרים שנתקשרו מעל שמי אירופה אך נשארו אדישים כי המדובר היה ב״סך הכל״ ביהודים, חסרי מגן וחסרי מולדת, כביכול.

האם עלי לספר על נירנברג, על חוקיה המעניים? העיר שבה נגזר גזר דינם של ששה מליון יהודים כשהנאצים מבצעים את זממם באין מפריע?

ושמא אתאר את כל סבלי אשר סבלתי בעיר ברלין בהיותי כלואה שם במחנה ריכוז? האם עלי לחיות מחדש את ה״אפלים״ האין סופיים בשלג ובכפור, את תנאי הרעב האיומים ואת שוטם של הנאצים שהתנפץ על ראשי האסירות כאשר אחת מהן כשלה או התעלפה.

ועוד זכורות לי ערים: הנובר, המבורג — הכבישים אלה באותם הימים היו מלאים חיילים נאציים, והשבילים הצדדיים — תהלוכות אסירים המובלים מפני הכובשים הרוסיים. מי שכשל רגע — נורה. מי שכשל מעיפות נוראה — נרצח אף הוא. וכן מצטיירים בזכרוני השבילים כמו הנהרות שטופי גויות שאפילו המרחק של שלושים ושש שנים אינו משכיח אותם.

וכך כל פרט הקשור בארץ גרמניה מעורר בי אך זכרונות עגומים.

התעשיה — תעשית הסבון שהיתה אז נהוגה מחלב הנרצחים ותעשית הבדים עשויה שער נשים ומנורות שולחן שנשאו סוככים מקלף עשוי עור אדם.

... לא, לא ניתן לספר על הגיהנום ההוא. את סבל הנשארים בחיים בהודע להם מה עוללו הנאצים למשפחתם ועמם. את הצחוק שנשכח לעולמים ונשאר חתום אי שם בתקופה קדם קרמטורית. הבדידות הנוראה כאשר בכל מאורע מורגש חסרונם של אלה אשר נלקחו מהם ואינם עוד. את ההליכה לחופה בלא לוית הורים, את לידת הילד הראשון בלי ברכת אמא, את הדור השני של הניצולים אשר גדל בלי ליטוף של סב וסבא והכאב הנורא אשר חבוי אי שם במעמקי הנפש וצף ועולה בהיסח הדעת.

אני נכנסת לכתה. כח על אנושי משתלט עלי. קצב דבורי אטי אך בוטח, ואני כבר פותחת בשעור ומספרת לכתה: על הרב ויסמנדל, רבה של ברטיסלבה ועל מאמציו הנועזים להציל את צאן מרעיתו מצפרני הנאצים, על לימוד התורה בגיטאות, ועל שמירת צלם אנוש במחנות הריכוז קולי אינו רועד. אני מרגשת אך מתגברת ומספרת על מליון וחצי ילדים שאבדו לנו בשואה, ושכה היו רוצים לחיות אתנו כאן בארץ האבות ללמוד, לשחק ולהנות מזיו החמה. אני מספרת עוד על בתי כנסת שחרבו, ספרי תורה שנשרפו, קהילות שלמות שהושמדו והעולם הגויי עמד מנגד ושתק. ובשארית כוחי מנסה אני לתאר קצת אור מול החושך שבאותם הימים: על סידור קטן שהצלחנו להבריח ולשמור עד השחרור, על שמירת החגים מתוך שיעור התאריכים ועל הסתרת ״מוזלמניות״ מעיניהם הבוחנות של אנשי הסלקציה.

כאילו מבעד לערפל אני רואה את התלמידות שותקות ורק נשימתן הקצובה מפרה את הדממה העומדת בחדר.

אך תגובתן בסיום השיעור מוגשת לי כתובה על גבי פיסת ניר: למורה! אין צורך לערוך מבחן על השיעור, הדברים נחרתו עמוק בזכרוננו.

חוה ברנשטיין

ספורו של הפסוק

מסיבת הסידור בביה״ס ״בית־הילד״-ת״א

דגל האומה נפרש מאופק אל אופק. רבו תופריו חָכְמוּ הוגיו כיצד ואיך וצורה לו מהי?

ידיים שקדניות וקולות צלולים ודקים ארגו את הדגל וכמובן כמו שהיום צריכים הדברים להעשות אריגה איתנה, יציבה בפני רוח ובלתי חדירה למים, האורגות הקטנות־בנות כתה א׳ המקבלות ביום הזה סדור, מניפות את דגל האומה בקבלתן את שמע, עומדות נרגשות ושואלות: ״נצנים״ אפשר בלי לול, אפשר בלי...אך בלי קריאת־שמע איך אפשר? והבעתן הופכת תובענית. וכשהן נרעדות למחשבת, קובעות בבטחה: אצלנו, כשהילדים ״עושים״ חכמות הם מחקים את אמא מדליקה נרות, הקולות הצעירים ניסו במשך שעה לספר את ספורו של הפסוק ולשיר את שירו המתפתל בין שנות הסטוריה חומסות המנסות להצדיר את צלילו ולהשמיעו צורם והורקני, הרי אין זה סוד כי הספור עתיק כשנות האומה והשנים כדרכן לא היטיבו עמו. פצעוהו נשאר רדידו מפליו אולם דא עקא למורת היותו עתיק, הילדות תוההו מחדש כאבו את כאבו והשתדלו כתום לבבן למצוא לו פתרונים ולנחמו. הן האזינו ימים מספר לספור העצוב, גבותיהן התכווצו בפליאה, משתאות להן מורתן: ״כששאלו בנים״ (אחד מקבוצי השומר הצעיר) מהו רסי״ר, תק״ם, שק״ם התחרו בני הנוער ביניהם קמצו אגרוף גאה: אני, אני, אולם משנשאלו מהי משמעות המילה: שמע אך הד נשימת השואל נשמע, והן הביעו ללא תנועות מוסכמות ומוכתבות ע״י מורתן כי אם חוד את החויה הרוחנית תחילה והביעו בתנועות את אשר חשו וכאבו כך הן שרו ורקדו והמילים נועדו להן בלבד והן הבינו ומשום כך אנו המבוגרים התרגשנו.

הסתכלתי על רחל בְּצֵין האם־המורה שלי, רחל המתרגשת העומדת מול מראה, מניפה ידיה חרוצותיה וקוצפת על ילדי ניצנים, בשקט לי אומרת: את יודעת, איני רוצה להיות ילדה, מניצנים [illegible]

ועוד, יותר בשקט לאוזני לוחשת: ללכת לישון כבר איני פוחדת כי את שמע אני אומרת, וקומתה הגמדת (עליה בסתר היא קובלת) גבהה לאין שעור.

ומשנשתלבו ידי בני ההוד־בידי ילדי הקבוץ, הספור כבר לא כל־כך עצוב וכמעט לא רסוק: ״בואו בואו ילדי ישראל״...

שירה של ב. אבוביץ ז״ל: ״שמע ישראל״ היוזה את המוטו לתכנית, שנערך ע״י בית הספר של החינוך העצמאי ״בית הילד״ בהנהלת הגב׳ חיה שפר, כתבה וביצעה הגב׳ שרה אוליך.

בעל ״משנת חסידים״

(המשך מעמוד י״ב)

מקדש מעט. הוא המקום, שהיה אחר כך מקום ישיבתו של רבי חיים בן עטר, בעל ״אור החיים״ הק׳. רבי עמנואל הגיע לירושלים באלול תצ״ז, ושלוש שנים טיפל בבנין בית מדרשו, צער רב וטלטול גדול נגרמו בבנין הזה עד שחלה, והיה מוטל על ערש דוי יותר משני ירחים, ״ושם בירושלים תובב״א במשך ג׳ שנים עם כל הרפתקאי דעבר עליו מחמת הבנין הנ״ל והחולי הגדול שחלה עד כי הגיע לשערי מות, שמאותו חולי שינו שמו וקראו אותו בשם רפאל עמנואל חי...״, כדברי בנו בסוף הספר ״יוזה ציון״.

יציאתו השניה לחוץ לארץ

כאשר גמר רבי עמנואל את ספרו השביעי, לקח עוד פעם ילקוט ותרמיל ויצא לחו״ל לליוורנו, כדי להדפיס את ספרו ״יוזה ציון״ וכדי לעשות מעמד קבוע לישיבתו בירושלים, ישיבת ״חובבים מקשיבים״. בכל מקום בואו כבדוהו כבוד מלכים ועטרוהו נזר תפארה, וכה מספר הבן:

״בשנת תק״א נסע לאיטליא לטפל בעניני פרעון החובות שרבצו על הבית, ולמען הדפיס את ספריו ״אדרת אליהו״ ו״יוזה ציון״. ובא באוניה בלב ים כאן לליוורנו יע״א, ומכאן נסע והלך לו לסבב מקומות איטליה, ובהיות כל כוונתו לשם שמים, כל אשר היה עושה ה׳ מצליח בידו... כי כל בני איטליה היו מכירים אותו... ובכל מקום שהיה הולך היו שנים אוחזין בטליתו לאחזו בביתם...״.

בעת שהיותו של רבי עמנואל באיטליה, הגיע לירושלים רבי חיים בן עטר, וקבע ישיבה בחצר בית מדרשו של רבי עמנואל.

״אספו לי חסידי כורתי בריתי עלי זבח...״

רבי עמנואל חי ריקי התפלל. ה׳ ישיב אותו מהרה לביתו בירושלים, אבל ״נורא אלקים מאד, בקדושיו, ומשפטיו סוערים מאד במעריציו״, כדברי בנו. בצאתו מעיר מודינה לעבור דרך בולוניה, ביום ר״ח אדר תק״ג, בדרכו לחזור לארץ־ישראל ולראות סוף סוף במשאת נפשו לשבת על מי מנוחות על התורה ועל העבודה, בארצות החיים, נפל שדוד בידי זדים. וכה מספר על כך בן־זמנו: ״... בדרך פגעו בו זדים ארורים, ארבעה אנשים מזויינים וחרבם על ירכם, ודיברו אליו בערמה — ׳בוא אלינו אל מחנה המלחמה כי לתור הארץ באת׳. והצדיק, ביודעו כי הוא חף מפשע זה, ויכול להוכיח את צדקו, כי מוכר הוא היטב בכל ערי הסביבה וגם שפת המדינה שגורה על פיו, הלך עמהם. ואז הסוהו מן הדרך, ושללוהו ויבזוהו, ואחר כך הכריזוהו שיתגאל בבשר חזיר. וכאשר מאן לתת בשר התועבה לתוך פיו בעבור קדושת שמו, הרגוהו ושפכו את דמו, ויסחבו את גוייתו עד שפת הנהר ויטמנוה שם״.

״... כה נאסף הכוכב המזהיר אורו של ישראל. אשר הפליא עצה והגדיל תושיה בספריו הקדושים בנגלה ובנסתר, וקבצם כעמיר גורנה במשך שנים מרעסה אשר לא שקט ולא נח ולא ידע מנוח בשנות חייו, אשר לא עלו לנ״ה שנים, ונטו פתע לקראת מבואם...״, כדברי רבי אי״ה ליב פרומקין.

ועלה הצדיק רבי עמנואל חי ריקי אל מרום בגיל חמישים וחמש לימי חייו, והגיע אל התו אל מקום אשר שרפים עומדים ממעל לו, כפי שכתב בשירו בספר ״משנת חסידים״: ״נפש נשמה בו ובה פורח ממוסרות חבל ועד רקיע...״.

עדות בהולדה

(המשך מעמוד ד׳)

הפקיד שקיבל את הודעת אי־ההופעה מסר אותה הלאה, אולם היא לא הגיעה לאדם הממונה על הטיפול בעדות. לכן חיפש העוקר הממונה שוב את האדם בביתו בערב.

מה ההחיפזות? מה הבהלה?

גם זה מתברר. אדם ששב מחו״ל נעצר לחקירה. שחרורו או המשך מעצרו היו תלויים בעדות המבוקשת. פקידי המס ביקשו, שלא להאריך את מעצרו לשוא, וזו הסיבה לבקשתם לקבל את העדות בדחיפות.

העדות נמסרה. 10 דקות בסך הכל. ובכל זאת נשארה בעינה השאלה: האם לא צריך למצוא דרך טובה יותר לקבלת עדות, מבלי שכל בני הבית יבהלו ויחשבו שאבי המשפחה הוא ״אדם מבוקש״?...

א. בד

ואולך אתכם קוממיות

תערוכה מיוחדת במינה על נושא ״השמיטה״ בבית־הספר ״בית יעקב״ בקוממיות

שנת השמיטה בעיצומה. ניתן לחוש אותה בחנויות למסכר פירות וירקות — המעוטרים בשלטים של ועדי השמיטה. אפשר להרגיש בה בחנויות הספרים — שם מוצגת למכירה גלריה נכבדה של ספרים ופרסומים בנושאי השמיטה. כשהיצע — נרחב מאד וכך גם הביקוש.

גם בבית חשים בשמיטה כשעקרות־הבית משננות באזני ילדיהן מה הדין לגבי קליפות הפירות והירקות והיכן מצוי פח השמיטה. כל זה אמור לגבי בני עיר, שאודות השמיטה ״מיובאת״ אליהם מן הכפרים. אך מה המצב בשדות עצמם?

לכמה מבינינו הזדמן לבקר בשנת־שמיטה בישוב חקלאי, להמצא בטוחה ראיה ומגע יד בלב ליבה של המצוה ולהווכח עין בעין במסירות נפשם של החושבים?

מי זכה לראות את גבורי הכח עושי דברו — בעשותם ״הסכה מקצועית״ בשמיטה? וכשאנו אומרים — אסור לחרוש, לזמור, לזבל ולקצור — האם ברור לנו בדיוק למה הכוונה?

בית הספר ״בית יעקב״ בקוממיות מנסה לתת תשובה לשאלה זו, בין כתליו הוכנה תערוכה מרשימה מאד בנושא השמיטה, צוות המורות בהדרכת המנהלת ובשיתוף התלמידות שקדו על הביצוע המוחשי, תוך הארת הנושא מכל ההיבטים הקשורים אליו. על פני שטח רחב־ידים נעשה שילוב מוצלח בין הגולת ידע ותועלת לבין ביצוע אסטטי שובה־עין, ולמבקרים במקום מובטחת חויה של לימוד מרוכז והנאה מרובה גם יחד.

מלאכות חקלאיות בשמיטה

בתערוכה ניתן ללמוד מכלי ראשון על עבודות האדמה לסוגיהן, לראות מהן חרישה, זריעה, זמירה, בצירה וכד׳. אפשר להכיר אביזרי חקלאות, חומרי דישון ושיטות עיבוד לסוגיהן, להציץ לחממות, להעיף מבט לשדות, להתרשם ולקבל תמונה מוחשית על הנעשה בשדה במשך שש שנות המעשה. על רקע זה מובנת טוב יותר מסירות הנפש הנדרשת לשמוט כל אלו ולהפקירם.

חנות ירקות

בפינה זו באים לידי ביטוי האופנים המותרים לקבלת פירות בשביעית, מה נדרש מן המחלק ומה מן המקבל הכל מומחש במגוון רב של מוצגים. שנאספו ונערכו בעבודה מאומצת שתוצאותיה ניכרות בשטח ונותנות תחושה של המצאות בחנות שמיטה למהדרין.

שמיטה במטבח

גם חלקה של עקרת־הבית בשמיטה קיבל ביטוי עז. מטבח מיניאטורי צץ לו באחת הפינות וממחיש את אופני השימוש המותרים בפירות שביעית. כל עקרת־בית תוכל להעשיר ידיעותיה בנושא, שכן המוצגים מדברים בעד עצמם, ומכאן ועד הבנת הדברים וקליטתם — הדרך קצרה.

משק החי בשמיטה

אף בעלי החיים במשק החרדי מרגישים את השמיטה. תפריטם שונה וכן גם דרך הטיפול בהם, ואת אפשר ללמוד מפינת משק החי המוצגת, כמו השאר, בטוב טעם ודעת. תוך הדגשה שבכל בעיה המתעוררת במשקו פונה החקלאי החרדי ל״אוצר בית דין״ — שהוא בית דין מיוחד לעניני שמיטה, ואשר דגם שלו מוצג אף הוא בחדר הסמוך.

הפקרת השדה בשמיטה

נושא זה מומחש בצורה נפלאה ע״י בית שסביבו גינה ועליו מתנוסס שלט ״הפקר״, כלי העבודה נתונים במחסן הכלים חסרי שימוש ואילו בעל־הבית יושב הוגה בתורה, כשכל האוירה מסביב אומרת: ״שמיטה״! ״ושבתה הארץ שבת לה׳״!

הביקור בתערוכה מיוחדת זו כולל גם שמיעת הרצאה מאלפת על רעיון השמיטה ויישומו הלכה למעשה במשק חרדי, צפיה בשקופיות מעניינות ודרדרת המוספות נוסף ללימוד הנושא, וכן ביקור מדורך ומוסבר במושב קוממיות עצמו.

הסיור כולל ביקור ברפת ובלול, בחוממות ובשדות — חויה של ממש לבני העיר, ואפשרות לראות מקרוב את גבורי הכח נוחים ושלוים, ממצים ומביעים את עצמת המצוה. התכנית מיועדת לבתי ספר וכן לתלמודי תורה המעוניינים להעמיק ידיעות תלמידיהם בנושאי השמיטה בצורה מעניינת וקליטה.

לבירור פרטים והזמנת מקומות נא להתקשר לטלפון: 051-883581 קוממיות ושמיטה הפכו למושגים כמעט מקבילים ולכן אפשר אולי להמליץ ולהציע: ״ואולך אתכם — קוממיות״...

הרהיט שלך עולה ארצה
ואתה נוסע לחו״ל

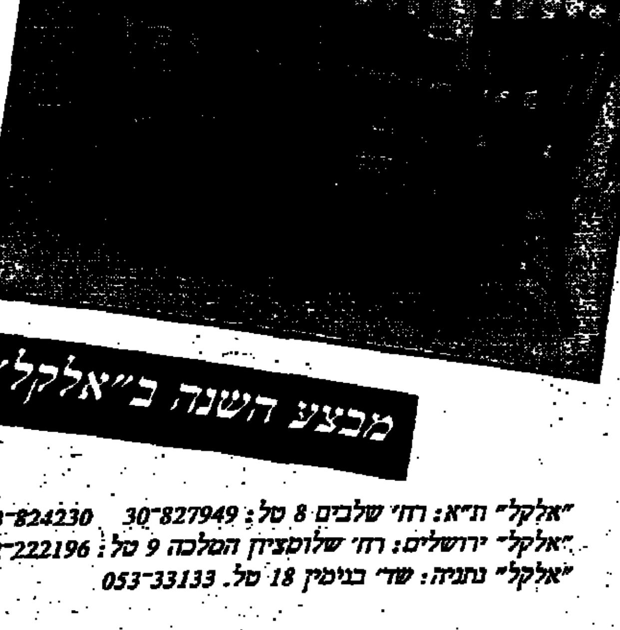

Alkal אלקל

יבואנית הרהיטים הגדולה בארץ
מציעה עתה לציבור החרדי:
□ פינות אוכל
□ מזנונים
□ סלונים בד + עור
□ מבחר כסאות עץ + ריפוד
□ כסאות נדנדה
* מבחר עצום
* תנאים מיוחדים ל״תלמידי ישיבה״

מבצע השנה ב״אלקל״

מבצע הגרלות ענק. פרסים:
טיסות לארה״ב ולהולנד
15 כסאות נדנדה יפהפיים
+ 500 פרסים אחרים

״אלקל״ ת״א: רח׳ שלבים 8 טל: 03-827949 03-824230
״אלקל״ ירושלים: רח׳ שלומציון המלכה 9 טל: 02-222196
״אלקל״ נתניה: שד׳ בנימין 18 טל. 053-33133

02-246044 — חוה

סעודת פורים כיד המלך ב״יד דוד״
צרכניה למשפחות ברוכות ילדים
רח׳ ים סוף 101 סנהדריה המורחבת טל: 825233/4

מחלקת מכולת:

סוכר	0.57
קמח	0.57
שמן	1.39
אגוז בדייץ	1.69
נס קפה ״עלית״ גדול	5.99
קורנפלקס קלוג 5000 גר׳	3.95
קוקר תולדי בפח	2.19

מבצע מיוחד על כל היינות ומשקאות חריפים מחירים לדוגמא:

יין ״בראשית״	4.90
יין ״פאר ירושלים״	1.35
יין ״מסורתי״	2.40
מיץ ענבים	1.95

מחלקת פירות וירקות בהוזלות מיוחדות:

לדוגמא:	
תפוזים	1.38
תפו״ע מוזהב	1.40
מלפפון א־א	0.80
עגבניות א־א	1.60
קישואים א־א	0.85
חצילים	1.20

איזומיל 11.70
פרוסובי 9.90
מטרנה 5.50

מבחר גדול של ממתקים, בונבוניירות ותחפושות לכבוד החג

המבחר הגדול ביותר בארץ לסלסילות שי במחירים מוזלים למוסדות וגנים הנחה מיוחדת

ירקות ופירות טרי יום־יום בהשגחת הבד״ץ של העדה החרדית לעניני שמיטה
עופות ובשר בהשגחת העדה החרדית במחירים מוזלים
כמו״כ מחלקה לדגים קרפיון חי, טחון, כסיף, בורי, אמנון, סרדינים ועוד + טחינה במקום
על כל קניה מעל 60 ש״ח - משלוח חינם
פתוח רצוף מ־7.00 בבוקר עד 8.00 בערב

יד־דוד כדאי לבוא מכל העיר.

מאמר חמישי ואחרון

הבירורים ההלכתיים בין חכמי ירושלים לקראת שנת השמיטה תרמ"ט

קונטרסים ראשונים במערכה על השמיטה — היו בין חכמי ירושלים שגילו פנים לבירור אפשרויות להיתר מכירה, אולם רבו האוסרים על המתירים וכל רבני ירושלים הצטרפו לאיסור — רבי עקיבא יוסף שלזינגר בין הקוראים לעזרת שומרי השביעית כהלכתה

(לאחר הפסקה של שמים שלשה שבועות, בגלל מאמרים שהזמן גרמן, אנו משלימים את חלקו של רבי עקיבא יוסף שלזינגר במערכה לשמירת השביעית כהלכתה).

בשנת תרמ"א, ערב שנת השמיטה הראשונה לאחר יסוד פתח תקוה, תרמ"ב, הביא לדפוס ר' משה נחמיה כהנוב מהאסלאויץ ובימים ההם ראש ישיבת עץ חיים, קונטרס "שנת השבע" להלכות שביעית. בשנה שאחריה הוסיף עמוד "טוב הארץ" להכשיר את אתרוגי יפו, מתוך הדגשה שאין בהם חשש שביעית "כפי הנהוג בירושלים כדעת הבית יוסף", שאין קדושת שביעית בפירות שגדלו ברשות העכו"ם.

לקראת שמיטת תרמ"ט פרץ הויכוח בדבר היתר המכירה. ראשיתו בכתבי העת, שמרביתם היו בעריכת סופרים חילונים, ש"החשו" מפני שמירת שביעית כהלכתה, וכן התנהל הויכוח בקונטרסים הלכותיים שפורסמו בשנה ההיא. קונטרס ראשון בשאלה זאת קונטרס "דבר השמיטה" הופיע בירושלים בשנת תרמ"ח, ובו אסף ר' יעקב מרדכי הירשנזון כתבי המתירים שפורסמו לפני כן בכתבי העת. באותה שנה הופיע בבדריטשוב קונטרס נוסף להיתר ומחברו הסתיר את זהותו והסתפק בראשי תיבות רמ"ה.

לצומתם הופיע בוילנא קונטרס "קול התור", ומחברו ר' יהושע העשיל מרגליות מתבטא בחריפות נגד הפורצים בקדושת ארץ ישראל ומאשים אותם שהם "נגועים בחכמות חיצוניות", והרי כל גדולי ירושלים אסרו.

בירושלים עצמה הופיעו שלושה קונטרסים נגד ההיתר: "דבר השמיטה" ע"י ר' אליעזר ולנשטין הכולל את פסק האיסור של גדולי ירושלים, ואילו ר' חיים אליעזר הירוחוף פירסם בו "קדושת ארץ" בזמן הזה" ועיקרו נגד ההיתר של הרמ"ה, וביחוד היה חריף נגד קונטרס זה הגאון הירושלמי ר' יעקב אורנשטין, בן שלושים בלבד, וכבר התבלט בין תקיפי ירושלים.

נוסף על מאמריו בעתון "חבצלת" פירסם קונטרס מיוחד "דבר בעתו" נגד אלה "שהחלו לבקש עצות לפרוק עולה", ותוקף את המתירים "שקרדו האמבטיה תחילה — ועשו מרותחים פוש־רים" (כלול בספרו חידושי רבי יעקב אורנשטין שסודר ע"י נכדו יבלח"ס ר' יחזקאל לינדר. רבי עמרם ברי"ם בלויא, שהביא את הספר לדפוס, משער בהקדמתו שקונטרס זה היה גם לנגד עיני מהרי"ל דיסקין, אם כי, לדעתי, אין הוכחות לכך).

הרמ"ה העלים שמו ועל כן חששו הם שמא אחד מגדולי הדור מסתתר תחת כינוי זה, ומת־נצלים שמא פגעו בכבודו. לימים נודע שהרמ"ה משמש כינוי לגביר מופלג בקרלין פינסק ר' מאיר לוין, שעל אף מסחריו הצבוריים היתה התורה שעשועיו. לקונטרס נוסף, שהופיע אף הוא בכינוי זה, כתב הקדמה בה הוא מגלה שגם הקו־נטרס בעיני שביעית, יצא מתחת ידו.

ספרים אלה המפורטים במ־אמרו החשוב של ידידי ר' מאיר ונורד "רשימת הספרים על שבי־עית, (המעיין תשכ"ו) שימשו עד כה כיסוד לכל אלה שעסקו בתי־אור ראשית המערכה. עם פרסום תשובותיו של רבי עקיבא יוסף שלזינגר בספרו "שנת שבתון" אנו למדים על מערכות של תורה שהתנהלו בימים ההם, ועד כמה שיפלא בעינינו היו גם בין חכמי ירושלים שגילו "כוחא דהיתרא", אולם כדברי רבי עקיבא יוסף של־זינגר "רבו האוסרים על המתירים" (ראה להלן).

הדיונים לקראת שנת השמיטה תרמ"ט

בפרוס שנת השמיטה תרמ"ט התכונן רבי עקיבא יוסף שלזינגר בהתרגשות לקדם את שנת הש־מיטה ולשמור עליה כהלכתה. בשנים שלפני כן הוקמו מספר ישובים, ברובם חקלאיים, ברחבי אר"י, והפעם ניתן היה איפוא לקיים את השביעית כהלכתה ולשבות מכל מלאכה בשדה, ומה גדולה היתה הפתעתו לנוכח הנס־יונות להתחמק מקיום מצוה זו.

עוד בשנת תרמ"ח, ערב שנת השמיטה הראשונה בישוב הח־קלאי, הוא מספר "אספנו אסיפות להעריך מכתבים למען נצבור דברי שביעית". כאשר הופיע ספרו של רבי יוסף דוב הלוי מבריסק "בית הלוי" המודיע כנגד המקילים ומאריך בראיות, כי שביעית בזמן הזה מן התורה, נתמלא רבי עקיבא יוסף שמחה שיש למצוה זאת דורשים, ולא אלמן ישראל.

מאידך הצטער ביותר כאשר חלק מהם המתיישבים החלו לחפש היתרים, על מנת שלא לקיים מצוה זו, "בעתותיהם [illegible] איש הישר בעיניו יעשה, יפלפלו לטהר שרץ מן התורה, כל שכן אשר מקלו יגיד לו, איזהו תחבולות ויש ל־חוש לחטאת הקהל, על שלא מיחו, ומפני חשש כדאיתא במס' שבת (כ"ג ע"א) גבי לקט", ועל כן הוא מודיע שהוא מפקיר את נחלתו בפתח תקוה.

רבי עקיבא יוסף הוא בין הראשונים שהתיצבו בפרץ וגדרו גדר. מתוך ספרו "שנת שבתון" אנו למדים על חלקו הנכבד של רבי עקיבא יוסף, לא רק בפולמוס הציבורי נגד היתר המכירה אלא גם בבירור ההלכה, והוא מספר על אסיפות שנערכו בביתו ובבית רבה של ירושלים "ועשו נוסחאות שונות כל אחד לפי דעתו, ואין שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד". חלקו ניכר בכרוז, שפורסם בחתימות כל הרבנים ונכבדי עדת ירושלים, לקראת שמיטת תרמ"ט: "שבת הארץ, מכל מקום הכל הולך לתכלית אחת, לעשות שמיטת הארץ ככתוב", ולפנינו הנוסח אשר הכין "ונתקבל להם, ואח"כ הסופרים היו משנים בו, על כל פנים, הוא שתעמוד לדורות לזכרון".

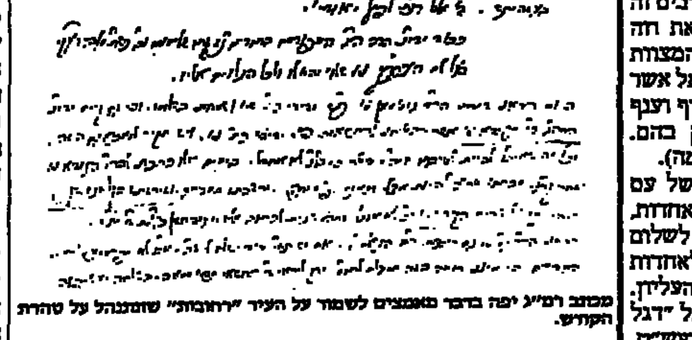

מכתב רמ"ג יפה בדבר מאמצים לשמור על העיר "רחובות" שתתנהל על טהרת הקודש.

דיונים הלכותיים בדבר היתר המכירה

במאמרינו הקודמים הזכרנו את התעמולה העניפה שמנהיגי "חובבי ציון" אשר בחו"ל פתחו ערב שנת השמיטה תרמ"ט, ויצרו את [illegible] המושבות החקלאיות הצעירות, שנוסדו זה עתה בארץ ישראל, אם לא יעבדו את האדמה בשביעית.

אף בירושלים התנהלו דיונים בבירור, אם כי כאן אי אפשר היה להגזים בתיאור ההפסדים ו"פיקוח הנפש", ובהם נטל חלק רבי עקיבא יוסף, ובכתביו הוא מזכיר את כל האפשרויות תוך גילוי פנים ל"כחא דהיתרא". נכדו בעל "הר הקודש" מציין: "אנו רואים מכאן, עד כמה חזר על כל הצדדין, למצוא תקנה גם לאלה החשודין על השביעית, לפני שהחליט לאסור". לאחר דיונים יסודיים בין חכמי ירושלים, נפלה ההכרעה לאיסור, ואנו מצטטים את דברי רבי עקיבא יוסף: "ואחרי אשר הראיתי לך כל הצדדים, מה שצדדנו למצוא היתר, ומפני כל הטעמים המבוא־רים, יצא לאיסור, והיתה אסיפת חכמים, והוחזן דרבו האוסרים מן המתירים".

כאשר הגיע לידו ספר "שמן המור" לרבי מרדכי רוביו, מחכמי חברון לפני כמאתיים שנה, אשר עליו סמכו המתירים בקשר להיתר המכירה, הוא טוען: "המעיין בגוף הדברים מרישא עד סיפא, או יב־חין, ולא יהיה כקוצץ בנטיעות ליקח רק הקיצורים, מה שכתב בסוף, בלי לדעת ענין השאלה והתשובה שבו על בוריה, "וגופא בתר רישא גריר".

נושא הדיון בחברון, מקומו של הר"מ רוביו היה שונה לחל־לוטין: הכרם בחברון נרכש אמנם ע"י יהודי אולם נמסר לחכירה לנכרי שישב בו ונרשם על שמו. אלמלא הנכרי שעל שמו נקרא, לא היה נשאר לו שריד ופליט, [illegible] היה נודע בין הנכרים הפראים שבו /בכרם/ יש חלק לישראל. היו באים בגרזנים לחתוך כל עץ", השאלה היתה איפוא "אם מחויב להפסיד כרמו בשביל זה, וכהאי גוונא דן שפיר", ומציע "לעשות ע"י מכירה שלימה וקנין גמור לשתי שנים", אולם כותב שם במפורש "דוקא לכרם או לשדה אילן ולא לשדה תבואה או ירק — מה שאין כן בזמן הזה, אשר כל אלו טעמים בטלים", וכך הוא הולך ודוחה אחת לאחת את כל הטעמים שהועלו לביסוס ההיתר.

בתשובתו מגיב רבי עקיבא יוסף לנימוק שהעלה ה"ראשון לציון" רבי יעקב שאול אלישר, יש"א ברכה, מן הראשונים שתמכו בהיתר מכירת הקרקעות לנכרים, בספרו שרית שמחה לאיש "שיש מקום ספק אם מקום המושבות סמוך ליפו הוא מארץ ישראל, ועשה מזה ספיקות כדי לבטל שביעית".

בעל "ישא ברכה": "המושבות אשר בשפלת יהודה - מחוץ לתחום אר"י"

בעל "משנת יוסף" (ח"א סי' מ"ט), מביא את נימוקיו של בעל ישא ברכה כדי לדחות אותם. בראשית דבריו מסתפק הי"ש"א ברכה" לגבי "המושבות הללו אשר הם סמוכים ליפו ולרמלה, לא בקיאינן בהו, אם הם מא"י גמורה באמת, או הם מחו"ל, יען כי עיר רמלה הוא חו"ל, כמו"ש בספר כפתור ופרח "מנגב למערב ביושר כשלש שעות הוא צריפין וכו', בתחום צריפין יש עיר ששמה רמלה, וקורים לה פליסטין ואולי היא גת".

לדעת בעל "פרי האדמה" רמלה היא חו"ל "וצריך לעשות בה ב' ימים טובים של גלויות". וגם על יפו כתב "דיעשו בה ימים טובים של גלויות". אף בעל "יסודי דודי" על התוספתא קובע "יפו וקיסרי שניהן חו"ל אלא דסמוכות לא"י למערב, ומוליכין דרך ים פירות מא"י להן, ולפיכך הלוקח מן הספינה חייב בדמאי" החיד"א החולק עליו, כותב "דאין ספר כפתור ופרח מצד עמו על בירורן של דברים", נמצא דאפילו יפו פליגי בה אם היא חו"ל או א"י, ומזה דעושים יו"ט יום אחד אין ראיה, כי אפשר שהטעם מפני שהיו השלוחים מגיעים לשם, וא"כ מאחר דאיכא ספיקא במושבות האלו, אשר סמוכים המה ליפו ולרמלה, ואפשר שהם חו"ל, הוי ספיקא דרבנן" ולכן מגלה בעל "יש"א ברכה" פנים להיתר, ואף עסק בפועל בסידורי היתר המ־כירה, לאחר שרבני ירושלים סירבו לעשות זאת.

בעל "משנת יוסף" דוחה אחת לאחת את טענותיו, ובסיכום הוא מסתמך על סיפורו של הרי"ם חרל"פ בספרו "צבי לצדיק" שרבי צבי מיכל בעל "ציץ הקודש" הקפיד לא לצאת מירושלים הע־תיקה כ"א לצורך מצוה. כשחלה "ייעצוהו הרופאים לנסוע לחודשי החורף לרמלה, ומתחילה חשש להמובא ב"תבואות הארץ" שרמלה לא נתקדשה ע"י עולי בבל ורצה להחמיר לא לנסוע לרמלה, עד שבירר הענין עם רבי זלמן לעוי (בהר"ן) והחליטו שרמלה נתקדשה ע"י עולי בבל ואז הסכים לצאת לרמלה.

"שני גאוני וצדיקי ירושלים אלה, אשר בודאי ראו את כל הנאמר בספרים הנ"ל, באו איפוא לידי מסקנה שרמלה נמצאת בשטח עולי בבל, והרי זה מתאים לפסק החזון איש (שביעית סי' ג' סק"ח) שהישוב שבסביבות יפו תל אביב הוא עיקר ארץ שכבשו עזרא".

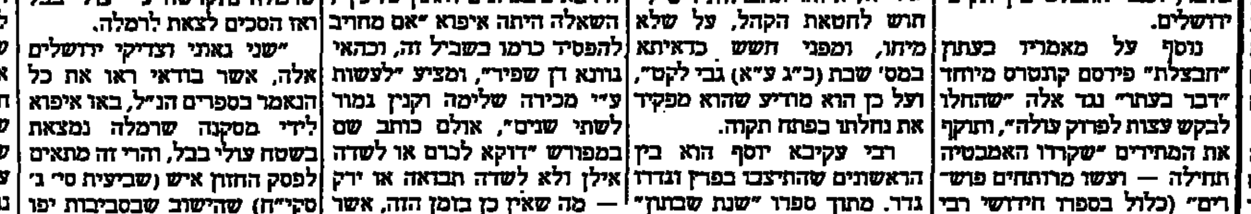

הודעת בד"ץ ירושלים שנמצאה בגניזה

אנו חוזרים לדברי רבי עקיבא יוסף, המביא אף הוא דברי הישי"א ברכה כדי להתווכח אתו. בין היתר הוא מביא טענתו כיון שאין גבו־לות אר"י ברורים, יש לפעמים שפירותיהם מעובדים מן הפטור ומן המחויב בתרו"מ, אך מציין "כבר ביארנו במקום אחר בתשר בה שאין לחוש בספק זה". בעל "הר הקודש" מוסיף בהערות כי אף לזה יש תקנה להפריש ממקום אחר.

רבי עקיבא יוסף אף מרחיק לכת וטוען כי אם יש ספק אין להשתמש בו, כדי לבטל שביעית, "אם יש לספק זה מציאות — צריך לבטל המושבה ולא שביעית".

לדחיית נימוקים נוספים בעד ה"היתר"

בין היתר הוא דוחה את הטענה לטובת ה"היתר" מחשש איבת הנכרים שילבו: "אורי"ע כי נשאל על זאת מן השרים "קאנסאל". אצל הגאון מהרש"ס (רבי שמואל סלנט) למה אוסרים מכירה לנכרי בארץ ישראל בבתים, והשיב "כן הדין תורה ולא משום איבה, כי אם למשל, אם הם שכנים עם הנכרי, אצל בני ישראל אם אוכל חמץ בפסח חייב כרת, מה שאין כן הם מותרים בחמץ בפסח, ואם אחד זורק לחם בפסח לבור אסור לבן ישראל לשתות, ומי יכול להיות ערב בדבר, אם בעל הבית הוא נכרי, לשמור הבור מבניו וכיוצא,

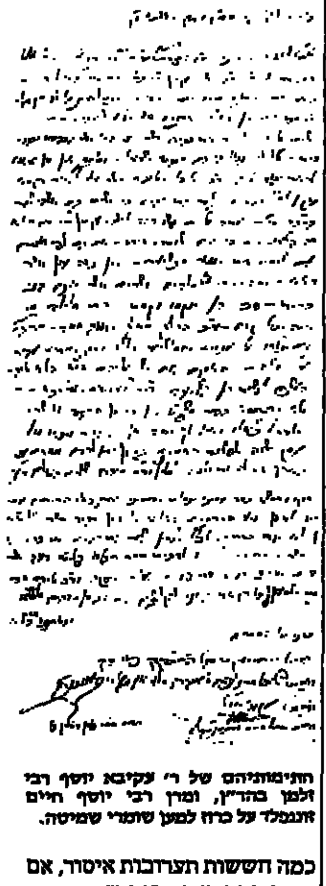

חתימותיהם של ר' עקיבא יוסף רבי זלמן בהר"ן, ומרן רבי יוסף חיים זוננפלד על כרוז למען שומרי שמיטה.

כמה החששות תערובות איסור, אם הבור תחת רשות בן נח".

אחת הטענות נגד "היתר המ־כירה" היתה מדוע לא התקינו אותו חז"ל בשעתם "ואיך אין להם בושה לבזות אבותם כן, וכי לא ידעו כן אבותם לעשות פלא. אטו לא היה במצא נכרי בזמנם למכור באיזו מחיר כדרכם, ולא היו צריכין להיות תחת קללת התוכחה עד־כי שבתה הארץ את שבתותיה". הרע"י שלזינגר ממ־שיך לטעון נמרצות נגד מחפשי היתרים: "העושה חדשות צריך להיות בקי בש"ס ופוסקים, מלבד שורשי סודי כזוהר ושערים, אשר אין כדאי להזכירם לפני מבקשי חדשות כאלו, ודק מן השיטות שלהם ראיתי אשר הם כבי דינא שריא, ליתן יד לפוסעים על ראשי עם קודש, עם בציון יושב — וכבר נודע מקודם כי עשו להם אלהי זהב להוציא היהודים, וכבר נעשה אצלם בגזירה אשר אין רוב הצבור יכול לעמוד בה, טרם עוד התחילו בספרים, זה מעט כבר באו כופרים, להחשיב להם כרוב צבור, וכגזירה, והרי אצלם שבת קודש ומועדים, גם כן כגזירות שאין ציבור יכול לעמוד בו, ומצא מין את מינו להורות להם ולבלבל עליהם את הדרכים".

בין הנימוקים הנזכרים על ידו לחיוב שמירת שביעית כהלכתה "הכל יודעים כי שמירת הארץ הוא טובתה, וגם הנכרים מניחים שנים למנוחה, והנסיון הוכיח בזה

(המשך בעמוד י"ד)

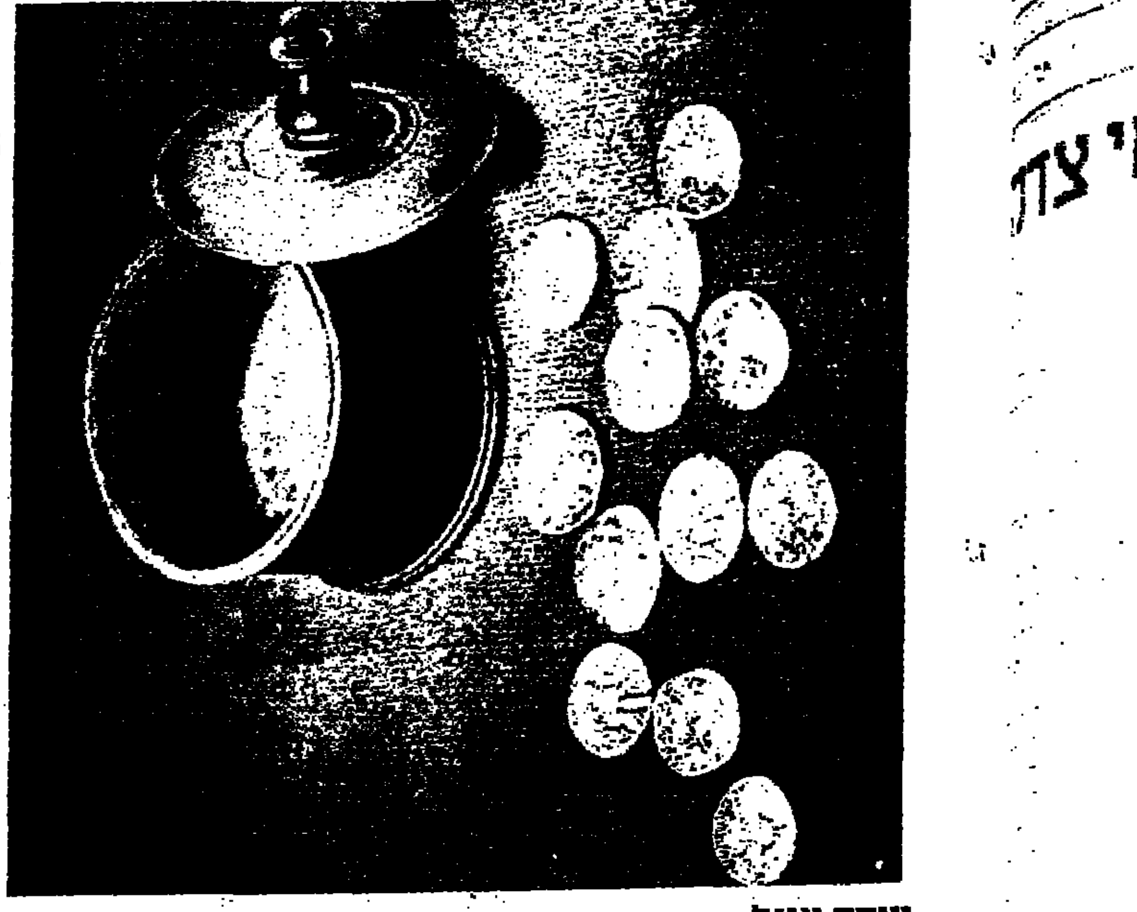

קופסת שקלים שנלקים בקופסות אדר שנמצאה בירושלים.

יצחק אנגל

מצות מחצית השקל סמל האחדות והשלום

"ונתנו איש כפר נפשו לה' בפקד אותם ולא יהיה בהם נגף בפקד אותם" — וְגִלָּה לך הכתוב, כי העם הנפרט במנים, כל אחד לגולגלותם הנה הוא מושגח מבעל ההשגחה "יתעלה וכל מעשיו נפרטים לפניו ואז יחול הנגף, מה שאין כן בתחילה שהיה עניינו נמשך בכלל הרבים". (רבינו בחיי שמות ל', י"ב).

גדול זכות הרבים ואדיר כחו של הצבור, זכות הרבים מסייעת לכל הנאגד אתם וכח הצבור מגין על הפרט הכנוס בתוכו. אף "החלבנה" תורמת את חלקה כשהיא בין יתר סַמָּנֵי הקודש, וכן ברגעים הקדושים הנעלים ביותר של השנה אין אנו שוכחים מ"להתפלל יחד עם העבריינים". לעומת זה מה דל ורפה מעמדו של היחיד, מה עלוב ומסכן הוא. סכנה גדולה מרחפת עליו. זוהי סכנת הנגף — לדברי רבינו בחיי — כאשר האגודה נפרדת ליחי־דים, כל אחד ואחד הופך ל"דבר שבמנין" אישיות בודדת ומנותקת, שעליו לעמוד לפני בוראו ויוצרו ולתת לפניו דין וחשבון על כל מעשיו.

"ויהי היום ויעבר אלישע אל שונם ושם אשה גדולה" — אשה חשובה, רחלת חטאין אשתו של עדו הנביא.

בעלת חסדים גדולה, דואגת לכל צרכי הנביא: "ותחזק בו לאכל לחם, נַעֲשֶׂה נָּא עֲלִיַּת קִיר קְטַנָּה, עם מטה ושולחן כסא ומנורה".

והנה "איש האלקים, קדוש הוא, אלישע מציע לה איזו גמול תמורת מעשיה הטובים. אות להכרת תודה על השתדלותה וטרחותיה.

"מה לעשות לך היש לך לדבר אל המלך?"

היה זה בראש השנה — היום שבו נפקדו עקרות העולם: שרה רחל וחנה; השעה היא "עת רצון" והנביא הקדוש רוצה להמליץ עליה במיוחד בפני מלכו של עולם ה"מלך העליון" שתפקד גם היא.

ברם "השונמית הלזו" עם כל חרדותה לאיש האלוקים, עם כל הכרתה בגודל צדקתו ומעלתו העליונה — מסרבת היא להצעתו, וכל כך למה?

— אינה רוצה להפקד ולהזכר כיחידה בודדה, חרדה היא לעמוד "לבדה" לפני בית־דין של מעלה — עם כל זכויותיה ו"המלצתו המיוחדת" של הנביא.

"בתוך עמי אנכי יושבת" — זוהי תשובתה וכך רצונה. מבקשה היא להכלל עם הצבור, בין הרבים ובזכות הרבים, אינה רוצה לפרוש מן הצבור (ע"פ הזוה"ק ופרקי דר"א).

תפילת הצבור ותפילת היחיד

ואמנם חז"ל הפליגו מאד בגודל כוח הצבור וברוב מעלתו. "כה' אלוקינו בכל קראנו אליו" (דברי' ד', ז') נאמר על תפילת הצבור, ששערי שמים תמיד פתו־חים לפניה, ואפילו חז"ו נחתם כבר הגזר דין — בכוח הרבים לקרעו ולבטלו. גדולה היא תפילת הצבור המעוררת את ה"רצון הע־ליון" כביכול, והוי "עת רצון" ושעה כשרה שאין בודקים אחרי מעשה היחיד — אם ראוי הוא שתפילתו תתקבל או לא — ומ־קבלים את בקשותיו בזכות הרבים. וכדברי הגמ' (ברכות ח' א'): "א"ר יוחנן משום ר' שמעון בר יוחאי מאי דכתיב: ואני תפילתי לך ה' עת רצון (תהילים סט י"ד) אימתי "עת רצון" בשעה שהצבור מתפללים".

וכך מסביר רבינו בחיי את דב־ריו של הלל הזקן בפרקי אבות: "אל תפרוש מן הצבור (פ"ב, מ"ד) — יזהיר, שלא יפרוש מן הצבור בתפלה, אלא שתהיה תפלתו עם הצבור, שלא תאמר: טוב לי שא־תפלל בביתי יחיד ביני לבין עצמי, ותהיה נפשי יותר פנויה ומתבודדת ממה שתהיה עם הצבור, אל תאמר כן, לפי שזכות הרבים גדול וכענין שאמרו ז"ל (ברכות ח' א') אין הקב"ה מואס תפילתן של רבים שנאמר: הן א־ל כביר ולא ימאס (איוב לו, ה). ואולי היחיד חוטא באותו יום או בשגגה או בפשיעה, וכשהוא מתפלל עם הצבור יהיה הכלל יותר שלם, ובזה ישתלם החסרון, ועם זה יתפשט השכר בכלל הברכה תחול על הרבים, והיחיד הזה יטול חלקו בתוכם" (אבות שם).

הדבר נפלא מציין הרמ"ע מפאנו ז"ל — מגדולי המקובלים בזמנו של הרמ"ק והבית־יוסף — בקשר לכתוב הנזכר לציין גודל כח תפלת הרבים. הוא עומד על כך שבאותו פסוק נזכרת המלה "כביר" פעמים — "הן א־ל כביר ולא ימאס, כביר כח לב", הראשון הוא שבחו של מקום: א־ל כביר, והאחרון שבחו של צבור בשעה שהן אגודה אחת בכח־לב שהיא התפילה, ובסוף דבריו הוא מגלה לנו סוד נפלא שהמלה כביר היא בגימטריא רל"ב כמנין השמות ע"ב, ס"ג מ"ה ב"ן (ד' מלואים שונים של שם הוי"ה ב"ה) והכוונה בזה: "כי בזמן שישראל אגודה אחת הן הן שמו של הקב"ה (ספר עשרה מאמרות, מאמר שברי הלוחות ומובא ב"מנחת שי" איוב שם)

כח האחדות

זהו הרמז המתח ביסוד מצות "מחצית השקל". המגין בפני סכנת המגיפה ש"במנין", כי בעוד שהספירה והמנין גורמים כאמור לפיצול ופירוד — הכלל מתפרק ליחידים בודדים העומדים לפני ההשגחה העליונה אחד אחד ונ־דונים לפניו, הרי מחצית השקל לעומת זה מעודד את כח האחדות, בטול היחיד בפני הרבים, כאשר כל אחד נותן רק "המחצית" — "העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט" — והוא זקוק לשני שישלים לו את המחצית השניה. השקל השלם נוצר רק מכח שנים, לפחות, המתאגדים ומתחברים יחד.

מחצית השקל מן השנה הראשונה למרד. בצד האחד של המטבע גביע וכתובת "חצי השקל" א. בצד השני שלשה רמונים והכתובת "ירושלים קדושה". מתוך עם ישראל — 4000 שנה בארצו [illegible]

כך הם דברי המלבי"ם בענין מחצית השקל — הראויים לת־שומת לב מיוחדת: "כי כל עוד שהעם מתאחדים והם כולם כאיש אחד זכות הרבים גדול מאד, אבל כשמונים אותם, שאז מפרידים כל איש בפני עצמו ויחופשו מעשיהם — ישלוט בהם הנגף. ולתקן זה צוה, שכל אחד יתן מחצית השקל שזה מורה על אגודתם, שכל יחיד הוא רק מחצית ולא דבר שלם וצריך שיצטרף אחר עמו עד שיעשה כדבר שלם. למשל העשיר והעני, זה נותן וזה מקבל ובזה יתקיימו שניהם ויהיו כאיש אחד.

אותו הסבר אנו מוצאים גם בדברי האלשיך הקדוש — בשם "החכם הרב שלמה אלקבץ ז"ל" (בעל השיר "לכה דודי" - המעתי): "שהוא — מחצית השקל ולא שקל שלם — להורות את בני ישראל יחס [=השיכות] אחדותם, בל יעלה על לב איש מהם שהוא נפרד מחבירו, כי כל אחד "חצי" — ורק בהתחברו עם כל אחד ואחד מישראל חבור נעשה אחד שלם".

ענוה יסוד האחדות

ביסוד האחדות מתחת הענוה, לא תתכן אחדות אמת ללא ענוה וטובת עין, לראות את מעלותיו של האחר ולהעריכם. ההתבטלות בפני מעלותיו של השני היא הבונה ומקיימת את האהבה והאחדות בצבור. לעומת זה הגאוה הורסת ומחריבה כל בסיס ויסוד לאחדות וקיום יחד. במקום שיש התנשאות אין מקום לאחדות ושויון. כאשר כל אחד רואה רק את עליונותו הוא רק כאשר כל אחד יחפש מעלות חבירו ויראה גם חסרונות עצמו ישורר שלום ואהבה רעות ואחדות.

מטבעות מחצית השקל, המ־שמשים סמל לכל אותן מדות טו־בות, הוו בסיס לאַדְנֵי המשכן מקום השראת השכינה — ללמדך כי רק ע"י הענוה האהבה והאחדות שבין בני ישראל נזכה להשראת השכינה בתוכנו.

רצונו של הבורא, החפץ בטובת בחיריו, עם מיוחדו, שיהיו כולם בצוותא חדא, בדבקות ובהתחב־רות. "ואתם הדבקים בה'" — המלה "הדבקים" בין "ואתם" ובין "בה'" עולה היא למטה ולמעלה, לומר לך שאם דבקים אתם ביניכם — דבקים אתם גם בה' ואז חיים כולכם היום. על ידי כך יעלה זכרונם לפניו להטיב להם ולחזי־תם, להשפיע עליהם כל טוב. בק־רבנות הצבור הנקנים, מתרומת מחצית השקל, יעלה ניחוח אישים לפניו, [illegible] שפע ברכות, וזה כאשר יד כולם שוה בהם העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט ולא ניכר שוע לפני דל. כה הם דברי בעל "החינוך" המסביר את שורשי מצות מחצית השקל שבכל שנה ושנה: "שרצה הקב"ה לטובת כל ישראל ולזכותם שתהא יד כולם שוה בדבר הקרבנות שקרבים לפניו כל השנה בהתמ־דה... שיהיו הכל, אחד עני ואחד עשיר, שוים במצוה אחת לפניו להעלות זכרון כולם ע"י המצוה שהם כלולים בה יחד לטובה לפ־ניו". (החינוך מצוה ק"ה)

רק כך, כאשר נתינת כולם שוה ואין מי אשר יאמר חלקי בקרבנות גדול משלך — דבר הגורם לידי גאוה קנאה ומריבה — תשרור ביניהם אהבה ואחוה, שלום ואח־דות, כך גם יזכו להזכרת כולם לפניו יה' לטובה ולברכה.

האחדות יסוד התורה וקידום עם ישאל

יסוד האחדות השלום הוא בעצם יסוד כל התורה כולה, רק על ידיהם ניתנה התורה לישראל. וכך מובא במדרש תנחומא: בחודש השלישי — זה שאמר הכתוב: דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום (משלי ג' י"ז) בקש הקב"ה ליתן תורה לישראל בשעה שיצאו ממצרים, והיו חולקים זה על זה, והיו אומרים: "נתנה ראש ונשובה מצרימה" (במדבר י"ד, ד') מה כתיב: ויסעו מסכות וכו' שהיו נוסעים במריבה וחונים במריבה, כשבאו לרפידים השוו כולם ונעשו אגודה אחת, ומנין שנעשו כולם אגודה אחת שנאמר: "ויחן ישראל נגד ההר (שמות י"ט ב') — "ויחנו" אין כתיב כאן אלא "ויחן". אמר הקב"ה התורה כולה שלום ולמי אתננה לאומה שאוהבת שלום, הוי "וכל נתיבותיה שלום".

וכשם שלא ניתנה תורה ליש־ראל עד שהגיעו לאחדות מלאה כך לא יתכן קיום התורה בשלמ־ותה עד שתשרור אחדות מחולטת ושלום אמת בין כל חלקי האומה הקדושה.

"ה' עוז לעמו יתן", שנאמר על התורה (ראה זבחים קט"ז א') אין לו קיום רק על ידי "ה' יברך את עמו בשלום".

רעיון זה מוסבר היטב בספרו של הגה"ק רבי יעקב יוסף מפו־לנאה, תלמידו המובהק של הבעש"ט זיע"א ודרשם דבריו על ספר: "כי הנה קיום כל התורה כולה — מציין הוא — חיוני לשלימות האדם תיקון נפשו רוחו ונשמתו, ואם כן איך יכול כל איש פרטי לקיים כל רמ"ח מצוות עשה ושס"ה מצוות לא תעשה שהם יחד תרי"ג כנגד רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו של אדם, והרי מצינו כמה מצוות שיש בכהנים מה שאינם בישראל ויש כמה מצוות השייכים למלך ואינם בהדיוט וכ־יוצא בזה?

אלא התשובה היא — "ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום" — על ידי השלום והאחדות כולם נכללים בשורש אחד — ערבים זה לזה "זה מקיים מצוה זאת וזה מקיים מצוה אחרת" וכל המצוות נזקפים לחשבון כלל ישראל אשר כל אחד ואחד נחשב לסניף וענף ממנו אשר יש לו חלק בהם. (תולדות יעקב יוסף, הקדמה).

וזאת ועוד כל מהותו של עם ישראל עם התורה שרשו באחדות, על ידי התחזיה המתמדת לשלום ואהבה למטה גורם הוא לאחדות ודבקות למעלה במקורו העליון. וכך הם דבריו הק' של בעל "דגל מחנה אפרים", נכדו של הבעש"ט, על הפסוק: "והייתם לי סגולה מכל העמים (שמות י"ט ה'): "כי יש ב' בחינות סגול וסגולתא וה־חילוק הוא ביניהם סגול הוא כך ∵ וסגולתא הוא כך ∴. ובין כך ובין כך צריך כל אחד לחבירו... שטוב להם שיהיו נאחדים תמיד יחד בחבורה אחת, ואז אף אותם שהם פחותים במעלה מועילים לחבירי־הם להתקדש בקדושה יתירה ולהשיג יותר במושכלות.

[illegible] והמשל על זה הוא מספרת האפס, שהיא בעצמה אין לה ערך, רק כשהיא נעמדת אחרי ספרה אחרת היא מגדילה אותה בעשרות מאות ואלפים וכו' כך גם הפחותים כשהם מצטרפים ומתאחדים עם בעלי המעלה מגדילים ומַרְבִּים אותם בתוספת עוז ותעצומות.

התאחדותם והתאגדותם למטה עושה פרי למעלה — "וכשהם מתאחדים אז גורמים שיתאחד שרשם למעלה. והוא שמרמז הד' והייתם לי סגולה היינו שתהיו בחינת סגול וסגולתא שהעליון צריך לתחתון ממנו והתחתון צריך לעליון ממנו, כן אתם תהיו נאגדים תמיד באגודה אחת ואז יתאחדו גם כן שורשכם והוו "והייתם לי", דייקא, סגולה — שגם בעולם העליון תהיו סגולה. כשתהיו למטה באחדות...

כללו של דבר קיומו, עתידו ויעודו של עם ישראל — עם ה', הוא באחדותו ובליכודו יחד כמ־צופה: "ויעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלם.

מבצע "משלוח מנות"
רשת בתי סלסילה כל-בו
רחוב גבעת שאול 24 ליד בנק המזרחי. גבעת שאול, טל. 524270
לפותחים 'כרטיס לקוח' זיכוי 5% על כל קניה בחודש מרץ 87
בכל קניה מעל 100 ש"ח בקבוק "תירוש" - חינם!
מעל 150 ש"ח - עוף מס' 1 - חינם!
★ 10% הנחה ★ על כל היינות
★ פיצוחים, פירות-יבשים - בהנחה גדולה!

מבצעים והנחות
"משנכנס אדר מרבין ב- שמחה"!
קנו היום שלמו אחר הפסח!!!
(המתאה דחויה ל־1.5.87 !)
בקניה מעל 150 ש"ח

★ קפה נמס "עלית" (50 גר')	1.69	1.49 ש"ח
★ גרגירי תירס בואקום	1.18	0.99
★ פלחי אננס (900 גר')	2.25	1.70
★ משושים "אופנהיימר"	3.50	2.90
★ מרציפן "אופנהיימר"	0.99	0.79
★ שוקולד "מגדים" (50 גר')	0.49	0.39
★ מיץ ענבים "תירוש" (למהדרין)	4.20	3.60
★ ליקר "השמחה" (250 ס"ל)	3.50	2.70
★ סוכר (1 ק"ג)	0.63	0.59
★ בשר בקר "חלק" (בהכשר הרב לנדאו)	23.50	19.90!

ילדים, מבצע שושן פורים: מסכות, אקדחים, ועוד... להפתעות
לסעודת מצוה... הרחבנו את מחלקת הקפואים, ניתן להשיג: ★ בורקסים ★ סיגרים ★ אגרולים ועוד...
כמו כן, ניתן להשיג: עופות, חלקי-עופות בשר "חלק" ונקניקים בהכשר הרב לנדאו
קרפיון פרוס, דגים, גפילטע-פיש בהכשר הבד"צ
★ מבחר בונבוניירות 3.75 ש"ח ליחידה
★ אוזני המן (1 ק"ג) רק 4.50 ש"ח
★ הוזלות ענק על כל הממתקים
★ מבחר סלסלות מהודרות (מוכנות)
מלאו הסל - במחיר מוזל
לכל קניה - משלוח הביתה חינם!!!
מתקבלות הזמנות בטלפון
פתחנו מחלקה חדשה למכשירי־כתיבה
המבצע יחל במוצש"ק פר' "משפטים" 28.2.
פתוח רצוף כל יום מ־6:30 עד 21:00

מכירת חיסול של חלוקים חורפיים ארוכים וקצרים דגמים יפים וכן תחפושות לפורים במחירים מתחת למחיר הקרן
המכירה תתקיים בימים א' וב' ר"ח אדר בין השעות 3.30-6.00 בבנין "בנות אסתר" רח' שמואל הנביא 21 ־ם
נצלו את ההזדמנות!

מכנסיים "מהודר" ביחוד למכנסיים לגברים ילדים ונוער
השלושה 26 ב"ב 789326
הפץ לסלאי הברכיים!
מכנסי היוקרה מהודר

مكان الأصل

שרגא וייס

בעל "משנת חסידים" הנצר המפואר של יהדות איטליה כניצוץ של התנא רבי יהודה בן בבא

כשנהרג הגאון הקדוש, מגדולי המקובלים, רבי עמנואל חי ריקי מחבר הספר "משנת חסידים" בעת שליחותו בערי איטליה למען ישיבתו בירושלים, חיפשו בבגדיו ומצאו סידור תפילה שלו. וכאשר דפדפו בו, מצאו בו רשום בכתב יד קדשו ענין חלום מבהיל ונורא מאד, וזה לשונו: "... זכרון פה ירושלים עיה"ק שנת הת"ק בחדש אב או אלול, שאיני זוכר בדיוק, כי אני ואחר נהרגים על קידוש השם. ובאותה שנה עצמה בליל שבת קדש, כ"ה אלול בפרשת נצבים־וילך אמרו לי בחלום... ואתה רבי יהודה בן בבא... ונת־עוררתי, וזה אני זוכר בבירור".

אמרו על כך חכמי איטליה: "... הודיעוהו מן השמים שהוא היה גלגול רבי יהודה בן בבא, מהרוגי מלכות, ואחרי שהשלים ספרו השביעי, מדת מלכות, נת־עלתה נשמתו כתנא רבי יהודה בן בבא ונהרג על קדושת שמו ית'".

הספר "משנת חסידים" לרבי עמנואל חי ריקי

חיבה יתירה נודעה לספר "משנת חסידים" באהלי הצדיקים ההולכים במסילה הסלולה על פי דרך הבעש"ט. ספר קדוש זה לא מש מעל שולחנם של גדולי החסידות, ממאודו שאבו, מעמקיו דלה דלו, ועל פי כוונותיו שפכו שיח לפני יוצרנו. שלושה מושגי יסוד של הספר הקדוש: "עולמות, נשמות, כונות", הם עמודי התוך בעבודת הצדיקים, ועל כן האיר האור הגנוז שבספר "משנת חסידים" את דרכי עבודתם של בני עליה שבכל דור.

הצדיק מהרצ"ה מדידשטוב מצאנז מסתמך עליו בכתבו: "... כן מבואר במשנת חסידים אשר ידוע שכל דבריו המה סולת ברורה וממנו אין להסיר... שידוע שדברי המשנת חסידים הוא מהאריז"ל ותלמידיו או מדברי המקובלים הראשונים בברור בלא טעות, ולכן אל יזוז מדבריו..." ("דבי"ח", אהע"ז ס"ח, ח"ב או"ח סי' ד' ח').

הצדיק מהרצ"ה מדידשטוב כותב בספר "עטרת צבי" על הזהר: "וכמה הזהרתי בזה לתל־מידים שלא להאמין זולת דברי מהר"ח ויטאל ודברי משנת חסי־דים... הם סולת נקיה וראוי להא־מינו כי היה מעתיק נאמן..." (בפרשת שמות).

וכותב האדמו"ר ממונקאטש, בספר "מנחת אלעזר" (חלק א', י"א) "נודע גודל ערכו של המשנת חסידים... מאשר ידע לצרף וללבן אותיותיו לכתוב בקצרה תוכן דברי האריז"ל...". וכתב מהר"ם מס־פינקא בהסכמתו לספר הנ"ל, שכל כוונה שאינה מכרת בסה"ק משנת חסידים, אין להעמיד עליה יסוד. וקבלה בידי זקני החסידים, שהאדמו"ר הצה"ק מוהר"ר שלום מבעלזא זצ"ל קבע שיעורים בכל יום ללמוד בספר הק' "משנת חסי־דים".

נהרג עק"ה ר"ח אדר תק"ג

עולם — נשמה — כונה

ואלו דברי השיר אשר מקדים רבי עמנואל חי ריקי לספרו "משנת חסידים":

— עולם —
הא־ל בעת אשר צרר מים
עולם בארץ צר ובה כל שיח
נטע וגם הוציא דגן שמים
כל חי וכל אדם אשר לו שיח.

— נשמה —
נפח נשמה בו ובה פורח
ממוסדות תבל ועד רקיע
דיוה כזיו שד־י בעת זורח
זיו כוכבי מרום הלא משקיע.

— כונה —
כה יעשה האיש בעת מפגיע
עמה בכונה בלא כל מעל
כי מחשבתו אז לרום מגיע
יש לו שרפים עומדים ממעל.

אלה תולדות רבי עמנואל חי ריקי

רבי עמנואל חי ריקי נולד ביום ט"ו בתמוז תמ"ה בעיר פיראר שבאיטליה לאביו, רבי אברהם. בהיותו תינוק העתיקה משפחתו מקום מגוריה לעיר ריגיו. לא ארכו הימים, ואביו ר' אברהם שבק חיים לכל חי, והשאיר את בנו הרך בגיל של שש שנים, יתום ללא יד אבהית עוזרת ותומכת. אז אסף דודו, ר' ידידיה רבינו, את הפעוט אליו הביתה, ויגדל אותו, וידאג לכל צרכיו, ולימדו תורה ודעת עד להתבגרותו.

רבי עמנואל זכה להתקבל בבית מדרשו של ר' נתן פינקלרי מגדולי איטליה, ויצק מים על ידיו, עד שגדל לאילן רברבי ונעשה חכם גדול בתורה.

תשוקה עזה בערה בו ברבי עמנואל ללמוד תורת הקבלה והד־סוד. בגין כך שם לדרך פעמיו לבוא אל המקובל רבי בנימין הכהן, תלמיד הר' משה זכות, אבל לא מצאו, כי נסע בפעולות הצדקה למקום אחר. ר' עמנואל לא מצא מרגוע לעצמו, כי נפשו יצאה לל־מוד תורת הסוד, נפשו האצילה צמאה לתורת החן והשתוקקה להבין מצפוני התורה וצפונותיה, רזיה ורמזיה. ומן השמים עזרוהו, ויבוא עד חקר אלקים וילמד בספרי האריז"ל חכה להבינם גם בלעדי רב ומורה.

"אשרי מי שראה פניו בחלום..."

זכה רבי עמנואל חי ריקי להתקדש, והתנהג בטהרה יתירה. מעיד עליו החיד"א: "...ושמעתי שהיה עשרים ושתים שנה כל ימי החול בתענית ומתנהג בחסידות וקדושה" ("שם הגדולים"). רבי עמנואל מעיד על עצמו, כי נתגלה אליו אליהו זכור לטוב (בהקדמת ספרו "מעשה חושב"): "... אל תתמה בראותך בספרי זה שאני מזכיר אליהו הנביא פעמים הרבה, אחרי שזיכני ה' לראותו בשנה שחברתי ספר 'מעשה חושב' ושא־לתי ממנו שיפרש לי לשון אחד של זוהר...".

עלייתו לארץ הצבי

בגיל עשרים ושמונה שנה עבר רבי עמנואל חי ריקי לעיר גוריצי שבאיטליה. שמו הלך לפניו. כאן, בגוריצי, נכנס לויכוח גדול עם אנשי הקהילה וחכמיה בענין הנחת תפילין בחול המועד. הוא שידל את אנשי קהילה גדולה זו, לא להניח תפילין בחול־המועד, על פי הזוהר, דבר שגרר אחריו ויכו־חים הלכתיים גדולים. רבי עמנואל אף חיבר תשובה גדולה בענין זה.

כעבור שנתיים ימים לשבתו בעיר גוריצי, גברה תשוקתו לל־מוד הקבלה בארץ־ישראל, באוי־רה הזך המזוקק של צפת במרומי הרי הגליל, מקום בו התהלכו האריז"ל ותלמידיו. בשנת הש־לושים לימי חייו, ה' תע"ח, דרכו רגליו על אדמת הקודש מלא כי־סופים להשגות נעלות ונעזות. ואמנם זכה רבי עמנואל חי ריקי לראות בצפת כל כתבי האריז"ל שהיו בכתב יד אצל יחידים, וזכה להתעלות בחכמה זו בעצמו ללא רב, כפי שמעיד על עצמו: "... בצפת, ת"ל, זכיתי ללמד מעצמי ספרי הרב האר"י, והעתקתי ספר אוצרות חיים כולו לקרותו, ואתו עמו שאר כתבי האריז"ל שנמצאו, עד שמצאתי את שאהבה נפשי, ביני לבין עצמי, ובעליו עמי לס־ייעני, בזכותו על כי נשתטחתי על קברו של האר"י זללה"ה והעתרתי שזכותו תגן עלי להבין אמרותיו אמרות טהורות..." (בהקדמתו לספר "חזה ציון").

חכמי צפת קיבלוהו בברכה. קידמו ושששו לקראת החכם הצעיר, אשר חכמת אדם תאיר פניו ותורתו מכריזה לפניו, ולכן הם כותבים (בהסכמתם ל"משנת חסידים"): "... כי זה ימים האיר אל עבר פנינו במחנה קודש עה"ק צפת תובב"א, החכם השלם הכולל, סיני ועוקר הרים, העניו כמוהר"ר עמנואל חי ז' אברהם ריקי נר"ו, הוא ואשתו ושני בניו ובתו, לשכן כבוד בארצנו, אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו".

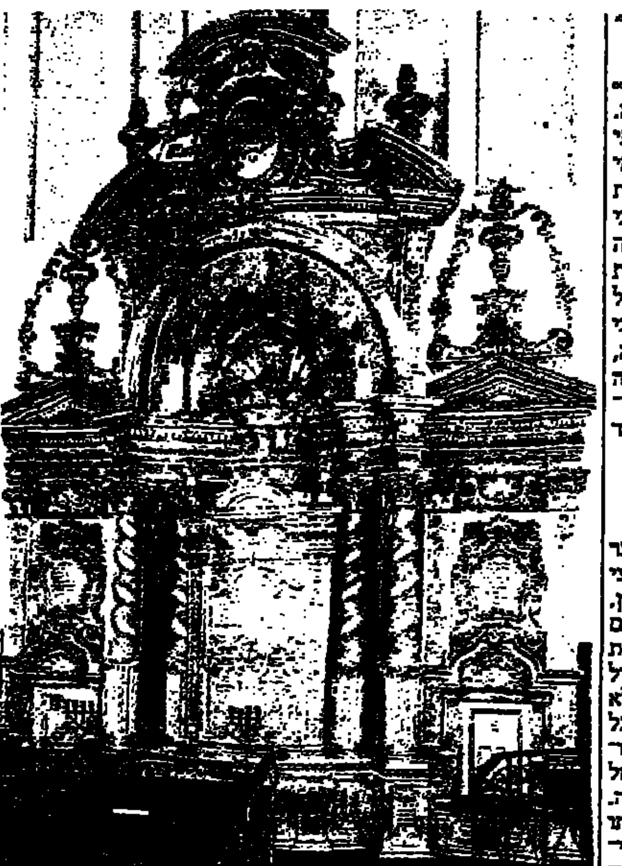

ארון קודש באיטליה מזמנו של בעל "משנת חסידים" העובר לארץ ונמצא בהיכל ישיבת פוניבז'.

תורה לארץ העמים

שנתיים ימים ישב רבי עמנואל חי ריקי בפלטורין של מלך, אדמת קודש, בעיר צפת הגלילית. ויהי אחרי שנתיים ימים פרצה מגיפה בחבל הגליל העליון, נגעה בו יד ה' ומתה בתו יחידתו. אז החליט רבי עמנואל לקחת מקל נדודים בידו, ויצא מצפת, הוא ואשתו ושני בניו, ויעבור אורחות ימים לבוא לחו"ל מפני המגיפה. ויהי בהיותו בספינה בלבב ימים בדרך לאירופה, בשנת ה' ת"פ, התנפלו שודדי ים על הספינה ונוסעיה, וכה נלקח רבי עמנואל ובני ביתו בשבי והובא לטריפולי בצפון אפריקה. "כי נשביתי בצאתי מארץ הקדושה ביום ששי אחר חצות היום, יום ר"ח חשון שנת הת"פ עם אשתי ושני בנים, באל־קים אהלל דבר ואתן הודאה על מה שעבר ואזעק לא־ל העונה אותי ביום צרתי שישיבני על מכוני בארץ הקודשה...", (כדברי רבי עמנואל חי ריקי בסוף ספרו "הון עשיר").

אחרי ארבעים יום נפדה רבי עמנואל על ידי הגביר רבי שלמה חלפון, ובא לאיטליה, לעיר המ־הוללה ליוורנו. אז חיבר רבי עמ־נואל את חיבורו העיקרי, והוא ספר "משנת חסידים" שהוא מאסף לכל המחנות בסידור עניני הקבלה וביאורם על אופן פשוט ומובן. בעיקר הרבה לבאר כוונות התפי־לה על פי דרך האריז"ל. וכה כותב המחבר: "... זה ספר משנת חסי־דים שחברתי אני הצעיר עמנואל חי בא"א אברהם ריקי תנצב"ה בעיר ליוורנו בשנת ד"ל לימי חיי, הוא שנת הכונות ליצירה (תפ"ב), נדפס באמסטרדם".

חמש עשרה שנה ישב רבי עמ־נואל באיטליה בפלורינץ ובליוור־נו, ובכל מקום נחל כבוד גדול. בשנת תצ"ה ראה רבי עמנואל, שהגיע הזמן, לשוב לארץ־ישראל.

בפלטורין של מלך, ירושלים

שלוש שנים התעכב רבי עמ־נואל בדרך, מהם ישב שנתיים בארם־צובה היא חלב. בעברו דרך דמשק השתטח על קברו של רבי חיים ויטאל, ומשם מיהר ולא התמהמה יותר, עד שהגיע למחוז חפצו, עיר הקודש ירושלים. רב חפצו היה לייסד שם ישיבה, ול־מטרה זו קנה אחת מחורבות ירושלים, הכינה ויסדה להיות בית

(המשך בעמוד י')

לוח זמני השבוע   פרשת משפטים־תרומה; כ"ט שבט־ד' אדר תשמ"ז

יום החדש	יום השבוע	אדר	עמוד השחר	עטיפת הטלית	נץ החמה	סו"ז ק"ש למג"א	סו"ז ק"ש להתניא והגר"א	סו"ז תפילה למג"א	סו"ז תפילה להתניא והגר"א	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	מנחה קטנה	פלג המנחה	שקיעת החמה
כט	ז	משפטים־שקלים	4.37	5.13	6.08	8.14	8.56	9.25	9.53	11.51	12.21	3.13	4.26	5.38
ל	א	א' דר"ח	4.36	5.12	6.04	8.14	8.56	9.23	9.54	11.51	12.21	3.13	4.26	5.39
א	ב	ב' דר"ח	4.35	5.11	6.03	8.13	8.54	9.25	9.53	11.50	12.20	3.14	4.27	5.40
ב	ג		4.33	5.09	6.02	8.12	8.54	9.25	9.53	11.50	12.20	3.14	4.27	5.41
ג	ד		4.33	5.09	6.01	8.11	8.53	9.24	9.53	11.50	12.20	3.14	4.28	5.41
ד	ה		4.31	5.07	6.00	8.11	8.53	9.24	9.53	11.50	12.20	3.15	4.29	5.42
ה	ו		4.30	5.06	5.58	8.10	8.53	9.22	9.51	11.49	12.20	3.15	4.29	5.43

לפי אופק ירושלים   מתוך לוח דבר יום ביומו

מעונות ילדים בישראל
קרית הילד ירושלים

המשרד: רח' פרס 2 — טל. 227252/3

הודעה להורים

בדבר מועדי רישום ילדי חובה גילאי 5 וקדם חובה, גילאי 4–3, לגני ילדים שבהנהלתנו לשנה"ל תשמ"ח

קדם חובה (לגילאי 4–5)
מיום שני א' באדר תשמ"ז (2.3.87) עד יום שישי י"ב באדר תשמ"ז (13.3.87).
גילאי הרישום
זכאים להרשם ילדים שנולדו בתקופה שבין א' בטבת תשמ"ג (17.12.82) לבין ל' בכסלו תשמ"ה (24.12.84).

חובה (לגילאי 5)
מיום שני א' באדר תשמ"ז (2.3.87) עד יום שלישי א' בניסן תשמ"ז (31.3.87) פרט ליום ש"ש, פורים ושושן פורים.
גילאי הרישום
זכאים להרשם ילדים שנולדו בתקופה שבין א' בטבת תשמ"ב (27.12.81) לבין ל' בכסלו תשמ"ג (16.12.82).

בעת הרישום לגני קדם חובה (גילאי 4–3) יש להביא את המסמכים הבאים:

1. תעודת זהות של שני ההורים.
2. שכיר: 3 תלושי משכורת לחודשים: נובמבר, דצמבר 86 ינואר 87 עם חתימה וחותמת המעביד ובציון מס' תיק ניכויים.
3. עצמאי: שומה אחרונה ממס הכנסה.
5. בן ישיבה: אישור מהישיבה בציון גובה התמיכה ושעות הלימוד לחודשים נובמבר, דצמבר 86 ינואר 87, הורים לשלושה ילדים ויותר – ימציאו אישור על גובה הבטחת הכנסה.

האישורים הנ"ל נדרשים לצורך קביעת ההנחות במסגרת שכר הלימוד המודרג בגני הילדים.

לגני חובה (גיל 5): יש להביא תעודות זהות של שני ההורים עם כתובת מעודכנת.

רשימת הגנים

קרית הילד	גולדברג
אוסטרוף	גרטנברג
סנהדריה	פוקס
מ"ש	רחביה
חיים ושלום	ג. מרדכי
גבעת שאול	

- הרישום לגני "מעונות ילדים — קרית הילד" קדם חובה גילאי 3–4 יתקיים **במשרדנו ברח' פרס 2** בתאריכים המצויינים לעיל.
- הרישום לגני חובה גילאי 5 יתקיים בתחנות הרישום של העיריה.
- נא לדרוש מהרושם בתחנת הרישום העירונית כי ירשום את שם וכתובת הגן וכמו כן למגמה "מוכר שאינו רשמי", שם בעלות – "מעונות ילדים, – קרית הילד".
- על הרישום למעונות יום ולילדים גילאי 2½ – 2 תבוא הודעה נפרדת.

קבלת קהל – במשרדנו בין השעות 13:00–10:00 – ובימים א', ג', ד' גם אחה"צ בין 16:00 – 18:00

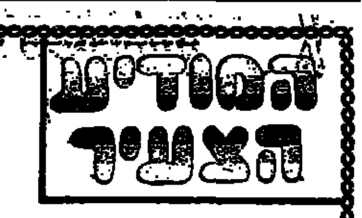

ביקרה: שולמית

המילים המרשומות הללו "תחנה מטאורולוגית" פרושן בסך הכל תחנה שבה מודדים נתונים הקשורים במזג האויר. על פי חישובים שונים ניתן לקבוע, פחות או יותר, מה יהיה מזג האויר במשך היום או השבוע הקרובים.

התחנה המטאורולוגית של ירושלים נמצאת בקומתו החמישית והאחרונה של בנין ג'נרלי ברחוב יפו. שם מקבל אותנו מר משה שבן מנהל התחנה. אם תשאלו אותו לתפקידו, הוא ישיב בחיוך: מנהל התחנה, עובד התחנה וגם ממלא מקום עובד התחנה...

פעם היתה זו התחנה היחידה בירושלים, והעבודה נעשתה בה במשמרות. היום הועברו כל העובדים לתחנה המטאורולוגית בעטרות. שם, לצורך הטיסות הסדירות, (אתם יודעים שבעטרות יש נמל תעופה?) פועלת התחנה עשרים וארבע שעות ביממה. כך נשאר מר שבן לבדו במרומי בנין ג'נרלי. בשש בבוקר הוא פותח את התחנה, ומבצע מדידות שוטפות במשך היום. את הנתונים הוא מעביר למרכז החיזוי בבית דגן, שם נמצאים הנתונים מכל הארץ וממדינות שכנות.

אנחנו נכנסים לחדר התצפיות. בפינה אחת נמצא הברומטר. זהו מכשיר המודד את לחץ האויר. הרוח אינה נושבת למקום שהאויר בו צפוף ולחוץ. היא לא אוהבת צפיפות, הרוח! היא מחפשת מקום מרווח שלחץ־האויר בו נמוך. הברומטר מספר לנו מה נשמע שם באויר, צפוף או מרווח.

חבר של הברומטר הוא ברוגרף. הוא מודד את לחץ האויר, וכמו פקיד נאמן — גם רושם אותו. אחת לשבוע מחליף מר משה את גליל הנייר. מי שמתמצא ברישום הברוגרף, יכול לדעת מן הרשימות מה בדיוק קרה בשבוע החולף. נתונים אלה משמשים בעיקר למטרות מדע ומחקר.

בפינה אחרת של החדר נמצא מד־הרוח ורושם־הרוח. למד הרוח שני שעונים: האחד מראה לנו את כוון הרוח, והשני את עצמתה. מהירות הרוח נמדדת בקשרים. 1 קשר = 1.8 ק"מ בשעה. מד הרוח ורושם הרוח מחוברים באמצעות כבל חשמלי לשבשבת שבגג. אנחנו עולים לראות אותה. היא ממוקמת על אנטנה גבוהה. משהו מעין שלוש כפות המחוברות בידיותיהן.

ותוך כדי בדיקת המכשירים אני מגלה שריד של פרוז'קטור חשמלי ששימש אי אז, לפני ארבעים שנה ויותר, את המנדט הבריטי. בנין ג'נרלי שימש את משרדי הממשל הבריטיים: הם פחדו מפיגועים יהודיים, והפרוז'קטורים האלו שימשו להם לשמירה.

אנחנו פונים לסוכת המדידה. הסוכה בהחלט מזכירה סוכה. עשויה מפיברגלס (חומר פלסטי) צבוע לבן, דפנותיה כמין תריס, והיא פונה צפונה. כל זאת כדי שלא תפגענה בה קרני שמש ישירות, ויוכלו למדוד בה את הטמפרטורה בצל. בתוך הסוכה יש לא פחות מארבעה מדי־חום. באחד כספית. בשני אלכוהול. השלישי מכונה מדחום יבש, והרביעי הוא "מדחום לח" המודד את אחוז הלחות באויר. תתפלאו לשמוע שבמכשיר הרושם את אחוז הלחות מתוחות שערות שטניות, המתכווצות ומתמתחות בהתאם ללחות. (כששערכם רטוב־הוא ארוך יותר, נכון?)

על הגג יש גם מד גשם — משפך היורד לתוך בקבוק. את הגשם מודדים במילימטרים. הבקבוק מכיל שישים ממ"ק, והיתר נשפך לתוך הכלי, כך אפשר למדוד גם אותו. מר משה מעיף עין לשמים: — "אין אף ענגה קלה! השמים נקיים!" הוא קובע. "האויר אביך — זו רוח דרומית שבאה מן המדבר".

את הראות מודדים לפי מפת עצמים, שבה מסומן מרחקו של כל עצם מן הבנין. הרכס האחרון שאנו מצליחים לראות — מרחקו 30 ק"מ, זאת אומרת שהראות היום היא עד 30 ק"מ. המעניין הוא שמר משה אינו זקוק כלל למפת העצמים. נו, בעשרים ושמונה שנות עבודה — כבר למד אותה על פה.

אנו עוזבים את התחנה והעובד, ונזכרים בחיוך באמרה העממית הטוענת שמזג האויר הוא נושא טוב כשאין נושא אחר. אבל לא בגלל זה כתבנו עליו היום, באמת שלא.

זה היה יום עצוב. אחד הימים העצובים ביותר בשכונה שלנו. שושי בת השבע חזרה מבית הספר זורחת מאושר. היא החזיקה בידיה מלאכה: "זה בשביל אמא", אמרה לכל מי שפגשה, כשהיא מצביעה על הטבת החמוד שהכינה: "כאן שמים עיפרון, ופה פנקס, וזה בשביל לרשום דברים חשובים ו...".

אנחנו, הגדולות, נשארנו לשוחח עוד דקות אחדות בפינת הרחוב. שהרי אי אפשר לגמור לשוחח מיד כשמגיעים, מוכרחים להמשיך עוד טיפונת... ואז זה קרה. חריקת בלמים צורמנית וכולנו מפנות ראש לכיוון. בתחילה לא הבנו שום דבר. מכונית לבנה עמדה והנהג יצא מתוכה. אנשים שעברו באותו רגע ברחוב, נעצרו בבהלה. — "שושי! שושי!" — היתה זו חדוה שתפסה ראשונה מה קורה, והתחילה לרוץ. כן, עכשיו ראיתי גם אני: שושי הקטנה היתה על הכביש. שמעתי צעקות וצפירת אמבולנס, ויותר לא־קלטתי. המראה הנורא סימר אותי למקומי, רעדתי כולי. כעבור עשר דקות, כשהאמבולנס התרחק, שמעתי את עצמי ממלמלת בקול לא לי: "ה' תעזור! ה' תעזור, בבקשה. ממך... תעזור!" חדוה חזרה למקום שעמדנו כדי לקחת את ילקוטה. היא בכתה ממש: "שמעתי אותם אומרים שהיא פצועה קשה, היא לא זזה, כנראה שהיא בלי הכרה". האמת היא שלא ידעתי בברור מה פרוש פצועה קשה ובלי הכרה, אבל זה לא שינה לי הרבה. הספיק לי מה שראיתי.

כשנכנסתי הביתה נבהלה אמא: "מה קרה לך?"

— "לא שמעת את הסירנה?" שאלתי.

— "קרה משהו?"

— "שו... שושי נפגעה בתאונת דרכים. אומרים שהיא פצועה קשה".

— "מה???"

אמא עצמה את עיניה נחרדת מן הרעיון. "הגדולה של לוי נפצעה בתאונת דרכים... נו, מה אני עומדת? צריך לומר תהילים".

אמא כיבתה את הגז, התישבה על כסא בחדרה ואמרה תהילים. גם אני לקחתי לידי ספר תהילים. "בלי הכרה", חשבתי לעצמי, "זה בטח מסוכן מאוד. ואולי... ואולי..." לא רציתי לחשוב יותר, והתחלתי לומר את התהילים של יום שלישי. אמרתי ובכיתי, ושוב אמרתי ושוב בכיתי.

ואולי לראשונה בחיי התכוונתי באמת.

אחרי הצהרים לא היו בשורות טובות. "הילדה של לוי בלי הכרה", לחשו כל אבן וכל מעקה בשכונה שלנו. כולם נראו לי עצובים ודואגים. "ה' יעזור" הם אמרו זה לזה, והתכוונו בכל לב שלם.

נו, ו...? בפעם הבאה, אי"ה.

שוב אלינו בא אדר
בדלת הראשית
שוב אלינו הוא צוחק
וגם היד מושיט.
לאדר נריע!
עליז הוא, מאשר
אדר הנה מגיע
רוקד, רוקד ושר.

1) חשבון, רבותי!

בפרשת השבוע הלכות רבות הקשורות למספרים. אילו הלכות הקשורות לסימני החשבון הבאים?

א) סקילה + 3 שקלים
ב) 6, וב־7
ג) 7 עד 50
ד) 2x
ה) שור שה
4 5

2) הליצן

מה יש בליצן שלפניכם יותר ־ ריבועים או משולשים?

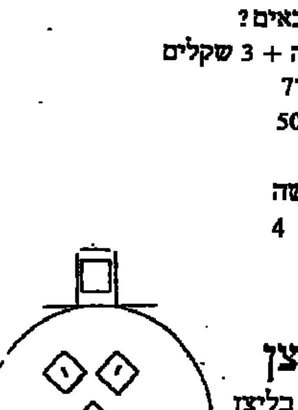

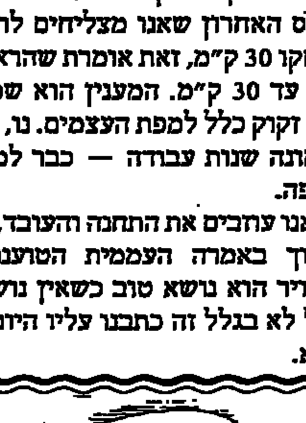

רגע, חושבים!

חשבו, פתרו, ושלחו למערכת "המודיע" רחוב יהודה המכבי 5, ת.ד. 1306 עבור "רגע חושבים" בין הפותרים נכונה יוגרלו פרסים.

3) כרטיסי ביקור

לפניכם שלושה כרטיסי ביקור. התבוננו היטב בכרטיסים, ונסו ליצור מכל האותיות "כרטיס ביקור" חדש, של "אורח" העומד להגיע אלינו בקרוב בקרוב. רמז: עליכם להגיע ל־4 מילים חדשות.

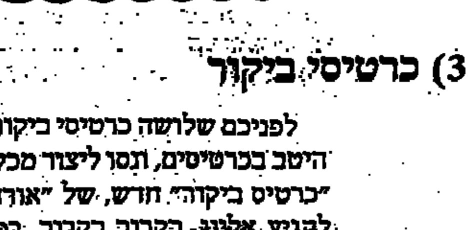

פרס ראשון דבורה מינדרל, הצנחנים 28, קרית הרי"ם לוין, ת"א. – "חסידים מספרים"
פרס שני משי ליטמן, יונה הנביא 22, בני ברק. – "אדמורי גור"
פרס שלישי חנוך גרוס, קריה חסידית, חצור הגלילית ת"ד 325. – "בן הנפש"

מתנת הוצאת הרי"ם לוין

פתרונות לרגע חושבים 50

1) האות ה־ במילה "לטיהם".
2) אלגברה = 142857

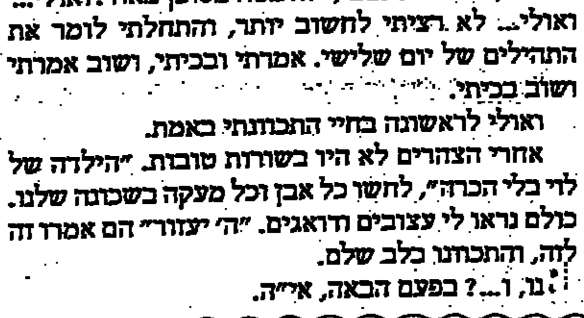

בעירו בלז גר מדען, והנה: דבר פלא! למדען מכשיר מיוחד ושמו מיקרוסקופ, שהיה בגדר חדוש גדול בימים ההם. הראה המדען לאנשים כמה חיידקים מצויים בדברי מזון, ואפילו בכל כוס מים — ותשתוממו כלם. הביטו במימיהם דרך העדשה — ונבהלו.

חסידיו של האדמו"ר השר שלום מבלז לקחו קצת מים שעמד לשתות, והביאו אותם לבית המדען. הפלא ופלא! עדשת המיקרוסקופ גלתה שהמים נקיים לגמרי, זכים וטהורים.

ועוד דבר קטן־גדול: האדמו"ר כעס על המעשה. לשם מה לפרסם ולספר דברים כאלה?

"עם שרידי חרב הלוך להרגיעו ישרא"ל"

- מאת: ישראל אברהם שניידר -

בשלהי חודש שבט תרי"ט פתח כ"ק מרן האד־מו"ר בעל "החידושי הרי"ם" זי"ע את בית מדרשה של חסידות גור שהיתה לגדולה בקרב החצרות החסידיות בפולין המעטירה. למעשה, היה בית מדרשו המשך ישיר לבית מדרש גדול ומאיר ארץ ורקיע, שנפתח מאה ועשרים שנה קודם לכן ע"י מרנא והבא אור שבעת הימים הבעל־שם־טוב הקד' זי"ע ממזיבוז'.

היה זה בשנת ת"ק. עם ישראל זכה להארה שמימית: זכה להתגלותה של נשמה גבוהה ועילאית אשר חוללה בכלל ישראל מהפיכה רוחנית שבר־כותה הצליחו יהודים להשרד בתומתם, באמונתם, במסירות נפשם ובאורה לקיום מצוות בוראם ויוצרם גם ביכי עבודה העם, נסיונות קשים ומרים וקשיי גלות ושעבוד שעד עצם היום מייחלים אנו להפדות מהם בפדות עולמים ובגאולה שלימה.

היתה זו הארת תורת החסידות. היתה זו נשמתו של מייסד החסידות ויוצק שיטותיה ודרכיה בקודש אשר ברבות ימים נתפשטו והיו לכמה ראשים שכולם מכוונים למטרה אחת ויחידה: לעבוד את הבורא יתברך בכל לב, בכל נפש ובכל מאוד. הבעש"ט הקד' זי"ע אשר פתח בית מדרשו במזי־ היה שליח ההשגחה העליונה לסייע לטעת בלב עם־בחירה את יסודות האמונה הטהורה, את הכ־מיהה הבלתי פוסקת להתעלות במדרגותיה של תורה ויראה ואת היסוד המוסר והמוצק: שאין לך יהודי בעולמו של הקב"ה אשר אינו מסוגל להרקיע להשגים ופסגות בעבודת השם.

אכן, איש איש כהשגתו. איש איש כלבותיו ובהתאם לכשרונות בהם נתברך כמתנת שמים. אולם, כל אחד ואחד ומכל אחד ואחד — "רחמנא לבא בעי", הכל אחרי כוונת הלב והכנעה העצמית להקריב את החושים והרצונות, הזמנים והנסיבות לעבודתו יתברך שמו.

הבעש"ט הקד' זי"ע לימד כי את הבורא ב"ה ניתן וגם חייבים לעבוד בכל מעשה ובכל מחשבה. עבודת השם איננה רק בבית המדרש, איננה רק בשעת התפילה או הלימוד שהם הם עיקר העיקרים היסוד. להיפך, עבודת השם יתברך איננה נחלקת לשעורין או לתקופות — לימד הבעש"ט הקד'. היא חייבת להקיף את האדם ולמלאות כל חללו של איש ישראל בכל חלקיק מחלקיה של היממה וכל זאת לאורך ימים ושנים טובות בהם ברכו הבורא.

החסידות במשנתו של רבנו הבעש"ט הקד' זי"ע תבעה את האמת ואת השלימות. היא לימדה את הבאים בשעריה לדעת כי "לא לעולם חוסן", אין עזובה לאיש ישראל מפני היצר הרע הסוכן בקרבו להרע אחריתו אם לא ישכיל להתמודד עמו ללא הפוגה בכל שלב ושלב ובכל שעה ושעה מימי חלד חייו. עצתה של החסידות היתה אחת: לעבוד את הבורא לזוכרהו בכל רגע. ללמוד ולה־תפלל בכוונה ובכוונה, לשטום את הגאוה, לבוז ליאוש, להתחזק בשמחה ולהתגבר בתורה ובקיום המצוות.

היה הבעש"ט הקד' אומר: חייב יהודי לשוות לעצמו את היצר כרוצח וגרזן בידו, זומם להכרית ראשו. מי שאינו חש בכך, מי שהציור הזה אינו לנגד עיניו, בידוע שכבר הכרית היצר את ראשו. יותר ממאתיים שנה לאחר מכן, עמד בירושלים ממשיכה של שושלתא דדהבא, רבנו בעל ה"בית ישראל" זי"ע וביאר לדור יתום את הדברים מכיוונם האחר: "אוהבי ה' שנאו רע". יהודי, איש ישראל, חייב לשוות לעצמו שקוזאק עומד על גביו ודורש ממנו לשנוא את הרע...

הוא היה, רבנו זי"ע, חוזר ומשנן משמו של הבעש"ט הקד': "קודשי קדשים שחיטתן בצפון", ליצר תחבולות רבות. עם כל אדם הוא פועל כפי הראוי לו. "קודשי קדשים", חסידים ותלמידי חכמים, אליהם לא בא היצר ומציע לעבור עבירה. יודע הוא שלא יסכימו עמו. עמם הוא בא בדרך עקלתון, אומר להם "מצוה לפניכם", מסיתם בדברים, מחדיר לקרבם גאוה וגבהות מה מוסיפת בבבך, שוחטם "בצפון", בסתר בהחבא, בערמה. [illegible] מאז גילה הבעש"ט הקד' תורתו לדורי עולם, התפשטה החסידות לאין שעור. חצרות קודש ובתי מדרשות גדולים לתורה ולתפלה נפתחו בשיטתה בכל תפוצות ישראל, טהרא מהרא ופשטיה, והכל מכוונים לרומם כבוד שמים, ללמד את האדם הדרך בה ילך. יסוד מוצק היה לה לחסידות: בתמורות עולם זה לא ישכיל איש מישראל להגיע להשגים בעבודת הבורא בכוחות עצמו. צריך הוא למנהיג, צריך להתדבק בצדיק יסוד עולם, הוא יורהו משפט, הוא ינחהו בדרך מישור, הוא עבודתו ישמש צנור השפעה להעביר שפע ממרום.

בית מדרשה של גור, מתייחס איפוא למעיין המפכה מים חיים הנמשך מבית מדרשו של הבע־ש"ט הקד', לאחריו בית מדרשו של המגיד הקד' ממעזריטש זי"ע, בית מדרשו של הרבי רבי אלימלך מליזענסק זי"ע, בית מדרשו של "החוזה" הקד' מלובלין זי"ע, בית מדרשו של "היהודי הקדוש" מפרשיסחא, בית מדרשו של הרבי רבי בונים מפרשיסחא וממנו לבית מדרשו של רבנו "השרף" מקאצק זי"ע.

לאחר הסתלקותו של הרבי מקאצק בכ"ב שבט תרי"ט — דבקו החסידים ברבנו בעל ה"חידושי הרי"ם" זי"ע שפתח בית מדרשו בגור. לאחר פטירתו בכ"ג אדר תרכ"ג — נדדו החסידים לאלכסנדר שם פתח בית מדרשו הגדול שבכהונה הרבי רבי חנוך העניך זי"ע. ארבע שנים הנהיג הרב רבי העניך זי"ע עדת ישורון וביום ח"י אדר תר"ל השיב נשמתו לבוראה. עדת החסידים דבקה בכבוד הגדול של רבנו ה"חידושי הרי"ם", הוא ניהו מרן אדמו"ר בעל ה"שפת אמת" זי"ע, אשר שב ופתח שערי בית המדרש בגור עד ליום ה' שבט תרס"ה, יום בו איתקטר בהאי קטירא והשיב נשמתו לבורא־אה.

עדת חסידי גור, אשר הגיעה באותם ימים להיקף חסר תקדים וריבואות חסידים ועובדי השם נמנו על הבאים בשעריה, דבקה בבנו של רבנו בעל ה"שפת אמת", הוא ניהו כ"ק מרן אדמו"ר רבי אברהם מרדכי זי"ע, בעל ה"אמרי אמת" שבתקופתו מטו יסודות תבל כאשר כלל ישראל שותה מכוס התרעלה של מלחמת העולם הראשונה ולאחריה אותה שואת אירופה איומה ואכזרה במהלכה באו למעלה מעשרה ריבואות חסידי גור באש תופת, ברציחות והרג אכזריים בתוך שאר מליוני אחינו בית ישראל, מקדשי שם שמים, השם יקום דמם.

בחמלת הבורא על שארית פליטתו, הותיר להם לפליטה את צדיקו של דור, רבנו בעל ה"אמרי אמת" זי"ע ובניו הקדושים — אשר בזכותם ובהנהגתם הרוממאית בקודש שוקם הדור, זכה לנס הצלתו והוא עמד ועומד עד עצם היום הזה להחזיר עטרה ליושנה, לקומם בית חיינו ולהתכונן כראוי וכיאות לביאת הגואל במהרה בקרוב.

בשנת תש"ח, בעיצומו של חג השבועות, השיב רבנו ה"אמרי אמת" נשמתו הקדושה לבוראה ויוצרה. עדת חסידי גור, השכולה והמיתמתת, זו אשר שנים מספר קודם לכן מנתה למעלה מעשרה ריבואות חסידים מסולאים ואז נותרה עם פליטי חרב בודדים, אחד מעיר ושניים ממשפחה, דבקה כצוואתו בבנו, הוא ניהו רבנו קודש ישראל מרן אדמו"ר הרי"י זי"ע, בעל ה"בית ישראל", שביום שלישי הבעל"ט ימלאו עשר שנים להסתלקותו.

חסדי השם כי לא תמנו. נתונים אנו בתפלה ועתירה לשוכן במרומים כי הדלת ששב ופתח לנו במדה טובה מרובה לאחר ב' אדר תשל"ז — שוב לא תנעל עולמית. שערי בית מדרשה של גור לא נעלו, ההמשך הישיר קיים ועומד ויעמוד, תחת הנהגתו של יבלחט"א כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א עד ביאת משיח צדקנו במהרה.

רוח חיים בעצמות היבשות

לא לקורץ חומר, לזה שהשגותיו שיג ושיח להם עם עולם חומרי ותוכנו, זכות לגשת אל הקודש, לתאר הליכות מלכי בקודש, רבנו הרי"י הקד' זי"ע אשר להנהגתו זכה הדור הזה כ"ט שנים רצופות.

"של נעליך מעל רגלך כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש הוא". אל מול הסנה הבוער שאיננו אוכל מתייצבים אנו; נוכח יקוד אש נעמד עת נגסה להשיח בדמותו של האי עיר וקדיש דנחית מן שמיא להשוות לבם של ישראל לאביהם שבשמים. לא נוכל להישיר מבט, להבין לא נצליח. לשרטט דיוקן לא נעיז. להסביר לא נתיימר. דלה השגתנו, השגת אנוש להשיג בכגון דא.

"והאמין בה' ויחשבה לו לצדקה", גם את אותה אמונה שהיתה לו השיב אברהם אבינו ע"ה כצדקה של בורא עולם. איש ישראל נצטוות לו האמונה באותו הוא בורא בתוך גבולות ותחו־מים של שכל הזמן וכל המתרחש בבריאה מעל לשכל ומעל לזמן הוא אינו מסוגל להבין, הוא חייב להאמין ובורא עולם העניק לו בטבע בריאתו את אותה אמונה. רבנו זי"ע והנהגתו לא יכולים להיתחם בגבולות אלו של שכל הזמן.

רק מכיוון שכל מעשיו של הצדיק, כל אמרותיו, כל הנהגתו, כל תנועה מתנועותיו היתה כדי ללמד את העם ולחנך את הדור, העזנו לגשת אל סף פתחו של היכל זה, אשר מאורו ונהגותיו — החזירה טל תחיה ללבבות נשברים שהיו היסוד לשקומו של דור שקם ונשתקם מרמץ משרפות אושביץ וטרבלינקה.

וכך כותב כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א במכתב הניחומין ככלות השבעה מהסתלקותו של מרן ה"בית ישראל" זי"ע, מכתב "לאנ"ש היקרים אחינו המדוכאים באבל הזה די בכל אתר ואתר" עליו חתם יחד עם אחיו הגאון רבי פנחס מנחם אלתר שליט"א:

"אחרי השערוריות והחורבן הגדול כאשר מרבית עדת אנ"ש וגדולי החסידים נהרגו על קדה"ש הי"ד, עם שרידי חרב הלוך להרגיעו ישראל, אז הפיח מרן זצ"ל רוח חיים בעצמות היבשות וחבש לב נדכאים ונשברים בחנכו אותם ואת בניהם בני הנע־רים ברוח טהרה וקדושה לתורה ויר"ש בדרך רבותינו הקד' זיע"א והקים עולה של תורה עולה של תפילה בהתמסרותו להכלל ולהפ־רט".

כל השנים ובאופן מיוחד באותם שנים שקודם מלחמת העולם השניה והשואה האיומה שבאה בעקבותיה, שקק בית מדרשה של גור בפולין בחיי תורה ועבודת השם. לאורו של המורה הגדול לדורו ולדורות הבאים אחריו, מרן ה"אמרי אמת" זי"ע, עשו צעירים ובני־תשחורות, לצידם של חסידים ישישים וותיקים במאמץ עילאי אחר חיפוש נקודת האמת הפנימית ועבודת הבורא שתהא תמה ומזוככת.

הבאים בשעריה של גור — לא לקבל באו, במובנו הפשוט של המושג. להיפך הם נתבעו לתת. לתת את עצמיותם, לתת את מחשבתם, לתת את עיתותיהם ואורחות חייהם כדי שיעלו ויבואו על שולחן כור ההיתוך לנשמת העם. מהלכים

כ"ק מרן האדמו"ר בעל ה"בית ישראל" זי"ע לימין אביו כ"ק מרן אדמו"ר בעל ה"אמרי אמת" זי"ע — בבואם לכנסיה הגדולה במריענבד.

בבית מדרש זה לומדים מובהקים שמהידים להם כל שבילי ים התלמוד על מכמניו; מהלכים בו גאוני עולם, המתנים תורה באותיותיה; עובדי השם — אשר לא פסקו ולא נחו לרגע מעמלם; חסידים — אשר מחשבותיהם נתונים להתדבקות בבורא.

ואין לך קבלה גדולה יותר מאשר נתינה זו. בית

בעצרה הארצית של אגו"י.

מדרשה של גור נמשל לאותו דוד רותח העומד כל העת בלהט. הבטלה הינה הדבר השנוא ביותר במקום זה. מעשה שאינו נעשה במחשבה תחילה ומתוך התבוננות ונסיון להבנה — אינו מעשה, להיפך, כמוהו כאי־עשיה.

"הירא את דבר ה' מעבדי פרעה הניס וגו' ואשר לא שם לבו וגו'". מבאר האדמו"ר הרא"ם. מהו היפוכה של יראת שמים? — "ואשר לא שם לבו", אי־שימת לב, חוסר המחשבה, חוסר ההתבוננות ומאמץ הם הם היפוכה של יראת שמים. והחסידים — הם שמים לב. נותנים אל לבם. ממלאים את כרסם בתורה ובעבודת השם.

כל חמדותיו של עולם זה, נותנים בגור למכירה בפחות משוה של קליפת השום. עובדי השם אין להם עסק עם חמודות אלה, עם עניניו של עולם השקר. יודעים הם כי זהו עולם של שקר וגם שומעים כי תפקידו של האדם עלי־אדמות, עולם זה, לבור את הטוב מן הרע, להתעלות טפח וטפחיים מעל האדמה החומרית ולקדש את המ־חשבות כמו גם את המעשים שיהיו בלתי להשם לבדו.

אין זו מלאכה קלה. "אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש". בבית מדרשה של גור חוזרים ואומרים את שכבר אמר "השרף" מקאצק זי"ע: "מנוול זה, היצר הרע, דרכו להמצא גם בבית המדרש. אולם אינו דומה המנוול העומד מחוץ לבית המדרש לזה העומד בתוך בית המדרש, עמו צריכים להלחם בצורה מיוחדת. כיצד יעשה זאת האדם? — בכח הרצון. כיצד ירצה, כיצד ידע מה לרצות? — יקשר עצמו לצדיקו של דור, ידבק בו ובדרכיו, יאזין להדאותיו ולתורותיו ואז יזכה וגם יצליח.

"לעולם יהא אדם ירא שמים בסתר ובגלוי ומודה על האמת ודובר אמת בלבבו" — זו תמצית תפלתם ועבודתם של חסידים. מבקשים הם להגיע למידת ההשתוות, להגיע לכדי כך שיראתם בסתר תהא דומה ליראתם בגלוי, שעבודת השם לא תשבת מהם באיזה שלב שהוא מאורח יומם או מעשה ממעשיהם.

בחצר זו של גור העמוסה בלומדים ועובדי השם, בולט מאד בנו של האדמו"ר, הוא ניהו רבינו הרי"י זי"ע. החסיד המפואר רבי בן־ציון מאוסטרובצא ז"ל, שעוד הסתופף בצילו של השרף מקאצק זי"ע, אומר לחסידים בהתפעלות: "לו היה רבינו, הרי"י, בבית מדרשו של קאצק, גם שם הוא היה בבחינת חידוש"...

מדקדק עם עצמו כחוט השערה. אורחותיו בטמיר ובנשגב. החסידים, בפרט הצעירים שבהם אשר בהוראת אביו האדמו"ר הרא"ם שוהים במ־חיצתו להנכם ולחשלם בעבודת הבורא — יודעים כי אינם מסוגלים בכלל לעמוד על טיבו. פוחדים להתקרב, יראים ממבט־עיניו בלבד, אותן עינים יוקדות אשר כל איכות שסקרו אדם חלחלו לתוכו הרהורי תשובה וקבלה על מכאן ולהבא.

נצלה כותו אכזרי על פזורת ישראל.

אותו שטן אשמדאי אשר ביקש לכלות שתאיהם של ישראל.

העדה המעטירה הזו, אשר הכינה עצמה בה־תעלות אין־קץ תוך התדבקות בצדיק, הובלה על קדוש השם אל משרפות אושביץ וטרבלינקה. ההוסן הרוחני האדיר הגיע לכדי ביטוי. השטן הנאצי עמד נדהם. לא הועילו העינויים, לא הה־שפלות, לא הדיכויים ולא המיתות השונות והמ־שונות והאכזריות שבחר כדי לשבור את רוחם.

הם שרו את שירת הנצח. הם למדו תורה במרתפים ובבתקרים. הם שמרו על צלם אנוש. הם יותר מכך שמרו על צלם אלוקים. עוד יותר מכך על אמונתם. ה"אני מאמין" ו"שמע ישראל" שגורים היו בפיהם בעת שהיתה נשמתם יוצאת ביסורי שריפה, או יסורי הגאז החונק.

הם קידשו שם שמים בחייהם. קידשו שם שמים בסתר ובגלוי. ביום ובלילה. בבית המדרש ובאותה שעות ספורות שהיו מחוצה לו. הם קידשו שם שמים גם במותם...

וחבש לב נדכאים ונשברים

ככל העדה המעטירה הזו, הגיעו לארץ ישראל לאחר השואה ואימי המלחמה רק בודדים. לא רק מעדה זו, אלא מכלל גולת ישראל שבאירופה. בדרך ניסית ופלאית הגיע לארץ ישראל רבנו האדמו"ר הרא"ם זי"ע ועמו בנו הקד' ועוד אחדים מבני משפחתו. כזאב ששבר על אובדנה של עדת ישורון בתוך כלל ישראל. למעלה מעשרה ריבואות, אשר דבקו בו בלב ובנפש והיו נכונים לבוא בעד מילותיו באש ובמים, אינם עוד. הם לא הותירו אחריהם מצבה גשמית. הם בקברי אחים או ברמץ המשרפות. אבל הם הותירו צוואת חיים: "לעולם יהא אדם ירא שמים בסתר ובגלוי"...

מרן זי"ע הניח את יסודות השיקום. אולם, בחג השבועות תש"ח נדם הלב הגדול שהאיר לבני ישראל בחיי־חיותו מ"ג שנים ונותר כוחו להמשיך ולהאיר עד ביאת משיח צדקנו במהרה.

רבנו האדמו"ר הרי"י זי"ע קיבל את הנהגת העדה. קיבל לידיו שרביט הנהגתם של קומץ שרידי האש, שמהם חצב הקים עולה של תורה. עולה של תפילה, עולה של יראה ועולה של חסידות. פלא הפלאים של הדור הזה: נס הצלת התורה.

קשה היתה אותה תקופה עת החל רבנו זי"ע בהנהגתו. מחד, פליטי החרב המדוכאים והמיוס־רים, נתונים תחת הרושם של המאורעות המזעזעות אותן חוו. מאידך, אלו שהקדימו ובאו ומתגוררים היו בירושלים — ידעו מצוקת מחסור ועוני חסרי תקדים. ידעו מלחמות וידעו עוד יותר מכך את ההכנה למלחמה והימים של הקמת מדינה וההת־ארגנויות הצבאיות והמחתרתיות לקראתן.

אלו יהודיו, היו סכנה איומה לקיומה של יהדות. הבלי שוא ומדוחים הסיתו בחורים יקרים וטובים מדרך הישר. רבים היו שפרקו עול תורה ומצוות. כמעט ולא היה בית בו לא נפלו "חללים ורחוקים". החילוניות — תגבה בכל פינה. הלאומיות — היתה אולי הסיבה, ההתדרדרות הרוחנית — היתה התוצאה.

הסכנה הזו איימה על יחידים האיימה גם על צבור, גם מוסדות תורה, גם צעירים, סבלו הימנה. בימים הללו, עמד רבנו זי"ע — ועמל להשיב עטרה ליושנה. עמל לנטוע עדת ישורון למצוא את קרן האור מבעד למסך העבה של ההסתר והערפל. הופיע בכל רחוו ותוקפו — לחזק בדקי הבית, להחדיר תורה ויהדות בכל מקום, בכל פינה, בכל צעד ובכל שעל. ללא הפוגה, בתקיפות מוחד וב־אוקינוס של רוחמאיות ואהבת ישראל אין קץ משולבת מאידך, נטע רבנו קדושה וטהרה בישראל. בדברים, בעצם הופעתו, במעשים ובהכוונה, הת־מודד עם רשת עבה וסמיכה שהציבה הסט"א לפתחו בית ישראל.

כך כותב רבנו, ביום ד' ויקהל תש"ח, במכתב ששלח להרה"ח זליג שטיצבערג ז"ל, שהיה באותם ימים אברך בתל־אביב:

"רואה אנוכי ההסתר הגדול מכל צד, טוב לזכור ולידע ולא להסיח דעת מזה אפילו על רגע שכל זאת הסתר וסוף־סוף עלינו לקוות ולצפות להשי"ת שהוא יושיענו במהרה ולא להגרר אחרי הלומות שוא אשר בעוה"ר רבים וטובים נתפסים לזה. ואף שהכל נרמז בדברי הנביאים שלנו וגם גילו זאת אבותינו־רבותינו הקד' זצלה"ה עכ"ז גם אנו שוכחים לפעמים מחמת טרדות שונות והשי"ת יטהר לבנו לעובדו באמת ויסיר קצת ההסתר ויתקדש שמו בעולם וחי בזה"...

"ויתקדש שמו בעולם" — זו היתה התמצית של עבודת הקודש לה זכינו כ"ט שנים רצופים בחיי חיותו של מלאך אלוקים בתוכנו.

במסירות וברוחמאיות ירד רבנו אל העם. הוא אשר ידוע היה בהנהגתו הסמויה בקודש, הוא אשר לא שיג ולא שיח לו עם השגות נמוכות של עולם שפל זה, מתמסר לדור יתום וחובש ללבבו.

קומץ קטן נדחק אל שולחנו בירושלים. הדברים שהם שומעים המה דברי חיזוק ועידוד. לא יאוש, לא חדלון, בנין יהיה כאן. יצירה תהיה. המשך מרקם מסכת הדורות ששמרו ברצף על תורת ישראל. כל הנסיונות שעברו האבות הקד', כל המצבים וכל המעשים, לא לעצמם נצרכו.

אברהם אבינו ע"ה ששיבר תרפי אביו והושלך לכבשן; יצחק אבינו ע"ה שהלך בשמחה להעקד; יעקב אבינו ע"ה שעמד לו עשו לרועץ; משה רבנו ע"ה בכל פרשת באוהלן של ישראל; אהרן הכהן שעמד וכיפר לבני ישראל ודוד המלך ע"ה לשמר בטהרתו של ישראל — סללו במעשיהם דרך לבני ישראל למען יוכלו להתגבר על חשכת הגלות, נסיונותיה והסתרותיה. לעצמם לא היו נדרשים בכל אלו כי אם לדורות אחרונים ונמוכים בהשגתם כדי שיוכלו גם הם לעבוד את השי"ת.

יוסף הצדיק, "בן פורת עלי עין", ששיבר והכניע את היצר, הותיר כח לכל הדורות, הניח יסוד מוצק ביהדות, "א יסוד אין יודישקייט", למען ידע כל יהודי, שבכל מצב בו רק ימצא, בקחתו כוחו של יוסף ומזהו של יוסף הצדיק — יוכל לנצח את יצרו, לשברו ולהכניעו.

זאת שמעו שרידי החרב, כך האזינו לדברים המיוחדים קומץ הפליטים והניצולים, שהפעם חוזן במבע עינים יוקד כשהיה, אך אוקינוסים של אהבה וחמלה נשקפים מהם מבעד למעטה היראה.

וכך, בטפחו אותם, הצעידם יחד עם כלל היהדות הנאמנה שאת דאגתה לא פסק מלדאוג אל כל ה"יש" המופלא הגנוז לנגד עינינו אחרי אותם "שנות ראינו רע". ישיבות וכוללים, בתי תשב"ר חינוך עצמאי על מוסדותיו. חצרות קודש היכלי אדמורי"ם, בית יעקב ובתי חינוך לבנות ועל כולנה: ריבואות בתים נאמנים בישראל הממשיכים לטוות את מורשת הקודש ולומדים ומתבקשים לקדש את השם ולירא מפניו בגלוי ובסתר...

תן לי הנפש והרכוש קח לך

ר.פ. היה בטרם השואה מן החסידים שישבו הגיעו לבית מדרשה של גור. לאחר השואה, סטה מן הדרך. התיישב בחו"ל באחת מן המדינות, עשה חיל בעסקיו, אך ביקש לשכוח כור מחצבתו ודעת קנו. ויהי היום ו"מבול" של שליחויות מגיע לביתו: "הרבי מגור מירושלים רוצה לראות פניך". סרב וסרב אך לבסוף נענה ובא.

בהגיעו ירושלימה, נכנס לקה"פ, אך הרבי בקושי נותן לו ידו. פוטרו מיד לשלום. לא מסתכל לעברו. ר.פ. רוגז וזועם על "השליחים": "לשם מה הט־רחתם אותי הנה אם גם להסתכל עלי אינו מוכן?". הוא מתיישב בדעתו להכנס שוב לרבי ולי־טול ממנו ברכת פרידה, רוצה הוא לשוב לביתו. כאן מצפה לו הפתעה: "הנח על השולחן עשרת אלפים לירות", אומר לו הרבי המדובר בשנת תשי"ב! ר.פ. נדהם. מתווכח, מסרב, מנסה להתחמק, אך נותר ללא ברירה.

בשובו לביתו מצפה לו הזמנה מבית משפט מקומי המאשים אותו בעבירות קשות בתחום הכספים. אם יורשע, סופו לאבד רכושו ולהנמק בכלא. בצר לו הוא מבקש להזכירו אצל הרבי מגור בירושלים, המשיב ושולח לו תשובה: "כבר נושעת בעת שהייתי אצלי והותרת הכסף שבר־קשתי"...

שבועיים לאחר מכן הוא שוב בירושלים. הפעם כולו נרגש תפעם. בדרך נס הוא ניצל מן הצפוי לו. רוצה להוסיף לרבי עוד כהנה וכהנה עשרת אלפים לירות. אבל שוב התשובה מדהימה אותו:

רבנו זי"ע מוציא לו מעטפה, בה מונחים אותם עשרת אלפים הלירות שהניח בידיו קודם נסיעתו ואומר לו:

— "תן לי הנפש והרכוש קח לך". אין לי צורך בכספך. אולם את "ילדיך" תשלח לכאן. "ילדים" הללו, כבר נכדים הנטועים באוהלה של תורה וחסידות...

מ.ש. הגיע לארץ ישראל אחרי אימיה של השואה אותה עבר. הוא נטש את דרך אבותיו, אמונתו התערערה. את מגוריו קבע בתל־אביב, לא קיים לא שיג ולא שיח עם חבריו הבודדים משכבר הימים. ויהי היום ומרן זי"ע הוזמן אל חגיגת הכנסת ספר תורה לאחד מבתי החסידים דגור בתל־אביב. בהולכו ברחוב, עובר מסמול מ.ש. ראשו גלוי, לבושו קצר. והעינים, אותן עינים קדושות שאלפים ורבבות השיבו מעוון במבט בלבד — ננעצות בו וסוקרות אותו מכף רגל ועד ראש...

"המפגש" הזה נמשך כדקה בלבד. הרבי ממשיך לאכסנייתו, ואומר לחסידים: "ראיתי "א היימישער יונג", רצוני שתביאוהו הנה"...

איש מהם לא ידע במי המדובר, אחד מהם לא הבין היכן ראה הרב את אותו "היימישער יונג". אצל מ.ש. התחוללה אותה שעה מהפיכה פנימית שלימה. העינים לא נתנו לו מנוח. הוא נזכר בעבר, אך ספקותיו באמונה התייצבו מולו וביקשוהו לא להיכנע. החליט בסופו של דבר, אחפש את האכס־ניה שלו, אתייצב למולו ואשטח לפניו את כל טענותי.

מצא, הגיע ונכנס אל חדרו של הרבי, המקבל פניו: "רק בשבילך עודני ממתין כאן בתל־אביב". את תוכן השיחה איננו מספר, אבל הוא ובניו אחריו נטועים באוהלי תורה...

הספורים הללו, רודפים האחד את השני. הם התרחשו בעת ובעונה אחת בכל קצווי תבל. בכל מקום אליו הגיע שריד חרב, נצר למשפחה גוראית, הגיע גם שליחו הנכון של הרבי, הגיעו המסרים המכתבים מהם מבקש הרבי דבר מה כזה או אחר מתוך מטרה — להציל את האיש ולפחות את ילדיו.

אחד מחשובי אנ"ש באחת ממדינות אירופה, נזכר גם הוא בדרך בה מצאו הרבי זי"ע. יום אחד והוא רחוק מתורה וחסידות, מגיע אליו יהודי: "הייתי בירושלים, שאלתי שאלה כל־שהיא את הרבי מגור והוא פקד עלי ליסוע לאירופה ולהתייצב עמך". נפלתי מכסאי. מה לי ולעצה, מה לי ולרבי מגור היושב בירושלים... לא עובר יום ושוב שליח אחר, איש ממדינתי, הבא גם הוא אלי באותה שאלה: "הרבי מגור מירושלים שלח אותי אליך".

מכאן כבר לא נותרה לי הברירה. הגעתי לי־רושלים וחזרתי ממנה אדם אחר. אין צורך להזכיר היכן נמצאים בניו ונכדיו, גם לו ידעתם את שמו, אין צורך להכביר מילים עד כמה תרם האיש הזה ואחוזת מרעיו למען יודישקייט באותה מדינה בה הם מתגוררים.

בחינת המקבל שהוא כנותן

רבים התהלכו בחיי־חיותו בתחושה או בהרגשה כי עמדה להם הזכות להנות את הצדיק. רק לאחר פטירתו נודע כי לרוב לא נגע כמעט בדברים, הם נותרו ב[illegible] או באריזה כפי שנמסרו יד לא נגעה בהם. מעולם לא השתמש בהם.

וכך מבאר ה"שפת אמת" זי"ע, פר' וירא תרס"ה:

"אברהם אבינו ע"ה היה מכניס אורחים והאכילם והשקם ועי"ז קירב אותם להמקום ב"ה. דאיתא במדרש ובו תדבק. וכי אפשר לידבק בשכינה, רק המשיא בתו לת"ח ומ־הנהו מנכסיו כו' שעל ידי שיש לו התקרבות אל הצדיק יש לו דביקות אל הקב"ה. וזה מידת הצדיק להעלות הנדבקים אליו וכו'"...

היה זה אותו כח נדיר ומיוחד, כח שהיה להנהגה פרטית לכל אחד ואחד לפום שיעורא דליביה שיחוש את הקשר אל הצדיק, יתקרב, יבוא ויחד עמו יביא את בניו ואת ביתו אחריו למען ישמרו דרך השם, למען יקדשו שם שמים בסתר ובגלוי.

משך כ"ט שנים רצופות נפגשו עיניהם של רבבות חסידים ואנשי עמך עם אותן עינים קדושות ובוחקות. לבאים בשעריה של גור ולנוגעים בירית דלתו, לא היה המבט הזה משהו חד־פעמי, איזו חוויה חולפת. המפגש הזה, שלרוב הסתיים תוך דקה או מחציתה, חייב היה להסתיים עם החלטה נמרצת של החסיד או הנכנס כי מכאן ולהבא [illegible] הבורא ב"ה.

הדרישה, כפי שיצאה מפיו, היתה גם היא לרוב קצרה אך חד־משמעית: "ילערנען און דאוונען און זיין א יוד". (ללמוד ולהתפלל ולהיות יהודי). בשיחותיו הקד', הלא המה כתובות בעצם כתי"ק על ספר "בית ישראל". מונחים יסודות הקיום לאותה דרישה קצרה החובקת עולם בכלל ואת עולמו של האדם בפרט. קדושה וטהרה, אותם מושגים שאין להם גבול, ביקש רבנו קודש ישראל לנטוע בדור הזה, בכלל ובפרט, ביחיד ובבני ביתו עד שיגיעו בעצמם להכרה "כי זה כל האדם".

את הגמרא במסכת שבת, "כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה יצתה נשמתן של ישראל", ביאר בבית מדרשה של גור: "כל־כך כדי ללמד את בני ישראל שאת התורה אפשר לקבל רק במסירות נפש. בשעבוד מחולט של כל הכחות והחושים. ככל שהאדם מרבה במסירות נפש, כך פותח הוא כלי קיבול גדול יותר לקבל את התורה". וכך גם המשכם של הדברים: "כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה חזרו ישראל אחוריהן י"ב מיל". ללמדך שאכן אחרי עליה ישנה גם ירידה, אולם חייב האדם לנצל ירידה זו לצורך עליה גדולה יותר אחר־כך"...

"התקין להם משה שיהיו שואלין ודורשין בענינו של היום" — ובכך להחדיר לקרבם אורחותיו של אותו יום. לא היה ולו גם לא יום־אחד בשנה, אותו לא דרש מרן זי"ע ולימד כי סגולותו מרובה לחזרה בתשובה, לקבלה טובה לעתיד, להתחיל מכאן ולהבא לשמור בדקי הקדושה והטהרה באורחות היחיד, שאליהם הוא יכול להגיע אך ורק בעיסוקו בתורה, בשעבוד לבו ומחשבותיו לעבודתו ברוך הוא.

כל חודש וחודש — וסגולתו. כל שבת ושבת — ומשמעותה. כל חג וכל מועד — על יכולתם הנפלאה. את היאוש — שלל. אותו קודש עליון שלא השגה לנו ולא זיק לנו לשגב הליכותיו, כה ירד אל העם וכה הטה לבו לסבלותם עד שהפושע הגדול ביותר, בחטא הגדול ביותר, שמע ממנו כי יכול הוא לשוב בתשובה. אולם, כל זאת בתנאי קודם למעשה: "שלא ישוב עוד לכסלה".

כל אחד ואחד, משך כ"ט שנים, מי בעת כניסתו לקה"פ, מי בעת הידחקו בשולחן הטהור, מי בעת ששמע מילה חטופה בעובדה, מי בשעת צהריים, או מי בשעת בוקר מוקדמת — חש כי יש לו את הזדמנות חייו. שהנה צדיק יסוד עולם פותח לפניו את הפתח יותר מפתחו של אולם, את הרבי המקדים לפתוח לו שערים עוד בטרם ופתח הוא את הפתח כחודו של מחט, אבל בתנאי שיקבל על עצמו לעתיד.

ביד־אומן, בהנהגה פרטית בל־תתואר, יישר רבנו עקמומיות בלבו של כל אחד. דרש את ההתעלות והציב את הכלים לבצעה. דרש את המאמץ — והושיט יד מסייעת שליוותה כל חסיד, כל אברך ובחור וכל דורש ומבקש את ה' שיוכל לעמוד במאמץ הזה להצליח בו.

"כמים הפנים אל הפנים", אותה אהבה רבה ואותה רוחמאיות שהרעיף רבנו זי"ע על כל הבאים במחיצתו — היו למעיין בלתי נדלה של ערגה וכמיהה עליה סבו צירי חייהם של כל הנמנים על עדת ישורון. "דמות דיוקנו של אביך", זו היתה הסגולה של כל חסיד, בכל עת, בכל שלב, בכל קטע ממעשיהם והגיגיהם. התקשרות שאינה יודעת גבולות ובכוחה חוללה הפלאות שבנפש, ישועות וברכות, רפואות ונחמות.

"בחנכו אותם ואת בניהם בני הנעורים ברוח טהרה וקדושה לתורה ויר"ש בדרך רבותינו הקד' זיע"א"...

המופת החי - בתים בישראל

הרה"ק רבי נטע נח מווישיגראד, מתלמידיו של רבנו "השרף" מקאצק זי"ע, שאל: מברכים את הרך הנמול בברית המילה "כשם שנכנס לברית כן יכנס לתורה ולחופה ולמעשים טובים". מה עדיקא בברית מילה מברכים ברכה זו ולא בכל מצוה אחרת? אלא ללמדך, כי בכל מצוה ומצוה שעושה אדם העומד על דעתו אפשר ויתכן כי תתערב בה איזו פניה שהיא או נגיעה שאינה מצורך המצוה. משא"כ הרך הנימול שאין לו כל פניה או נגיעה. וזאת הברכה: כשם שקיים מצוה זו ללא כל פניה או נגיעה, כך יקיים כל המצוות ללא פניות או נגיעות, בשלימות...

מרן זי"ע, שנים לאחר שנאמרה אימרה זו בבית מדרשו של קאצק שם עמלו חסידים לדורותיהם לקיים וללמוד את התורה ללא פניות או נגיעות, חוזר על הדברים בבית מדרשו בירושלים, מדבר אל בני הדור הזה, התוהים אם בידם להגיע להשגים, אם בידם להגיע לפסגות בעבודת הבורא:

"לא זו בלבד. אלא כמו שבברית מילה, עם קיום המצוה הפך הרך הנולד מערל ליהודי, כך גם בקיימו כל שאר מצוות יעשה אותם בכוון שמחה, בכוון דבקות, בכוון התלהבות ובכוון צורה עד שיחוש שהפך מגוי ליהודי"...

כ"ט שנים רצופות עמד רבנו קודש ישראל זי"ע ודקם את אותו מופת חי: בתים נאמנים בישראל המושתתים על אדני תורה יראה וחסידות. שהקף רשה להם מסד הטהרה להם מטרה ומשימה. לא חסך עמל, לא חסך טורח, לא הפסיק מעבודתו בקודש בכל שעות היממה וחלקיקיה אלא כדי להוציא יקר מזולל, להרבות טהרה וקדושה בעולם, להכין את הבאים בשעריו להבין תוכחם בעולמם: "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", על כל אחד ואחד לעשות מקדש לבורא עולם בתוכו.

קשה? אי־אפשר? — מי הבטיח לבן ישראל חיים קלים עלי אדמות. "אדם לעמל יולד". כן, בודאי, יש צורך לעמול, חייבים להתייגע, חייבים להבין כי התורה הזאת לעולם לא תהא מוחלפת, היא ניתנה ונאמרה מתחילת הדורות ועד סופם, עד ביאת משיח צדקנו יכול יהודי להגיע להשגים בעבודת הבורא. עליו להתאמץ להתייגע בתורה, להרבות בתפילה, להתקשר אל צדיק הדור ולבקש לקיים אורחותיו.

וקיימים הם הבתים הללו. לא רק בתיהם של בעלי השגה, אלא גם בתיהם והביתם של "אנשים מן השורה". קיימים הבתים הללו ורק קוצר המשיג ישגב המושג לא מאפשרים לנו להבין עד היכן ועד איפוא הגיע גם ההצלה הזה, אותו נס של "עם שרידי חרב הלוך להרגיעו ישראל". מבית צר וקטן בירושלים, היתה מצודת קודש זו פרושה על מרחבי תבל. ללא כלים טכניים, ללא טלפון ושרותי תקשורת, אלא בכח הלב, הלב הגדול והשגיב ששתלה ההשגחה העליונה ברחמיה הרבים לדורנו זה שקם ונשתקם מאפר המשרפות ומרמץ הכבש־נים.

עשר שנים חלפו מני אותו יום קודר ואבל, ב' אדר תשל"ז. זו תקופה. דור צעיר תפלא שקם וגדל על ברכיו של אותו צדיק וקודש גודש היום היכל־תורה ויראה, ממשיך ובונה בתים נאמנים בישראל, נאמנים לה' ולתורתו.

הדור הזה — חייב. חייב תודה לרבנן עולמים על שבחמלתו נטע לו צדיק עליון וקודש שהורה לו דרך התורה לו נתיב ומשעול. חייב תודה לרבנן עולמים, על שבחסדיו ובחמלתו הותיר את הדלת שפתח לנו רבנו במסירות נפש וברוחמאיות — פתוחה. חייב תודה ונושא תפילה כי הנהגת הקודש אותה ממשיך כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, תלך ותמשיך עד ביאת משיח צדקנו במהרה.

"מה ד' אלוקיך שואל מעמך כי אם ליראה". זו הדרישה שהושמעה לחסידים למן היום בו נפתח בית מדרשה של החסידות במיבור". זו הדרישה אותה דרש רבנו זי"ע, זו הדרישה וזו המשימה הנדרשת מעמנו עד עצם היום הזה.

וכלום אפשר הדבר בימים אלו? כלום כרי השגה אנו עד שניתן לדרוש מאתנו לירא את השם? — בכוחו העצמי שלו לא מגיע איש ישראל לכדי־כך. רק בזכותם של צדיקי הדורות שכבשו לנו את הדרך במעשיהם ובהנהגתם עם עצם היום הזה.

לא תארנו את הדמות, לא סיפרנו את שהיה. ילכן, לא העזנו זאת. אינו מסוגלים. תיארנו מקצותה של תקופה, כתבנו על רסיס־קל מהנהגה שמימית שכוחה וכח רבותיה"ק מכל הדורות — סוד קיום וסוד הנצחיות.

זכותו תגן עלינו ועל כל ישראל.

המודיע — עמ' ט' יום הערש"ק כ"ח שבט מ"ז

אשר הוא חונה שם

(המשך מעמוד ח')

ידיו מלוכלכות וכו' לטהר את ישראל לאביהם שבשמים

כפי שכבר כתבנו היה עיקר עבודתו בקודש להרבות קדושה וטהרה בישראל היה רגיל לומר בשם אביו על המאמר חז"ל אותו היצה"ר תעבירו מלבבכם מדוע נאמר סתם אותו היצה"ר ולא נתפרש איזה יצה"ר משום שבכל דור יש יצה"ר אחר המיוחד לאותו דור והוסיף שבדור הזה עיקר היצה"ר הוא בעניני קדושה ושזה יסוד עיקרי ביהדות.

דאג ויגע הרבה מאד שישיבות והת"ת (לא רק של חסידי גור שלגביהם שמר שמירה מעולה) יהיו על "טהרת הקודש" ממש היינו למנוע תופעות שליליות בענינים אלו בין התלמידים ופעל רבות בענין זה בהרבה ישיבות ות"ת בירושלים ובחוצה לה עפ"י רוב בעקיפין שלא ידעו שזה בא ממנו אך לפעמים גם בגלוי. היו זמנים שהוא התענין חוקר מהנעשה בתחום זה כדי למנוע דברים שליליים אך בעיקר הוא היה כתובת לכל פירצה או הזנחה במוסדות חינוך או ביהדות החר־דית בארץ והרבה פעמים גם בחו"ל. ידעו שאם יפנו להרבי מגור העניין יטופל ויסודר. ובאמת היה כן שתמיד מצא את האיש המתאים שאותו השתמש לתקן את העניין. אציין פרט המלמד על הכלל. סיפר לי אברך אחד הנמנה על חוג חסידי מסורים שפעם נכנס להרבי וסיפר לו על פירצה מסוי־מת במקום חינוך שאלו הרבי האם תשמור את הפה (היינו לא לגלות שהיית אצלי) וענה שכן ופטרו לשלום. אח"כ נודע לו שהעניין סודר.

למרות קדושתו העצומה לר־ למרות דרגתו הגבוהה והמפליאה

בבחינת אוהבי ה' שנאו רע (האדמו"ר האמרי אמת כתב במכתב שקבלה בידו מזקני חסידי קאצק שהכוונה על ענינים אלו) אעפ"כ לא חס על כבודו ולא נמנע מלעסוק בדברים המחשבים אצל העולם כמלאכה בזויה ומתוך מסירות נפש טיפל ברפש ובבוץ לטובתן של ישראל ולמען הרבות כבוד שמים והיה רגיל לדייק על המאמר חז"ל קמאי דמסרי נפש־יהו על קדושת השם לשון נפש־יהו הכוונה גם להפקיר את הנפש והנשמה, אמר פעם להרה"ח א.י.א. אני בין כה הפקר כי הפקרתי עצמי למען ישראל.

רכב ישראל ופרשיו

הוא היה בבחינת מה שהספיד אלישע הנביא את רבו אליהו הנ־ביא רכב ישראל ופרשיו כפי פירוש התרגום יונתן שם (מלכים ב' פרק ב' פסוק י"ב מס' מועד קטן דף כ"ו ע"א). שהיה מועיל לישראל בתפילתו יותר מרכב ופרשים. כמו כן הרבי היה כל ימיו מרבה להקיש דלתי שמים בתפילתו עבור כלל ישראל בין על גשמיות ובין על רוחניות הן על הכלל והן על הפרט. קרו כמה מקרים שנסתלקו אנשים צעירים הן מאנ"ש והן אחרים והתבטא שהאלמנות והי־תומים הורסים אותי ואיני יכול לסבול זאת.

קרה פעם באברך אחד שלא היה לו שלום בית ואח"כ כשנ־תהפך שם המצב ושלום הבית חזר, התבטא פעם הרבי הרבה הפצרתי עבור האברך הזה, הרבה פעמים שמעו ממנו לא עצמתי עין כל הלילה בגלל חולה פלוני וכדו'.

לי עצמי, אמר פעם לשון מופ־לג על צער שיש לו בגלל אשה חשובה שחלתה במחלה קשה וסבלה יסורים גדולים. לאנשי קוממיות יש הרבה סיפורי מופת

בנוגע לתפילתו על גשמים, היה גם רכב ישראל ופרשיו בתפילותיו עבור הצלחות ישראל ברוחניות וביחוד עבור אנשיו שדבקו בו.

סיפר הרה"ח רי.ז. שפעם נכנס עם קויטל שיהיו רצון שיזכה לע־שות תשובה בשלימות ענהו הרבי אתה תדאג לעשות תשובה, שיהיה בשלימות זה אני כבר אדאג. נראה בעליל להתבוננים שהיה בבחינת מה דאיתא בספרים בשם צדיקים על הפסוק "ואני תפילה" שדוד המלך היה עצמותו ומהותו כולו תפילה וזה "אני" תפילה, ראיתי פעם בליל שבת שהזכיר את המדרש בפרשת אמור תינוקות שבימי דוד עד שלא טעמו טעם חטא היו יודעים לדרוש את התורה מ"ט פנים וכו' והיה דוד מתפלל עליהם אתה ה' תשמרם נטר אור־ייתא כליבהון, וכשהגיע לתיבות אתה ה' תשמרם התעכב זמן מה, והרים עיניו למעלה בדביקות ואמר בהרגשה מיוחדת אתה ה' תשמרם.

אסיים במה ששמעתי מפה קודשו ליל שבת קודש בביתו בשעת הסעודה פ' נח תשל"ד כמה ימים אחרי סיום מלחמת יו"כ על הפסוק נח איש צדיק תמים היה בדורותיו כתב רש"י יש מרבותינו וכו' ויש דורשין לגנאי והעיר מה היה כוונת חז"ל למעט בגדלותו של נח, ואמר נח הציל את העולם לפיכך רצו חז"ל לקבוע שלהביא הצלה לעולם אין צריך דווקא כמו אברהם אבינו והוסיף (באותה שעה היו פניו בוערים כלפידים והיה ברור למי נתכוון) למשל כיום שישראל צריכים ישועה מהיכן ניקח צדיק כאברהם אבינו רצון חז"ל היה שגם צדיק "קטן" יוכל להושיע את ישראל.

כבר אמרו חז"ל גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהם והוא ממשיך לפעול ישועות עבורנו עבור כל עדת ישראל. ז.י.ע.א.

مكان الأصل

"אבי אבי רכב"

(המשך מעמוד ח')

בה הגעתי לפרק "האיש מקדש". הלא היה זה האדמו"ר זצ"ל אשר הקדיש לי מזמנו היקר, כביכול לא אדמו"ר של אלפי חסידים הנהו, כי אם אבי הפרטי, אשר חובה בשואי מוטלת עליו ולא עלי...

היה זה כשהעלתה ההצעה אשר בסופו של דבר נסתיימה כשודך. באותה עת לא רק שהד־קשיתי ללקט פיסת אינפורמציה אודות הצד השני, אלא שאף את מקום מגוריו בקושי הצלחתי לאתר ע"ג המפה.

זכורני, כי נכנסתי אל הקודש פנימה ושטחתי בפניו את בעיותי בחיכוך הטוב כובש הלבבות, הר־גיעני, ביעצו לי לבדוק את העניין מקרוב, לשוב ולדווח לו.

כפי שנודע לי, מאוחר יותר, היה הוא זה אשר בינתיים טרח עבורי בהשגת האנפורמציה הדר־ושה...

כשהגיעה עת ההחלטה על צעד בה גורלי בחיים — כמובן, שה־פצתי בהסכמתו וברכתו, אלא שהאדמו"ר זצ"ל שהה אותה תקופה, לצורך מנוחה, באחד המקומות המבודדים. כשהכניסה אליו נאסרה, למעט מקרים דחופים ביותר.

הימים חלפו, כשלמחותנים העתידיים אין כל מושג מדוע בוששת התשובה לבא. מאחר שלא היו מודעים לסיבת הדבר, בטוחים היו כי ההצעה ירדה מעל הפרק.

והנה יום אחד מגיעה אלי הי־דיעה, כי היום אוכל להתקבל אצל האדמו"ר באותו מקום נופש.

בהגיעי למקום מצאתיו מטייל סביבות הבית עם משמשו. כששמע את מטרת בואי, החל חוקרני על כל הנושא לפרטי פר־טים, עודו בירך הרגיע, הורה לי כי יש לערוך את ה"וואורט" כבר באותו ערב.

כאמור, משפחת הכלה שלא היתה מודעת כלל לסיבת העכוב, סברה כי הנושא ירד מעל הפרק, כשלפתע הופתעה המשפחה לקבל את הידיעה כי לאור הוראת האד־מו"ר מגור עומד השדוך להסתיים עוד באותו ערב...

"אמור נא לי אתה" פונה אלי אותו אברך.

"היתכן נציג אמין יותר, מסור יותר, לאותם שלשת השותפים מאשר רבי אבי ואמי כ"ק האד־מו"ר מגור זצוק"ל?!..."

"...גברא דמסתפינא מיניה"

מנהגו של עולם: ככל שמתקרב אתה יותר ויותר לדמות כלשהיא, ככל שהנך מרבה לשהות במ־חיצתה ולהכירה מקרוב על כל צדדיה ותכונותיה, הרי לבך גס בה, והמחיצות אשר הצבו עד כה ביניכם הולכות הן ומתמוגגות.

ואם אמנם כך הוא טבע הדב־רים, הרי המציאות שהכרנוה, כפי הנראה, היתה היא למעלה מגדר הטבע...

יעידו על כך כל מקורביו, תל־מידיו ובני משפחתו: מהרעד הד־תורה שחלו מפניו לא נשתחררו גם אחרי עשרות ומאות שיחות שניהלו עמו. ואם אותו תנא, בפרקי אבות, הורנו: "יהיה מורא רבך כמורא שמים". הרי מעידים אנו עלינו שמים וארץ, כי קיימנו דבריו...

ואעיד על עצמי: זכיתי להכנס אל הקודש פנימה פעמים רבות, כשבאמתחתי מצויה היתה רשימת נקודות עליהן חפצתי לשטוח דעתו הקדושה. הן בעניני הפרטיים, והן בנושאי "יהדות" שונים. והנה, בכל פעם שנכנסתי, פיק הברכיים והרעדה שאחזוני אלצוני לדחות תכניותי לפעם הבאה...

כך בעניני הפרט, וכן בעניני הכלל: נושאים רציניים ומסובכים שנדונו במסגרותיה של היהדות החרדית, נחתכים היו, בסופו של דבר, על פי רמז או שתיקה של רבנו זצ"ל. כאן ידעו גם ה"משד־פשפים" שבעסקנים הפוליטיים, כי עליהם לבדוק בשבע עינים את ה"מרקחות" אותה הם "מבשלים" בחדרי חדרים, טרם יעלוה על שולחן מלכים — "מאן מלכי רבנן"...

אישית, מודה אני בכל מאודי לאלקי מרום, על אשר זיכני, ובאמצעות רבנו זצ"ל, זכיתי, בין יתר הדברים, להודע במקצת לי־מים עברו, לבבואתה של איטת קאצק.

אכן, אול גברא דמסתפינא מי־ניה...

"חנוך לנער על פי דרכו..."

אמן הפדגוגיה היה רבנו זצ"ל. דומני כי באותה מלאכה חנוכית עדינה של "שמאל דוחה וימין מקרבת" הרי היה הוא חד בדרא.

היתה לי הזכות להיות נוכח ב"קידושי" בביתו. על יד השולחן הסבו כמנהג אורחים, ביניהם בלט אחד במראהו ובלבושו. לאחר מכן נודע לי כי הנו בנו של אחד מאילי ההון הגדולים בעולם היהודי, אשר, לאחרונה, סטה במקצת מדרך היהדות הצרופה.

ואם במקומות אחרים היו נושאים "גביר" מעין זה על כפים... הרי כאן היתה זו חויה כשלעצמה, לחזות כיצד האדמו"ר זצ"ל עוסק באותה מלאכת מחש־בת: הוא סנט בו — ועודדו, עקצו — וליטפו...

התוצאות לא איחרו לבא... לאחר מספר שנים הבחנתי ב...נכדו של אותו גביר, נדחק בין הבחורים בבית המדרש. כשזקן עוטר את פניו, ולבושו — לבוש חסידי...

דומני כי כל מי שהכיר במקצת את אורחותיו של רבנו, בודאי מודע היה לתופעה כי למרות היותך תקופה מסוימת, מקורב למלכות, ממש בן בית... הרי אין בכך שום תעודת בטוח. כעבור תקופה מסוימת יכול אתה להכנס לפני ולפנים ו... בקושי יכירו אותך... אל נא תדמה, אפוא, בנפשך כי כוסות התה לפנות בוקר או הערגה בשעות אחר הצהרים, מהוות סממן לדרגה כלשהיא...

"... ותדבר מרים ואהרן וכו' הרק במשה דיבר ה', הלא גם בנו דיבר וכו'. — העניין ללמוד שלא יחשוב האדם שאם הגיע לו מדרגה, שיכול תמיד להחזיק מעמד, ובזה נרמז בפרשה הזאת שהם חשבו שאם דיבר ה' עמהם, הם תמיד במדרגה גדולה, והראו להם משמים שלא כך הוא..."

("בית ישראל", בהעלותך, תש"ט)

בעיניו של הדיוט, ומהמרחק של שנים, נראה הדבר כי האדמו"ר זצ"ל נהג ליטול לידיו את הבחור הצעיר, לעזרו ולתומכו בתקופות הקריטיות שבחייו, להעמידו על רגליו, ולאחר מכן לאפשר לו לצ־עוד בכוחות עצמו.

אולם, עם כל היותו אמן מכ־סיסי החנוך, הרי ראה רבנו את עיקר הצלחת החנוך בדוגמא האישית אותה מעניק המחנך לחד־ניכיו:

"... חנוך לנער על פי דרכו — אם דרך המחנך טוב, אז טוב לנער. ואם האב אינו מתנהג כשורה אז אין מועיל החנוך. איתא במשנה: היו אביו ואמו חרשין אינו נעשה בן סורר ומורה, דכתיב: "איננו שומע בקולנו", הלא איננו שומע קאי על הבן ההוא אינו חרש! ורמז כ"ק אאמו"ל: בזה שאביו היה חרש — שלא נהג כשורה שנשא יפת תואר ולא קיבל מוסר, תו"ז לא קיבל ממנו בנו. דברים היוצאים מלב טהור נכנסים ללב..."

("בית ישראל", כי תצא, תשי"ז)

"לולא תורתך שעשועי..."

מרגלא בפומיה דרבנו זצ"ל: מידת החסידות — מידה נאה היא, אולם בתנאי ובאה היא כתוצה יהודי עם תורה, והרבה תורה.

"... רב לכם סוב את ההר הזה פנו לכם צפונה". במד־רש — הצפינו עצמכם בדברי תורה. כ"ק אאז"ל הגיד בשם החדושי־הרי"ם זצ"ל: לשון צפון שד"ת יהיו מקיפים אותו מכל צד, שידעו שהתו־רה מקיף אותם. וזה "עשה תורתך קבע" — שיהיה קבוע הד"ת. וכל המעשים יהיו מקושרים בד"ת".

("בית ישראל", דברים, תש"ט)

זכורני, כיצד היה קורא מפעם לפעם לגבאי ה"שטיבלאך" ומזר־זם ללכד את השורות, ליסד שיעו־רים נוספים, לפקוח עין שלא ימצא אברך אשר לא יעסוק מספר שעות ביום בלמוד תורה.

"... כי ע"י התורה יכול האדם לשוב להשי"ת... "ונשלמה פרים שפתינו" — הרמז על למוד התורה שי־היה במקום קרבנות".

(דברים, תשי"ד)

מה עוד שלמוד התורה מהוה את הערובה הבלעדית לחיינו כאן, בארץ הקודש, רוחנית ופיזית כאחד:

"... אלה הדברים — הרמז על חיזוק למוד התורה שע"י ביטול תורה נחרב הארץ..."

(דברים, תש"ל).

ובד בבד עם דרישתו המתמדת ליגיעה בתורה

"... הכל בא ע"י התורה, כפי שמיגע האדם את עצמו בתורה, זוכה לראות ולתקן על מה שבא לעולם הזה..."

(דברים, תש"ט)

הרי חזר הוא חזור והדגש את חשיבותה של האיכות

— "כי התורה עיקרה בקבלת עול מלכות שמים, כדאיתא בשם הבעש"ט: שונה פרקו מאה פעמים ואחד — עם יחודו של עולם".

(ויקרא, תשי"ח)

חפצו היה בלמוד תורה אשר ישאיר חותמו על הלומד, בהדגישו פעמים רבות את המיוחד שבלמוד התורה מול, לאא"ה, שאר החכ־מות החיצוניות:

"... איתא בשפ"א: שעי־קר התורה שיעשה רושם באדם, ויקח חיות ומזון רוחני מהתורה, וזה תכלית התורה. וזה הפירוש: "אם אין קמח — אין תורה" שתכלית התורה להוציא קמח ומזון, והביא בשם הה' הרי"ם ז"ל שלכן יש בתורה ברכה לפניה ולאחריה. כמו אצל האכילה לברך אחריה עד העכול. כן בתורה — יש ברכה לאחריה על קבלת ד"ת. והחיות והמ־זון הרוחני שבתורה שיהיה נבלע בדמו..."

(קורח, תש"י)

בעולם השפל בו אנו חיים, כשהשקר והאמת משמשים הם בערבוביה, היתה זו דמותו של רבנו זצ"ל, אשר היוותה אלומת האור שהאירה במחשכים.

"גדולים צדיקים במיתתן..."

בספרו הקודש (תרומה, תשי"ג) כותב רבנו:

"... יום ז' באדר, לידת ופטירת מרע"ה, נוגע לכל ישראל. "ותרא אותו כי טוב הוא" — בגמ': נתמלא הבית כולו אורה, ואותו אור לא הלך, וזורח בכל הדורות, אנ־פשטותא דמשה בכל דרא ודרא, ואיתא בגמ': וי"א לא מת משה וכו'. מה התם עומד ומשמש, אף כאן עומד ומש־מש, מסייע לבנ"י להטות לבם לאביהם שבשמים. "אנכי עומד בין ה' וביניכם בעת ההוא להגיד לכם את דבר ה'" — "עומד" — לשון הווה שעד עומד. להגיד וכו'. ואיתא גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהם...".

סמוכים ובטוחים אנו במרן זצ"ל, כי גם ביום עומד הוא על משמרתו, מן השמים פוקח הוא עינו עלינו. ומכאן — מבטיחים אנו לו נאמנה: אבינו! רבנו! מר רשותך הקדושה נמשיך לשאת בגאון ובגאוה, באהבה ובמסירות.

הוריד אחריו רבנו, מלכות פאר של תורה ויראה, הממשיכה נתי־בותיה ומוסיפה להרחיב את תחומיה תחת הנהלתו ועינו הפ־קוחה של כ"ק מרן אדמו"ר שלי־ט"א, באבדך ה' ימיו ושנותיו, עד־ יבא ינון ויקיצו וירננו ישני עפר, בב"א.

תשבץ/ מס' 53

פרשת משפטים־שקלים

מאת אבינועם שולב

בין הפותרים נכונה יוגרלו פרסים. על הפתרונות להגיע למערכת תוך שבוע. את הפתרונות יש לשלוח על גבי התרשים המודפס בעתון, או ע"צ העתק של התרשים המודפס. המען למשלוח פתרונות: "המודיע" — תשבץ מס' 53, ת.ד. 1306, ירושלים 91012.

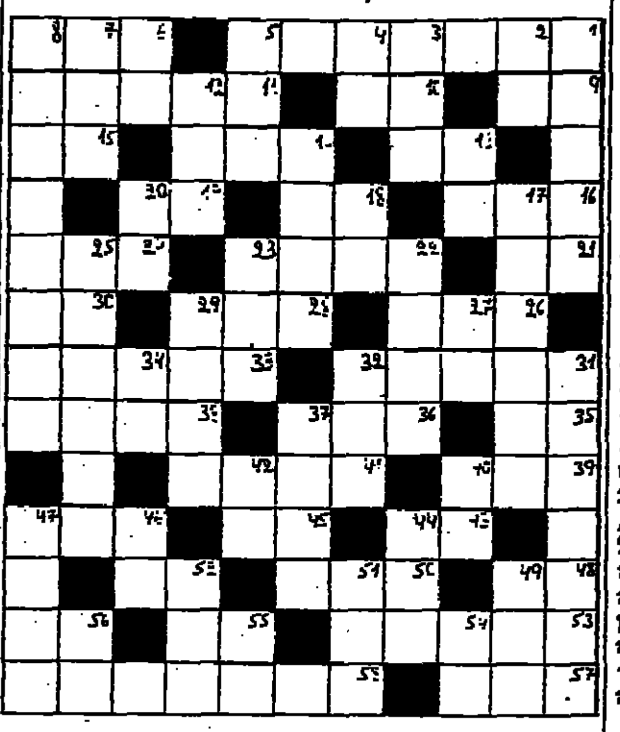

מימין לשמאל:
1. דברים באים ומלצים; 6. יחידת משקל זעירה לאבנים או למתכות יקרות; 9. קודמת לשם משפחה הולנדית; 10. פרוסת לחם; 11. כלי נגינה; 13. מלת בירוה; 14. ריבית; 15. ענן; 16. הקדש מוסלמי; 18. הקליפה הדקה של ענבים; 19. אך; 21. סימן לצליל מוסיקלי; 22. מונח הלכתי (בעיקר בהלכות שבת ותיקון); 24. שורף של עץ ששימש בימי קדם לרפואה; 26. דרך, רמס; 28. רַעַשׁ, שָׁאוֹן; 30. צורה, אופן; 31. מארבע פרשיות; 33. גליל ארוך של בשר קצוץ ממולא ונתון בתוך קרום דק; 35. ראשון, ראש לבאים אחריו; 36. נטע; 38. הר ואתר עתיקות בדרום הארץ; 39. זמרה, שירה; 41. עמל ויגיעה, יסורים; 43. זָקֵן; 45. את הנצחון; 46. תרומה; 48. מזיק; 50. החלק החד של סכין או חרב; 52. נביאים וכתובים; 53. נגיף; 55. חיות טרף; 56. הניח; 57. לעג, זלזל; 58. מדינה באירופה.

מלמעלה למטה:
1. צנינים, מקרים; 2. לחם שמים; 3. עיר במרכז הארץ; 4. יסוד, בסיס; 5. ברק, טיס; 6. בית הצפור; 7. נסיגה לאחור; 8. מחנה השמדה נאצי בפולין; 12. מחסום מרצב בפני זרם מים; 13. כעס; 14. נִשְׁלָם; 17. קיבת העוף (כתיב מלא); 18. נכרי; 20. סוף; 22. ערמת תבואה שנקצרה; 23. ספל, קערה; 25. מתנחות בני ישראל במדבר; 27. עני; 29. מין עץ; 31. בנו של ישעיהו הנביא; 32. מתנה; 34. עוף דורס; 37. שושלת חסידות ידועה; 40. שקט; 42. יבשה מוקפת ים; 44. מין מס; 46. רצוץ, מדוכא; 47. מזימה, תחבולת הונאה; 49. נוזל המשמש לכתיבה; 51. ארוחה משותפת; 52. צמח בראשית צמיחתו; 54. סוד; 55. מספיק; 56. מתנה.

הבירורים ההלכתיים

(המשך מעמוד ד')

כאשר ישבתי התם /בפתח תקוה/ והם מרוחים בעת הזאת ע"י גידול הבהמות, כי מרעה פתוחה לפניו בכל השדות, ואח"כ נשתבחה הארץ, גם אין הנסיון גדול כל כך, בפרט בעת שאין הארץ טובה, ויכולים להביא בנקל מכל העולם מזון ורוב הציבור יכול לעמוד בו, אם יתנו על הלב לשמע דבר ה' ולא להיפך לבקש תחבולות "ננתקה את מוסרותימו", והוא ממשיך לטעון נגד מבקשי היתר־רים: "טרם זכו להיכנס פסיעה באר"י, אשר מקלו יגיד לו להת־שתחוות לאגורת כסף", והוא נושא עיניו בתפילה "שיקבץ ה' לארצו לנער רשעים מן הארץ ולקבל נדחי ישראל וזרע עבדיו ינחלו ואהבי שמו ישכנו בה", אשר לא רעב ללחם כי אם לשמוע את דבר ה', בעבור ישמרו חוקיו ותורותיו ינצורו".

המתירים בעיני שביעית גרו־עים לדעתו מעמי הארץ: "עמי הארץ הראשונים, אעפ"י שגזרו עליהם דמאי, מכל מקום על פירות שביעית לא היו חשודין כל כך" (מסכת דמאי פ"ג מ"ו) דפירות שביעית חמיר להו (באתרא דרבי יהודה) גם בעיני עמי הארץ ההם, מה שאין כן עמי הארץ אחרונים, כל זמן שמוקיקים דעתם מטפשת, גרועין לשלוח יד גם בשביעית, הכסיל מאריך לשון במכות של מאה ראיות לסתור, לטהר שרץ, מה לתבן את הבר (ירמיה כ"ג) אם לקיים דברי חכמים אמור וכו' (נגעים ספ"ט עיי"ש ברע"ב) ובנין נערים סתירה, כל שכן סתירת נע־רים".

רבי עקיבא יוסף מלמד זכות על המתירין "ילרובן הטעו אותם בטענותם, שהוא פקוח נפש, וזה טעות מחלט, כנודע לקרובים פה באר"י, אשר רוב ככל מחיתם מן החלוקה, ומן הבא מחוץ לארץ. ותיכף לעקור שביעית בשביל איזה מעודרין, אם כן למחר כאלו יאמרו, כאשר אומרים אם אינו פותח חנותו בשבת קודש, או אין לו מחיה, והוא פקוח נפש אצלו, באשר אין אמונתו אתו, הבל הבלים, ודז"ל גם בעת סכנה לא אמרו כן". הוא מביע תקוה שמ־תירים יזהרו בהם: "מובטחני שאלה אשר חלק בו שיזהרו מדבריהם, והוא כבודים, ומודים בדרכן ולא יתנו יד למוקש, פן יבאו תלמידיו וכו' ופורץ גדר — והשומע ישכון בטח".

רבי עקיבא יוסף שהיה מעורב בתוך העניינים מספר על מאמציו למנוע את העבודה בשביעית, והוא מוכן גם למאבק: "ואם לא ישמעו — אנו אין לנו אלא להז־היר את השכנים יפה, שלא יהיו נכשלים בפירות שביעית, שהם אסורים בהנאה ותופסים דמים.

המודיע — עמ' י"ד
יום ועש"ק כ"ח שבט מ"ז

ואוסרים התערובת — מן כאלה לא ניקח חטים בפסח וכל השנה כל זרע, ולאסור ביתם ופירותיהם, מחשש תערובת דמי שביעית".

במאמרנו הקודם הזכרנו את פנייתו הלבבית של רבי עקיבא יוסף למתישבי פתח תקוה לשמור על השמיטה כהלכתה, ואמנם דברים היוצאים מן הלב נכנסים ללב. הצליח רבי עקיבא יוסף לשכנע את מתישבי פתח תקוה לשמור על השביעית כהלכתה.

לא זו בלבד שלא עשו מלאכה בשנת השמיטה, אלא שהחזירו לירושלים את העזרה אשר שלחו להם מירושלים מקרן השביעית לפרנסה. בשנת השביעית, הועידו אותם לתמיכתם של מתישבי עק־רון. ועוד נספר על מאבקם עם פקידי הבארון כאשר דחו את הלוצים שיעבדו את אדמותיהם גם בשביעית, בהסתמך על היתר המכירה.

הדיונים לקראת שנת השמיטה

רבי עקיבא יוסף נטל חלק פעיל בדיונים שהתנהלו לקראת שנת השמיטה תרנ"ו, שהתנהלו בביתו של רבי עקיבא יוסף או "בבית הרב" (כנראה רבי שמואל סלנט) רבי עקיבא יוסף הוא שניסח את קול הקורא ויצא במחאה כנגד המתירים: "אנחנו הקרובים יצאנו ידי חובתינו להודיע דברינו אל יעקב — ואספנו על זאת כל בתי דינים, ורוב מנין ורוב בנין, חכמי ירושלים האשכנזים השוכנים פה הי"ו, ואת נפשינו הצלנו. ולפי הגמרא (שבת נ"ה) "היה להם למחות, כן אנחנו מחים ומזהירים על זאת — ומעתה ה' שופטנו, ה' מחוקקנו, הוא יושיענו ויצוה את ברכתו עם רגלי המבשר, מבשר שלום".

בין היתר מספר רבי עקיבא יוסף על מה שהיה בינו ובין רבי נפתלי הירץ הלוי אב"ד יפו שערך בשנת תרנ"ו את היתר המכירה "שהציע לפני המבוכה ההיא, ואמר לענין שדות אין צריך לפנים לאיסור, אך ישנם שם בעלי גינות שקוראים ביאראס, וכן בעלי פרדסים אשר שולחים פירותיהם (תפוחי זהב או לימון ואתרוגים), הנה (לירושלים) וכן להבדיל לחו"ל, ואם אוסרים להם סתם הם לא שומרים, אם כן מכשילין כולי עלמא בפירות שביעית. מה שאין כן, אם אומרים להם למכור, הם יעבורו על "לא תחנם", ועל כל פנים לא יכשילו הרבים".

בגנזיו של רבי עקיבא יוסף שלזינגר כלול העתק הכרוז בכתב יד שפורסם ע"י בית הדין בירוש־לים, בניסן תרמ"ט, על הפירות והירקות הגדלים בשדות ישראלים החשודים בשביעית, האסורים באכילה, ואנו מצטטים את לשון הבית דין: "כל איש מאחינו בית ישראל שיראת ה' בלבבו ויחוש לנפשו, לא יקנה הירקות הנ"ל, רק מהידוע לו מאיש כשר, שיאמר לו בבירור שהמה מגינות של גויים".

למען שומרי השביעית כהלכתה

אין רבי עקיבא יוסף מסתפק בבירור האיסור ובשלילת כל נס־יונות ההיתר, אלא דואג ונוטל יוזמה לסייע לשומרי שביעית כהלכתה: "וכבר הערכנו ליסד חברא שומרי שביעית, לתמוך את כל בני ישוב אר"י, למען שמור את השביעית כמאמרו, בלי שום היתר ותחבולה, ועל שדותם כוד־עה עדרו יהל, כבתוב (ישעיהו ד"י כ"א) "יהיה איש עגלת בקר ושתי צאן וגו', וכרמים פתוחין, והכל כהלכה בחותם אמת".

מדבריו אנו למדים על גבורתם הנפשית של אנשי פתח תקוה: "לא עשו מלאכה, וגם העזרה ש־שלחו להם לפרנסה לשנת השבי־עית, החזירו" לעומתם נהנו מקרן זו תושבי עקרון: "ה' ישמרם, הם עמדו עד כיכר לחם בגלל הצרפ־תים (פקידי הבארון) המסיתים בהון רב, כדי לבטל שביעית".

מאבקם של מתישבי עקרון לשמירת השמיטה הוא נושא בפני עצמו, ידידי אביעזר אורקין, נכד למתישבים החלוצים בעקרון, פירסם בכתב העת התורני "המ־עין" שתי מאמרים חשובים בו אסף כל החומר מהעתונות וכן מכתבי יד בארכיונים, על מאבקם של מתישבי עקרון, ועוד נדון על כך. אך לפי שעה נציין שרבי עק־בא יוסף הגיש מלוא עזרתו למ־תישבי עקרון ששמרו שמיטה כהלכתה, למרות איומיהם של פקידי הבארון.

רבי עקיבא יוסף ראה את עצמו אחראי לגורלם של מתישבי עקרון, ובמכתב משנת בנתה ירושלים (תרנ"ו) הוא פונה לרבי יצחק פיי־נגבוים מריץ דווארשא ועורך "שערי תורה", ותובע הימנו, לגייס את העזרה הדרושה לשומרי שביעית הסובלים בגלל ההצקות מצד פקידי הבארון: "אין זו רק מצוות ישוב אר"י בלבד, אלא גם ענין פיקוח נפשות ופדיון שבי־עית", והוא מבקש ממנו להכנס לפעולה: "ישמעתי על הגאון מו"ר שהוא בעל מעשה, ויש אתו גבי־רים אנשי מעשה אשר הבינו לע־שות כמו ליטוויא (פיים), אחינו הבו עצה הלום, ואנו שולחים פה הורכים, אשר בהם מוכנים אנו לעמוד על המשמר לקיים התנאים הללו".

במבוא הספר "שנת שבתון" צלום מכתבו של רבי עקיבא יוסף, וחתמו עליו גם רבי חיים זוננפלד ורבי זלמן בהר"ן ועוד מנכבדי ירושלים, לרבי נפתלי הירץ אב"ד יפו לפעול יחד עם רבי מרדכי יפה אב"ד רוזינאי שהתישב במושבה יהודיה, אל פקידי הבארון ראט־שילד בפאריז, מתוך מאמץ לרכך עמדתם הנוקשה נגד אנשי עקרון, אשר שמרו את שנת השביעית כהלכתה, ולא נעו אחרי ההיתר.

"על מה עשו ככה לישבי עק־רון ת"ו, מה חטאו ומה פשעו, אם הם שומרי דת — הם מדגישים — אם גם לפי דעתם שהם שומרי דת יותר מכשיעור, אין בזה עוון אשר חטאו, ומה יאמרו מלכים ושרים אשר אינם בני ברית, הכי ינקמו נקמת הדת חלילה — אין זה מן הכבוד של שרי ישראל כאלה, ואין לך יפה מן הצניעות, ויבואו אל עמק השוה ולעשות רחמים בדין ותן לחכם ויחכם עוד". הם מת־בקשים בשם רבי יהושע ליב דיס־קין מבריסק "כי יעשו יותר מן אשר בקשנו, למען שמו הגדול".

גם לאחר שרבי עקיבא יוסף כאלך לפקוד מפתח תקוה להתישב בירושלים, קיים מגע עם המתיש־בים במושבות החדשות ועקב אחר התפתחותן, ובידינו מכתבו של ר' מרדכי גימפל יפה ממתישבי יהו־דיה, לרבי עקיבא יוסף, הימנו נשקפת הידידות בינו ובין ר' דוד גוטמן ממיסדי פתח תקוה.

במכתבו זה, מיום ד' אלול תר"ן, מזכירים המגעים עם ר' יעקב ברדיא, ממיסדי המושבה רחובות, ור' מרדכי גימפל ידוע כי הקולוניה שקפה "יהא רק על טהרת הקודש".

חתימת רבי עקיבא יוסף על הכרוז משנת תר"ע

כל שנותיו עמד רבי עקיבא יוסף על המשמר לעזרתם של שומרי משמרת הקודש, וחק זה עוה פורסם בבטאון התורני־ספרותי "כרם חב"ד", תשרי תשמ"ז, צלום קול הקורא משנת תר"ע, שהופנה אל האדמו"ר מהרש"ב מליובאוויטש ע"י חכמי ירושלים, ובראש הרידב"ז אב"ד צפת ובין החותמים רבי עקיבא יוסף שלזינגר.

הרידב"ז ויתר גדולי ירושלים קוראים לבוא לעזרת שומרי שבי־עית, "שבמסירות נפש ממש שמרו את שנת השבתון מלחללו, ועל כן לבנו יהמה אליהם, אחינו שבגולה, תחזיקו ידי שומרי תורה, מצות שמיטה, אשר בגללה נתגרשנו מארצנו, ובקיומה תקותנו לחזור אליה, בביאת מלך המשיח בב"א".

מהרש"ב מליובאוויטש נענה לקריאה ומוסיף, מאחורי הכרוז המודפס בכתב ידו, את קריאתו הנלהבת לבוא לעזרתם: "מצוה הזוכה על כל אחד ואחד מישראל לבוא לעזרת ה' בגבורים, גבורי כח שומרי מצוה, במסירות נפש בפועל ממש, ובעוד שיש להם מצירים ומציקים על הדבר הזה, שיוכלו לעמוד בעזרתו ית"".

הערכת העדה זו, וכן יתר המאמרים והתעודות המתפרסמים בבטאון חשוב זה, הוא נושא בפני עצמו שידון בס"ד. לפי שעה נציין את קריאת מהרש"ב לעזרת שומרי שביעית "מפני שהם מוציאים גם אותנו ידי חובת מצוה זו (כנודע שכל אחד צריך לקיים כל התרי"ג מצות, ומצות שא"א לכל אחד ואחד לקיים, כמו מצוות התלויות בכהנים וכה"ג, מוציאים זה את זה (כאשר כל ישראל הן שיעור קומה וכו') רי"ל דכמו כן הוא גם במצוה זו, אף שאפשר להביא עצמו לידי חיובה".

הרידב"ז מוסיף בקשה "ישתדל להזהיר על הפרשה מאיסורא מהיין של שביעית שאסור לפי ישראלי". ומהרש"ב נענה לו גם בענין זה ומוסיף "יוראוי לשום לב אל הרשום לעיל בכתב אמת דבר הי"ג (היין גפן) דא"י, גם נכון להזהר בשנה הזאת מלקנות הא־ראנשוין (תפוזים) הבאים מיפו".

כאמור, קרא האדמו"ר ל"אחינו וידידינו לנדב ברוח נדיבה לטובת אחינו הנ"ל, ואת נדבתם ייטיבו לרשום על הגליון הזה", ואמנם בגליון רשימת הנדיבים מופיע ראשונה מהרש"ב, ובשורה הש־ביעית ישנה שורה על נדבה "בהעלם שם", שנרשמה בכתב ידו של בנו מהריי"ץ, ואין זה מן הנמנע שהוא הוא התורם.

מהרש"ב הביע נכונות לשמש כגזבר כדבריו "ואת כסף תרומתם יכולים לשלוח ישר לתמן, או אם ירצו ישלחו אלי, ואני אשלח אי"ה את המתאסף יחד מכל המקומות, ובטוח אני אשר בטח יתעוררו לדבר הגדול הזה", ומסיים בברכה "ובגלל הדבר הזה יברכם ה' בכל הטוב, ונזכה בביאת גואל צדק בב"א, תעלה לציון ברינה וכו'.

מורשתו התורנית העשירה

מורשת תורנית עשירה השאיר אחריו רבי עקיבא יוסף שלזינגר. מתוך התשובות לעניני שביעית בספר "שנת שבתון" אנו למדים על חלקו בבירור ההלכה בשעה ששאלת השמיטה עלתה על הפרק, ערב שנת השמיטה הרא־שונה לישוב החקלאי המתחדש תרמ"ט־תרנ"ו, והוא היה פעיל גם בעשרות השנים הבאות, הזכרנו את קריאתו בשנת השמיטה תר"ע.

במבוא הנרחב, המבוסס בחלקו על מסמכים חשובים נבחרים שנתגלו בין כתביו, אנו עדים על חלקו בהתפתחות המושבות החד־קלאיות ברחבי הארץ, ואין אלה אלא דוגמאות למורשתו העשירה אשר ברובה הגדול היא עדיין בגנזים.

בכלל מורשתו התורנית הע־צומה, תשובות רבות, שנכתבו על ידו בעניני ההלכות התלויות בארץ, וכדוגמא בלבד נזכיר את השאלה בענין הפרשת חלה לאחר שאכלו מן העיסה, בעיה שנידונה ע"י ראשונים ואחרונים, ונזכיר כדוגמא בלבד את בעל "שואל ומשיב" ומגדולי דורו יבלח"ט רבי יהושע משה אהרונסון בעל "ישועת משה" בספרו המיוחד שהופיע זה עתה לעניני שביעית, ערלה ותרומה.

תשובתו זו של רבי עקיבא יוסף פורסמה בירחון התורני החשוב "מוריה" (שנה ב' גליון ר"ז) בצירוף הקריאה למוקירי תורה להשוות שכם להוצאת כתביו, בהתאם לבקשתו בצוואתו "להדפיס ספרי שנשארו בכתב ידי", והוא מבטיח "לא להיות כפוי טובה לאלה שיחזיקו במצוה להוציאם לאור".

המגמה המסוכנת...

(המשך מעמוד ג')

האמת היא כי שרשי הירידה מירושלים הם כשורשי הירידה מן הארץ בכלל: תלישות לאומית ודרידות ערכית המטפחות יצור רודף חומריות והנאות רגעיות. גם את הירידה מן הארץ ניסו להצדיק ב"מחנק של הכפיה הדתית" בשעה שמרבית היורדים גדלו וחיו באוירה כפרנית חסרת מעצורים, בפרט בקיבוצים החילוניים.

ההכרזות האחרונות של סיעת "ירושלים ז.זה" העיר כמאה עדים כי נציגי אגו"י בעיריה נהגו כשורה כאשר סרבו להצטרף להנהלה המא־רגנת את חגיגות 20 שנה לאיחוד העיר: עיר שבה מתקיף ראש העיר באופן שיטתי ציבור הגון והופך אותו לאספן מוניציפלי — איננה עיר מאוחדת. גם אם חומת הבטון בין שני חלקי העיר קרסה ברוב תרועה וברוב דם לפני קרוב לעשרים שנה — מנציחים ראש העיר וסיעתו — ע"י ההכרזות העויינות — את החומה שבלב, והסקטור המקופח על ידו אינו צריך לקחת חלק — בסמל וקישוט — בתכנון החגיגות, שכרגיל בודאי לא תהלומנה את אופי העיר.

ירושלים טוב לה ראוה לה שתהיה כפי שהיא: עיר של חכמים וסופרים, ישיבות ובתי מדרש, שרידי עבר וחלומות עתיד. ומכיוון שכך — יזכו לבוא אליה עולים ותיירים, ואלה יפרנסו גם סוחרי עתיקות ורוכלי מזכרות, מדריכי תיירים ומספקי שירותים — וכלי תעשיה סו־ציאליסטית — תפארת העיר ותגאה.

לוח המודיע

דירות ובתים

ירושלים

למכירה

★ בנין ברשי למכירה 67,000 טל 02-383034 משעה 8.00 בערב

★ הר נוף, 4½, סף. 82000, "אנגלו סכסון" 221161 (מלון)

★ בשמואל הנביא 3, ק"ב, אחורי שפנץ כללי, כניסה מיידית, 52000, "אנגלו סכסון" 221161 (מלון)

★ בגבעת שאול רח' כתב סופר 28 דירות בנות 3-4-5 חדרים 225916

★ ברוממה בהמ"צ בהזדמנות 3 + פ"א + מחסן + דוד"ש + מרפסת משופצת 02-343853

★ בהזדמנות מידית!!! בהר־נוף 4½ דרומית מרווחת, חדשה ומידי "יאהי" 248012

★ בהזדמנות בבית־ישראל בית להריסה + אפשרות בניה 115 מ"ר "יאהי" 248012

קבלנים

★ בהר־נוף, דירות מפוארות 4 חדרים + מרפסות בשלבי גמר, 02-424188 "אליאספור"

★ בהר־נוף, "סילונ" מציע דירות 4-5 ופנטהאוזים, כניסה מיידית 02-713376, 02-538716, 02-690825

להשכרה

★ 3 בעזרת תורה מרוהטות + טלפון ק"ק מפורים עד ר"ח אייר טלפון 814041

★ דירה במרכז רהוט מלא ל־6 שבועות כולל פסח טל (02)288553

★ בהר־נוף, שלב ב' חדשה, 4 חדרים + גינה + נוף לתקופה ממושכת טל. 02-931776 מיום ב'

בני ברק

למכירה

★ בבני־ברק בשבטי ישראל דירת גג מהודרת 4.3½ כוונים 780766

מגרשים

★ למכירה מגרש בבני מודיעין טל 03-624936 בשעות הערב

ערי הארץ

צפת

★ בקרית חב"ד בצפת דירת 4 חדרים + גג משופצת + הסקה שרותים כפולים 06-971983

עבודה

★ דרושה מוכרת בעלת מקצוע לחנות בגדים בגאולה בשעות הבוקר או אחה"צ 02-539015

★ דרוש/ה עובד/ת להכנת ארוחות בבקר פרטים בטל. (02)817435-6

★ עבודות הרכבה ועובדות ביקורת איכות למפעל אלקטרוניקה בבני ברק. הזדמנות ללימוד מקצוע חדש! הדרכה למתאימות, 5 ימי עבודה בשבוע ותנאים טובים. לפנות לעמליה 03-297741 — 676 מישרות

★ לפרויקט שיווק חדשני דרושים סוכנים/ות בעלי קשרים במגזר החרדי 02-245896

★ לפנימיה דתית של בנות תיכון דרושות: (1) אם בית בעלת נסיון (2) מדריכת קבוצה מנוסה לפנות בכתב בצרוף קורות חיים, כתובת טלפון אל: ת.ד. 207 ירושלים

★ מעוניין בעבודה גם גופנית (לא קשה) + רשיון נהיגה 02-424011 רצוי בבוקר ומ־2.30-4.00 אחה"צ

מכירות

★ שוק בזאר להתפרשות מהודרות יתוקים ב"תפארת הבית" ר' עקיבא 8 בני ברק בחצר בימים א,ב,ג, מ 4.30 אחה"צ עד 7

★ במחיר תרומה כסאות לבתי כנסת ולישיבות מקולנוע המיועד להריסה 03-657135 03-652883

בריאות

★ "מרפאת שיניים" טיפול בשיניים לילדים ולמבוגרים רמות ב' רח' צונדק 21 02-866010 02-866533

יודאיקה

★ "יודאיקה בני־ברק" — תיווך של ספרים וכתבי יד עתיקים ואומנות יהודית עתיקה יעוץ והערכה בני־ברק ר' עקיבא 96 בני־ברק טל. 03-790154

טבעונות

★ הגיע שמן זית מקורי "כבכישה־קרה" עם הכשר להשיג ב"סופר־טבע", מרכז לטבעונות צמחונות וריאטה רח' חזו"א 19 ב"ב

★ פטל? "תפוחך" ברזל + הכשר מיוחד יותר בריא וחסכוני 03-790638 02-867910

נקיון ופוליש

★ "המנקים" נקיון ופוליש + הדברה עבודה מעולה באחריות 03-313599

★ "אדיר" — פוליש, נקיון, הדברה העברת דירות והזיטים, ציפוי אמבטיות ושיפוצים ר"ע 15 בני ברק 03-788048

חנויות

★ חנויות בדמי־מפתח השכר חודשי בגאולה ובמאה שערים "אבן־פינה" 02-382838 02-382471

"חודש בלב גאולה"
"מסעדת למפל"
בהכשר העדה החרדית כל סוגי המאכלים
אפשרות לאוכל מוכן הביתה
רח' יעקב מאיר 7 טל: 02-243319
הפתיחה החגיגית ביום ג'

צרכנית יד לישראל
רח' בן יעקב 27 בני ברק
משנכנס אדר... אצלנו כבר התחילו החגיגות לפורים
מצרך השבוע!

מיץ ענבים "יכהף" במקום 3.20	רק 2.30
פתי בר 1 ק"ג במקום 3.80	רק 2.50
שוקולב למריחה 500 גר' במקום 1.95	רק 1.10
מפיות מאנגליה יפיפיות במקום 3.00	רק 2.10
שקדי מרק 500 גר' במקום 3.40	2.70
שוקולד שוויץ במקום 3.80	רק 2.95
וופל "מן" 200 גר' במקום 1.5	רק 0.90
מזון לתינוקות "רמודיה" 10%	
ביסלי גדול	רק 0.90

כמו"כ מבחר גדול של ממתקים, עוגיות, יינות ליקרים שימורים ועוד
בהנחות מיוחדות לקראת פורים
על כל קניה מעל 150 ש"ח צ'ק ל־10.4.87
לא כולל רק מצרכים

בפסח,
ביתך יהיה יפה ומרווח
עם א.ל. אלומיניום
תריסי א.ל. יבצעו עבורכם סגירת מרפסות, חלונות כפולים ודלתות באיכות גבוהה ובאחריות מלאה.
תוכלו להזמין אצלנו גם זכוכית ביזודית לאוטימות מוחלטות
א.ל. אלומיניום. בכל בית - ארמון
תריסי א.ל.
אזור התעשיה מקור ברוך ירושלים
טלפונים: 02-539093 02-532386

"פרינסס" אופנה עילית לנשים
חיסול המלאי!!!
הנחות גדולות!
מחירים מפתיעים!
על כל הקולקציה
להתראות! מרים
המכירה תתקיים אי"ה בימים:
ראשון, שני, שלישי (1.3—3.3)
בשעות: לפנה"צ: מ־10.00—1.00
אחה"צ: מ־6.00—8.30
בני ברק, הרצל 21 קומה א'

בואו להנות לראשונה מהשילוב הייחודי
מלון אשכולות בשיתוף עם
מדרשת חברון האגף לתרבות תורנית
פסח במלון באוירה של חברון
בואו לחגוג, לבלות ולטייל אתנו בחופשת הפסח
בתוכנית: סדר פסח בהלכתו עם עורך מנוסה
■ טיולים באזור (בעקבות דוד המלך ולוחמי בר־כוכבא. מערות המסתור, מצדה ועין גדי, דרום הר־חברון ועוד).
■ שעורים תורניים והרצאות בנושאים אקטואליים
■ תפילות בישיבת "ניר קרית ארבע" או במערת המכפלה.
כשר למהדרין
ללא חשש קטניות ומצה שרויה
הבשר גלאט כשר
פרטים להזמנות 02-96250-1
כולל בשעות הערב

ויזל שרותי ניהול ודווח ממוחשבים
רח' עקיבא 33 טלפון 707630 - 7518313
הנהלת חשבונות, שרותי מחשב
עבודי שכר ודווח"ת מ.ה. ב.ל. ומע"מ
שרות שיקים (חיובי לקוחות תורמים)
שרות אדיב ואמין
אברהם זאב ויזל

במוצש"ק
מכירת מיוחדת
מחירים
"סופר זולים"
בגדי ילדים ונערות
וחלקי סרלקוס
הכל מחו"ל
ב"ב דוגלו 9 ק"א
מ־8.00-11.00

לפנימיה בנתיבות
דרושה
מדריכה חינוכית
בוגרת סמינר עם אפשרות לשעות הוראה
בדבר פרטים נא לפנות
בשעות הבוקר לטלפון (057)941097
ובשעות הערב (057)942054

הרב נחום רוטשטיין
דמות דיוקנו של חסיד

איש חסיד היה ושמו רבי זליג זצ"ל. שלש שנים עברו מאז אבד חסיד מן הארץ, ועלה לדעלילא וזה ששה חדשים שהוקמה על שמו ולזכרו ישיבה קטנה לצעירי צאן קדשים: "ישיבת נזר התורה". כי בה נרמז שמו ז"ל: נז"ר ראשי תיבות נחלת רבי זליג, שנרמז בנזר שהוא כתר תורה שי"צוה לנו משה "מורשה" קהלת יעקב", בהיותו הוא כולו תורה כמו שהעיד עליו כ"ק מרן האדמו"ר שליט"א מגור, ואת זה הנחיל הוא בנחלה לבאים אחריו, ועל כך נציב ציונים לדרכו ונשרטט קוים לדמותו, למען נדע את הדרך אשר בה נלך.

החסיד רבי זליג זצ"ל

הגדרת חסיד מהו?

בזוה"ק אנו מוצאים את ההגדרה של חסיד. דאי' שם בח"ג (לג.) "ואם תלמיד חכם הוא צריך שיהיה בו חסד ועם יו"ד דאיהו חכמה חסי"ד, ומי שאין בו חכמה הוא אינו חסיד, ולכן תנינן ולא עם הארץ חסיד", ולכאורה הכוונה דגדר חסי"ד הוא זה שיש בו חסד וחכמה, כענין שארשב"י בב"ק (יז.) על מה דכתי' אשריכם זורעי על כל מים משלחי רגל השור והחמור שכל העוסק בתורה ובגמילות חסדים זוכה לנחלת שני שבטים כו' כיוסף כו' וכישכר כו', דזה לכאורה כוונת הזוה"ק דהזוכה לחסד עם חכמת התורה בשכר נקרא חסיד.

אולם שם בזוה"ק (רכב) אי' "שהתורה ניתנה מימינו של הקב"ה דאיהו חסד ולכן מי שעוסק בתורה נקרא חסיד", משמע דגם החסד שבחסי"ד הכוונה לתורה, ואפשר דהכוונה לכדכתי' "פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה", ואי' בגמ' סוכה (מט:) דתורת חסד היינו תורה לשמה ואיכא דאמרי דתורה ללמדה זו היא תורת חסד, דזה י"ל הגדרת חסי"ד דפיה פתחה בחכמה זה היו"ד שבחסי"ד, ותורתו תורת חסד שלומד לשמה ולומד כדי ללמדה.

עוד י"ל דהחסד שבחסי"ד מורה על תורת חסד כנ"ל, והיו"ד שבחסי"ד רומז על היראה כדאי' בזוה"ק פ' נשא (קכב:) דיו"ד איהי יראה, וכן אי' בתקו"ז, (זו"ח קא.) מי שירא מהקב"ה שריא יו"ד ע"ש, ועל זה כתי' ראשית חכמה יראת ה', וזה שארז"ל בגמ' ברכות (נה.) דאין הקב"ה נותן חכמה אלא לחכימין, דכאשר יש בו ראשית חכמה יראת ה' שהיא חכמה ראשונה נותן לו הקב"ה חכמת התורה, וכאשר שניהם משולבים בו כאחד הוא חסיד.

גם סוד הענוה וההתבטלות כתנאי להשגת היראה וקבלת החכמה נרמז באות יו"ד שהיא נקודה קטנה, שלהשגת היראה כתי' עקב ענוה יראת ה', וכן הוא בקנין החכמה כדאי' בגמ' עירובין (נה.) שלא תמצא התורה בגסי הרוח ובמי שמגביה עצמו, וזה ענין היו"ד שבחסי"ד שע"י הענוה זוכה להשגת ראשית חכמה יראת ה', ולקבלת החכמה שניתנה מימינו של הקב"ה דאיהו חסד כנ"ל.

הפלגת החסידות בתורה

כמדומני שכל הבחינות הנ"ל התגלמו ואפיינו את החסיד רבי זליג זצ"ל, כי היה איש חסד והיה כולו תורה, ותורתו היתה תורת חסד כי למד לשמה, וכן למד ולימד, והשיג את התורה ביראתו הקודמת לחכמתו, ולשניהם הגיע בענוותנו והתבטלותו בתכלית ההתבטלות, ועל כך נבוא בשורותינו דלהלן-להעלות בזעירא ממעשיו ופעליו על אדמות, בכדי להדגים את המציאות של "חסיד" המשלב בתוכו את המדריגות הנ"ל, כפי שהשתקפו בדמותו ומהותו של החסיד רבי זליג זצ"ל.

כי החסיד ר"ז ז"ל היה ידוע לכל יודעיו ומכיריו בהתמדתו המופלגת ויגיעתו ועמלו בתורה, שמעולם לא ראו אותו מבטל את הזמן, כי כל רגע היה קדוש אצלו לתורה ולתפלה, מי שלא ראה זריזותו בהליכתו ובאכילתו ובכל הקשור לקיומו לא ראה זריזות מימיו, מעולם לא התפנה לשיחה של מה בכך, או לעשיית דבר שאינו בהכרח לקיום, כי כל כולו היה רק תורה.

עוד בהיותו תלמיד בישיבת חכמי לובלין התפעלו ראשי הישיבה והמשגיחים מהתמדתו עד אשר הפכוהו לסמל ולדוגמא לאות ולמופת בפני שאר התלמידים ללמוד ממנו כח ההתמדה.

גם אח"כ בימי המלחמה כשהגיעו לוילנא והתקבצה סביבו חבורה של תלמידים מבני עליה היה הוא זה שהנהיג בישיבתו את הרציפות בסדרי הלימוד שכל סדר היה בנוי על שבע שעות רצופות ללא הפסקה כל שהוא, לא כל אחד מבני החבורה יכול היה לעמוד במשטר הסדרים שהוא הנהיג, אבל כאשר ראו אותו בזריזותו ובהתלהבותו עומד בהם כחומת ברזל, נמשכו גם הם אחריו להלך אתו, הגאון רבי חיים עוזר זצ"ל שעקב אחרי התפתחות החבורה הביע השתוממותו והפליג במעלתו של החסיד רבי זליג זצ"ל עד כדי מילוי כל משאלותיו לטובת קיום חבורתו.

גם בדרך עלייתו לארצה"ק מספרים אלו שהיו עמו שלא פסק פומיה מגירסא בכל תלאות הדרך, הוא הצטנע בפינתו ובכל הדרך היה דבוק בלימודיו, הוא לא גילה שום התעניינות בכל מה שעבר עליהם בדרך, וגם לרבות בהגיעם לשערי הארץ כאשר כל העינים משואות היו לחוף המבטחים, בעמדם על סיפון האניה והד־ עגנו מנופי הארץ, גם אז ישב לו הבחור המתמיד בפינתו רכון על הגמרא ושקוע בלימודיו, וכך הוא מגיע לארצנו הק' כשתלמודו בידו פשוטו כמשמעו, ובא ליהנות מיוזהב הארץ ההיא טובי' שדרשו רז"ל (במדרש בר"ר טז-ד) "שאין תורה כתורת ארץ ישראל", והיינו משום שי"עשרה חלקים של תורה בעולם ט' בארי"י ואחד בכל העולם" כדאי' במדרש (אסתיר א), לכן מקדם החסיד ר"ז ז"ל את ביאתו לארי"י בתורה שתהיה מנתו חלקו, יורד הוא האחרון מהאניה ושם פעמיו ישר לבית המדרש הקרוב ביותר להתקדש בקדושת הארץ עם קדושת התורה, ורק אחרי שעות של לימוד הוא קם להתעניין על מקום אכסניא כדי לאכול פתו וללון בו, בשנים של־ אח"כ היה רגיל הגאון מבריסק הגרי"ז זצ"ל לספר על כך למקורביו תוך כדי הפלגה והתפע־ לות שיש ללמוד ממנו פרק בהתמדת הלימוד.

ומהמסע המופלא הזה קם הבחור למחרת ולוקח אתו מקלו ותרמילו לעלות לירושלים מקום אשר בו שוכן כבודו ומאורו של ישראל כ"ק מרן האדמו"ר מגור זצ"ל בעל האמרי אמת, ובעיצומו של פורים שנת תש"א נכנס הוא לפני ולפנים בקריה, ואז שומע הוא קול קודשו מדבר אליו "עס איז א מהפכה מען דארף אר־ יינעמען אין זיך ידישקייט זיין אפגהיטען דימען דען אייבערשטען וכו' עס איז דאך פורים רבי נטע נטיעה של שמחה עס איז דאך א מהפכה מען דארף אין זיך אריינעמען ידישקייט כו'", שנים אח"כ מזכיר הוא בקויטלעך בפני כ"ק מרן האדמו"ר הבית ישראל זצ"ל ובפני כ"ק מרן האדמו"ר שליט"א את דברי קדשו של מרן האדמו"ר האמרי אמת זצ"ל ומבקש שיתפללו עבורו שיזכה לקיים את הדברים ששמע, ומני אז עד יום פטירתו לא הסיח דעתו מלקיימם, בתלי תלים של פירושים פירש את הדברים על עצמו, ובכך גדל ועמל בתורה, כאשר גדר לעצמו גדרים וסייגים כדי להיות שמור, ובעבודה תמה ונקיה עבד את השי"ת, במאה פעמים ואחד שנה משנתו, כאשר האחד יחידו של עולם עומד נגד עיניו, ובנטיעה של שמחה נטע בתוכו יר־ דישקייט שספג בתוכו יותר ויותר, עד אשר נזדכך כולו, שנעשה כולו תורה כעדותו של כ"ק מרן האדמו"ר שליט"א, ובאור תורתו זרח כמו שהתבטא עליו כ"ק מרן האדמו"ר הבית ישראל זצ"ל בהיותו בהר כמעט "און מיין זעליגיל קימט באליכט עהר דעם גאנצען כמעט".

בשנים שאכל "קעסט" אצל חמיו ז"ל היה שוקד על דלתי התורה בהתמדה מופלגת, אף שהשנים שנות מלחמה היו, הסדרים שלו היו קבועים במסמרות של ברזל, משעה שלש לפנות בוקר עד שעה שמונה ושלושים (שבהם גם עשה תפלתו), ומשעה תשע בבקר עד שעה שתים ושלושים בצהרים, ושוב משעה שלש אחה"צ עד תשע בערב. גם אח"כ כשעבר לגור בירושלים והתפרנס מיגיע כפיו, גם אז הסתפק במועט עד אשר הסתפק לעמוד בחנות הספרים שלו כשע־ תיים ביום, כי את מלאכתו עשה ארעי ואת

השגת התורה ללמוד וללמד ע"י ההתבטלות לצדיקים

תורתו קבע, שקבע שיעוריו מאשמורת הבוקר עד הלילה (למעט השעות הספורות שעמד בחנ־ נותו), גם ברגעים המועטים שקבע לאכילתו החזיק בידו ספר לעיון, ועם הספר היה נרדם בלילה לשעות השינה המועטות שלו.

ישיבת "נזר התורה"

אולם עיקר גדלותו היה בזה שאת כל זאת לא זקף לזכותו, שהיה בבחי' שייף עייל ושייף נפיק גריס באורייתא ודחילא ולא החזיק טיבותא לנפשיה, את כל מה שזכה בגשמיות וברוחניות זקף לזכות רבותיו רבותינו הק', שלפניהם היה בטל ומבוטל כעפרא דארעא, הוא התאבק בעפר רגליהם והתפלש בעפרם, כל ימיו היה נדחק במס"ג בשורה הראשונה לראות ולשמוע כל הגה היוצא מפ"ק, כל הרואה יתפלא על הגוף הכחוש ורזה כשק עצמות בלי בשר עליו. הלוהט בלהבת קודש בהדחקו לשמוע דא"ח, וכל מי שהיה במחיצתו בבואו אל הקודש פעם רוחו בקרבו ביראת הרוממות שהקרין מתוכן, בכל עת ובכל תקופה היה נכנס בקו"פ לשטוח בק־ שותיו ולבקש חיזוק, העיון בהעתקי הקויטלעך שנשארו ממנו לברכה כמוהו כעיון בספר מוסר, שממנו אפשר ללמוד ולקחת מוסר לעצמנו.

וכנראה שמהענוה היתירה הזו וההתבטלות זכה הוא לתורתו, כדאי' בילקוט שמעוני בפרשת בלק (רמז תשס"ו) עה"פ מי מנה עפר יעקב "מי יכול למנות שכרן של בחורי ישראל כו' שי"ילובש בגדים של שבת ושל מועד ונכנס ומתאבק בעפר לשמוע לזקן ולשמוע דברי תורה הוא שיעקב אמר לישכר מי גרם לך להיות בן תורה שאתה רובץ בעפר ובאשפתות ישכר חמור גרם למה שרובץ בין המשפתים כו'", כך היה החסיד רבי זליג זצ"ל שבבגדי שבת ויו"ט היה נכנס ומתאבק לשמוע לזקן ולשמוע דברי תורה, גם לשמוע לזקן בכל אשר יצוה וגם לשמוע ממנו דברי תורה, ועי"ז הוא זכה להתמדתו ולהצלחתו בתורה.

ולא רק לתורתו שלו עצמו הוא זכה בזכות התבטלותו לצדיקים, אלא גם מה שזכה ללמד לאחרים, שכל ימיו למד עם אחרים והעמיד תלמידים הרבה, גם לזה זכה בזכות ההתבטלות לצדיקים, כענין דאי' באליעזר עבד אברהם דאי' בילקוט (בפרשת חיי שרה) שאליעזר הזכיר שם המפרש והעמיד את הגמלים באויר, ושק־ לסתר פניו דומה לשל אברהם, וכראות לבן כן הכיר בו שהוא צדיק ואמר בוא ברוך ה', ר"י בשם ר"י עבד ליה קיו ומה אם אליעזר ששימש את הצדיק באמונה יצא מכלל ארור לכלל ברוך, ישראל שהם עושים חסד עם גדוליהם בידיהם וברגליהם עאכו"כ ע"ש, ומצינו באליעזר שבז־ כות זה ששימש את הצדיק באמונה זכה למדרי־ גות הנעלות ביותר כדאי' במדרש שהיה מושל ביצרו כאברהם, ובגמ' יומא (כח:) אי' שהיה מושל בתורת רבו והיה דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים, הרי שגם למשול בתורתו של אאע"ה ולהיות דולה ומשקה מתורתו לאחרים זוכים ע"י השימוש לצדיק באמונה.

ולזה זכה החסיד ר"ז ז"ל ע"י ההתבטלות שלו לצדיקים ובאמונתו בצדיקים, שנעשה מושל בתורתם, והיה דולה ומשקה מתורתם לאחרים. כי בהרבצת תורה ללמד לאחרים עמל כל ימיו, בכל עת מכ"ד העתים קבע שיעורים אם לתורה, אם זה בימי החול ואם זה בשב"ק, אם זה בערבי שבתות וימים טובים, ואם זה במוצש"ק ובמוצו"ט, ובכך החדיר בתלמידים גם את חשיבות הזמן וניצולו בכל עת ובכל רגע.

המושל ביצרו

וכאמור לפי המדרש הנ"ל שגם להיות מושל ביצרו זוכים ע"י השימוש לצדיקים, בק"ו מא־ ליעזר שזכה להיות מושל ביצרו כאברהם ע"י ששימש אותו באמונה, והענין כדאי' בגמ' כתו־ בות (צו.) כל המונע תלמידו מלשמשו כאילו מונע ממנו חסד כו' אף פורק ממנו יראת שמים כו', וכתב הסמיכת חכמים בברכות (ז:) דזה שארשב"י גדולה שמושה של תורה יותר מלמודה ע"ש, דשימוש החכמים וההתבטלות אליהם מביאו לחסד וליר"ש, לכן איש שע"י השימוש מושל ביצרו, וגם כי ע"י השימוש שזוכה להיות מושל בתורתו ולהיות דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים, ממילא זוכה להיות מושל ביצרו שהרי אחז"ל בגמ' (ע"ז ה.) שבזמן שעוסקים בתורה ובחסד יצרם מסור בידם.

את המושג יראת שמים ואת המדריגה של יצרו מסור בידו, נוכחנו לראות אצל החסיד רבי זליג זצ"ל שבכל דרכיו ובכל הנהגותיו הוא היה כספר מוסר חי ומתהלך, מי שראה אותו בהכנתו לתפלתו ולא רק לתפלה אלא לקראת כל ברכה וברכה שהיה מוציא מפיו, יכול היה להבין את המתרחש בלבו כאשר ביטא את האותיות. כשביטא בפיו את ה"ברוך אתה ה' וגו'", יכולת היינו למשש בחלל את ה"לפני מי אתה עומד". הארת האותיות הק' ומשמעותן חדרו ללב השומע בשמעו אותם יוצא מפיו, בהדגשת כל תיבה ותיבה עם התרגשות נפשו המשתפכת בהם, צלילי הקול הפנימי שהדהדו ממנו באמירת התהלים ובלימוד התמזגו במזיגה המתוקה מדבש ומנפת צופים, והשרה בסביבתו את ההשראה הרוחנית והנעלה, שאין כל עט וכל סופר שיוכל לתארו במלים, היראה והאהבה אפפו מסביבו, ויצרו את החומה המקפת לבלתי תת ליצרו לחדור לתוכו, כי אכן הוא היה מושל ביצרו במלוא מובן המלה המשתמעת לאנשים פחותי ערך כמונו, שליטתו על עיניו המושפלות תמיד בהליכותיו, ועל פיו הסגור במנעול ובריח, והתנזרותו מכל תאוות העוה"ז והבליו, טבעו בו את המטבע שטבעו חכמים למושל ביצרו.

העינים העמוקות והמאירות, המצח המיוגע עם קמטיו, והשתיקה הרועמת שלו, הסגירו את רתיחת לבו בעבודת הקודש שלו, ואת תפי־ סת רעיונותיו הנשגבים, כי אכן תמיד היה תפוס במחשבתו אם בפשט או בסברא ואם בבירור הלכה או בביאור הגה שהגו רבותיו רבותינו הק', לא היה מקום במחשבתו לכל הקטנוניות המעסיקות בהבלי הרוח שבעוה"ז, ומכ"ש שלא היה מקום לדברים שאינם, בכל אורחות חייו נוכחנו בהתגשמות המושג של סוף מעשה במ־ חשבה תחלה, מעולם לא עשה מעשה מבלי להתייגע במחשבה אם לעשותו או לא, כשבדרך כלל לן במחשבתו ותר בכל צדדי המעשה אם אין נפתול, ורק אחרי הבירור והליבון בחיוב המעשה ניגש לעשייתו, כי על כן היה שליט על כלי המעשה שבו מבלי להשתמש בהם אלא אחרי ההחלטה, וההחלטה לא נפלה אלא אחרי שבירר וליבן בכל הבטיה, ולא פעם ראינו אותו דוחה את ההחלטה עד אשר התיישב בתלמודו ואחרי צילותא דשמעתתא באורה זו תורה האיר לו מחשבתו להכריע במעשה.

איש החסד בזכות היראה וההתבטלות לצדיקים

כבר הזכרנו לעיל מה שארז"ל בגמ' כתובות (צו.) שכל המונע תלמידו מלשמשו כאילו מונע ממנו חסד כו', משמע שע"י השימוש וההתבט־ לות זוכה לחסד. וכן ע"י יראת שמים זוכה לחסד כדאיתא בגמ' סוכה (מט:) "שמא תאמר כל הבא לקפוץ ולעשות צדקה וחסד קופץ ומס־ פיקין וממציאין לו אנשים מהוגנים, ת"ל מה יקר חסדך אלקי' שצריך לתת לב ולטרוח ולרדוף אחריה כו', יכול אף ירא שמים כן, ת"ל וחסד ה' מעולם ועד עולם על יראיו", וכן אי' בזוה"ק פ' נשא (קמה:) "מ"ט זכה כהן לחסד בגין היראה ההי"ד וחסד ה' מעולם ועד עולם על יראיו".

הרי שלזכות לצדקה וחסד כראוי צריך לה־ תבטל לצדיקים ושיהיה ירא שמים, ולזה זכה החסי"ד ר"ז ז"ל, דהחסד לאנשים מהוגנים היה מזדמן לו לידו בכל עת ובכל זמן, עד אשר לפלא היה לראותו מגיע לאנשים נדכאים ושבורי לב שלא ידעו ולא הכירו בהם ובשברונם, מהם תלמידי חכמים זקנים מכובדים חסרי כל שמחמת צניעותם ובושתם לא ידעו ולא הרגישו בדלותם, והנה ר"ז ז"ל מבקר אותם כמעט יום יום כאשר באמתחתו המזון לקיומם, ובשבתות וימים טובים אינו הולך לקדש בטרם עובר בביתם ומגיש להם לשולחנם את הסעודה שהב־ יא הוא מביתו בערשעויי"ט, גם לאנשים מר רעבים שגזרו על עצמם לא ליהנות מאחרים הצליח הוא ביראתו הקודמת לחכמתו להגיע אליהם ולספק להם צרכיהם מבלי שיסרבו לקבל ממנו.

רגיל היה למצוא אורחים שגם קורת גג לא היה להם, ולארח אותם בביתו באירות כזה שהרגישו עצמם בביתו כאילו הם בבית שלהם, בצהלתו ושמחתו שקידם את האורחים האלו ובפניו המסבירות כלפיהם נטע בהם את הה־ רגשה שהם הם המכבדים אותו בהתארחותם אצלו, והם הגורמים לו קורת רוח בנוכחותם אצלו, גם מרי נפש, נטולי רוח, וקשיי לב, מצאו בו את ידידם הקרוב לשפוך לפניו את מר לבם וצרת נפשם, להם היה לו תמיד פנאי וסבלנות מבלי שירגישו בו שום אות וסימן לליאות, גם בדברים של מה בכך שלהם, וזאת על אף שכל רגע היה מחושב אצלו.

ולא רק בצדקה וחסד ליחידים פעל ועשה ביראתו הקודמת לחכמתו, אלא גם עם הרבים התחכם להטיב, כפי שנתגלה אחר פטירתו באחת הישיבות הקדושות שהיו במצוקה, שבמשך תקופה של כמה שנים היה הוא זה שסיפק על חשבונו את כל הלחם והחלב לתלמידי הישיבה מבלי שידעו מי הוא המספק מזונם, שבחכמתו הצליח להסתיר גם מהנהלת הישיבה את המקור שמשלם למכלת עבור זה, בחשבם שאיזה תורם אלמוני עושה זאת, וכהנה עשה רבות מני ספור.

גם בתורת חסד על לשונה היה מחונן, שחלק גדול מזמנו הקדיש ללמד את החלשים כדי לעודדם ולחזקם, והיה זה עבורו מסירות וה־ קרבה גדולה יותר כי היה צריך להתאים את רמת הלימוד שלו בהותאם להבנתם ולתפיסתם, ועל אף זאת פעל בחכמה ובענוה שלא ירגישו את נחיתותם ממנו, ועי"ז הצליח הוא להעלותם ולהעמידם על רגליהם בתורה ובעבודת השי"ת.

בהתגלמות כל התכונות האלו מצטירת לפנינו דמות דיוקנו של חסיד אשר ממנו נראה ונלמד את המעשה אשר נעשה ואת הדרך בה נלך במידת החסד, בתורה לשמה ללמוד וללמד, ביראת שמים, בענוה ובהתבטלות לצדיק כל אחד לפי מסורת בית אבותיו. ועל כך הקמנו את הישיבה "נזר התורה" על שמו ולזכרו. שיהא זכרו ברוך, "והחסידים יברכוך", בברכת שמים מעל, שיהיו למליץ טוב בעדנו ובעד כל הכלל ישראל שבמהרה נושע בתשועת עולמים בבוא גו"צ בב"א.

מוגש ע"י ישיבת "נזר התורה"
ישיבה קטנה לצעירים
ע"ש החסיד רבי זליג שטיצברג זצ"ל
ירושלים, רח' בר־אילן 32

המודיע הצעיר

פרשת משפטים
גליון 54

בֵּינַיִם

יְדִידִים שֶׁלָּנוּ, הַגָּרִים בְּמַעֲלֵה־אֲדֻמִּים, סִפְּרוּ לָנוּ דָּבָר מְעַנְיֵן מְאֹד, וַהֲרֵי הַסִּפּוּר לִפְנֵיכֶם: בַּשָּׁנִים הָאַחֲרוֹנוֹת, אַחֲרֵי שֶׁהִתְחַדֵּשׁ שָׁם הַיִּשּׁוּב, הִבְחִינוּ בְּתוֹפָעָה מוּזָרָה. כַּמּוּת הַגְּשָׁמִים הַיּוֹרֶדֶת, גְּדֵלָה מִשָּׁנָה לְשָׁנָה. יֵשׁ שִׁטְחֵי אֲדָמָה בִּמְקוֹמוֹת שֶׁאַף פַּעַם כִּמְעַט לֹא יָרַד בָּהֶם מָטָר, וּלְאַחַר שֶׁנִּטְּעוּ — בִּצְמִחִיָּה עֲשִׁירָה, הֵם שׁוֹתִים מֵי גְּשָׁמִים לָרֹב.

כְּלוֹמַר, לֹא רַק שֶׁהַפְּטְרִיּוֹת צוֹמְחוֹת אַחַר הַגֶּשֶׁם, כְּמוֹ שֶׁחָשַׁבְנוּ תָּמִיד. הַגֶּשֶׁם גַּם הוֹלֵךְ אַחַר הַפְּטְרִיּוֹת. כְּשֶׁיֵּשׁ מָקוֹם צָמֵא — הוּא מְקַבֵּל שְׁתִיָּה. כְּשֶׁהָיָה רֵיק, לֹא הָיָה טַעַם לְהַשְׁקוֹתוֹ.

חָשַׁבְתִּי לְעַצְמִי: אֵיזֶה כְּלָל פָּשׁוּט וְנֶהְדָּר. כְּשֶׁאָנוּ רֵיקִים — אֵינֶנּוּ מְקַבְּלִים שְׁתִיָּה. אֲבָל כְּשֶׁאָנוּ זוֹרְעִים אֶת אַדְמָתֵנוּ, כְּשֶׁנִּשְׁתַּדֵּל וְנַעֲמֹל, נַעֲבֹד וְנִתְאַמֵּץ — גַּם נִשְׁתֶּה לִרְוָיָה.

בְּמִלִּים פְּשׁוּטוֹת: מִי שֶׁיִּלְמַד יוֹתֵר — יְקַבֵּל יוֹתֵר כִּשְׁרוֹנוֹת; מִי שֶׁיַּעֲמֹל יוֹתֵר עַל מִדּוֹתָיו — יְקַבֵּל יוֹתֵר תְּכוּנוֹת אַפֵּי נוֹחוֹת, מִי שֶׁיַּעֲבֹד — יֵעָזֵר.

דְּבָרִים עַתִּיקִים וַאֲפִילוּ פְּשׁוּטִים, שֶׁהִזְכִּירוּ לִי הַגְּשָׁמִים בְּמַעֲלֵה אֲדֻמִּים. טוֹב לִזְכֹּר — וּלְהַזְכִּיר.

עַד כָּאן בֵּינְתַיִם
חַנִי

הַמַּקֵּל בִּשְׁנֵי קְצוֹתָיו — סִפּוּר

בָּרוּךְ יָשַׁב בֵּין בַּחוּרֵי הַיְשִׁיבָה, וְשָׁר זְמִירוֹת שֶׁל סְעֻדָּה שְׁלִישִׁית. הַכֹּל הָיָה יְשִׁיבָתִי כָּל כָּךְ: הַנִּגּוּן וְהַשִּׁירָה, הָאֹכֶל וְהַכֵּלִים, הָאֲוִירָה וַאֲפִילוּ הָאֲוִיר. בָּרוּךְ הִרְגִּישׁ שֶׁה"יְשִׁיבָתִיּוּת" הַזּוֹ חוֹדֶרֶת אֵלָיו, מְחַלְחֶלֶת בְּכָל אֵבָרָיו. שִׁימִי וְיַנְקִי, אֶחָיו הַגְּדוֹלִים, הִזְמִינוּ אוֹתוֹ לִשְׁבַּת לַיְשִׁיבָה שֶׁלָּהֶם. וְעַכְשָׁיו, בִּדְמְדוּמֵי הַשַּׁבָּת הַזּוֹ. הוּא יָדַע שֶׁהוּא חַיָּב לָהֶם תּוֹדָה עַל חֲוָיָה עֲמֻקָּה, שֶׁכָּבְשָׁה אֶת נִשְׁמָתוֹ.

"אַבָּא", אָמַר בָּרוּךְ לְאָבִיו בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת, לְאַחַר שֶׁשָּׁב הַבַּיְתָה. "אֲנִי חוֹשֵׁב שֶׁאֲנִי בְּכָל זֹאת רוֹצֶה לָלֶכֶת לַיְשִׁיבָה שֶׁלָּהֶם, בַּשָּׁנָה הַבָּאָה". אַבָּא הָיָה מֻפְתָּע. "לָמָּה?" - שָׁאַל. "כִּי נִרְאֶה לִי שֶׁבַּיְשִׁיבָה חֲדָשָׁה, כָּל כַּמָּה שֶׁתִּהְיֶה מֻצְלַחַת, לֹא תּוּכַל לְהִוָּצֵר מִיָּד אֲוִירָה כָּזוֹ. זֶה לוֹקֵחַ זְמַן, עַד שֶׁמִּתְגַּבְּשִׁים, עַד שֶׁמִּתְחַנְּכִים בְּרוּחַ מְסֻיֶּמֶת, עַד שֶׁהָרוּחוֹת נוֹשְׁבוֹת בְּכִוּוּן אֶחָד." אַבָּא חָשַׁב לְרֶגַע עַל הַדְּבָרִים. "אַתָּה צוֹדֵק, בָּרוּךְ. אִם זֶה מוֹשֵׁךְ אוֹתְךָ — בְּבַקָּשָׁה, תּוּכַל לִלְמֹד שָׁם". אֲבָל בָּרוּךְ עֲדַיִן לֹא הָיָה מְרֻצֶּה. — "מָה?! אַתָּה מַסְכִּים?!" שָׁאַל בִּתְדְהֵמָה. "כֵּן", עָנָה אָבִיו בְּנַחַת. — "אֲבָל הֲרֵי כָּל כָּךְ הַרְבֵּה דִּבַּרְנוּ עַל הַמַּעֲלוֹת שֶׁבַּיְשִׁיבָה הַחֲדָשָׁה שֶׁאַתֶּם פּוֹתְחִים, עַל הַיִּחוּדִיּוּת שֶׁלָּהּ בְּשִׁיטַת הַלִּמּוּד וּבְדֶרֶךְ הַחִנּוּךְ, עַל הַקְּבוּצָה הַמְצֻיֶּנֶת שֶׁתְּהַוֶּה אֶת הַגַּרְעִין הָרִאשׁוֹן". אַבָּא הֵנִהֵן בְּרֹאשׁוֹ. "נוּ, אָז לָמָּה אַתָּה מַסְכִּים שֶׁאֲוַתֵּר עַל זֶה?" שָׁאַל בָּרוּךְ. "כִּי אָמַרְתָּ שֶׁאַתָּה נִמְשָׁךְ יוֹתֵר לְשָׁם, וְהַיְשִׁיבָה שֶׁל שִׁימִי וְיַנְקִי מְצֻיֶּנֶת". בָּרוּךְ לֹא וִתֵּר: "אֲבָל אֵין בָּהּ אֶת כָּל אֵלּוּ". אַבָּא אָמַר בְּפַשְׁטוּת: "נָכוֹן". "וַאֲנִי — אֵינֶנִּי רוֹצֶה לְוַתֵּר עַל כָּל זֶה", טָעַן בָּרוּךְ. "אִם כָּךְ — תֵּלֵךְ לַיְשִׁיבָה הַחֲדָשָׁה", עָנָה אַבָּא, עֲדַיִן בְּסַבְלָנוּת. "אֲבָל גַּם עַל הַדְּבָרִים שֶׁשָּׁם אֵינֶנִּי מוּכָן לְוַתֵּר" — הִסְבִּיר בָּרוּךְ. "עָלֶיךָ לְהַחְלִיט", הִסְבִּיר אַבָּא.

הַשָּׁבוּעַ הַבָּא הָיָה קָשֶׁה מְאֹד לְבָרוּךְ. הַהִתְלַבְּטוּת הַקָּשָׁה הִכְבִּידָה עָלָיו מְאֹד. בְּאֵיזוֹ יְשִׁיבָה לִבְחֹר? עַל אֵיזוֹ לְוַתֵּר? מָה חָשׁוּב וּמָה אֵינוֹ חָשׁוּב? אֵיזוֹ טוֹבָה יוֹתֵר?

אִמָּא, בְּחוּשָׁהּ הָאִמָּהִי הַמְבֹרָךְ, רָאֲתָה כַּמָּה מְצִיקוֹת לְבָרוּךְ כָּל הַמַּחְשָׁבוֹת הַלָּלוּ. הִיא הֶחְלִיטָה שֶׁצָּרִיךְ לְהוֹצִיא אוֹתוֹ קְצָת מִזֶּה. קָרְאָה לוֹ, וְהִתְחִילָה לְשׂוֹחֵחַ אִתּוֹ בְּעִנְיְנֵי תַּחְפּוֹשׂוֹת. "מָה לְהָכִין לְךָ? לְמָה הַפַּעַם?" בָּרוּךְ הִתְלַהֵב. אַחֲרֵי שִׂיחָה אֲרֻכָּה וּנְעִימָה, הוּא הֶחְלִיט עַל תַּחְפֹּשֶׂת שֶׁל מְתוֹפֵף חֲתוּנוֹת. הָיָה לוֹ דּוֹד מְתוֹפֵף, וְהֵם קִוּוּ שֶׁהוּא יַסְכִּים לְהַשְׁאִיל לוֹ אֶת מַעֲרֶכֶת הַתֻּפִּים הַיְשָׁנָה שֶׁלּוֹ. בְּשִׂמְחָה יָרַד בָּרוּךְ לְמַטָּה, לְבַשֵּׂר לַחֲבֵרָיו עַל הָרַעְיוֹן הַמֻּצְלָח.

אֲבָל, כְּשֶׁחָזַר מִתְּפִלַּת עַרְבִית — שׁוּב הָיוּ פָּנָיו נְפוּלוֹת. "מָה קָּרָה?" שָׁאֲלָה אִמָּא, "מַשֶּׁהוּ כְּבָר הִקְדִּים אוֹתְךָ בְּרַעְיוֹן?" "לֹא", עָנָה בָּרוּךְ. "הַבְּעָיָה הִיא שֶׁיֵּשׁ הַרְבֵּה חֲבֵרִים שֶׁכְּבָר בִּכְלָל לֹא מִתְחַפְּשִׂים הַשָּׁנָה. מְבֻגָּרִים מִדַּי בִּשְׁבִיל זֶה, הֵם אוֹמְרִים". אִמָּא לֹא הֵבִינָה: "נוּ, וּמָה הַבְּעָיָה?" — שָׁאֲלָה. "שֶׁגַּם אֲנִי הָיִיתִי רוֹצֶה לִנְהֹג כָּךְ, הָאֱמֶת שֶׁזֶּה לֹא מָה שֶׁצָּרִיךְ לַעֲמֹד בָּרֹאשׁ בְּמֶרְכַּז פּוּרִים", הִסְבִּיר יָפֶה. "נוּ, אָז אַל תִּתְחַפֵּשׂ" — אָמְרָה אִמָּא בְּפַשְׁטוּת. "אֲבָל אֲנִי אוֹהֵב לְהִתְחַפֵּשׂ וְרוֹצֶה לִהְיוֹת מְתוֹפֵף" — הִתְעַקֵּשׁ בָּרוּךְ.

שִׂיחַת טֶלֶפוֹן קָטְעָה אֶת הַוִּכּוּחַ. סַבָּא צִלְצֵל וּבִקֵּשׁ שֶׁבָּרוּךְ יָבֹא. מַעֲרֶכֶת הַהַסָּקָה בְּבֵיתוֹ הִתְקַלְקְלָה, וְהוּא רוֹצֶה שֶׁעוֹד מִישֶׁהוּ יִהְיֶה כְּשֶׁהַטֶּכְנַאי יָבֹא לְתַקֵּן. אוּלַי יִהְיֶה צָרִיךְ לְהַגִּישׁ, לְטַפֵּס, לָרֶדֶת. בָּרוּךְ יָצָא מִיָּד לְבֵית סַבָּא.

שָׁם, כְּשֶׁהוּא יוֹשֵׁב עַל הַכֻּרְסָה הַיְשָׁנָה וְהַמִּתְנַדְנֶדֶת, סִפֵּר לְסַבָּא אֶת כָּל הַבְּעָיוֹת. מֵאָז וּמִתָּמִיד הָיָה סַבָּא הָאֹזֶן הַקַּשֶּׁבֶת שֶׁלּוֹ. הוּא אַף פַּעַם לֹא מִהֵר, תָּמִיד הָיָה לוֹ פְּנַאי לְהַקְשִׁיב בְּסַבְלָנוּת, וְהִתְיַחֵס לַדְּבָרִים בִּמְלֹא כֹּבֶד הָרֹאשׁ. "צָרִיךְ לַחְשֹׁב. לַחְשֹׁב. רַק לַחְשֹׁב", הָיָה אוֹמֵר בְּטוֹן סַבָּאִי מֻבְהָק. גַּם הַפַּעַם לֹא הִמְעִיט בַּחֲשִׁיבוּת הָעִנְיָן. "לְהִתְחַפֵּשׂ אוֹ לֹא לְהִתְחַפֵּשׂ?" — סִכֵּם בָּרוּךְ אֶת הַשְּׁאֵלָה. "לֹא זוֹ הַבְּעָיָה". עָנָה סַבָּא. "אֶלָּא?" שָׁאַל בָּרוּךְ. "לְאֵיזוֹ יְשִׁיבָה לָלֶכֶת?" — עָנָה כְּבָא בִּשְׁאֵלָה. בָּרוּךְ הָיָה מְבֻלְבָּל. הוּא הֵבִין שֶׁאַבָּא סִפֵּר לְסַבָּא עַל בְּעָיַת הַיְשִׁיבוֹת, אֲבָל לְגַמְרֵי לֹא תָּפַס אֶת הַקֶּשֶׁר. בֵּינְתַיִם בִּקֵּשׁ הַטֶּכְנַאי מִבָּרוּךְ עֶזְרָה. הוּא פָּתַח אֶת הַבֹּרֶג בִּקְצֵה הַהַסָּקָה, וְרָצָה לִבְדֹּק אִם הַצַּד הַשֵּׁנִי מִתְחַמֵּם. "עֲמֹד שָׁם וּרְאֵה", בִּקֵּשׁ מִבָּרוּךְ. הֵם בָּדְקוּ. וְאַחַר כָּךְ עָבְרוּ לְחֶדֶר אַחֵר. בָּרוּךְ נִסָּה לַעֲשׂוֹת אֶת הַבְּדִיקָה לְבַד. פָּתַח בֹּרֶג, וְנִסָּה לְהַגִּיעַ לַקָּצֶה הַשֵּׁנִי. אַךְ הַהַסָּקָה הָיְתָה רְחָבָה מְאֹד, וְהוּא לֹא הִצְלִיחַ. "עֲזֹב," אָמַר לוֹ הַטֶּכְנַאי. "אִי אֶפְשָׁר לִתְפֹּס מַקֵּל בִּשְׁנֵי קְצוֹתָיו." "שָׁמַעְתָּ?" — שָׁאַל סַבָּא. "כֵּן" — עָנָה בָּרוּךְ, "זֶה בָּרוּר, לֹא?"

רַק אַחֲרֵי שֶׁהַטֶּכְנַאי הָלַךְ, חָזַר סַבָּא שׁוּב עַל הַמִּשְׁפָּט. "אִי אֶפְשָׁר לִתְפֹּס מַקֵּל בִּשְׁנֵי קְצוֹתָיו, אֵינְךָ יָכוֹל לִרְצוֹת הַכֹּל. גַּם לִהְיוֹת מְבֻגָּר וְגַם לְהִתְחַפֵּשׂ; לִלְמֹד בַּיְשִׁיבָה הַחֲדָשָׁה וּלְהָנוֹת מֵאֲוִירָה שֶׁל יְשִׁיבָה וְתִיקָה. צָרִיךְ לִלְמֹד לְהַחְלִיט, לְהַעֲדִיף וּלְוַתֵּר. מִי שֶׁרוֹצֶה הַכֹּל, סוֹפוֹ שֶׁמַּפְסִיד הַכֹּל".

מִיָּד כְּשֶׁחָזַר בָּרוּךְ הַבַּיְתָה, הִבְחִינָה אִמָּא בַּשִּׁנּוּי שֶׁחָל בְּפָנָיו. הִיא שִׁעֲרָה שֶׁיַּד סַבָּא בָּאֶמְצַע, וְתָהֲתָה לָדַעַת אֵיךְ עָשָׂה זֹאת הַפַּעַם. הַתַּנּוּר צִלְצֵל. אִמָּא הוֹצִיאָה עוּגָה גְּבוֹהָה וְיָפָה. "הָיִיתִי רוֹצָה לִשְׁמֹר אוֹתָהּ לְפוּרִים, אֲבָל אֲנִי רוֹצָה לִטְעֹם — זוֹ עוּגָה חֲדָשָׁה". בָּרוּךְ חִיֵּךְ: "לֹא תּוּכְלִי לֶאֱכֹל אֶת הָעוּגָה, וְגַם לְהַשְׁאִיר אוֹתָהּ שְׁלֵמָה. צָרִיךְ לִלְמֹד לְהַחְלִיט, לְהַעֲדִיף וּלְוַתֵּר".

אִמָּא זָקְפָה גַּבּוֹתֶיהָ בִּתְמִיהָה. "מִנַּיִן זֶה לְךָ?" — "מֵהַטֶּכְנַאי שֶׁל סַבָּא", צָחַק בָּרוּךְ וְהִסְבִּיר.

"וּכְבָר הֶחְלַטְתָּ עַל אֵיזֶה צַד שֶׁל הַמַּקֵּל לְוַתֵּר?" — שָׁאֲלָה אִמָּא בְּהִתְעַנְיְנוּת. "לֹא", אָמַר בָּרוּךְ בְּקַלָּה. "אֲבָל כְּשֶׁיּוֹדְעִים שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִתְפֹּס הַכֹּל — זוֹ כְּבָר חֲצִי בְּעָיָה".

חֲצִי וַאֲפִילוּ פָּחוֹת מִזֶּה.

גם בעתון

מודעה קטנה בעיתון סיפרה לנו, על קורס חדש: קורס לקישוטי מזון.

מה לומדים בקורס הזה? פשוט, לקשט את המזון. לקשט בהכנה, לקשט בהגשה, בעריכה ועוד ועוד.

דווקא יפה. נעים יותר לאכול, כשהמזון מוגש בצורה יפה. בוודאי שהקישוט יכול להוסיף טעם וחן כשהמדובר בהזדמנות חגיגית, שבת ומועד או שמחה משפחתית.

ובכל זאת, לפעמים נדמה, שכל תוספות הטעם הללו, קצת עוברות את גבול הטעם הטוב. שאנחנו מתעסקים הרבה מדי בקישוטים, ופחות מדי בתכנים. (=רבים של המילה תֹּכֶן.) זה קורה לנו ולכם, ילדים, בכל מיני הזדמנויות. זה קורה שכל הראש נמצא בתחפושת, ושוכחים שבפורים יש כמה וכמה ענינים חשובים בהרבה. זה קורה שכאשר מכינים משלוח מנות — מוציאים הון תועפות על סלסילות ומגשים, נירות זהב וכסף, כוסות בכל מיני צורות צרורות. ובתוך כל אלו שוכחים, מה שלימדה אותנו ההלכה: שתי מנות, ראויות למאכל. לשם מה־כל התפאורה? מה זו, הצגה? זה קורה כשילדות חושבות יותר מדי על הבגדים ופחות מדי על מי שלובשת אותם. זה קורה כשמש־ תמשים במכשירי־כתיבה מצועצעים ומבריקים בכל מיני סוגי ברק, בשעה שכל מה שנדרש מהם זה לכתוב או למחוק.

זה קורה כשמרוב קישוטים — אין רואים לא עצים ולא יער.

טבעל בפרשת השבוע משפטים

"אם כסף תלוה את עמי, את העני עמך, לא תהיה לו כנושה". (כ"ב, כ"ד)

רש"י מפרש בשם רבי ישמעאל, שכל "אם" בתורה הם בלשון רשות, חוץ משלושה — שזה אחד מהם. "אם כסף תלוה" — אין פרושו שזה נתון להחלטתך, אלא "כשתלוה". אם כך, מדוע בכל זאת נכתב כאן "אם", לשם מה לשון הספק?

בעל ה"אור החיים" מסביר לנו דבר חשוב ומענין: כשאנו רואים לפעמים אנשים עשירים, בעלי אוצרות לרוב, אנו יכולים לשאול — בשביל מה? למה נתן לו ה' כל כך הרבה? אם חסר למישהו — על זה אין מה לשאול, אומר האור החיים. הרי זה בא ליסרו. אבל אם יש עודף — מה זה מועיל? אלא, יש אנשים שאינם ראויים לקבל את פרנסתם בכבוד מאת ד', מכל מיני סיבות. גלויות ונסתרות. הקב"ה מצרף את הכסף של אנשים אלה לכסף של מישהו אחר. בכך, הוא גומל טוב לשניהם: זה שצריך לבקש ולקחת — מתבייש, ובכך ממלא את חלק הסבל שנגזר עליו. זה שצריך לתת־זוכה במצוות צדקה. וזה שאמר הכתוב "אם כסף" — אם אתה רואה שיש לך יותר מדי כסף. דע לך שהוא כלל לא חלקך, קיבלת אותו כדי להלוותו לעני שעימך. ולכן, אל תהיה לו כנושה - גם מלשון התנשאות. אל תתגאה עליו, כי משלו הוא לוקח.

مطابق للأصل

דיונים להבטחת החשמל לשכונות החדשות בי־ם

החברה הערבית לא מוותרת על זכיונה

באת בשידור המדיני: הנהלת ביורד האגרמיה תתכנס לדון על הדרכים להבטחת אספקת החשמל לשכונות היהודיות במזרח ירושלים שבזכיון חברת החשמל המזרח ירושלמית. (החברה הערבית) אינה יכולה לספק את החשמל הדרוש לשכונות המתפתחות. מידי שבוע בשבוע יש הפסקות חשמל המפריעות לחיי התושבים, וכל הטיפולים לתקן את הדבר לא עלו יפה.

לפני חודשים מספר הועלתה הצעה, שחברת החשמל המזרח ירושלמית תוותר על הזכיון השמור בידה לאספקת חשמל לשכונות אלו, תמורת ויתור על החוב של 30 מיליון שקל ומעלה שהיא חייבת לחברת החשמל הישראלית בעד אספקת חשמל. בימים האחרונים הודיעו מנהליה הערבים של החברה המזרח ירושלמית על התנגדותם להצעה, ולכל היותר הם מסכימים שחברת החשמל הישראלית תשמש קבלן מישנה לאספקת חשמל לשכונות שבתחום הזכיון שלה.

סופרנו מוסיף, כי אין זה מן הנמנע שעל הפרק תחזור ותעלה ההצעה שהממשלה תשתמש בסמכויותיה לביטול זכיון החברה לאספקת חשמל לשכונות היהודיות במזרח ירושלים. בשעתו הגישה החברה ערעור לערכאות נגד הלאמת החברה, ועל כן מחפשים דרך להתגבר על בעיה זו.

תלמידה לקתה בהלם בעקבות חיסון נגד אדמת

תלמידה בת 12 לקתה בהלם אתמול בבוקר, ושתי בנות נוספות לקו באלרגיה, במהלך חיסון נגד אדמת שניתן לבנות כיתה ו' בבית ספר בחיפה. שלושתן לקו בקוצר נשימה.

בעקבות התופעות הלוואי הללו הופסק החיסון עד סיום הבדיקות, הנערכות מטעם משרד הבריאות. התלמידות הנפגעות הועברו באמבולנסים של מד"א לבית החולים "כרמל" בחיפה. ובשעות אחה"צ שוחררו לבתיהן.

עם שיחרורן מבית החולים נמסר לכתב עתי"ם בחיפה, כי לא נמצא שום פגם קליני המעיד על קשר ישיר בין החיסון לבין התופעות שנתגלו אצל הבנות. להערכת הרופאים נגרם הדבר כתוצאה מההתרגשות וחרדה. (עתי"ם).

מטען חבלה התפוצץ על גג קיוסק בבני ברק

"כח 17": אנחנו אחראים לפיצוץ

מטען חבלה גדול התפוצץ אתמול לפנות בוקר על גג קיוסק ברחוב רבי עקיבא 1 בבני ברק. לא היו נפגעים, אך נגרם נזק.

הפיצוץ נשמע סמוך לשעה 3 לפנות בוקר ולמקום הוזעקו כוחות משטרה רבים, כבאים ומד"א מחשש לנפגעים.

חקירה העלתה, כי מטען חבלה, שהכיל כמות גדולה של חומר נפץ, התפוצץ על גג קיוסק השייך לדוד גרין.

כתוצאה מהפיצוץ עלו באש חבילות עתונים שהיו על הגג, נופצו שמשות בסביבה ונגרם נזק כבד לגג הקיוסק, אך לא היו נפגעים.

חבלני המשטרה חששו שבמקום ישנו מטען חבלה נוסף. אך לאחר סריקות התברר כי היה זה מטען אחד, אם כי הוא היה רב עוצמה בגדלו.

כתבת עתי"ם מוסרת, כי אלמוני צילצל למערכת עתי"ם אתמול בבוקר ומסר כי מטען חומר הנפץ הונח ע"י אנשים המתנגדים לחסידי חב"ד, שעימהם נמנה בעל הקיוסק דוד גרין. האלמוני לא הזדהה וטרק את הטלפון מיד לאחר שמסר את הודעתו. (עתי"ם).

"כוח 17": פוצצנו קיוסק לעתונים

ביירות. — "כוח 17", המשמר האישי לשעבר של ערפאת, טען כי פוצץ אתמול בבוקר קיוסק לעיתונים בתל־אביב, פצע מספר "מתיישבים ציוניים". וכי הפעולה נעשתה משום שהקיוסק הפיץ פירסומים "מגעיים" אנטי־פלשתיניים".

אלמוני שטילפן לסוכנות ידיעות מערבית בביירות, טען כי הקומנדו שביצע את הפעולה חזר בשלום לבסיסו". (ע"צ)

הרמטכ"ל:

"הלביא" חשוב אך יש לו תחליפים

הרמטכ"ל רב אלוף משה לוי אמר אתמול, כי "הלביא" הוא פרוייקט לאומי חשוב, אולם הוא לא יהיה המטוס היחיד שלנו, ואין הוא מסכים שהוא יהיה גם הפתרון היחיד לחיל האויר החזק של ישראל. ל"לביא" יש תחליפים, אמר.

הדובר הוסיף, כי אם יקוצצו תקציבים יהיו יותר בעיות בייצור "הלביא". כאשר מפתחים מטוס, ייצורו עולה יותר, ויש להשקיע בכך. לייצור "הלביא" יש יתרונות גם מעבר להיבט הצבאי, ויתרון זה צריך לעלות כסף.

ביחס לדבריו של רב זקהיים על "הלביא" שהוא מסכן את נצחון ישראל במלחמה הבאה, אמר הרמטכ"ל, כי זקהיים מייצג את העמדה האמריקנית, והבעיה אינה מה חושב זקהיים, אלא מה אנו מוכנים לשלם בשביל ה"לביא", וזאת הנקודה.

הרמטכ"ל הוסיף, כי כאשר יש לנו אויב קונקרטי, עלינו להקפיד שלא נוסיף אויבים. ישראל רוצה למנוע את האויב לצאת למלחמה על ידי הרתעה.

הרמטכ"ל הסעים, כי יש לנתח את האיום בכוח ובפועל ולא להוסיף עליו. לדעתו, אין מקום לטענה, כי בעקבות כניסת הסורים לביירות נחלש כוח הרתעה של ישראל. "למה להגיד על אירוע שהוא יותר גרוע ממה שהוא?" שאל והוסיף, כי עיוות כזה הוא חמור (עתים).

צבא לבנון התפרס לאורך הקו הירוק

ביירות — הצבא הסורי המשיך אתמול בפעולותיו למען השבת הסדר על כנו במערב ביירות המוסלמית, והורגו את התפרסותן של יחידות מדיוית של צבא לבנון, אשר החליפו את המיליציות המוסלמיות לאורך קו התיחום המפריד בין שני חלקי הבירה.

שתי פלוגות, קרוב ל־700 חיילים של החטיבה ה־6 (שרוב חייליה שיעים) והחטיבה ה־12, התפרסו ביום רביעי בלילה לאורך קו זה, מנמל ביירות עד למעבר המוזיאון, קטע של קרוב ל־3 ק"מ, לאחר שהמליציות פינו את המוצבים באזור. (עצ).

סוחר יהלומים נשדד ברמת גן

סוחר יהלומים נשדד אתמול בצהרים באיומי אקדח בבנין הבורסה ברמת גן.

השוד אירע בעת שהסוחר חיים וינר, בן 42 מפתח תקוה, הלך ברגל בבנין הבורסה. לפתע ניגשו אליו 2 אלמונים, אחד מהם איים עליו באקדח והשני חטף את תיקו שהכיל יהלומים גולמיים, שערכם על פי אומדן ראשוני הוא כמיליון דולר. השניים נסו לעבר רוכב קטנוע שהמתין להם בקרבת מקום, קפצו על הקטנוע ונמלטו.

● פתח תקוה — ח"כ שולמית אלוני נותחה אתמול בכבד בבית החולים "בילינסון" בפתח תקוה. ונמסר כי מצבה יציב (עתים).

טוביה פרידמן יעיד מטעם ההגנה במשפט דמיאניוק

השופט העיד שאסור לכתוב או לדבר עם שופט ההרכב בנושא המשפט

(המשך מעמוד ראשון)

מחנה ההשמדה העליון ואת הדרך לתאי הגזים והיסור אותם בדרך זו, כך אי אפשר היה לראות מבורק כיצד מובילים את הקרבנות הרבים אל תאי ההשמדה. וגם הקרבנות לא יכלו לראות לאן מובילים אותם.

חלקה העיקרי של ישיבת אחר הצהרים הוקדש לחקירת העד על מה שראה כעת שעבד במחנה ההשמדה. הסנגור ניסה להוציא מן העד, כי לא יכול היה לראות כיצד מובילים הקרבנות לתאי הגזים, מן המקומות בהם שהה במחנה מאחר השבילים. כפי שכבר ציין העד קודם לכן, היו מוסתרים וגם הבניינים במחנה הוצצו בינו לבין תאי ההשמדה.

חקירה זו היתה מייגעת ונכנסה לפרטי פרטים של התרשימים על הלוחות עליהם הועלו תרשימי מחנה ההשמדה טרבלינקה.

טוביה פרידמן, הידוע בתואר "צייד הנאצים" והעומד בראש המכון לדוקומנטציה על השואה בחיפה, יוזמן להעיד מטעם הסנגוריה במשפטו של ג'ון דמיאניוק המתנהל בימים אלה בירושלים. זאת מסר סנגורו של הנאשם מארק אוקונור אתמול בעת שחקר את עד התביעה, ניצול מחנה טרבלינקה, אליהו רוזנברג. הסנגור הודיע כי נוכח חילוקי הדעות בעניין מה שקרה במרד האסירים, ולגבי השאלה אם אכן נהרג אז איוואן האיום, שלטענת התביעה הוא ג'ון דמיאניוק, הוא יעלה את פרידמן לעדות בהמשך המשפט.

עם תום הדיונים מסר השופט דב לוין, כי יש לו הודעה לצדדים במשפט ולציבור הרחב.

השופט אמר: אסור בהחלט לפנות אל השופטים בבית משפט זה, לא באופן ישיר ולא בצורה עקיפה. היו פניות בכתב ובטלפון אל השופטים וכל הפניות האלה נידחו על הסף.

השופט לוין מסר להלן כי בין המכתבים שהגיעו לבית המשפט היה גם מכתב מטוביה פרידמן. הוא, אב בית המשפט, הודיע להעביר את המכתב הזה למזכירות ולעצות עליו.

הוא הודיע לתביעה ולסנגוריה כי יקבלו העתק הן ממכתבו של טוביה פרידמן והן מן התשובה של המזכירות. השופט סיים את דבריו באומרו: "אני חוזר ומבקש כי אין זה ראוי ואסור לחלוטין לפנות להרכב בית משפט זה לא בכתב ולא בטלפון, לא לבית המשפט ולא לבתיהם של השופטים".

מדברי השופט ניתן היה ללמוד כי אכן היו פניות בטלפון אל השופטים. (עתי"ם).

● תל אביב — עובדי מערכות העתונות הלועזית של מפלגת העבודה וחברי ועד אגודת העיתונאים בתל אביב, הפגינו אתמול אחה"צ ליד בית מפלגת העבודה ברחוב הירקון, המפגינים נשאו כרזות נגד תנאי העבודה הנהוגים בעתונים הלועזיים. (עתים).

חייל צה"ל נשרט מאבן שהושלכה לעברו ברמאללה

חייל צה"ל נשרט קלות מאבן שהושלכה לעברו בכפר מנרה ברמאללה. כוחות צה"ל מסיירים בעיר למנוע תקריות נוספות.

● אוסלו — שר החוץ הנורווגי, קנוט פרידלונד בן 59, מת אתמול משטף דם במוח, לאחר שהתמוטט ביום רביעי בנמל התעופה

מסיבות מלוה מלכה שנתיות של ישיבות רוז'ין בירושלים

השבוע־בתל־אביב, בשבוע הבא־בירושלים

בראשות אדמו"רי בית רוזין, אדמו"רים, רבנים, ראשי ישיבות ואישי ציבור, ובהשתתפות חסידי ואוהדי בית רוזין, תיערך במוצש"ק הקרוב, פ' משפטים, בתל־אביב, מסיבת המלוה מלכה שנתית למען ישיבת "תפארת ישראל" מרוזין בירושלים.

המסיבה תיערך באולמי "יהוד" ברחוב בן יהודה ותיפתח בשעה 8.30. במהלך המסיבה תימסר סקירה על מצב הישיבה ומוסדות התורה של רוזין בירושלים הנתונים במצוקה כספית קשה הן בשל התרחבות הפעולות והן בשל המצב הכלכלי הקשה.

משתתפי המסיבה ישמעו את ברכותיהם של כ"ק האדמו"רים לבית רוזין שליט"א, רבנים ואישי תורה. נואם הכבוד יהיה הגאון ר' יצחק יהודה שטרן שליט"א, אב"ד דק"ק בילין ומחשובי הרבנים.

המלוה מלכה השנתית של הישיבה בירושלים, תתקיים במוצש"ק הבא, פ' תרומה, בהיכל הישיבה ברחוב מלכי ישראל בירושלים.

עוכבה מתכונת החירום במד"א

מתכונת החירום שעמדה להינקט במגן דוד אדום היום עוכבה עד ליום א', כדי לבדוק אם אמנם יבוטל הקיצוץ שהטיל מס הכנסה על הכספים שהועברו ממשרד הבריאות למד"א.

דובר מד"א הודיע אמש, כי לאחר ישיבה שתערך ביום א' עם אנשי האוצר יוחלט לגבי מתכונת העבודה במד"א. (עתים).

הוגש כתב אישום נגד יו"ר מועצת המנהלים לשעבר של בנק צפון אמריקה

כתב אישום נגד יו"ר מועצת המנהלים לשעבר של בנק צפון אמריקה הוגש אתמול לבית המשפט המחוזי בירושלים. הוא מואשם ב־18 סעיפי אישום של גניבה, מירמה, הפרת אמונים וזיוף, בסכום כולל של 20 מיליון דולרים.

עם כתב האישום הוגשה גם בקשה להארכת מעצרו עד תום ההליכים המשפטיים נגדו, אך טרם נקבע מועד לדון בבקשה זו.

התביעה תזמן למשפט 120 עדים מטעמה: ביניהם הדסה מתנסה, שהיתה המנכ"ל בפועל של הבנק ונדונה באחרונה למאסר חמש שנים. המפקחת על הבנקים גליה מאור, הקבלן מורים רג'ואן, ח"כ אהוד אולמרט ומר גיורא גוית, לשעבר מנכ"ל בנק הפועלים (עתים).

משפט הפושע הנאצי בארבי־במאי

ליאון — משפטו ההיסטורי של פושע המלחמה הנאצי קלאוס בארבי בן 73, ייפתח ב־11 במאי בארמון המשפט בעיר ליאון, במזרח צרפת.

את המשפט יסקרו 500 עיתונאים מכל העולם, וכ־50 עורכי־דין ייצגו יותר מ־100 תובעים אזרחיים, מול סניגור אחד לנאשם. (עי"צ וע"ן).

שיבושים בבתי החולים

(המשך מעמוד ראשון)

לאחר השביתה, עת ארוכה עד אשר יגיע תורם לניתוח.

מנהל ביה"ח בנהריה: "הגענו לסוף הדרך"

"הגענו לסוף הדרך ואין לנו עוד אמצעים לטפל בחולים ובתוכם כאלה שסכנת מוות נשקפת להם" — אמר אתמול ד"ר אליצור חזני, מנהל בית החולים הממשלתי בנהריה.

בשיחה עם כתב עתי"ם הגדיר ד"ר חזני את המצב בבית החולים כקטסטרופאלי ואת הרגשתו כאדם שפשט את הרגל והוא חסר אונים.

לדבריו אין לו יותר תרופות בבית החולים, אין כביסה נקיה, חסר ציוד בסיסי ולא ניתן לערוך יותר בדיקות מעבדה. אפילו בדיקה פשוטה ושגרתית כמו א.ק.ג. לא ניתן עוד לעשות, "פשוט משום שאזל הנייר לצורך תרשים הבדיקה".

עובדה זו הפכה קריטית לגבי חולים המגיעים לבית החולים בחשד להתקף לב, משום שאין אפשרות לאבחן את מצבם.

60 יום של מבצעי תשלומים והנחות שלא היו כמותן

לרגל יובל ה־30 שנה לרשת חנויות לוסטיג

חברת בלדרס עורכת מבצע מיוחד בחנויות לוסטיג
תנורי אפיה בנוים בלעדיים סופר בלדרס 87 המכל 2 תאי אפיה נפרדים (לחלבי ולבשרי) + גריל + פלטת שבת הלכתית (חום קבוע לכל השבת) + מנגע טורבו לאפיה בו זמנית 3 תבניות + הצתה אלקטרונית.

במחיר מבצע מיוחד ובתשלומים נוחים
בסוכנויות הבלעדיות המורשות
בירושלים: לוסטיג רח' שטראוס 29 02־222946
בבני ברק: סלון המרכז רח' ירושלים 12 03־702153
30 שנות נסיון עם אלפי לקוחות מרוצים

בית החולים בקור חולים ירושלים

ברכות מזל־טוב להולדת הבנים/הבנות

אנשין נתן ונחמה	בן	חיים מתתיהו ודליה	בן
אשסמקר נתן וסגולה	בת	חיוקה משה ופני	בן
אהרנפלד יעקב ורבקה	בת	סולדו אברהם ואורה	בת
אוחיון יעקב ורחל	בן	סורוגר משה ורבקה	בן
אושין נפתלי ושונדיל	בת	סויסינג שלמה ובלה	בן
אור מאיר ורבקה	בת	סל אבנר ורבקה	בן
אפרגן סלומון ודינה	בת	יצחק מנשה ואסתר	בן
אביסן אברהם ואביבה	תאומים	יוסקוביץ אברהם ויהודית	בת
אברהמי משה ואילנה	בן	כהן מנחם ושרה	בת
בן חמו אהרן ותיקי	בן	כהן אפרים ועטרה	בן
ברין נתן ותמר	בן	כץ יהודה והדל	בת
בראשי אהוד ונחמה	בן	כהן שלמה ויפה	בן
בנדר שמעון ומרגלית	בן	לוי אליעזר ויוכבד	בת
בן חיים ראובן ואביבה	בן	לנגבגר ישראל וחיה	בת
בן אבו אשר ושושנה	בן	מאיר מוריס וזהבה	בן
בשריק יצחק ויפה	בת	מלצר משה וורדה	בן
גולדמן שלמה ורבקה	בן	מגלי יונה והניה	בת
גולן יואב ורחל	בת	מוגרדי שלום וחיה	בן
גרינר יעקב וברכה	בת	מורה יוסף ואורה	בת
גלזמן חנוך ושרה	בת	מויאל ארמנד ואסתר	בן
גפני מרדכי וחיה	בת	נחמיאס שלמה ורותי	בן
דיאמנט יצחק ואסתר	בת	עזורים יוסף וברכה	בת
הרשקוביץ משה וחיה	בת	ציון יחזקאל ויעל	בת
הייכנבוגר מאיר ובתיה	בן	קולר מרדכי ועדי	בת
היימן ברוך ענת	בן	קורנט אהרן וחיה	בת
ושרוב אברהם ושולמית	בן	ראסה אברהם וברכה	בת
ועקנין מכלוף ולודיאן	בן	ריכטר שלמה וגיסל	בת
הלילי שלום וחוסה	בת	רייז אהרן ומלכה	בת
חמון חיים ובתיה	בן	רוזנברג חיים ופייגא	בת
שמאי אהרן וזהבה	תאומים	רבינוביץ יעקב וברכה	בת

יזכו ההורים לגדלם לתורה לחופה ולמעשים טובים

אולם אפריון
לשמחות ולארועים
ירושלים
רח' בר אילן פינת יסמה
למהדרין מן המהדרין
600 מקומות ישיבה
שירותי קייטרינג
02־813284
אפריון

הופיע בפעם הראשונה:
הספר הנפלא
חמש מגילות
עם פירוש הגר"א
מסודר כולו מחדש בכל המגילות
הפצה ראשית: **מכון "אור הספר"**
מלכי ישראל 41, טלפון 381429
ת.ד. 6813 ירושלים

★ שלחנות סלון ★ פינות אוכל
★ שלחנות בכל הגדלים ★ ספות סלוניות
במבחר ובטיב מעולה

תצוגה ומכירה בבית החרושת, ירושלים
תל ארזה רח' יוסף זיו 2 פינת רח' בר אילן 32
מקביל לאולם אפריון
פתוח רצוף עד השעה 7 בערב

משנכנס אדר מרבים בשמחה
הנך מוזמנת לערב מהנה ומיוחד שיתקיים אי"ה במוצש"ק אור לר"ח אדר בשעה 7.30 בערב באולמי "חסד לאברהם" רח' מהרש"ל 20 בני ברק
בתוכנית:
★ הרצאה מפי הרב יוספי שליט"א
★ בצליל וזמר — מקהלה
★ הדגמה מיוחדת של קשוטי מזון, של משלוח מנות ע"י מדופלמת מארה"ב
★ מחול
★ תצוגת תחפושות מיוחדת, ומכירה במבחר עשיר ובמחיר מיוחד
ההכנסות קודש לצדקה
כרטיסים במקום — המחיר 10 ש"ח

פנטסטיק פלסטיק
שמירת הריהוט לשנים
ציפויי ניילון
מתקבלות הזמנות
גם למרכז הארץ
לספות כורסות וכסאות
עבודה מומחית
02־538001 ★ 02־810072

האם כבר רכשת לך
לקראת שבת
שקלים:
סידר
עזרת
המבוארות
לארבע
פרשיות
הזדרז
ואל תאחר!

"סלע" — הדברות מזיקים
רשיון משרד הבריאות 197
עם ריח ובלי ריח
ללקוחות ללא הוצאת כלים
03־494936

מהיר ירושלים
מא"ש 83 02־285103־4
היום ב־10.00 למירון וחזרה במוצש"ק
★ הכנו למבצע נסיעות למירון ליום ז' אדר — פרטים יבואו

פרשת "משפטים"
(6 אותיות)
הפרשה ה־"6" בספר שמות
ותחילת ענינה
"6" שנים יעבוד,
מה הקשר?
עיין בספר "סוד המספר 6"
מאת הרב מתתיהו גלזרסון

סדקית כרם אברהם
ירושלים, רח' צפניה 18 מול מרקחת
אנו מודיעים בזה שבעזהשי"ת
תפתח הנותנו מחדש
ביום ראשון א' דר"ח אדר
בין השעות 10-1.15 לפנה"צ 4-7 אחה"צ
מבצע השבוע 10% הנחה
להתראות

נשמרתם לנפשותיכם
בני ברק: ר' עקיבא 86 טל. 702884
נפתח מספר מקומות. לחוג
שמירת משקל. לגברים
שיפתח אי"ה ביום א'
בשעה 8.30 בערב

מכירה ענקית!!!
של בגדי ילדים ונשים
תוצרת ארה"ב
התקיים אי"ה בימי ב' רבי א' רבי דר"ח אדר
ברח' צפניה 14 י־ם
בשעות 7.30-10.00 בערב
להתראות

משקיע פעיל
בעל נסיון בתחום הניהול
מעוניין בהצעות רציניות
עד סכום $200,000
ת.ד. 3838 ירושלים
עבור "משקיע"

מהיר ירושלים
מא"ש 83 02־285103־4
250 ש"ח בלבד

בחרי לך את הבגד האקסקלוסיבי
מהמבחר העשיר
שברשותי
לכלה ולמשפחה
ולכל ארוע מיוחד
אלגנט וספורטר
אלגנט
ואת התשלום השני — שלמי בר"ח אייר
"אצל שרי"
תפארת רמות 81/4
טלפון 868799
בין 8-10 בערב
אפשרות לתאום זמן מראש
* * *
מבצע מיוחד
לסריגים ולבגדי חורף
במחירי הפסד!

בס"ד
מפעל הש"ס
בהיכלי התורה
בני ברק ת.ד. 620 רח' ר' עקיבא 111, טל. 03־787702
טל. בירושלים 02 - 416152
ללומדי הש"ס שליט"א
הננו להודיע על המבחן החדש:
★ תכנית "30 דף לחודש": כתובות פ"ט־קי"ב, נזיר ב'־י'
★ תכנית "הוראה": יו"ד סי' צ'־צ"ב
★ תכנית "20 דף לחודש": עירובין י"ג־ל"א
שיתקיים בס"ד ביום שלישי, ב' אדר תשמ"ז
בשעה 6.00 בערב בדיוק
נ.ב. נא לדייק בזמן

את כרטיס הביקור הזה כדאי לך לשמור!
תרים
חברה לעבודות אלומיניום ותריסים בע"מ
המפעל: רח' רשב"ג 10 ירושלים טל' 712679 (24 שעות ביממה)
חנות תצוגה ושרות: רח' יונה 2 (פינת מלכי ישראל) טל' 288755

מפעלי נופש
ושירותי קייטרינג "אוף שמחעס"
שע"י קרית הישיבה רמת איתרי ירושלים
צאו גם השנה בחג הפסח הבעל"ט,
לחופשה אמיתית, חופשה שוה בהרי ירושלים, בין חורשות אורנים ומדשאות מטופחות באויר ירושלמי צח ומבריא
בקרית הישיבה המטופחת
תמצאו מקום נופש אידיאלי
לכל המשפחה
★ חדרים מרווחים
★ מדשאות וגינות נוי, מקומות משחק לילדים
★ תנאי הבראה מעולים (מצרכים בהכשר הבד"צ והרב לנדא)
★ שמירת יומיטה כהלכתה
★ תוכניות לשעת הפנאי, הרצאות, שיעורים ועוד
★ גננת מנוסה לילדים ותוכניות מיוחדות
המחיר רק 40 דולר ליום
להזמנות טל. 02־714680 02־713389
בין השעות 8.30-15.30
כמו"כ ניתן להזמין שירותי קייטרינג "אוף שימחעס" לשמחות ואירועים וארוחות מוכנות לבית לחג הפסח וליל הסדר

הסרט "אבוד במדבר"
יוקרן ביום ראשון ל' שבט
בבית כנסת שכון חב"ד בשעה 4.00
המחיר 3 שקל
במקום קיוסק לשרותכם

נשות בני ברק וכלות!
באנה למכירה מפתיעה
והתהנינה ממבחר ענק
ומרשים של:
חלוקי קטיפה מקסימים קצר וארוך
בימים ראשון ושני ר"ח אדר
4.00-8.00 אחה"צ ברח' דבורה הנביאה 3 ק"ג (ליד ויזניץ)

יריד פורים שעוד לא היה כמוהו
תחפושות מיוחדות וקישוטים לפורים
במחירים מפתיעים
מבצע גדול של חלוקים וכותנות לילה חורפי וקייצי
שמלות לילדות וחליפות לתינוקות הכל תוצ"ח
בואו ותהנו מהמבחר הגדול!
כובעי נשים אלגנטיים וברטים
במוצש"ק א,ב,ג, מא"ש 11 בכולל "מגן שאול"
ההכנסות קודש לכולל

בהזדמנות
מגילות אסתר מהודרת
י"א שורות, מ"ב שורות
02־287890 בשעות 3.00-7.00

מחשבת
ב"ב: ר' עקיבא 56
טל. 702664 7512448
קורס כתבנות לנשים
ב"ב ובירושלים
וקורס הנהלת חשבונות
לגברים בב"ב
יפתחו אי"ה השבוע

מרכז אופטומטריה ירושלים
אשר סמואל
אופטומטריסט מדופלם (פריס - מונטריאול)
★ בדיקת עיניים
★ מומחה לעדשות מגע
★ שיפור הראיה (מניעת כאבי ראש, קוצר ראיה וכו')
★ התאמת משקפיים
★ זכוכיות מיוחדות, אקסטרה דק ועוד
רח' שטראוס 10 א' (בחצר) י־ם טל. 246259
תנאים מיוחדים למביא מודעה זו

נעלי גאולה מלכי ישראל 5 בחצר
מכירה ענקית בנעלי גאולה
מציאות! הזדמנויות!
★ על כל סוגי הנעלים ★ נעלי לק והודפיות ★
★ מהפירמות המובחרות ביותר ★
דגמי 85 — 2 זוגות בפחות ממחיר זוג!
בכבוד רב ולהתראות: נעלי גאולה

מה קורה ב"הכל לגן"??
ממש לא יאמן!!!
שוק פורים אמיתי...
מבחר תחפושות ענק!!
גם המן ואחשורוש...
ואפילו אחד עם חור בראש!!!
לרדת מדרגות מספר...
ואז — תראו כבר!!
"הכל לגן"
רח' מאה שערים 7 ירושלים

בס"ד
חדש! בגדי ילדים אילנה

נפתחה חנות חדשה בשכונת תל־ארזה
רח' חנה 1 (מול סופר ארזה) ירושלים
מבחר גדול של
בגדי תינוקות דגמים מיוחדים ממיטב היצרנים
(עופר, רקם, סולוג, סריגי לבנון ועוד...)
לרגל הפתיחה מחירים זולים במיוחד!

דוגמא:

חולצות אקרילן	6 ש"ח	גופיות חורף	5 ש"ח
שמיכה לתינוק	10 ש"ח	אפודות בנים	10 ש"ח
גרבונים בנות 3	9 ש"ח	לבנים סברינה 5	10 ש"ח
חליפות תינוק	12 ש"ח	שמלות סולוג החל מ־	15 ש"ח
סוודרים	15 ש"ח	פיג'מות	15 ש"ח

על כל קניה מעל 100 ש"ח מתנה
ועוד הפתעות
שעות הפתיחה 4.00-7.00 יום ו' ויום ב' 9.00-1.00

הטור שנו ושלכן

עוד על היפוגלוקמיה

כרצוני לתת פומבי לדעת רופאים מומחים שיש תקוה להר־רפאות מהיפוגלוקמיה באמצעים טבעיים. יש לשמור על דיאטה שתבטיח את רמת הסוכר הנכון בדם לזמן ממושך, הכוונה לדיא־טה שהכלול "פחמימות מורכבות", דהיינו דיאטה מורכבת ברוב רובה מדגנים אגוזים וגרעינים, פירות וירקות. אפשר להוסיף מוצרי חלב. יש צורך לחלק האוכל לשש ארוחות יותר קטנות. כל זה בעיקר לריסון המחלה. לאלו הרוצים לנסות להרפאות כליל יש צורך בהוספת ויטמינים וכו' והם: ויטמין C במינון של 2000 עד 5000 מ"ג ליום — הצורך ליום לשמור על רמה נכונה של סוכר. חומצה פאנטותנית במינון של 100 מ"ג ליום, ויטמין B6 במינון של 50 מ"ג ליום בונים מחדש את בלוטות האדרנל שנהרסו בחלקם אצל אנשים הסובלים מהיפוג־לוקמיה. ויטמין E במינון של עד 1200 מ"ג ליום משפר את כח ריקמת הגוף לאחסן גליקוגן. נוסף לזה יש צמח מרפא - JUNIPER שמאוד יעיל במקרים של היפוג־לוקמיה וסוכרת.

ש. כוכב שדה.

אי לימוד התפירה

איני מבינה מדוע עד כה לא דובר על הבעיה שבכל הבתים מחריפה מיום ליום בגלל יוקר הלבוש, עלינו לצאת בדרישה להנהלות בתי הספר ללמד תפירה לבנות כי הבעיה הזו היא חינוכית ממדרגה ראשונה, כאשר הבנות הבוגרות רוצות וצריכות להתלבש הרי המחיר הזול ביותר כיום הוא 200 שקל לבגד ולקנות בגד אחד לא מספיק, כמעט מדי יום עומדים ההורים מול בנותיהן בויכוחים קשים.

כמובן שיהיו שיטענו שישנם מספיק חוגים לתפירה והבנות יכולות להשתתף בהן, אך הרי כלנו יודעים שלחוגים הנ"ל הולכות רק בנות שרוצות לתפור ומוכשרות לכך אבל מה יהא על אותן בנות שאינן רוצות כי הרי לקנות בגד מוכן יותר נח וקל בפרט לאלה שאינן מוכשרות לתפור. האם צריך לוותר להן ולא להכשירן לקראת עתידן כאמהות בישראל? כשם שישנן בנות שאינן מוכשרות להסטוריה או למתמטיקה ובכל זאת כלן נגשות למבחנים כך בלמוד התפירה החלק הגדול תלמדנה לתפור טוב מאד וכל אחת ואחת תדע לפחות להחזיק מחט ביד, ולבצע את התקונים האלמנטריים ביותר הנחוצים בכל בית.

מרים ירושלמי.

המעוניינות לפנות בקשר לכתבה על "משלוחי המנות" למשפחות הנזקקות.
פנו למרכזות "יד אליעזר" שבאזורכם
פרטים נוספים: 02-815429, 02-424107, 02-418049, 02-272433
למעוניינות בבני ברק: 03-707719
נא להשתדל לשלוח את המצרכים/המתנות עד יום שישי פר' תרומה

הבית שלנו

כוחה של הקלטה מוצלחת

סטור מאת: חדוה

יום ראשון לעבודה. גיטה צועדת במהירות. מלאה שבח והודיה לה' שהקרה לה את מקום העבודה שלכמתו יחלה.

היא ידעה מאז ומעולם שלא נועדה להוראה. חשה שאין בה שום דחף ואמביציה להטיל משמעת ולהשמיע את דברה ולא כשר הסברה הדרוש למסירת שעורים כהלכה. ולכן עברה קורס מזכירות והנהלת חשבונות אותו סימה בהצלחה.

היא רצתה לעבוד במקום עבודה חרדי! בו הצוות יזדהה עם עולמה הרוחני, כדי שלא תקלע לעמותים יומיומיים.

וכאשר שמעה שבבית ספר החרדי לא הרחק ממקום מגוריה התפנתה משרת מזכירה הציגה מועמדות — ותתקבלה.

בחדרה עבדו מזכירות נוספות, לאה ויעל. נשות אברכים חביבות שהקלו עליה את חבלי הקליטה.

לאה ויעל הסבירו לה את הנדרש ממנה להספיק ולבצע מדי יום. הראו לה את מקום הניירת ואת פינת השתיה. ומפה לאוזן מסרו לה על מה המנהל מקפיד יותר מכל, ובעיקר מה אסור לה לעשות.

לא עבר זמן רב והיא חשה במשרד כוותיקה לכל דבר. החלה להשתתף בשיחות. תרמה את דעתה בנושאים שונים ואף יצרה קשרים עם מורות ביה"ס.

המורות באו בעיקר אל יעל ולאה.

ליעל היה כשרון מעולה לציור, כקוסם השולף יונים מן השרוול היתה משרטטת יצירות לפי בקשת המורות ולעיתים אף לקחה עבודות ציור לביתה.

ולאה היתה היועצת לכל דבר המצריך ארגון. יצרה קשרים עם מנהלים ומשרדים שונים. בררה וארגנה מסלולי טיולים, וידעה תמיד למצוא את הדרך היעילה והזולה ביותר לבצוע כל משימה. בחפץ לב היתה מבררת ומסדרת את שהמורות שתבבו אותה מאד. בקשו ממנה.

גיטה נהנתה לראות את העזרה הרבה שחב־רותיה מושיטות בטבעיות שכזו. אבל נקודה אחת לא נתנה לה מנוח.

נוהג מרגיז היה במשרד ל"נתח" כל אדם ששמו עלה על שולחן הדיונים. כמו:

— לאה, שלחת למשפחת רוט תזכורת בענין שכר הלימוד?

— כן, מדוע את מתענינת?

— כי מרגיזה אותי העובדה שלכל יש להם כסף. לא מזמן עברו לדירה חדשה. ביתם לבושה בפאר ההדר ותמיד יש לה דמי כיס, כך ספרה לי בתי, ורק לשכר למוד אינם יכולים לשלם?!

ולמחרת בר־המצוה של בן המנהל:

— גיטה ראית את גב' רייס?

— את אמא של המנהל? כן גם אתמול לה "מזל־טוב חרב מזה".

— האם שמת לב למראה המתור שלה?

— מחר, לא, אולי היתה עיפה ונרגשת.

— זו לא עיפות, שמעתי שהיא חולה אנושות ומשתדלת להסתיר זאת מעיני הבריות. גיטה שמעה נלבה בשבט, אם אדם מענין להסתיר את מחלתו מדוע מפרסמים זאת ברבים? ואז עבור לנתח התפריט.

— המזון היה מעולה. כבר מזמן לא נהניתי מארוחה טובה כ"כ.

— כן, אבל המלצרים נהגו באופן נורא, עוד מנתי בפי וכבר הסירו את הצלחת מהשולחן.

בתחילה הסתיגה גיטה משיחות כאלו, וכשה־החלו לדוש בעיני הזולת שתקה. אך לאט לאט הרגישה שהיא מושפעת ונסחפת, כאשר שמעה איזו שמועה פיקנטית או ספור מענין על מישהו או משהו מהרה להתחלק בו עם יעל ולאה שנהנו ומלאו פיהן שחוק.

לאחרונה שמה לב שגם אוירת החדר התקד־רה. הן התודדו כ"כ שהחלו לדבר זו על זו.

— גיטה. יעל חגרה היום, מעניין מה קרה לה?

או:

— כבר שלושה ימים שלאה מאחרת — מה הולך אצלה בבית?!

שיחות אלו הוו אור אדום, אות אזהרה, היא הרגישה שהן טובעות בבוץ, תנועות בטבעות ההרגל הרע שלהן.

"הוכח תוכיח את עמיתך" — מכרה בדברי מוריה — "ולא תשא עליו חטא".

חטא חברותיך תלוי בך. התריעה בינה לבין עצמה.

וכמו כל טובע נסתה להחלץ ולהציל את חברותיה עמה.

יום אחד עשתה מעשה:

היא הזמינה את לאה ויעל לבקר בביתה. כדי שתכרנה את מקום מגוריה. והן נענו לבקשתה.

לאחר סיור בדירה, הגישה להן קפה ועוגה שאפתה לכבוד המאורע, ואז אמרה בקול נמוך:

— יש לי קלטת להשמיע לכן, בטוחתני שעדין לא האזנתן לה. לחצה על הכפתור ולתוך החדר זרמו צלילי המשרד בבוקר זה. בתחילה נשמע ה"בוקר טוב" של כל מורה ומורה. צלצול הטלפון, ואז:

— חברות, רחל כהן תאחר בוקר גם היום, ולאחר דממה: — את צודקת, הנה היא רצה בפרוזדור לעבר כתתה".

אחר־כך החל דיון סוער על מעיל חדש של אחת המורות, שהסתיים כך:

— הוא יפה מאד. אך מעניין איך היא מרשה לעצמה לקנות מעיל כה יקר במצב הכלכלי של היום...

והנה הגיע הרגע הנורא.

— "אני הולכת למסור את הרווחים למנהל" — נשמע קולה של גיטה. קול צעדים ודלת נסגרת.

ואז שמעו שלושתן את יעל אומרת: "לאה מה דעתך על גיטה היום"?

כאן קפצה יעל כנשוכת נחש והכתה את הטייפ. והדממה. דממת מבוכה דבְרה יותר ממלים.

וגיטה החלה להסביר: ספרה על חפושיה הרבים אחר מקום עבודה חרדי על התפעלותה מעזרתן הנדיבה למורות בית הספר מעבר למת־ריבות התפקיד. ולבסוף על ההרגשה הרעה שמלוה אותה זמן מה.

— "בכל יום שבה אני לביתי בתחושה נראה" — שחה לחברותיה "אני פשוט נהרסת, שאיפותי הרוחניות הולכות לטמיון וגם שלכן, בימים האחרונים לא התחשק לי כלל להגיע למשרד, בתחילה חשבתי לשתוק. אך מאן דהו הציע לי רעיון זה ואף ברר אם מותר הדבר מבחינת הלכה.

גיטה השתתקה ונעצה מבט שואל בחברותיה.

כן — אמרה לאה — את צודקת, גם אני שמתי לב לאוירה העכורה בשבועות האחרונים. לא אחת חזרתי בלב דואב ומצפון מציק לביתי. ואני מעריכה אותך על אומץ לבך. ומודה לך על שהצעת להעיר לנו כדי להאיר את דרכינו הלאה.

יעל אשרה את הדברים בהסכמה נלהבת.

* * *

למחרת נכנסה גיטה מהורהרת למשרד, יתכן שתוצר בתוך אוירה מאולצת? חשבה. אולי חברותיה עוינות אותה בליבן? ואולי תתיחסנה אליה כל־"מצטדקת".

בהסוס פנתה למקומה.

אז ראתה שלאה ויעל מחייכות לה — "הכנתי עבורך הפתעה" הודיעה יעל. נטלה פטיש ותקעה מסמר בקיר והוציאה מתיקה גליון ניר מעוטר במסגרת נאה ובתוכו משורטט הפסוק: אלוקי, נצור לשוני מרע.

חטיפים - בריאים

לחשוף בין הארוחות זו מחלת ילדות שנמשכת לעיתים עד זקנה ושיבה. חברות המזון. מנצלות חולשה זו ומיצרות בלי הרף מוצרי חטיף חדשים. השמות מגוונים, הטעמים נעים לאורך כל הקשת האפשרית (חמוץ, מתוק, מלוח, מתקתק, טבעי, בצל שום בוטנים צלי, גריל ועוד ועוד ועוד) האריזות מרהיבות עין והמחירים שורים לכל כיס.

תמורת 50־40 אג' עד שקל אפשר לקבל מגוון של חטיפים בכל קרן רחוב, רק כשאת מעיינת באותיות הקטנות המודפסות על גביהם מתגלה לך כמה בעצם מפסמת (מתפטמת) את קטנך — קמח, שומן מוקשה, צבעי מאכל חומר משמר סוכר וגלוקוזה הם מרכיבים כמעט הכרחיים, וכל זה בעיקר כמו שלנו בו אנו מת־בשרים שיותר ויותר אנשים חוזרים אל הטבע ואל המזון הטבעי.

ט"ו בשבט, שבו נוהגים בדרך כלל לטעום ממיטב תנובת העץ של הארץ העולם מגלה לנו כי אפשר, אם רק רוצים בכך, להנות במחיר סביר מחטיפים טבעיים, היינו — שלא עברו טיפול־בשום בית חרושת אלא רק בבית אריזה, שצמחו מתחת לקרני השמש השופעת והתרוצו בטל בקר רענן, משום מה נדמה לנו שמחירם אסטרונומי, אבל בט"ו בשבט גי־ליתי שאין זה כך, כמה לדעתכן תשלמנה עבור שקית ובה מאה גרם צימוקים? פחות מאשר עבור שקית ביסלי קטנה. ומה יש להר שוות בטעם ובאיכות?! שילמתי השבוע במכלת רגילה (כלל לא זולה או סיטונאית) סך 60 אג' לשקית צימוקים. לשקית דבלים, כלומר תאנים מיובשות משובחות מתורכיה במשקל 250 גרם שי־למתי 90 אג'. לשקית בת 200 גרם משמש מיובש שילמתי 1.95 שקל. בחורתי בכונה בדוגמאות אלו משום שרבים נוהגים לנגוע בהם רק בט"ו בשבט, וכן משום שרבים חוששים מהפיצוחים למיניהם בגלל הפעוטות שבבית. הפרות חוששים מהפיצוחים למיניהם טעימים להפליא, לא צבועים, ואם כי עבורו הגזה בחומר משמר כלשהו הם טבעיים הרבה יותר מהחטיפים המלאכותיים למיניהם — וכל תינוק יכול למצוץ אותם בלא כל חשש.

בשקיות יום ההולדת, ובאלו שזורקים על החתן, ובאלו שמכי־נים לקראת כל חג או סיום בחדר ובבית הספר — מדוע לא לוותר על הסוכריות למיניהן ולהניח במ־קומם דבילה, או כותבת, (תמר), או קמצוץ צימוקים או משמש יבש? — זוהי שאלה של הרגל, והרגלים אפשר לשנות. בפרט אם זה יוריד במקצת את החשבון אצל רופא השיניים.

כאמור — עבור פעוטות מסוכנים הפיצוחים למיניהם, אבל לאחיהם הגדולים אפשר להחליף בלי להרגיש חסרון כיס את כל המלאכותיים והמתוקים יתר על המידה בגרעיני חמניות, בבוטנים ובגרעיני דלעת. בפופ קורן. בחור־מוס מבושל או קלוי — אלו־הם הפיצוחים הזולים ביותר ואחריהם יש רשימה ארוכה למדי של יקרים יותר, לשבתות ולימים טובים.

כדאי לדעת

בצל בדגים ועוד מטעמים

"געפילטע פיש" ובצל חיים מצוין ביחוד, אלא שבצל מטבעו מפריש נוזלים רבים בעת ריסוקו, וכדי לנטרל אותם צריכים להש־תמש לעיתים ביותר מדי חלה או פרורי לחם או קמח מצה. אפשר להשתמש במי הבצל בדרך זו: רסקי את הבצל המיועד לעיסת הדג על גבי פומפיה דקה ואת המים שהתהוו שפכי לתוך מי הבישול, הם יקבלו את טעם הבצל ולך ישאר בצל יבש יותר. ואם עוסקים בדגים ממולאים הנה שני סודות ממטבחן של עקרות בית מנוסות, הוסיפי חופן שקדים מרוסקים ראו — ביסקויט מרוסק לעיסת הדג, משפר מאד את הטעם.

בדפיקה אחת

ומענין לענין באותו ענין, אם עסקנו בניצול שאריות מה את עושה, למשל, בשאריות שנדבקות למגרדת הצרינה שלך — שאריות של גזר, קליפת לימון או תפוח או ביצה קשה? אל תטרחי ללכלך את ידיך. הניחי את הקערה שלתוכה ריסקת מתחת לקצה השלחן. כך שרובה הגדול יבלוט החוצה ואלו את המגרדת הכשי יפה בשלחן עצמו, כל השאריות, עד אחת, תתעופפנה מיד למקומן הנכון.

מזל טוב באסותא

יואל ולאה יתעי	בת
יעקב וזהבה הרום	בת
יעקב ושושנה קסטנבאום	בת
זאב יפה פריסלר	בן
זלמן ומירי ינקלביץ	בת
יואל וצפורה עוזי	בת
ניסים ותמר ששון	בן
מאיר ועליזה חיים	בת
חיים ואסתר אוסאיבל	בן
מתתיהו ויפה קופ	בן
אנדי ואילי דרבי	בן
מחלוף וחוה כהן	בן
יצחק ומזל אבוסבול	בת
שמעון וחוה דניאל	בת
אבי ורביטל דייג	בת
אבי וחרות הלוי	בת
מנחם ותמר גולדברג	בן
[illegible]	[illegible]
יוסף ואסתר עוקיההכהן	בת
יוסף ואילנה פלח	בת
דוד וסלי כהנא	בת
יעקב ועדנה שם טוב	בת
רן ומירה רביב	בן
שמעון ויפית שגיא	בן
מיכה יוסף ואילנה סל	בת
ברוך נהריס רבין	בן
מרדכי ותמי אמסלם	בן
שלמה ורינה לוי	בן
נחמיה ובתיה בוסרמילך	בן
שבתאי ושושנה פוגל	בת
יעקב ורבקה אלפסי	בן
שלמה ופזית ברחמן	בן
צבי וציררה שייר	בן
רומן ושושנה ציציאשבילי	בת
מאיר ואורה בורנשטיין	בת
יוסף ושולמית הרי	בן
רפי ואתי לוי	בת
חיים ויעל פומוצ'ניק	בת
יוסף ודינה דיאמנד	בן
שמעון ואסתר איזנסל	בת
מאיר וקלרה חסברג	בת
משה ומיכל חסברג	בת
בן ציון ושרה גרבים	בת
יהודה ואהובה דמצי	בת

גם לך מגיע אסותא
240 185

הזדמנות! הזדמנות!
מכירת הלבשה לכל בני המשפחה מתוצרת חו"ל
כמו"כ מפות שולחן יפהפיות
בימים א', ג' 3, 1 במרץ
10.00-8.00 בערב
פנים מאירות 13/9
[illegible]
... לא כדאי להחמיץ

פורים כזה - עוד לא היה לך

— אמא, מתי כבר יהיה פורים?

— מה פרוש מתי? פורים זה עכשיו!

גב' לוי אלמנה רצוצה עם שבעה ילדים קטנים, שליבה רסוק לרסיסים מקנאת הצי־דממה שנושרת בלי רשות ויסורי־בנה בן החמש תולה בה מבט תמה ומאוכזב.

"זה פורים? אבל פורים זה חג שמח, אמא! ואם זה פורים בכלל — אז למה אף אחד לא שולח לנו משלוח מנות?"

לאמא לוי אין תשובה לשאלתו הצצובה של יוסי.

גם לי — אין. ואני חושבת לעצמי: בה בשעה שכולנו מטכסות עצות איך "להשתלט" על שפע משלוחי המנות הזורמים מכל עבר ותשכולנו דואגות לרוקן את המקפיא כדי לדחוס לתוכו את כל השפע שמביא פורים בכנפיו — באותה שעה — הכל בבית משפחת לוי ממשיך להיות בודד ועצוב כמו כל השנה, ואפילו יותר. אין אבא שישיר עם הילדים וישמח אותם, הממתקים והמתנות — מהם והלאה, העניות זועקת מכל פינה ולגב' לוי אין אפילו טיפת כח נפשי או יוזמה לארגן תחפושות לילדים העלובים, שמחכים בכליון עיניים לד־פיקה חגיגית בדלת, אך איש אינו דופק בדלת עם משלוח מנות יפה. (קשה להאמין, נכון? לפני שנה שלחתי לתומי משלוח מנות לשכנה בודדה בקצה הרחוב ובמוצאי פורים קיבלתי ממנה טלפון בקול רועד: "ציפורה, לא האמנתי כשקיבלתי... את היחידה בעולם שזכרת אותי!")

*

משפחת לוי איננה היחידה. ישנן, לדאבון לב, הרבה משפחות בודדות מאוד הסובלות בדממה את סיבלן — עיוורים גלמודים, זקנים עריריים, עולים חדשים שהגיעו לארץ בעירום ובחוסר כל, ללא מודע וקרוב.

המוסיקה העליזה שבוקעת בפורים מכלי הרכב ברחוב והתחפושות המרנינות הנישאות בידיהן משלוח מנות איש לרעהו רק מזכירות לשבורי לב אלה עד כמה הם שקועים בדכאונם ובצרותיהם.

*

בכמה היית קונה את שניות הנצח הללו, שבהן שימחת משפחות אלו, שצהלת הפורים המשותפת לכולנו מהם והלאה?

התוכלי לצייר בדמיונך ומול עינייך עד כמה משמחת את הלבבות השותתים הללו דפיקה בדלת, כשבפתח — משלוח מנות מרהיב הארוז בטוב־טעם בסלסלת קש?

התוכלי לחוש את מבט העיניים הקטנות והבהוקות הנעוצות בסלסלה המומות ורוצות לשאול: "באמת, מי שלח לנו הפתעה כזאת יפה? אמא! בואי תראי איזה יופי! קיבלנו לכבוד פורים בתוך הממתקים — כדור קטן, אמיתי ו... חדש!"

— התוכלי בכל הון שבעולם לקנות את דקות השמחה הללו?

אם רצונך להיות שותפה למצווה זו בפורים תשמ"ז יכולה את לשלוח בימים אלה למרכזות "יד אליעזר" בשכונתך אריזה אחת של שימורים, יינות, ומיני מתיקה שונים (כגון: חבילת שוקולד, בונבוניירה, סוכריות, ליפתן וכו')

צעצועים לילדים (כגון: חמש אבנים, כדור, צבעים, ספרון)

ודברי שי כלשהם (בושם קטן, תכשיט צנוע, מפה לשולחן)

הפריטים השונים ייאספו עוד השבוע, יוכנסו לסלסלות נאות בתוספת ברכת "פורים שמח" וישלחו למשפחות בעצם יום הפורים.

*

כמה עונג אמיתי יהיה לך ולבני משפחתך, בשעה שתסבו מאושרים לסעודת פורים ותדעו, שזכיתם לתת שכם אחד עם כל ישראל לשמח ביחידו של מקום!

משחק אותיות אלף־בית של "הכל לגן"

לאחר שורה ארוכה של משחקים לפעוטות ולילדים הו־ציאה "הכל לגן" משחק חדשני ומיוחד של אותיות אלף־בית.

מדובר בקוביות פלסטיק קלי־לות. כל קוביה מכילה 4 הברות. כל אות מופיעה בשתי קוביות.

זהו משחק מהנה לילדים, המתחילים ללמוד קריאה, ומש־עשע לאלו שכבר בקיאים ושולטים בה.

יש מיגוון אפשרויות למשחק, תחרות למציאת הברה, אות, אות סופית, הרכבת מילים בצורה מהירה, סידור אותיות לפי הברות וכו'.

חומר הקוביות עשוי פלסטיק שאינו משתפשף. נעים ונוח למגע.

קופסת המשחק נאה למראה ושומרת על הקוביות, כשלכל קו־ביה מקום מסודר ומדוייק.

א. עטרה

כשצפוף באמבטיה

כשצפוף באמבטיה תולים מדפים על הקירות. ראיתי השבוע רעיון שונה ומעשי, ארון אמבטיה המיועד להרכבה מתחת לכיור. יש בו שקע מיוחד לברך של הכיור ובעזרתו ניתן לנצל לאיחסון את השטח המבוזבז (!) שמתחת לכי־ור, בדירה צפופה שבה כל סנ־טימטר משמעותי, אין זו בדיחה. מחיר הארון העשוי פלסטיק — 127 שקל והוא מוצג בחנויות להדיהי אמבט ומטבח, כמובן שאין מניעה להשתמש בארון זה גם בכיור הניצב מחוץ לאמבט. זהו רעיון משלים נוסף לפתרונות אחסון בדירות צפופות שנתפרסמו במדור זה לא מכבר.

אבקה להברקת נירוסטה

חברת סולתם מיצרת ומפיצה אבקה להברקת נירוסטה במיכל פלסטי, לקוראה הטוענת שלא ניתן להשיג אבקה זו בשום חנות כלים. כלי לנקוב בשמות ארמה, כי אבקה זו נמכרת לכל דורש בחנות הכלים המפורסמת מול משטרת מחנה יהודה.

תיקון סופרים

הניחי בתוך ערמת הבגדים לתיקון גם את ספרוני הילדים בכריכה רכה שהתפרקו. בודאי אין לך בבית מהדק ארוך מספיק כדי לחזור על פעולת ההדוק, אבל אני מקוה שיש לך מכונת תפירה, בתפר פשוט אחד היא תעשה את אותה הפעולה בדיוק.

כוס קפה בשקית נילון

הסוכר החום שחודר לבתים רבים נדבק "מאוד" לדפנות השק־ית בה הוא מאוחסן. אם חבל לך לזרוק סתם סוכר טוב שפכי לשק־ית — שהיא עבה במיוחד, מים רותחים שימיסו את הסוכר - ויש לך כוס [illegible] תשפכי לכוס רגילה על מנת לש־תות בנוחיות.

המודיע
העתון של היהדות החרדית

"ומשלוח מנות..."
אי"ה השנה, משלוח המנות שלכם יהיה הרבה יותר חגיגי, יותר מקורי, יותר מעניין ויותר זול.
מבחר גדול ומיוחד של
אריזות בגדלים שונים ובעיצוב מרהיב
כ"כ **תכשיטים מלאכותיים**
במבחר גדול, בעיצוב מיוחד ובמחירים מפליאים
רח' אלקנה 1 דירה 4. יום א' ל' שבט 10-7 בערב.
יום ב' א' אדר 10-12 לפנה"צ. יום ג' ב' אדר 10-7 בערב.

מרכז החינוך העצמאי
המחלקה לרווחה — מפעלי אור החיים
צבור האמהות מוזמן למפגש אמהות מהודר, עשיר ומהנה בנושא:
"חכמות נשים בנתה ביתה"
שיתקיים בס"ד ביום ב' א' דר"ח אדר באודיטוריום של אור החיים רח' עזרא 51 בני־ברק בשעה 10.00 בבוקר
בתוכנית:
קבלת פנים וכבוד קל
דברי ברכה
מופע באומר וצליל בביצוע תלמידות "אור החיים"
הרצאה חינוכית
תוכנית אור־קולית
ארוחת צהריים
סדנא למלאכת נוי
הצעות מקוריות לתחפושות ומשלוחי מנות
סיור
למפגש חינוכי זה מוזמנות אמהות מבתי הספר הכלולים בתוכנית הרווחה בישובים הבאים:
אשקלון, הרצליה, יהוד, ישמח משה, לוד, מגדיאל, פרדס חנה, רמת השרון, ת"ת ובית יעקב ראש העין שכון ד', ת"ת ובית יעקב ראש העין שכון ה', שעריה, לבנות תל־אביב, כפר שלם, שכונת עזרא ת"א.
בדבר פרטים על סדרי ההסעות נא לפנות להנהלות בתי הספר.

מי קורא אותה?
מאימתי קוראים אותה?
היכן קוראים אותה?
דרמה יוצרת
כתבה וביימה — המורה שרה ארליך תחי'
מבוצעת תלמידות בית יעקב "בית הילדי" ת"א
ההצגה תועלה אי"ה בערב חגיגי ומהנה
ביום ד' ב' באדר תשמ"ז בשעה 7 בערב
באולם המופעים רח' ויצמן 60 פינת פינקס ת"א
בתוכנית: ★ הרצאה — גב' לאה בינקה
★ מקהלה
★ המופע המרכזי — סיפורו של פסוק — שמע ישראל.
★ מגוון התפעות
מחיר הכרטיס 10 ש"ח
תחבורה — אוטובוסים 61, 66.
כרטיסים אפשר להשיג. בבני־ברק אלי ביתן הצלום רח' רבי עקיבא 102. [illegible] בגבעת פנחס 12. תבקוק הרצל 18 בני ברק ת"א במזכירות בית הספר פתח תקוה הרצל 22 מרכז הבשר יהודה הלוי 52 ת"א

י.ד. לבין בע"מ
?
פרטים בעמוד ה'

Rutis
דגמים חדשים
עד מידה 48-18
★ ★ ★
רותי'ס
הכתובת שלך לטעם טוב
★ ★ ★
פתוח כל השבוע
מ־9.00-7.00 בערב
ובימי א' ר"ג גם לפנה"צ מ־10-12
מיכלין 14 בית וגן
טל. 418940 ירושלים

ששש... בבית שקט...
יש לנו ש"ס לנוער בהוצאות "כפיר"!!

ללקוחותי וידידותי הנכבדות והיקרות
תודה וחן חן על שיתוף הפעולה הפורה במשך השנים
המכירה האחרונה והסופית לקראת הסגירה
תתקיים אי"ה היום ובמוצאי שבת פ' שקלים
ב"לידיראהה" רח' ר' עקיבא 102
אשמח להתראות עמכן בסלונים החדשים
"סוגו-ליין"
רמת־השרון רח' סוקולוב 86 טל' 03-492332
נתניה רח' קרמונה 8 טל' 053-22118
להתראות אורה

חדש בירושלים
חדש בירושלים
אם זמנך יקר לך בערב החג בואי לסלון הפאות החדש
"יופי השערה"
קביעת תור בטלפון תחסוך לך שעות המתנה יקרות
02/815604
כמו"כ קיימת מחלקת לתספורת ילדות ונערות
רח' עזרת תורה 10 ירושלים

אנו שוב לשרותכם
משחק ודעת - חרון לילד בע"מ
רח' ירושלים 48 ב"ב טל: 794976
שמחים להודיע ללקוחותינו הנאמנים
כי בעז"ה החנות תפתח ביום א' ר"ח אדר תשמ"ז
שפע הצעות לפורים:
דפי עבודה, תעודות לעבודת בגן, מדבקות, קלפים וכו',
וכן המבחר הרגיל לכל ימות השנה והשנה תיחש!!!
תחפושות יפהפיות, מסכות מיוחדות ושאר פעלולי פורים
בלעדיים בשוק!
והמחירים??? מפתיעים!!!
למוסדות וגננות מחירים מיוחדים
להתראות
מיכאל ומרים הירש

חדש — **יריד 78**
החנות הזולה בעיר — ירושלים
יפו 78 (מול משטרת מחנה יהודה לכוון הדוידקה) ירושלים
תמרוקים
תיקי סקאי וערב
מלאי גדול של גרביים מהארץ ומחו"ל
מבחר ענק של קישוטי ראש לאשה ולנערה.
עגילים. מחרוזות וסיכות במילה האחרונה, במחירים מצחיקים
מחירים מהממים ביריד 78 פתוח רצוף 8.30-19.30
מבצע מיוחד מכונת תפירה חשמלית במחיר מהמם 35 ש"ח — 90
מטפחות ראש הודי	2.50
ויסקוזה	6.00
קשמיר	6.50
חלק	5
צעיפים חמים איטלקיים	6
ברטים איטלקיים - לבד	12
צמר	10
עבודת יד צמר	15
כותנה אנגלי	15
גרביון שלם נקודות	3
גרבי ברך איטלקיים	1.50
עגילים אופנתיים מ־	2.40
החנות הכי זולה בעיר הכל במחירים סיטונאים הינכן מוזמנות להיווכח!!!
יריד 78 החנות הזולה בעיר יפו 78 ירושלים

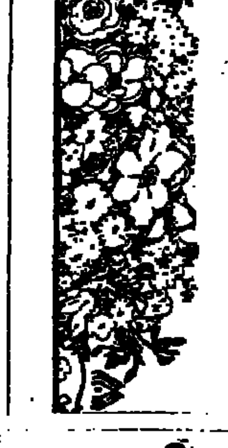
★ **הזדמנות נדירה לציבור החרדי** ★
פסח במלון "החוף הירוק" - החלום כבר לא רחוק!!!
במלון "החוף הירוק" — אתה יכול להנות השנה מחדרים מרווחים (ממוזגים, מחוממים) מוקפים בכרי דשא עצומים, שרותים ואמבטיה צמודים, סאונה, שעורים יומיים, מגרשי ומתקני משחקים לילדים, בריכה נפרדת, חוף הים, ומ... נופש ונוף אמיתיים
האוכל באיכות המעולה של המלון המתוצרים רק גלאט הרב לנדא שליט"א הבד"ץ, שמירה, לא שרויה, משגיח ירא שמים צמוד בכל הפסח. תכניות מגוונות למבוגרים ולילדים
הזדרזו להירשם, מספר המקומות מוגבל
פרטים והרשמה: 03-788128 (כל היום) 03-702951 (מ־11.00–15.00) 03-735814 (מ־15.00–19.00)

ערב נשים למען ביהמ"ד למצוות הארץ
באזור נחל שורק
בס"ד
"משנכנס אדר מרבין בשמחה"
לצחוק עד בלי די
עם לאה פריד ושרה קיסנר
בתוכניתן האמנותית סטירית
"מבט לתוך עצמנו"
הרצאה בליווי שקופיות ע"י
הרב א. שליסל שליט"א
בנושא — "מצוות הארץ"
במוצאי שבת קודש פרשת משפטים אור לא' דר"ח אדר מ"ז (28.2.87) במלון רמדה רנסנס רחוב וולפסון 6 ירושלים. בשעה 8.00 ירושלים בערב
מנחת הערב — גב' לאה בינקה
כיבוד קל — הגרלות
כרטיסים במקום — כל ההכנסות קודש

מציאות · הגרלות · הפתעות · מסעדות · מכירות · שעשועים · סרט על הסמינר · הצגות · תערוכה חינוכית
השנה לראשונה — הופעות, מסעדות ומכירות גם מצד הכניסה האחורית הפונה לעזרת תורה
נוסף על תכניות מעניינות תתקיים גם הקרנת הסרט על הסמינר בקומת הקרקע
6.00 אחה"צ

مكان الأصل

הד היום

נימה אנטישמית בויכוח על הלביא

מ/ה. לא נהיה בכלל מגלי סוד, שיש גם בישראל, הן בחוגים פוליטיים והן בחוגים צבאיים, המטילים בספק ערעורים על המשך פיתוחו של המטוס הלביא. בין המת־נגדים שאינם מסתירים את דעותיהם, נמצאים אישים בכירים במערכת. כל אחד מנקודת המבט שלו, לאו דוקא מנקודת המבט הכלכלית, אם יש לישראל האפשרות הכ־ספית לבצע את הפרויקט עם סיוע אמריקאי, שהוא לא מובטח ובודאי שאין לישראל האמצעים הכספיים לממשות זאת בלעדיהם. קצין בכיר, התבטא בחריפות רבה את התנגדותו, בטענה, שאם הלביא ימריא הוא יקרקע את צה"ל.

עדיין לא ידוע מה יהיה המחיר הסופי של כל מטוס. יש הסבורים כי המחיר לכל מטוס כזה יהיה גבוה יותר ממחיר של מטוס דומה בייצור אמריקאי. עוד לא נסתיימה הבדיקה של החלופות שהגישו הנציגים האמריקאיים. ולא היינו מכ־ניסים את ראשנו בין ההרים הגבוהים, מי מהם צודק יותר, האם אלה המתנגדים או השוללים את היוזמה מעיקרה ומ־ראשיתה. אלמלא התלוה לויכוח נימה צורמת ביותר את האוזן, מפיו של אחד, שהוא האינטרסנט הקרוב ביותר, יו"ר מינהלת הלביא במשרד הבטחון מר מנחם עיני, שהכניס לויכוח נימה, שיש בה לקומם ולהרגיז.

מנחם עיני אמר בסוף השבוע, דברים שמוטב היה אילו לא נאמרו. לפי הפרסומים, כיון את חיציו כלפי דב זקהיים, עוזר שר ההגנה האמריקאי, שבמהלך ביקוריו וסיורותיו בארץ, ניסה לשכנע, כי לא כדאי לה לישראל, להמשיך בפיתוח למרות שכבר השקיעה בו בין 300 ל־200 מליון דולרים, רובם ככולם מכספי משלם המסים האמריקאי. וזהו זכותו, ואולי גם חובתו של מנחם עיני, להביע ברבים את דעותיו, גם התומכים הנלהבים, אינם רואים את הלביא יותר מאשר פרויקט צבאי, פרויקט לאומי, מטעמים השו־מרים עמם, והשיבותו אינה נמדדת לפי ערכים כספיים כיון שהוא נותן אפשרות לתנופה ולהתפתחות טכנולוגית של ישראל. מה טעם ראה מר עיני, להוסיף את המילים: "היהודי הטוב הזה, החובש כיפה והמוכן שכל המניע אותו זה אהבת ישראל, גרם לנו נזקים אדירים".

בין המתנגדים התקיפים בישראל עצמה, יש גורמים שאינם חובשים כיפה הטוענים, שפרויקט זה אינו אלא יומרה שי־שראל לא תוכל לעמוד בה עד הסוף. הנסיון לשרבב את המלים: "היהודי הטוב הזה החובש כיפה", בודאי אין בהם להוסיף אלא לגרוע. דב זקהיים ידוע מאז ומתמיד כידיד נאמן לישראל ומחויבתו לעשות למען הגנתה, אינה מוטלת בספק, ואם הוא אומר: "שישראל עלולה חס וחלילה לסכן את נצחונה במלחמה הבאה בגלל המטוס" כפי שצוטט בשבוע שעבר. ימצא לו תומכים רבים וחשובים במטכ"ל ובמערכת הפוליטית.

הדיון על עתידו של "הלביא" כיום הוכרע סופית במוס־דות הממשלתיים המוסמכים לכך, ושרבוב הנימה הזאת שנודף ממנה ריח של אנטישמיות יהודית, יש בה בנותן טעם לפגם, גם אם נאמרו בעידנא דריתחא. וידוע הכלל שיכור נותן בלשונו ביטוי למה שהפקח מסתיר תחת ריאותיו...

שר הבטחון וגורמים ממשלתיים אחרים, ולא חשוב אם הם תומכים בלביא או מתנגדים לו, צריכים לנזוף במנחם עיני, על הדברים שנתן להם ביטוי. גם בישראל עצמה, וגם במערכת הטכנולוגית המפותחת של ישראל נמצאים הרבה יהודים עם כיפות, שהם לא רק יהודים טובים אלא גם נאמנים למדינה, שימצאו את עצמם נפגעים מנימה זו, נימה שיש בה כדי לעורר גם דאגה רבה, והכיפה שעל ראשו של דב זקהיים אינה פוסלת אותו מלהשמיע את דעותיו המקצו־עיות, אף אם הוא אינו כפוף לתעשיה האוירית.

אמנם, יש כלל, אין אדם נתפס על צערו, ומר עיני מצטער צער רב על שיש מי שמביע את דעתו, שהיא תואמת את דעת המתנגדים הישראליים, אולם שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו. קיים גם כלל, שאדם ניכר בכעסו.

מבצע ר"ח אדר

ש"ס 20 כרכים בגדל 25×35
390.- ש"ח
סט משניות 13 כרכים
145.- ש"ח
ב־4 תשלומים שוים

עדיין קיים המבצע לספרים דלהלן:

מקראות גדולות ממפאר	39 ש"ח	שטת אמת על הש"ס ג"כ	33 ש"ח
פני יהושע ג"כ	36 ש"ח	שליה ג"כ	26 ש"ח
רבינו בחיי ג"כ	12.50	ראשית חכמה ג"כ	12.50 ש"ח

המכירה כל עוד יספיק המלאי

פאר התורה

בספך אצלנו שוה כפל כפליים – קנה היום ושלם מחר

מפעלי השתלמות ורוחה של נשי אגו"י בני ברק

משנכנס אדר מרבין בשמחה

נשות בני ברק והסביבה מוזמנות למסיבת פורים אשר תתקיים בס"ד

ביום שלישי ב' באדר בשעה 7.30 בערב בבית הספר בית יעקב רמת אהרן ברח' סורוצקין

בתוכנית:
★ "מן הסירים אל השירים" שירה בציבור
★ מתכונים לסעודת פורים
★ הצגת בובות - מסרות נפש למצוות בסביר הרחוק

דמי כניסה סמליים לכסוי ההוצאות 5 ש"ח בלבד
נא להצטייד במצב רוח מרומם

בברכת פורים שמח
מארגנות הפעלות בבני־ברק

כוס תנחומים

להרב יוסף פרקש שליט"א

במות עליו אמו האשה החשובה

מרת חנה ע"ה

המקום ינחם אותך בתוך שאר אבלי ציון וירושלים ולא תוסיף לדאבה עוד

שכניך ברח' רוזנהיים 3 בני ברק

100 נהרגו בפיליפינים מאז הפסקת האש

מאנילה — בהתנגשויות בין כוחות הצבא לבין מורדים קומוניסטיים נהרגו ביום רביעי 8 חיילים ו־18 אנשי גרילה, בשעה שהנשיאה אקינו וראשי הצבא חגגו את יום השנה למהפכה שהעלתה אותה לשלטון.

מאז נסתיימה ב־8 בפברואר הפסקת אש של 60 יום, נהרגו יותר מ־100 איש בתקריות שונות. (ער וע"צ).

אושר תקציב הסוכנות: 394 מיליון דולר

חבר הנאמנים של הסוכנות היהודית אישר אתמול את תק־ציב הסוכנות היהודית לשנת 1986/7 בסך של 394 מיליון דולר, מהם 33 מיליון דולר להתחדשות השכונות כפי שהובאו על ידי הרי אפשטיין, יו"ר ועדת התקציב ועקיבא לוינסקי הגזבר.

במסגרת התקציב תקבל המ־חלקה לעליה 83 מיליון דולר. המבוססים על תחזית של 15,000 עולים, מהכם 9000 מארצות מצוקה. (עשת).

בריה"מ חידשה את הניסויים הגרעיניים - מאשימה את ארה"ב

מוסקווה — בריה"מ חידשה את הניסויים הגרעיניים אחרי הקפאה של 19 חודש, והטילה את האחריות להחלטה זו על ארה"ב, בטענה כי סירבה להצטרף למוסקווה במסגרת מורטוריום כולל על ניסויים.

עם זאת אמר דובר של משרד ההגנה הסובייטי במסיבת עתונאים במוסקווה, כי הפיצוץ שנערך באתר הניסויים בקירבת סמיפא־לאטינסק באסיה התיכונה אינו התחלה של סידרה חדשה ולא כלל ראשי־נפץ.

הקרמלין הודיע בדצמבר אשתקד כי יפסיק את המורטוריום החד־צדדי שאותו הפעיל באוגוסט 1985, אחרי הניסוי האמריקאי הראשון בשנת 1987. עד כה ערכה ארה"ב שני פיצוצים גרעיניים מראשית השנה.

על הפיצוץ הודיעה סוכנות הידיעות שהוסיפה כי עוצמת הפיצוץ היתה פחות מ־20 קילו־טונות — דהיינו 20,000 טונות של דינמיט.

שני הפיצוצים האמריקאים שנערכו השנה היו באותו סדר גודל, לפי דוברים אמריקאים.

דובר משרד ההגנה הסובייטי, הגנרל גלי באטינן, אמר במסיבה העיתונאים כי בריה"מ נאלצה לבטל את המורטוריום בשל "המדיניות חסרת האחריות" של וושינגטון.

מוסקווה מאשימה תכופות את ארה"ב כי היא ממשיכה בתוכנית הניסויים שלה, במסגרת מאמצים להשיג עליונות צבאית על ברי־ה"מ.

במהלך המורטוריום, שהאורך על ידי מנהיג הקרמלין גורבאצ'וב פעמים מספר, קראה בריה"מ לארה"ב להצטרף ולדון בחרם כולל על ניסויים גרעיניים.

הניסוי של היום נערך במיקרה תת־קרקעית. (רויטר עתי"ם וע"צ)

הטלוויזיה הסקוטית השיגה רשימה חדשה של 34 פושעים נאציים

גלאזגו — הטלוויזיה הסקוטית מסרה כי השיגה רשימה חדשה ובה שמותיהם של 34 החשודים בפשעי מלחמה נאציים, שמצאו מקלט בבריטניה.

שר הפנים הבריטי דאגלס הורד, הודיע כי בבריטניה נתגלו עקבותיהם של שישה אנשים החשודים בפשעי מלחמה. שמותיהם כלולים ברשימה של 17 אנשים, אותם העביר ציד הנאצים שמעון וויזנטל לממשלת בריטניה.

התוכנית, שהוכנה אחרי מחקר של 5 חודשים, תמסור פרטים על הפשעים שבוצעו על ידי 34 אנשים אלה.

אך היא ציינה כי שמותיהם של החשודים לא יפורסמו בתשדיר. היא מסרה כי כל המידע שברשות הטלוויזיה הסקוטית, יועמד לרשות מערכת המשפט הבריטית.

בסוף ינואר נמסר בשידור של הטלוויזיה הסקוטית, כי מאז 1948 העניקה בריטניה מקלט לפושעים נאציים שביצעו מעשי זוועה במלחמת העולם השניה.

ההודעה של הטלוויזיה הסקוטית פורסמה ארבעה ימים לפני פגישה בין שר הפנים הבריטי לבין משלחת של מרכז וויזנטל, כדי לבדוק את הצעדים שאפשר יהיה לנקוט נגד ששת החשודים שעקבותיהם נתגלו בבריטניה. (ע"צ)

הולנד תדון עם סעודיה על מכירת 6־8 צוללות

אמסטרדם — בין הנושאים שבהם ידונו ראש ממשלת הולנד רוד לוברס ושר החוץ האנס ואן דן ברוק בעת ביקורם בסעו־דיה, ב־1 במארס, בדרכו לג'דה, קרוב לוודאי יהיה גם מכירתם לסעודיה של 6־8 צוללות, שאותן אבורה לבנות המספנה ר.ד.מ. ברוטרדאם.

בדצמבר אשתקד אישרה ממשלת הולנד רשיון יצוא למספ־נה זו, לקראת אפשרות של מכירת צוללות אלה לסעודיה, וזאת משום שדרושה הסכמת הממשלה למ־כירת נשק למדינות באיזורי מתי־חות.

ממשלת הולנד הגיעה למסקנה, כי התנהגותה של סעודיה באיזור המפרץ הפרסי היא "גורם מייצב".

היא גם השתכנעה, כי בטוח שצוללות אלה לא יופעלו נגד ישראל.

גם הפרלמנט ההולנדי תמך בעמדות אלה. (עסט"א)

קונסול הולנדי בארה"ב נקנס על שזייף מסמכים לטובת נרדפי הנאצים

אמסטרדם — הקונסול ההולנדי לשעבר בלוס אנג'לס, דוד ה. שכיהן שם מ־1975 עד 1985 וטיפל בבקשות לפיצויים לנרדפי הנאצים — נדון בבית המשפט המחוזי בהאג לקנס של 75 אלף פלורין (כ־40 אלף דולר) ולמאסר על תנאי לשנה.

הוא הורשע בזיוף מסמכים רבים לטובת מגישי הבקשות לפיצויים. רבים מהמבקשים לא היו זכאים לקבל פיצויים. אך קיבלו אותם הודות למסמכים המזויפים.

בית המשפט התחשב בעובדה שהקונסול לשעבר, ששמו המלא לא פורסם, לא הפיק בעצמו יתרונות פינאנסיים מזיופים אלה. (עסט"א)

טורקיה מזהירה את איראן לבל תפגע בקו הנפט

ריאד, — העתון "אלמג'לה" מוסר כי טורקיה הזהירה באחרונה את איראן מפגיעה בקו צנורות הנפט, הנמשך מעירק לטורקיה. היא הבהירה כי מהלך כזה מצד טהראן יגרום לטורקיה לחזור על הניטרליות שלה כלפי מלחמת איראן־עירק. (ע"ם)

צבא סוריה תפס את מעוז חיזבוללה בביירות

ביירות — כמאה חיילים של "הכוחות המיוחדים", יחידת עלית בצבא הסורי, תפסו ביום ג' לפנות ערב את קסרקטין פתאל־לה, מטהם של אנשי חיזבאללה השיעים הפרו־איראניים שברובע באסטה במערב ביירות.

הצבא הסורי גם תפס בשעות אחר הצהריים של יום ג' כמעט את כל המיפקדות והמשרדים של יתר המיליציות המוסלמיות השו־נות.

לפני שהגיעו החיילים הסוריים אל מעוזם, פינהו לוחמי "חיז־בוללה" הקיצוניים. אולם לפני כן הבעירו צמיגים בחדרי הקומות שמעל לקרקע, ופוצצו את תאי המעצר שבקומות המרתף.

לחיזבוללה מעוזים אחרים בפרברים דרומיים של ביירות, בעלי אוכלוסיה שיעית. צבא סוריה לא הגיע עד כה אל מעוזים אלה. (ע"ר ע"צ)

פקודת מעצר באיטליה נגד ארכיבישוף של הוואתיקן

הוואתיקן — פקודת מעצר הוצאה נגד הארכיבישוף פאול מארסינקוס, נשיא הבנק למפעלי הדת, שהוא למעשה הבנק של הוואתיקן, על ידי שלטונות המשפט האיטלקיים בשל התפ־קיד שמילא בפשיטת הרגל של בנק אמברוזיאנו.

אולם, אי־אפשר לבצע פקודת מעצר זו שהוצאה על ידי שלטונות המשפט במילאנו, מכיון שאין שום הסכם הסגרה בין הוואתיקן ואיטליה. יתר על כן, מונסיניור מארסינקוס הוא אזרח של הווא־תיקן ונושא דרכון דיפלומטי.

המשטרה וכוחות הבטחון ידאגו לשמירת הסדר

מאת כתב המודיע בכנסת

שר המשטרה חיים בר לב הודיע אתמול במליאת הכנסת, כי המשטרה וכוחות הבטחון "ידאגו לשמירת הסדר והבטחון בירושלים, ביהודה ושומרון ובג־גולן.

השר בר לב השיב לשמונה הצעות דחופות לסדר היום שהועלו במליאת הכנסת לאחר ההתרחשויות בעזה, ובמיוחד לאחר הפגיעה בתחריט חיילי מג"ב ליד שער שכם.

השר בר לב כלל בדבריו התר־עה מפני דעות קיצוניות כלפי תהליך השלום, משום שלדעתו אי אפשר לכפות דעות קיצוניות על הזולת, ויחד עם זאת הדגיש כי הוא מצדד בועידת שלום בין לאומית כפרוזדור לשלום. ראשון הדוברים בדיון ח"כ יוסי שריד טען כי פרס נסע לקהיר מפני שהובטחה לו רשימה של עשרים פלשתינאים המוכנים להידבר עם ישראל על שלום.

אש"ף מעביר כספים לאבו דאבי

אבו דאבי — אש"ף קיבל אישור מן הנסיכויות המאוחדות להעביר את משרד הקרן הכספית שלו מרבת עמון לאבו דאבי.

המקורות הדגישו שהיתה זו החלטה של אש"ף ולא הודאה של ממשלת ירדן, על אף היחסים המתוחים באחרונה בין הצדדים.

אש"ף בחר ברבת עמון כמקום זמני לקרן ב־1984 לאחר שנאלץ לצאת מדמשק.

קרן זו מיועדת לאיסוף תרומות, קבלת תמיכות ממשלות ערביות ותשלום למחבלים הפלשתינים ומימון פעולותיהם, הנסיכויות המאוחדות נימנות על התומכים העיקריים של קרן זו.

קבוצה של כ־40 מהגרים סובייטים חזרה למוסקווה

מוסקווה, — יותר מ־40 מהגרים סובייטים הגיעו לאחרונה מארה"ב למוסקווה, לאחר שהחליטו כי אין הם מתחבבים את אורח החיים האמריקאי. מסרה סוכנות "טאס".

היא ציינה, כי יחד עם קבוצה זו הגיע ל־200 מספרם של אזרחים סובייטים לשעבר שחזרו למולד־תם, מאז התחילו השלטונות להת־יר את שובם של מהגרים בסוף השנה שעברה.

הקבוצה היתה מורכבת מיהו־דים, רוסים ומולדאווים.

כלי התקשורת הסובייטים הע־ניקו פירסום רב למהגרים החוזרים, במאמץ להוציא את העוקץ מה־ביקורת המערבית על ההגבלות המוטלות על ההגירה מבריה"מ. (ווישר־עתי"ם)

אולטימטום ליציאת הכוחות הסוריים מביירות

ביירות — דובר בשם "חיז־באללה" הזהיר הבוקר בשיחת טלפון עם רדיו ביירות את הסו־רים לצאת מביירות.

הדובר אמר כי אחריותם של אלו שהביאו את הסורים לביירות תהיה מרה אם חיילי סוריה לא יעזבו את העיר תוך ימים ספורים. (עס).

ספרד מספקת מטוסי אימונים לירדן

רבת־עמון, — שר ההגנה הס־פרדי נרציס סרה אישר בתום ביקור בירדן, כי המשלוח הרא־שון של 16 מטוסי אימונים מסוג קאסה סי־101 מ' אשר הוזמנו ע"י ירדן בספרד, יסופקו לה במאי או ביוני השנה.

השר הספרדי שהה בירדן 48 שעות ובמהלך הביקור נתקבל לשיחה ע"י המלך חוסיין.

ירדן חתמה בדצמבר 1985 על חוזה עם ספרד, בדבר רכישת 16 מטוסי אימונים במחיר 90 מיליון דולר. (ע"צ)

הניפו דגל סורי במג'דל שמס

דגל סורי הורד אתמול מעל גג בית ספר יסודי בעיירה הדרוזית מג'דל שאמס בצפון רמת הגולן.

המשטרה פתחה בחקירה ונר־אה, כי קיצונים מקרב הדרוזים מבקשים להמשיך בהפרות הסדר.

בימים האחרונים שרר שקט יחסי בכפרי הדרוזים בגולן. המ־שטרה ממשיכה במעצרים בין אלה שהתפרעו בשתי השבתות האח־רונות בכפרים מג'דל שאמס ובקר־עתה. הם חשודים בהפרות סדר ובתהלוכות, תוך השמעת סיסמ־אות עויינות נגד המדינה במרכזי הכפרים של הדרוזים. (עתים).

● ירושלים, — ועדת השרים לעניני סמלים וטכסים, החליטה לא להפריד בין יום הזיכרון לחללי מערכות ישראל לבין יום העצמ־אות.

ריגן ישיב השבוע על דו"ח טאואר

וושינגטון — הנשיא רייגן מתכונן להשיב השבוע בנאום שיושדר בטלויזיה, על הדו"ח של ועדת החקירה של טאואר בעניני מכירות הנשק לאיראן — נודע אמש ממקורות רשמיים בוושי־נגטון.

רייגן סירב להשיב על שאלות של עיתונאים על פרשה זו, מאז ה־19 בנובמבר אשתקד.

רפובליקאי בכיר שרצה בעילום שמו, אמר כי נאומו של רייגן "קרוב לודאי יהיה החשוב ביותר בכל הקריירה שלו". (ע"צ ווישר עתי"ם)

דיונים בין ביירות לדמשק

ביירות — מקור מוסמך גילה לעתון "אסבוע אלערבי" כי הדיו־נים המתנהלים בין ביירות לדמשק סביב ציר העבודה הלב־נוני מתמקדים בשתי נקודות.

האחת — תפקיד נשיא הר־פובליקה בזמן ניהול ישיבות הממשלה, והאם הוא יוכל לה־שתתף בהצבעה, והשניה — הוא האופן בו ייבחר ראש הממשלה, על ידי הנשיא, או שהוא ייבחר על ידי הפרלמנט.

נודע כי כמה מנהיגים איסלמ־ים החליטו, שהנשיא הוא שימנה את ראש הממשלה ואת כדי שהרשות המבצעת לא תושפע וכדי לשמור על המשטר הפרלמ־נטרי הדמוקרטי. (ע"מ)

שגרירות עירק בלבנון רכשה 120 דירות במזרח־ביירות

ביירות, — שגרירות עירק בלבנון רכשה 120 יחידות מגו־רים במזרח־ביירות, בשביל אנשי המודיעין העירקי וכמה ממנהיגי מפלגת הבעת שנמלטו מהאזורים האיסלאמיים — כך מוסר העתון "שקר".

השגרירות ומנגנוני הבטחון העירקיים שלחו איגרות לאנשי בעת לבנוניים, בהם הם נדרשים לשוב ולבצע פעולות בטחוניות ומדיניות נגד האזורים האיסלמיים.

נמסר כי אלה ששוכנו כבר בדירות הועמדו לאחרונה בכוננות כדי שיהיו ערוכים להשתתף בפ־עילות צבאית אמריקנית כלשהי נגד ביירות ופרבריה. (ע"מ).

● קאהיר — מקורות במשרד החוץ המצרי מסרו ל"אלקבס" כי האגרות שמובארק שלח בשבוע שעבר למנהיגי אלג'יריה, קונגו, זמביה, מאלי, ג'יבוטי, זאיר, אר־גנדה וסיירה־לאונה כללו הזמנות לכינוס לשכת הארגון לאחדות אפריקה ב־11 במארס בקאהיר. (ע"מ)

מוסדות חינוך "אור החיים"

רח' עזרא 51 בני ברק טל. 767113

לתושבי בני ברק!

בעידודם של גדולי התורה שליט"א ולאחר הנסיון המוצלח שנרכש בס"ד בכתות האקסטרניות בעבר, הוחלט לפתוח

שתי כתות ט' אקסטרניות חדשות, עיונית ומקצועית. לתלמידות נבחרות מבנות עירנו, אשכנזיות וספרדיות ברח' אמרי ברוך 28, בני ברק.

התלמידות במסגרת זו תקבלנה בס"ד

★ חינוך לאהבת תורה, ליראת שמים ולהשתלמות במידות
★ לימודי קודש וחול ברמה גבוהה.
★ לימודים משלימים לפי צרכי הבית והמשפחה
(כולל לימודי יסודות התפירה והסריגה, תזונה, עזרה ראשונה...)

הכל ע"י צוות הוראה וחינוך מעולה, מנוסה ומסור,
קיימת אפשרות להנות מחוגי העשרה מגוונים. (פרטים בסוף המודעה)

במגמה העיונית: לאחר 6 שנות למוד, התלמידה מקבלת תעודת הסמכה ממשלתית להוראה בגני ילדים או בבתי ספר יסודיים.

במגמה המקצועית: לאחר 4 שנות לימוד. התלמידה מקבלת תעודת גמר ממשלתית נתיב טכנולוגי, מסלול מקצועי תיכוני. ולאחר 6 שנות לימוד - תעודת הסמכה ממשלתית להוראת תפירה, גזירה ודיגום או מלאכה.

בתכם תזכה בס"ד לטיפול וקידום אישי מירבי וכן לטיפוח רב צדדי של מידותיה וכישוריה

תשומת הלב תנתן בס"ד גם לפעילות חברתית מגוונת וליצירת אוירה חינוכית נעימה ונינוחה

כדי לאפשר למחנכת לעקוב מקרוב אחר השיגי הבת והתנהגותה וכדי לעמוד בס"ד במשימות הנ"ל, הכיתות לא תהיינה מאוכלסות במספר גדול של תלמידות

המסלולים העומדים לבחירתכם הינם:

ביה"ס העיוני
תיכון עיוני
סמינר למורות
סמינר לגננות

ביה"ס המקצועי
תיכון - תפירה
סמינר למורות לתפירה
גיזרה ודיגום לבתי ספר על יסודיים
סמינר למורות למלאכה לבתי ספר יסודיים

התמחויות (ביה"ס העיוני)
חינוך מיוחד
הנהלת חשבונות
מחשבים

התמחויות (ביה"ס המקצועי)
מחשבים
כלכלת בית

בדבר פרטים והרשמה לפנות למזכירות הרישום באולם הספריה (מול בנין המשרדים)

יש להביא תעודת ציונים של כתה ח' ות.ז. של ההורים

ההנהלה

★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★

חוגים: בשעות אחה"צ והערב מתקיימים חוגי העשרה במגמות שונות חלקם מקנים לתלמידה מקצוע ותעודת גמר ובכך פותחים בפניה אפשרויות נוספות למציאת משרה בעתיד.

להלן חלק מהמגמות הנלמדות במסגרת החוגים

קרמיקה, אמאיל, ציור, גרפיקה, מלאכה ונוי, סריגה, תפירה בסיסית לבנות הסמינר העיוני, כלכלת בית, התעמלות, התעמלות אורטופדית, נגינה באורגן, נגינה באקורדיון ועוד.

החוגים הנם רשות ופתוחים לתלמידות משתי המגמות

מיום ליום

★ האמנם יועמדו דיינים למשפט?

כנראה, מפוחד של הקנטרונים האנטי־דתיים, החליט בזמנו היועץ המשפטי לממשלה, מר יוסף חריש, שלא לדחות על הסף את דרישתם לפעול נגד הדיינים שהתמו על מכתב הנוגע לשאלת הגיור, ופנה לשר הדתות כדי שיודיע מה ברצונו לפעול ולעשות במקרה הנדון.

מסתבר ששר הדתות, אף הוא נפל לאותה מלכודת, כי במקום שישיב תשובה תקיפה וחד־משמעית שלא יעלה על הדעת להכתיב או "להעיר" לדיינים מה לומר בנושא כל כך הלכתי, הוא הסתפק בכתיבת מכתב לדיינים שבו הוא מעמיד אותם על המצב החוקי, וכך לא נמנע מפגיעה עקיפה בדיינים ובודאי שלא ענה על הציפיות של מחרחרי־המחלוקת שונאי הרבנים והדיינים ושונאי הדת ותורת ישראל בכללה. מכתבו של המר המר אינו מספק אותם, ועל כן רווחות עתה שמועות כי הם מפעילים עוד לחץ על היועץ המשפטי, כשזה אכן שוקל אפשרות להעמיד את הדיינים למשפט.

אם אכן יעשה כדבר הזה, הרי פירוש הדבר הכרזת מלחמה גלויה של המדינה החילונית נגד מוסד הרבנות והשיפוט הרבני. אין ולא יכולה להיות משמעות אחרת למעשה התגרות כמו זה. אי־אפשר להעלות על הדעת שלדיינים לא תהיה הזכות לומר ולבטא את עמדתם בנושא הלכתי כמו גיור, ואין שום משמעות לנסיון לקשור זאת ב"מרי" או "בפגיעה בכבוד המשפט", משום שמי שפגע ופוגע בהתמרה ובשיטותיו ובשיפוט הרבני, הרי זה המשפט החילוני בכל ערכאותיו, לרבות שופטים הפועלים בו.

★ מי פוגע באמת?...

אירוניה מרה היא, כי הידיעות על האפשרות של העמדת דיינים למשפט, מתפרסמת ביחוד בימים שבו נעשית ההתקלסות הגדולה ביותר בכל מושג של כבוד משפט וחוק המדינה. בית המשפט עומד עלוב וחסר־אונים מול הזרוע הכבודה של שובבי מינהל בבתי־חולים המצפצפים על חוקים והחלטות שופטים ועושים ככל העולה על רוחם, ואין כאן משהו "מקרי", כי זוהי תוצאה ישירה של "קדושת השביתה", המהווה אבן־יסוד בכל האידיאולוגיה של תנועת העבודה.

זה, כמובן, מותר, מפני שזה שייך לשמירת ה"ערכים" של הסוציאליזם המזוייף, גם אם זה גורם אנרכיה מוחלטת במדינה ומסב נזקים במאות מיליונים מדי שנה בשנה. אמירתם של דיינים נגד החלטה של בימ"ש חילוני המתערב בעניינים לא לו, כמו הוראות את מי לרשום כ"גרים" — אינה מזיקה לשום אינטרס ציבורי ולשום איש, וזאת גם מנקודת־ראות ציבורית־כללית, ובודאי שהיא מחויבת מצדם, כדי להגן על הגיור ההלכתי ומניעת זיופים וסילופים. שביתות, במיוחד מתוך התפ־רעות נגד החוק, מזיקות בכל המובנים האפשריים, ודוקא כשהאנרכיה הזו חוגגת בראש כל חוצות — את מי רוצים להעמיד לדין? רבנים שאמרו מה שמצפונם מחייבם...

מענין הדבר, כי דוקא בשבוע שעבר היה זה שר המשפטים שלא היסס ומתח ביקורת חריפה ביותר בכנסת על שופט שפסק בדינו של צעיר שירק וקילל שופט, והוא תלה את הקלקלה בחברי הכנסת ובהתנהגותם. השר שריר, שנשאל בכנסת על דברי השופט, העיר: "מוטב שגם שופטים ירסנו את לשונם". מענין אם ימצא מישהו שיתבע להעמיד לדין את השר, כי הלא פגע באליל המודרני ששמו המשפט ושופטים. אבל אין סיכויים לכך, כי שריר הוא שר ולא רב ולא דיין...

★ מקור ההתהוות

שר החינוך, מר יצחק נבון, הודיע כי יעביר את הדו"ח החמור על פעולות הכתות המיסטיות והתוצאות העגומות מסביבן לכל הגורמים הדרושים, כדי שניתן יהיה לטכס עצה איך לפעול בעתיד למניעת המשך פעילותן והשפעתן של כתות אלה, הגורמות להרס חמור בקרב כל אלה שמתפתים על ידן ומשתקעים בתוכן.

מסתבר שהפרסים הם כה חמורים וכה עגומים, עד שחודרה ההבנה כי לא ניתן יותר להתייחס באותה קלות־דעת להתעברות ההשפעה של כל מיני כתות מזיקות ופסולות המפיצות תרבות של ע"ז וגורמות נזקים נפשיים חמורים, עד שלפעמים אין להם תקנה. ועם זאת, מן הראוי להתעסק לא רק בסור מרע, היינו בנקיטת צעדים שיביאו להפסקת הפעילות של אלה, אלא צריך גם לבדוק בתוך לעשה, מתוך, מה גם הגורם שמביא צעירים ישראלים לכתות אלה, כתות של עובדי אלילים, כי הלא דבר הוא. אין למעשה כל ספק בגורם לכך; שכן ברור שהדבר קשור בריקנות ההוראה של הנוער והדור הצעיר שגדל על ברכי החינוך הכללי. חינוך זה לא הקנה לו תוכן וערכים יהודים עצמאיים, ומרוב ריקנות ושממון — נלכדים אלה ברשת המסוכנת הזאת.

כדאי רק להוסיף, שפעילותן המסועפת של הכתות הללו נתאפשרה הן מחמת קלות־הדעת שבה התייחסו אליהן, ובמידה לא מעטה גם הודות לכך שהסיחו את הדעת מהן ע"י ההסתערות המאסיבית הנוראה נגד תנועת התשובה של יהודים שמבקשים לשוב למקורם. בזכות התנפלות זו, יכלו הכתות לפעול באין כל מפריע, וגם זו בודאי נקודה חשובה לעיון.

★ במישור הפנימי של "העבודה"

אין לדעת בשעת כתיבת שורות אלו מה יהיה ה"המשך" מהתנגשות מר שמיר ומר פרס בנושא המדיני, אבל נראה שלמר פרס צפויה גם ביקורת פנימית נוקבת, וזאת מתוך מפלגתו, שכן יש גם שרים וח"כים שאינם מסכימים למהלך שבו נקט נגד ראש הממשלה, ואחד מהם הוא שר הבטחון, מר יצחק רבין.

מסתבר שמר רבין כבר הספיק להציג תמיהה גדולה על המהלך, וזאת בישיבת שרי המערך שנערכה ערב צאתו של מר פרס לקהיר. מר רבין שאל, באיזה פורום של המפלגה הוחלט להביא למצב של "סף משבר" במסגרת ממשלת האחדות? מר רבין ידוע כמי שרחוק מלהסכים לרעיון של ועידה בינלאומית, אבל אולי לא רק זה מניע אותו, אלא עצם האקט של יצירת התגרות מכוונת, שלא התחירה לשלום עמדת במרכזה, אלא התירה מסה אחרת...

על רקע זה היו שהזכירו, כי היה זה מר רבין שהגדיר בספרו את מר פרס כ"חתרן בלתי־נלאה", וזאת על רקע הנסיון שצבר עמו, כאשר הוא היה ראש ממשלה ופרס היה שר בטחון. לא יפלא אם יובהר, שבמקרה זה ימצא מר שמיר במר רבין מעין "אח לצרה"...

★ יש שוטרים בשבת...

לא שכחנו עדיין את קינת מפקדי המשטרה והעתונאים המלוחים אותם, כאשר התאוננו על גזלת מנוחת השבת מהם בהפגנות שנערכו בפתח־תקוה נגד הפעלתן הבלתי־חוקית של בית הקול־נוע. האפשרות הפשוטה, שהשוטרים יזכו למנוחה אם ימנעו מבעלי הקולנוע את המעשה הבלתי־חוקי לא באה אצלם בחשבון בכלל, ולכן עמדו והסיתו בצורה פרועה ביותר נגד המפגינים הדתיים שהרס השבת כאב להם והם היו ה"אשמים" בכך שלשוטרים אין עונג שבת ראוי לשמו, הם נאלצים לבלות את לילות־השבת בהפגנות.

והנה אנו שומעים מפי מפקד משטרת חיפה, כי בחודשים האחרונים הוגדל "במאות אחוזים" כוח־האדם המשטרתי בעיר ב...לילות־שבת, וזאת לא מפני ששומרי־שבת עורכים שם הפג־נות, אלא בגלל השתוללויות וההתפרעויות של "נוער הזהב" בלילה זה בשבוע, המועד לפרעות. מפקד משטרת חיפה דיבר בהקשר לכך שבשבתות יש גל גדול של תאונות, וחלק גדול מהן נגרם בגלל "נהגי שבת", כלומר צעירים שלוקחים את מכוניות הוריהם ודוהרים ומשתוללים וגורמים תאונות.

ואין למשטרה ברירה אלא להיערך לפעולה כנגד פורענות זו. אבל, מי שומע ומי יודע שבגלל זה נבצר משוטרים לעשות את שבתם בבתיהם ובחוג משפחתם? מי קם לבכות ולקונן על כך? הרי אין כאן דתיים באמצע ואין נגד מי להסית ולשסות — למה ידברו ויצעקו?...

★ ידיעה אלמנטרית

שר החוץ, מר שמעון פרס, טרח להקנות לביקורו במצרים מימד ממלכתי, ולכן לא הסתפק בפגישות ובשיחות המדיניות, אלא גם יצא לבקר את מעט היהודים שעודם חיים ובבית־הכנסת של קהיר, שם נפגש עם היהודים ושוחח עמם. ככל הנראה בקש מר פרס לפצות את עצמו על מה שלא השיג בעת היותו ראש הממשלה, כאשר הנשיא מובארק מנע ממנו לבוא למצרים כל הזמן, ורק בסוף התקופה הוא בא למצרים, אבל אז לא הספיק הזמן ל"ביקור היהודי".

אבל, אגב ביקורו בבית־הכנסת, נקלע מר פרס לטעות קשה ומביכה, כאשר נשאל לרשמיו מן הביקור אצל היהודים, והוא משיב: "גם יוסף הגיע למצרים עם שבעים נפש, וגם עתה יש כאן רק שבעים נפש"... ההקבלה היא, כמובן, שאלה של טעם, אבל השגיאה היא קשה מנשוא. האמנם לא יודע מר פרס כי יעקב אבינו ירד בשבעים נפש מצרימה, ואילו יוסף לא הגיע ולא ירד, אלא כבאמור בכתוב "ויוסף הורד מצרימה"?... לא היתה זו פליטת־פה מוטעית, שכן המשיך מר פרס לדבר על יוסף באותו הקשר, משמע שזוהי "ידיעתו" שלו...

מותר היה לצפות ממר פרס, כי בטרם צאתו היה עושה קצת "שיעורי־בית" בכל הנוגע להיסטוריה היהודית הקשורה למצרים, ולכל הפחות — לפתוח חומש ולקרוא מספר פסוקים. לחילופין, יכול היה לגשת לאיזה תלמוד תורה וכל ילד שהגיע למקרא היה מעמידו על הנכון, ואז לא היה נכשל בלשונו.

לוח המודיע

****

דירות ובתים

****

שירותי מידע (אינפורמציה) לדיור באזורים הדתיים. מאות הצעות

מציע דירה!
קונה * השכרה *
עשרות מבקשי דירות מחכים לדירתך
ללא דמי תיווך
02-285676, 282770, 282352

ירושלים

למכירה

★ למכירה בסנהדריה דירה 3 חדרים + חצי ק"ב טלפון 02-820486.

★ ברמות החרדית 3 חדרים + חצר + כניסה נפרדת $60,000 4 חדרים $81,000 4½ ק"ב $83,000 861180 02-866690.

★ בסנהדריה המורחבת 106 בהזדמנות, 3 חדרים ק"ד 817451 אחרי 7.00.

★ 3 + הול גדול + חימום ביתי + 2 מרפסות בתחמיה ב- 02-824572 13.00-14.00.

★ 4 גדולים ק"א + חצר דרום מערב מיוחדת 101,000 בראנד 3 02-815933.

★ 4 גדולים + פ"א באופירה + כיוונים + סוכה, מרפסות + מעלית 02-811136 $89,000.

★ 4 במורחבת ק"ב 78,000; 3½ בתנה ק"ג + כיוונים 81,000; 3 + הול + גינה באודיאל 73,000 "המתווך" 02-273355.

★ בהר נוף משקלוב 9, 4 חדרים מתוכננת היטב, במחיר הזדמנותי 02-525857.

★ בהזדמנות, בהר נוף 4 מחסן מרפסות מיידית 74,000 "גולדיס" 02-412321 02-538208.

★ למהיר החלטה!!! המ"ג 3 + מרפסת, מיידי 864586 02 בערב.

★ ברוממה 4 + 5 מרפסות ק"ד מסודרת + דוד"ש + הסקה + פלדלת 02-521139.

★ הר נוף 4 חדרים מ-$78,000 5 חדרים מ-$97,000 קוטג'ים 5 חדרים לופיאן ושות' (02)521038.

★ הר נוף 5 חדרים + גינה 200 מ"ר פנטהאוז 5 חדרים + שמש בשלבי גמר לופיאן ושות' (02)521038.

★ בהר נוף חייבת להמכר 4 + גינה גדולה 75,000 "אור טל" 02-283812 02-287973.

★ בסנהדריה 3 ק"ג יפה, ומסודרת מטבח משוכלל + ארונות 72,000 02-810256.

★ בהר נוף 4 דרומית ק"ג מטבח מושלם כניסה מיידית "אור טל" 02-283812 02-287973.

★ בהר נוף 5 קומה גבוהה נוף מרהיב כניסה מיידית "אור טל" 02-283812 02-287973.

★ בקרית משה 3 חדרים קומה 6 מעלית שבת 824845 63,000.

★ בהזדמנות!!! פנטהאוז בפאג"י מיוחדת 4 ק"ג בנין חדש + שכלולים 02-824845.

★ בסורוצקין 4½ חדרים ק"א לכניסה אי"ה בערב פסח "מוטי קוצר ושות'" 02-225588 02-247937.

★ בבניה בתל ארזה ובאונטסדורף דירות 4, 5 חדרים כוונים טובים "המתווך" 02-273355.

★ ע"י מאה שערים אתיופיה 2½ אפשרות ל-3 + גינה 66,000 "פ.ג.מ." 02-232335.

★ בהר נוף פנטהאוז 5 חדרים $120,000, 5 חדרים $88,000, 4 חדרים $75,000 "ירושלים-85" 02-539087-8.

★ ברוממה במ"ג מציאה 3 + פ"א + מחסן + מרפסת + דוד"ש משופצת 02-343853.

★ בגבעת מרדכי החדשה 3 + פ"א ק"א מרפסת לסוכה מסודרת 02-638415.

★ מכרו!!! ברש"י 2½ כ-3 ק"ג (40 מדרגות) + מרפסות + שמש 532131/3815 וינשטוק.

★ מציאה!!! בבוכרים 3 + גג + מחסן ענק "פ.ג.מ." (02)232335.

★ בהר נוף 5 חדרים פנטהאוז ק"ב בשאולזון $118,000 "דוד נוף" 02-228633.

★ בהר נוף 5 חדרים כניסה מיידית + נוף ומחסן בשאולזון $115,000 "דוד נוף" 02-243021.

★ בהר נוף קוטג' 5 חדרים בבניה + מרפסות $115,000 "דוד נוף" 02-243021.

★ ברמות, חייבת להמכר 4 חדרים בעלת פוטנציאל + 2 מרפסות לסוכה + נוף מקסים 02-272710 70,000.

★ בבית וגן בנין שלם למכירה "דוד נוף" 02-243021.

★ בהר נוף וילה בת 8 חדרים + 3 מפלסים + בייסמנט + גינה מיידית "דוד נוף" 02-228633.

★ ברמות א' 3 + מרפסת לסוכה (מתאים גם לנכה) 46,000 02-272710 מיידי.

★ דירות פאר בבניה בתל ארזה 4 חדרים 95,000 5 חדרים 115,000 "יורי" 02-245258.

★ 3 בעזרת תורה ק"ק 56,000, 3 במורחבת ק"ד 57,000 "המתווך" מלכי ישראל 6 טל. 02-273355.

★ בהר נוף מבחר דירות גדול 4, 5 חדרים פנטהאוזים טלפון 414184.

קבלנים

★ בגבעת שאול 5, 4, 3 + מרפסות + נוף "קפלן נכסים" 02-243971.

בדמי מפתח

★ 2 + חצר מסודרת במקור ברוך 10 מדרגות 25,000 "אבן דנך" אחה"צ 02-380662.

★ בנין גדול וחצר גדולה בבוכרים לכל מטרה אחה"צ "אבן דנך" 02-380662.

להשכרה

★ 3 חדרים ברמות 04 לזוג צעיר טלפון 02-861066 02-820486.

★ במטרסדורף 2½ חדרים + נוף וטלפון והדוד"ש עד אחרי פסח 02-867048.

★ לתיירים בגאולה!!! נהדרת ומסודרת לתקופות קצרות בכל ימות השנה 02-825891.

★ בגאולה ברחוב עמוס 2 חדרים בשכ"ח כניסה מיידית טלפון 02-668444.

★ ברמות ד' "אשדר" 3 + פינת אוכל לתקופה ארוכה (02)528765.

★ בהר נוף 4 חדרים לתקופה ארוכה + שמש + טלפון לופיאן ושות' 02-521038.

★ ברמות ב' (סלול בונה) 3 ק"ד + כיוונים לשנה, אפשרות לריהוט 02-863915.

★ מחסן בבית וגן 50 מ"ר למטרה שקטה 03-799223.

★ בגאולה 2 ק"ק + גינה + טלפון וריהוט חלקי 02-667925.

★ דירת 3 מפוארת וחמה במרכז העיר לשבתות ולתקופות קצרות 02-527187.

★ בבית וגן 2½ מרוהטת ק"ב לתקופה קצרה (לתיירים) מיידית 02-424780.

חנויות

★ למכירה חנות 60 מ"ר במרכז המסחרי ברח' ר' עקיבא "המצליח" 798367.

עסקים

★ דרוש משקיע/שותף למפעל משגשג בענף המזון הסכום הדרוש $350,000 מעוניין רציני יפנה לת.ד. 6811 ירושלים סודיות מובטחת.

משלוח מנות

★ משלוח מנות שטרם ראיתם!!! החל מ-2 ש"ח בלעדי ל"הכל בו גאולה" מלכי ישראל 35 (מול גרליץ).

בני-ברק

למכירה

★ 3 ברמב"ם ק"ג חזית מטבח מפואר + דוד"ש + חניה + תוספות 786355 $70,000.

★ 3½ גדולות מרפסת + אפשרות לבניה 33 מ"ר ק"ג בינתה הנביא 02-533661.

★ למכירה דירת 3½ חדרים גדולה, מטבח אמריקאי במרכז ב"ב נא לפנות לטל. 052-921229 מיום א' בערב.

★ ברוזנהיים ק"ב חזית 3 + ½ 03-705314 $70,000 או ק"א 3 מרוהטת $66,000 706721 03-705235.

★ בשטרסר 3 ק"ג משופצת 3 כ"א + דוד"ש $65,000 (03)795812.

★ 2 חדרים ברח' ר' יוסי ק"ב לא חזית "המצליח" 798367.

★ 2 + פ"א ק"ב פינתית אפשרות בניה ברח' יוסף הנשיא פנוי גמיש 03-791498.

★ חייבת להמכר! 3½ חדרים ק"ב חזית בינתה הנביא עם/בלי ריהוט + טלפון כניסה מיידית 709250 אך ורק בשעות 10.30-12 18-19.

★ 3 ק"ב שמונה + דוד"ש + טלפון בקרית הרצוג מידי 03-349252 03-353826 03-705453.

★ 2 חדרים + מרפסות גדולות במרכז בני ברק בבן-פתחיה 03-702414 03-707468.

★ להשכרה וילה ברמת אהרן לתקופה ממושכת 231918.

ביקוש דירות

★ דרושה בשכ"ח במרכז בני ברק לתקופה מושכת 2½ + טלפון ק"ב בלי ריהוט 03-788498.

עסקים

★ בבית פיקנטי להשכרה חנות 85 מ"ר + גלריה ענקית מתאים לכל מטרה 03-743529.

בערי הארץ

עמנואל

★ בעמנואל באתר רבקה 3 ו-4 חדרים מרווחות ויפות לכניסה מיידית מחירים נוחים ומשכנתאות ענק ללא דמי תווך "דוד נוף" 02-243021.

★ דירה למכירה או להשכרה בעמנואל 120 מ"ר להתקשר 051-34417.

אשדוד

★ ע"י קרית פנינבד 4 ק"ג מטופחת ומסודרת + כיוונים מצויינים + מעלית 055-34670.

קרית הרי"מ לוין

★ בקרית הרי"מ לוין 3 ק"ה מעלית פינתית אפשרות להוסיף חדר אפשרי מרוהטת 03-499182.

עבודה

★ דרוש אדם מוכשר דובר אנגלית לניהול משרד ישיבה 02-534315 02-813525.

★ להבחנת שווק מזון דרוש אחוראי תמרק + רשיון נהיגה תנאים טובים למתאימים רצוי בעלי נסיון 02-537415.

★ דרושה מוכרת בגיל בינוני לשעות אחה"צ "חבקוק" מלכי ישראל 14 י-ם.

★ דרוש חייט תיקונים לעבודה בחנות בבני ברק תנאים טובים טל. 03-707046.

★ דרוש/ה עובד/ת לפנות אישית להקטוגרף רח' מאה שערים 9.

★ דרושה פקידה לאחה"צ מ-7-1 עם ידע במזכירות ועבוד תמלילים להתקשר 02-423131 אחה"צ.

★ מורה מוסמכת לבית ספר לכתות א'-ב' בשעות 14.00-8.30 בהר ציון 02-720395.

★ דרושה מדריכה + לינה לקבוצה אמריקאית במוסד חרדי לבנות בבית וגן (רצויה אמריקאית) 02-420321.

★ דרושה בחורה/אשה לעבודות בית יום יום במשכורת חודשית טלפון 03-774387.

★ אברך מוכשר מוכן ללמוד כל יום עם ילד/בחור שעורי עזר 02-282895.

★ תופרת מעולה מקבלת הזמנות ותיקונים במחירים נוחים (03)798229.

מטפלות

★ דרושה מטפלת לתינוקת באונטסדורף 5 ימים בשבוע בשעות הבוקר 02-827408.

★ דרושה מטפלת מנוסה לתינוק בשעות 12-18.30 להתקשר בצהרים ללאה 02-200305.

★ דרושה אשה מסורה ואחראית לטפול בילדים א-ה 10-4 02-536149.

★ בהקדם!!! למורה דרושה מטפלת לבבית ואחראית לתינוק חמוד בזכרון מאיר 03-794834.

מסעדות

★ הזמן בפיצה הוליווד 03-767920 פיצה משפחתית (8 מנות) כשרה למהדרין ללא חשש שמיטה ותקבלנה חמה לביתך + שי! בקבוק משקה משפחתי, המשלוח חינם מ-5.00 בערב עד חצות ובמוצש"ק 03-767920.

מכוניות

★ בהזדמנות סובארו מיניבוס 761487 03-779292 1982 600.

מכירות

★ לקראת החג מבחר חלוקי קטיפה החל מ-55 ש"ח, חלוקים קצרים קיציים 45 ש"ח, חולצות לגברים, נוער וילדים ועוד הזדמנויות רבות ממיטב תוצרת חוץ מיכל 3 ק"ב סנהדריה מוצש"ק 8.00-10.00.

★ מכירות דיקטים הבגדים אקסקלוסיביים מחו"ל במוצש"ק מ-20.00-22.30 שבטי ישראל 54 02-285655.

★ בגדי נשים אלגנטיים גם במידות גדולות חלוקים קיץ וחורף כותנות גברים במחירים סבירים פנים מאירות 5 כ"ג קרית מטרסדורף במוצש"ק 8.00-10.00.

★ מזגן G.E (מתאים למוסד) בהזדמנות 825001 בין 4.00-7.00.

★ בגדים למשפחה תוצ"ח בראשון ושני 7-11 בערב עבודת ישראל 15 ירושלים.

★ למכירה מגילה ספרדית כתב מהודר 20% הנחה 03-783183.

★ דרוש מוכר מנוסה לאופנת גברים "אוזים טוויג" בבני ברק טל. 03-707046.

★ מגילה כתב ספרדי מעולה 20% הנחה לרציניים בלבד 03-783183.

★ אופנים לילדים ונוער ואופני כושר למבוגרים ישירות מהיבואן בן דוד 13 דירה 1 בני ברק עליה 16 תל אביב.

★ מכירה של בגדי ילדות ונערות וכן בדים שיתקיים במוצש"ק עד יום רביעי מ-7.00-10.00 רח' סולידאנו 6 ק"ג רמת אהרן.

★ למכירה ארון 6 דלתות גדול במצב טוב 3/1.85 מטר (02)289762.

★ למכירה לחג שמלות לנערות 8-15, חולצות, ר"ח אדר ויום א' 1.3.87 ויום ב' 2.3.87 מ-20.00-22.00 רח' הרב פרנק 33 בית וגן ירושלים 02-413377.

★ בגדי ילדים וילדות לחג ממידות 2-14 בזיל הזול שטרסר 6 ק"א ב"ב ביום שני א' אדר משעה 8.00-10.00 בערב.

★ בגדי הריון נהדרים, מבחר גדול ועשיר חורפי, קיצי ומעבר תוצ"ח, מחירים נוחים בימים ראשון שני שלישי ורביעי בערב 8-9.30 בדברי חיים 23 ירושלים.

★ בגדי נשים מפריז מכירת מבצע עד 55% עד ל-6.3.87 טל. 246312 מ-10.00 עד 19.00 ובערב 763783.

★ למכירה בגדים מלונדון ברח' ירושלים 2 בני ברק במוצש"ק 8-10 וביום א' 6-9 אחה"צ.

מבצע תשלומים

עד 12 תשלומים
לכל מוצרי אמקור

קיימת אפשרות להספקה מידית של כל הדגמים לבעלי כרטיס ויזה־ישראכרט

"מאיר"
רבי עקיבא 41 בני ברק 03-782584

מבצע
לזוגות צעירים

שלושה תשלומים למכונת כביסה זהר

זהר

הספקה מידית לכל חלקי הארץ

"מאיר"
רבי עקיבא 41 בני־ברק 03-782584

שיפוצים כלליים
★ ביצוע עבודות
★ שיפוצים כלליים
★ תוספות בניה והרחבה
★ מטבחים וצבע כללי
★ צוות מקצועי
כל עבודות הבניה באחריות
ספול ברטיבות בחומרים מיוחדים ואיטום גגות
טלפון 24 שעות ביממה
02-234454

לוח היום

בס"ד יום ועש"ק פ' משפטים
כ"ח שבט מ"ז
שבת: מברכין החודש, חודש אדר
ראש חודש: יום א'-ב'
המולד: יום ש"ק, שעה 9, 55 דק', 16 חלקים
הדף היומי בבלי: בבא מציעא מ'
ירושלמי: כתובות ס"ג
משנה יומית: [illegible]
הלכה יומית: אורח ש"א, ז-ט

סוף זמן
קריאת שמע 8.15
תפילת השחר 9.26
שקיעת החמה 5.38
מחר
עלות השחר 4.37
נץ החמה 6.05

קול הדף
לשמיעת השעור בדף היומי טל. 02-243121 02-241112. השעור מתחיל בכל תחילת שעה.

תורנות בתי מרקחת
ירושלים: ליל שבת: הגבעה הצרפתית, רח' ההגנה 23, מ. מסחרי. מרפאת רוממה, רח' הנ"ג 28. מוצ"ש: בקשי, רח' מחנה יהודה.
תל־אביב: ליל שבת: בבי, רח' דיזנגוף 174. זיוה, רח' אבן גבירול 52. שכ' התקווה. שבת: אוזוה, רח' דיזנגוף 165. בריאות, רח' המלך ג'ורג' 28. מוצ"ש: אוזוה, רח' דיזנגוף 165. מוצ"ש: בריאות, רח' המלך ג'ורג' 28.
בני־ברק, רמת גן: ליל שבת: רמת יצחק, רח' ירושלים 96, רמת גן. מוצ"ש: רש"י, רח' רש"י 13, רמת גן.
חיפה: ליל שבת: הנשיא, שד' הנשיא 33. מוצ"ש: חניתה, רח' חניתה 22.
הקריות: ליל שבת: הקריות, רח' ההגנה 1 ק. ביאליק. שבת: ניצן, רח' מרדכי גמיר, כבר ניצן, ק. ים.
פתח־תקוה: ליל שבת: קופ"ח כללית, רח' חיים עוזר. מוצ"ש: קופ"ח כללית, רח' חיים עוזר.
נתניה: ליל שבת: קופ"ח כללית, רח' ברודצקי 31. מוצ"ש: תרופה, רח' הרצל 2.
בת־ים: ליל שבת: מוזר, רח' הביבה רייך 20. שבת: קופ"ח, רח' עין יהב 2, חולון.
חולון: ליל שבת: ד"ר חורי, רח' סוקולוב 70. שבת: קופ"ח רח' עין יהב 2.
אשדוד: ליל שבת: הדס.
רחובות: מוצ"ש: קופ"ח, רח' חיים עוזר.
שעות הפתיחה של בתי המרקחת מקובלות בדרך כלל עד 10 בלילה.

תורנות בתי חולים
ירושלים: יום ו' וליל שבת: ביקור חולים: ילדים, שערי צדק: פנימית. מוצ"ש: שערי צדק: ילדים, ביקור חולים: נשים, שאר המחלקות בהדסה עין כרם.

המודיע
עתון יומי — ירושלים

המו"ל: הסתדרות אגודת ישראל העולמית — הועד הפועל
העורך הראשון: ר' י' ל' לוין ז"ל
•
איזור התעשיה מקור ברוך
רח' יהודה המכבי 5
טל. 539255-8 ★ ת.ד. 1306
•
דפוס "הדר", בע"מ
•
הדפסה: בירושלם מוסט
•
סניף ת"א: אלנבי 132, ת"ד 1869
טלפון 624353
בשעות הערב: טלפון 624950
•
אין המערכת אחראית לתוכן המודעות וסגנונן
•
סוכנות בארצות־הברית:
R. LICHTENSHTEIN
324 Ave. I
Brooklyn, N.Y. 1 1230
U.S.A.

שערים יציגים:

טל	1.6788
דולר ארה"ב	1.6170
מר"ג	0.8867
לייש	2.4861
פר"צ	0.2663
ין יפני (100)	1.0549
פליה	0.7850
כת"ש	0.2501

לתלמוד תורה
בירושלים
דרוש מורה
ללימודי חול – ותיק ומנוסה
לפנות 02-412548

מרים מאלר
מלכי ישראל 5 גאולה י-ם
המרכז הגדול להלבשת נשים אקסקלוסיבית
(מחלקה לילדות ולנערות)
אביזרי אופנה וגרבי נשים וצעיפים
במבחר גדול
עד ⅓ המחיר
חדש - הגיעו:
כתרים דמוי עבודת יד
במקום 120 43 ש"ח בלבד ה"ה
שמלות, חליפות וחולצות אלגנטיות
איכות מיוחדת ומקורית, ממיטב היצרנים בארץ ובעולם
חליפות סריג
במחיר מיוחד מיועדות ליצוא EXPORT
★ ★ ★
תחפושות לפורים בעצוב בלעדי במבחר ענק
אל תחכנה לשבוע האחרון
קניה מהנה שרות אדיב

לנשות בני־ברק
הרב **ש. ברעוודה** שליט"א
ימסור שיעור בענין מגילת אסתר
ביום שלישי ב' אדר בשעה 8.45 בערב
באודיטוריום שע"י אור החיים רח' עזרא 51 ב"ב
נא להודיע לחברות

רחוב יונה כנת מלכי־ישראל 14 י-ם
בית התפירה
אביזרי תפירה ואופנה
burda
גזרות בורדה חדשות בכתובים ואבזורים סרטים תוצרת חוץ
מבחר גרבי נשים
במחירים מפתיעים
הגיעו!
לכבוד החגים
מבחר צואהנים וקישוטים לתחפושות

רצי
הרצל 24 ק"א ב"ב
SALE

חיסול המלאי
הנחות עד 50%
"רז קרן"
אפנה אלגנטית לאשה
במוצש"ק 28.2.87
ב-20.00
רבי טרפון 4 בני־ברק

עולם הפלא
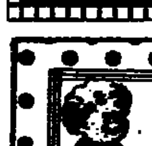
מכירת סוף העונה
המכירה מתקיימת במפעל
רח' יהודה המכבי 5 ק"ג אזור התעשיה מקור ברוך ירושלים
מיום א' עד יום ה' בין השעות 9.00 בבקר עד 4.00 אחה"צ
לרגל שיפוצים חנות המפעל בירושלים סגורה בשבוע הבא

הקץ לרעש בשמחות!!!
שמחה אמיתית עם הכנר האומן
בצלילים חרדיים או קלסיים
לכל ארוע
03-782688
נ.ב.
מקבל תלמידים פרטיים.
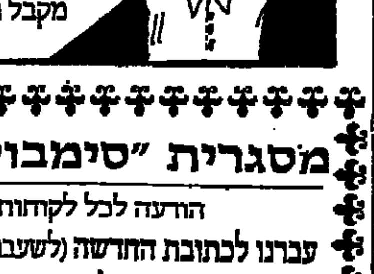

"משנכנס אדר
מרבין בשמחה"
נשות ובנות בני ברק הכונו לסרט המותח והמרתק
"חמש דרכים לאוצר"
(מבוקר)
שיתקיים אי"ה במוצש"ק פ' משפטים באולם שע"י הבוכרים הרב הירש 19
משעה 8 בדיוק
אל תחמיצו סרט מרתק שכזה

הקהילה הספרדית במלבורן
מחפשת **רב**
השולט טוב באנגלית
P.O.B. 43 BALACLAVA
3183 VIC. AUSTRALIA
ולבוא שבת הגדול לנסיון

אלפי דירות
ומאות
הצעות עבודה
"מעון" שרותי מידע
ללא דמי תווך
רח' פנים 9 קומה ב
טל. 233266 – 233913

לבית אבות חרדי
דרושות אחיות
בעלות נסיון ומסירות
ידיעת שפה נוספת הכרחית
טלפון 822633

לבית אבות חרדי
דרושות מטפלות
בעלות נסיון ומסירות
ידיעת שפה נוספת הכרחית
טל. 02-822633

דרושים
אנשי מכירות
הכנסה גבוהה
טלפון 03-785628

מסגרית "סימבול"
הודעה לכל לקוחותינו
עברנו לכתובת החדשה (לשעבר בסוקולוב 43)
רח' יואל 3 בני ברק
טלפון 03-791162, 03-914901 בערב
לשירותכם ביצוע עבודות מסגרות:
סורגים ★ גדרות ★ דלתות ברזל ★ סוכה נסתרת ומתקפלת
ביצוע כל עבודות אלומיניום (תריסים ויטרינות וכו')
שירות אדיב ומהיר

גני ילדים ומעונות יום "בית יעקב"
המשרד הראשי: רחוב דונאס 4, טלפון 228505, ירושלים

הודעה להורים

בדבר רישום ילדי גיל חובה (5) וקדם חובה (3-4) לגני ילדים "בית יעקב" בכל רחבי העיר, לקראת שנת הלימודים תשמ"ח

הרישום לכל גני ילדים "בית יעקב", קדם חובה וחובה, גילאי 3, 4, 5, יתקיים אך ורק בתחנות הרישום של העיריה

תחנה מס' 1 רח' רבי עקיבא 7 ע"י ביה"ס ארלוזורוב
תחנה מס' 2 רח' יפו 34 קומה א' משרד המחלקה לחינוך
תחנה מס' 3 רח' יהודה 2 (שכ' בקעה)

מועדי הרישום בתחנות: מיום שני א' באדר תשמ"ז (2.3.87) עד יום שלישי א' בניסן תשמ"ז (31.3.87), פרט לימי שישי, פורים ושושן פורים בימים א,ה בין השעות 8.30—14.00, בימים א,ג,ה, גם בין השעות 15.30-18.

ההנהלה

מחסן הלבשה — דברי חיים 24 קרית צאנז
פתוח כל ערב בין 7.00 ל-9.30

הגיע מבחר חדש של ביגוד לחג:
אוברולים חגיגיים לילדים ארוך וברמודה, מכנסיים ממיטב הפירמות, כותנות לילדים, חליפות לתינוקת, גרבי כותנה במבחר גדול (מתפתים, סרטים), גרביונים יפהפיים לילדות תוצרת חוץ ועוד ועוד...
הקדימו קניותיכם לפני בוא הלחץ! *סיסמתנו: הכל ובזול!!!*

הודעה חשובה
למנהלי, לראשי כוללים
אנא התקשרו דחוף בענין חשוב
02-825233-4
02-826263

מוסדות "אור החיים" בני ברק
רח' עזרא 51
הננו מתכבדים בזה להזמינכם לתצוגה
בנושא
"והסנה איננו אוכל"
בלווי תוכנית אור קולית
על תקופת השואה
אשר תתקיים בסייד בתאריך ל' שבט—י"ד באדר בכל יום בקה שעות 12—9 לפנה"צ, בבית ספרנו — העיוני חדר מס' 106
התערוכה פתוחה לבקורים מאורגנים בלבד שיש לתאמם מראש בטלפון 767113, עם המזכירה בביה"ס העיוני
הבקור מיועד לבנות ולנשים בלבד
בכבוד רב
הנהלת "אור החיים"

מוסדות חינוך "אור החיים"
רח' עזרא 51 בני ברק (טל. 767113)
לתושבי בני ברק!
בעידוד של גדולי התורה שליט"א ולאור הנסיון המוצלח שנרכש בס"ד בכתות האקסטרניות בעבר
הוחלט לפתוח שתי כתות ט' אקסטרניות חדשות. עיונית ומקצועית. לתלמידות נבחרות מבנות עירנו, אשכנזיות וספרדיות
ברח' אמרי ברוך 28 בני ברק
פרטים נוספים אי"ה ב"המודיע" של יום ראשון

המדף רח' עמק יזרעאל 25 ת"א טל: 829375
להשיג בסניפינו בבני־ברק
"כל בו ריהוט" - המדף
רח' ר' עקיבא 26
★ סלונים ★ חדרי שינה חדרי ילדים מהודרים ★
★ ספריות לספרי קודש ועוד
ריהוט מיוחד לחדרי ילדים ונוער
בהנהלת מנחם אורנבך

מכירת סוף העונה
ב"ב תשלומים
Shic Paris שיפרס
חיסול כללי עד 50% הנחה
המבחר הגדול ביותר בארץ
מעילים, ז'קטים, חליפות, שמלות וחצאיות עד מס' 52
מעילי צמר חדיש 199 ש"ח
ז'קט צמר 125 ש"ח
בלי חשש שעטנז
מדרחוב נחלת בנימין 16 ת"א טל: 655087

"אחינועם"
ערבי יהדות לעם
הכך מוזמנת
לערב שמחה ורגש!
שיתקיים אי"ה **ביום רביעי** ג' אדר (4.3.87)
בשעה 8.00 בערב
באולמי "אוהל שם" רח' בלפור 30 ת"א
בתכנית:
★ **קונצרט — מוזיקה חסידית**
★ עם ר' דוד בן עמי ותזמורתו
★ עדות חיה מפי אחינו שזה עתה הגיעו מבריה"מ
★ באסד פאות במחירים מפתיעים
★ תצוגת מוצרי קוסמטיקה טבעיים
והדרכה בטיפול העור (בחינם), ועוד
תחבורה: הסעה מיוחדת הלוך ושוב מגרורשא בי"ב
בשעה 7.30 בערב

Eve & Adam
בית אופנה לגבר לאשה ושמלות כלה
"איב ואדם"
יוצא במבצע חסר תקדים ל-3 ימים בלבד!!!
היום במוצש"ק ב-7:30 תוכלו לרכוש את דגמי החורף היישר מאטליה. לרגל חידוש מלאי החנות.
• שמלות ב- 200 ש"ח • חליפות לגברים ב-300 ש"ח • מכנסים ב-78 ש"ח
באחירים מפתיעים.

מדלקוס!!!
הגיעו דגמי אביב מרהיבים במבחר עשיר
וכותנות לילה מקסימות
במבצע!!!
חיסול מלאי החורף
בלה אל תחמיצי
המכירה במוצש"ק משפטים
8.00-10.00
רח' אהבת שלום 26 קרית ויזניץ ב"ב

هكذا من الأصل

היום מבחן שלב ב' בדיני שביעית לאלפי תלמידים ברחבי הארץ

תכונה רבה ניכרת בקרב אלפי חניכים מכל בתי החינוך ברחבי הארץ לקראת מבחן ההלכה שלב ב' בדיני שביעית" המאורגן ע"י קרן התרבות דגל ירושלים שבמסגרת אגודת ישראל שיתקיים הערב ב־30 מקומות למצטיינים מ־137 מוסדות בערי ומושבות הארץ.

לפני כחודש השתתפו למעלה מחמשה עשר תלמידים למבחן — בשלב הראשון של מבחן ההלכה, אשר הקיף את כל מוסדות החינוך. במבחן המתקיים הערב נבחנים אלפי החניכים שצברו 70 אחוז.

מטעם הוועדה המארגנת נמסר, על הציפיה להשתתפות גדולי ישראל וראשי הציבור התורני שיבואו לחזות במבחנים בארץ ובכך לעודד את התלמידים הצעירים שלמדו ביסודיות את הלכות השמיטה.

מטה המבחן בשלב ב' פרסם הנחיות לכל רכזי האיזורים בהם ייערך הערב המבחן, ואשר בהם יועברו לאלפי הנבחנים ההוראות הבאות לסייע להצלחת הארגון של המבחן.

ב־8 מדינות ברחבי העולם נערכים לקראת המבחן, כאשר דיני שביעית וחומר המבחנים תורגם לשפות המובנות לחניכים.

ביום שישי סוכם בין "דגל ירושלים" ובין רשת "חברות משניות" ביוהניסבורג שבדרום אפריקה, על השתלבותם של מאות תלמידי העיר בתוך "מבחן ההלכה העולמי" על דיני שביעית.

נצחון לסוציאל־דמוקרטים בבחירות משנה בלונדון

לונדון — המפלגה הסוציאל דמוקרטית זכתה בסוף השבוע לנצחון דרמטי בבחירות משנה, באזור חשוב בלונדון, אשר הוחזק ע"י מפלגת הליכוד במשך 50 שנה רצופות.

התוצאה המפתיעה עשויה להביא את ראש הממשלה הגב' תאצ'ר למחשבה שניה על הכרזת בחירות מוקדמות (ע"ר).

פיצוץ במשרד המפלגה הקומוניסטית בגדנסק

ורשה, — מטען חומר נפץ, שהוטמן בסל אשפה, התפוצץ ליד משרדי המפלגה הקומוניסטית בעיר גדנסק בלילה שבין יום שישי לשבת.

חלונות נופצו בקומת הקרקע אולם לא היו נפגעים, מסרה סוכנות הידיעות הפולנית.

14 מכוניות חובלו באבו טור בליל שבת

14 מכוניות חובלו בליל שבת בשכונת אבו טור בירושלים.

סמוך לשעה 10 בלילה דיווחה תושבת השכונה למשטרה כי לכמה מכוניות שחנו בה נגרם נזק.

בבדיקת המשטרה התברר, כי אלמונים גרמו נזק ל־14 כלי רכב חונים. ל־4 מכוניות חתכו צמיג אחד בכל אחת מהן, ובשאר עשר המכוניות הוצא האויר מאחד מארבעת הגלגלים. המכוניות חנו ברחובות עין רוגל, המפקד, ישי והסולל.

כתב עתיים מציין, כי כל כלי הרכב נשאו לוחיות זהוי ישראליות, ולא מן הנימנע כי הרקע למעשה הוא לאומני.

שכונת אבו־טור הינה כידוע שכונה מעורבת יהודית־ערבית ותושביה כבר סבלו בעבר מספר התנכלויות על רקע לאומני או חבלני (עתיים)

"יד לאחים" מאשים:

רשויות הקליטה נטפלות למוסדות חינוך דתיים

— מאת סופר "המודיע" —

פקידים של רשויות הקליטה ביקרו בשבוע שעבר באחד המוסדות החרדיים המשמשים לבנות, שם פנו בשאלות מפורטות למספר בנות, עולות חדשות, שהגיעו בהכוונת פעילי עליה דתיים ללמוד במוסד.

אותם פקידים עשו הכל כדי להשמיץ את המוסד ואת החינוך החרדי באזני התלמידות — כך מאשים ארגון הפעילים "יד לאחים".

דובר "יד־לאחים" אמר כי פעולה זו הינה המשך של שורשת הפעולות לניתוק עולים חדשים ממורשתם היהודית וכי הנושא במלוא חומרתו הובא לגדולי התורה ולנציגי הציבור.

השר שרון בבלגיה:

אינני רואה כל סיבה לפירוק ממשלת האחדות הלאומית

בריסל — "אינני רואה כל סיבה לפירוק ממשלת האחדות הלאומית בישראל", למרות חילוקי הדעות סביב נושא הועידה הבינלאומית, אמר שר המסחר והתעשיה אריאל שרון, בביקורו בבלגיה בראיון עם סוכנות הידיעות בבלגיה.

לדעת שרון, "הדבר הטוב ביותר שניתן לעשות הוא לערוך את הבחירות במועדן שניקבע, כלומר, בנובמבר 1988.

שרון אמר עוד, כי הפתרון היחידי הוא "מו"מ ישיר בין ישראל וארצות ערב" להערכתו, אין כל "שינוי של ממש ביחסה של בריה"מ כלפי ישראל" וכן בקשר לסיכוי לשיתופה בועידה בינלאומית לשלום. "הדבר הטוב ביותר יהיה לחכות ולראות מה תהיינה ההתפתחויות העתידיות בשאלה זו".

בתשובה לשאלה בדבר כניסת הסורים למערב ביירות, אמר שרון כי זוהי "התפתחות מסוכנת". אולם לישראל "אין שום עניין וכוונה להתערב בלבנון. אנו עוקבים אחרי המצב מקרוב כדי להבטיח את בטחונה של ישראל, ומקווים שלא יחזור שוב המצב", ששרר לפני כניסת צה"ל ללבנון ב־1982.

שרון ביקר ביום חמישי באנטוורפן ובליאז', לאחר שהשתתף בישיבה הראשונה בלשכת מסחר השוק האירופי־ישראלי. ביום שישי היתה לו פגישה עם האחראי מטעם השוק על המדיניות כלפי המזרח התיכון, קלוד שסון. (ע"צ)

פרס: "הודעתי לקבינט על נסיעתי"

"בישיבת הקבינט האחרונה הודעתי על כוונתי לצאת למצרים כדי לקדם את נושא הוועידה הבינלאומית" — כך גילה פרס למקורביו.

השר ארנס העיר כי עניין הועידה אינו מוסכם על כולם, אז הודיע פרס כי אם לא יורשה לו לקדם את הועידה הבינלאומית, לא יוסיף לכהן כשר חוץ אפילו יום אחד.

היום יועלו מחירי הרכב

שר התחבורה, מר חיים קורפו ושר האוצר, משה נסים, התמו כל צו המתיר ליבואני הרכב העלאת מחירי מירבית בשעור של 7 אחוז.

העלאת המחירים תכנס לתוקפה היום עם פרסום הצו בעתונות. העלאת המחירים חלה על כלי הרכב עד 1600 סמ"ק כולל 1600 סמ"ק (עש"ת).

מוחלף מפקד כוחות נאט"ו באירופה

בריסל — גנראל בנן גלווין יעמוד בראש כוחות נאט"ו באירופה, ויחליף את גנראל ברנרד רוג'רס שהוחזק בתפקידו זמן שיא של 8 שנים.

גלווין בן ה־57 היה עד עתה מפקד הפיקוד הדרומי בצבא ארה"ב, היושב בפנמה. גנראל רוג'רס בן ה־65 יפרוש מהצבא בתום כהונתו באירופה.

מפקד כוחות נאט"ו, שהוא תמיד אמריקני, אחראי על כל כוחות הברית בת 16 המדינות (חוץ מצרפת) באירופה, וכן על 350 אלף חיילי ארה"ב המוצבים במערב אירופה. (ע"ר)

תעריפי הדאר מתייקרים

היום מתייקרים תעריפי הדואר בשעור של 15 אחוז בממוצע.

ואלה התעריפים החדשים: מכתב ודיל בארץ עד 20 גרם — 25 אגורות, גלויה למשלוח בארץ 25 אגורות, חבילה עד 3 ק"ג — 3 שקלים, חבילה לחיילי צה"ל עד 3 ק"ג 1.5 שקלים. מברק רגיל בארץ (10 מלים ראשונות) 4 שקלים דאר רשום 1 שקל.

משלוח דאר לחו"ל בדרך היבשה:

מכתב עד 20 גרם — 40 אג', גלויה — 25 אג', משלוח צרור קטן עד 100 גרם — 90 אגורות.

משלוח דאר לחו"ל בדרך האויר:

מכתב לאירופה עד 10 גרם — 40 אגורות, מכתב לארה"ב — 50 אגורות איגרת אויר — 35 אגורות תגלוית אויר — 30 אגורות (עש"ת למ"ם).

פרו סורי נרצח בדרום לבנון

ביירות — אנשים חמושים בלתי מזוהים הרגו ביירות איש מיליציה פרו סורי בדרום לבנון, מסרה המשטרה.

עימות בין שמיר

(המשך מעמוד ראשון)

המו"מ הישיר, וכדבריו אי אפשר לנהל מו"מ באמצעות יזמי דואר אולם השאלה העיקרית היא, אם המעצמות הגדולות תסכמנה לשמש כ"מטריה" בלבד, כלומר כתפאורה, ולא להטביע חותמן על הדיונים המרצעים, ביחוד אין להניח שבריה"מ או סין תסכמנה לשמש כמטריה בלבד, כדברי פרס.

כמובן, שהיחסים בין ראשי המערך והליכוד נשארו מתוחים כפי שהיו לפני כן, וסימן לכך הוא סירובו של פרס למסור דיווח מיוחד לראש הממשלה, עוד לפני הישיבה השבועית.

לדברי מקורביו ישמע שמיר את הדיווח יחד עם כל שרי הממשלה, אולם כיון שאין חשש לכינוסה הקרוב של הועידה הבין לאומית, לא ינקוט הליכוד יוזמה לפירוק הממשלה כנראה שגם המערך לא יעשה שום צעד שיביא לפירוק הממשלה ולבחירות מוקדמות, כל עוד יאפשרו לשמעון פרס להמשיך במאמציו בנושא הועידה.

דוברי המערך והליכוד גם יחד הביעו דעתם, שכממשלת האחדות תמשיך לתפקד, ומה שם שמשבר הבריאות מתקרב גם אל פתרונו, ולפי שעה אין אף אחת מהן מעוניינת בפיזור הכנסת ועריכת בחירות כלליות בעתיד הקרוב.

כמה זה עלה?!...

חולץ בשבת (!) בטיול במכתש

אדם שנפצע במהלך טיול במכתש הקטן, חולץ בשבת הוטס למיפגל במרכז הרפואי סורוקה בבאר שבע. לא נאמר בידיעה כמה עלה מבצע החילוץ.

תושב תל אביב בן 60 היה במקום במסגרת של טיול מאורגן. האיש הוא חולה לב ותוך כדי צעידה במסלול הטיול הוא חש ברע. מעד ונפל לואדי, שלא ניתן היה להגיע אליו ברכב. רופא מד"א איבחן שבר ביזכו של המטייל והוזמן מסוק צבאי לחילוצו. המסוק הגיע למקום והפצוע הוטס למרכז הרפואי סורוקה בבאר שבע.

הדולר עלה בסוף השבוע

ניו־יורק, — הדולר עלה בשוק הכספים של ניו־יורק עם סיום המסחר ביום שישי על אף הודעת בנרטון של המאזן המסחרי האמריקני בינואר.

חוגים פיננסיים סבורים כי התייצבותו של הדולר וחיזוקו הם סימן לכך שההסכם בין שרי האוצר לייצוב שערי המטבעות החשובים, פועל ביעתיים כהלכה.

המסחר בדולר נסגר ביום שישי ברמה של 1.826 מארק. (ע"ר)

הרוגה ופצוע קשה בהתנגשות חזיתית

בהתנגשות חזיתית שהיתה בצומת אור־עקיבא בכביש הישן לחיפה, נהרגה אישה אחת ואדם נוסף נפצע קשה והועבר על ידי מד"א לבית החולים "הלל יפה" בחדרה.

מהפרטים שנודעו עולה, כי שני כלי־רכב, טנדר ומכונית פרטית, התנגשו חזיתית מסיבות שטרם הובהרו. הנהגת נהרגה במקום ונהג המכונית השנייה נפצע קשה. (עתיים)

האם תבוא משלחת מרוקאית לישראל?

מאת סופרנו המדיני

משלחת אנשי עסקים ומומחי חקלאות ממרוקו הוזמנה ע"י סגן שר החקלאות ח"כ בן עזר לביקור בישראל, ואף הנהיל במרים בדבר רכישת מוצרים חקלאיים ותעשיתיים בישראל.

המשלחת עומדת להגיע לישראל בראשית השבוע, ולפני צאתה תיערך לכבודה מסיבת פרידה למאות מוזמנים בעיירת אופקים.

לפי שמועה אחת עמד לצאת בראשה שר החקלאות של מרוקו, שהוא קרוב משפחה של המלך חסאן, אולם שמועה זו הוכחשה ממקורות רשמיים במרוקו.

קרב תותחים בבורג'־אל־בראג'נה

ביירות, — קרב תותחים פרץ אתמול במחנה הפלשתיני בורג' אל־בראג'נה, על אף הערכות הצבא הסורי בקרבת המחנה.

עד ליומא הילולא ב' אדר

מבצע

סט בית ישראל זצ"ל

5 כרכים

50 ש"ח בלבד

ובארבעה תשלומים

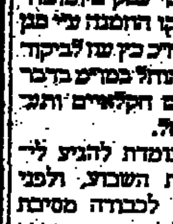

"מרכז הספרים" מ. פרידמן

הרצל 2 בני־ברק טל: 794114

בתי אבות שע"י ישיבת פוניבז'

הישיבה לצעירים מצוינים

בני ברק רח' הרב מלצר

בס"ד

דרוש עובד חדר אוכל

לשעות בקר ולפנה"צ

לפנות טלפונית 702452 בשעות 8־10 בערב

פרסום

ירושלים: רח' מלכי ישראל 6

בני ברק: רח' חזון איש 15

הופיע קלטות הלכות שבת בעברית

עצרת זכרון והתעוררות

ביום רביעי ג' אדר תשמ"ז לרגל כלות י"א חודש לעליתה לשמי רום של חברתנו הבלתי־נשכחת הא' החשובה והצ' א"ח המפורסמת בשמה הטוב

מרת **לאה ברלין** ע"ה

תתקיים עצרת זכרון והתעוררות לעילוי נשמתה להתעורר לתשובה ולמע"ט ולאהבת תורה, וללמוד ממעשי' הטובים, ונזכה לילך בדרך ישרים

העצרת תתקיים ביום הנ"ל בשעה 8.30 בערב באולם "נועם שבת" בבתי וורשא מול ביהכ"נ פרושים

המארגנות

ירושלים: רח' מלכי ישראל 6

בני ברק: רח' חזון איש 15

כולם קונים אוצר מלים

למורות וגננות

לפורים

★ שיכפולים

★ מדבקות

★ מגילות אסתר לטף

★ חוברות ציור

ב"חבקוק"

מלכי ישראל 14 י־ם

קריאה נרגשת

על זה דוה לבנו דאבה עיננו למראה הצרה והצוקה אשר מצאו את אחד מבני עליה מבני ציון היקרים המסולאים בפז, תלמיד חכם מפורסם נודע בשערים המצוינים, המטופל במשפחה גדולה בלעה"יר וממית את עצמו באהלה של תורה במסירות נפש נפלאה. אשר נכפה עליו כגיגית הר עצום ונורא של חובות קשים ומעיקים הכבדים מנשוא, עלו והשתרגו על צוארו. ובהגיע עת דודים לילדיו, שבת משוש לבם ונהפך ליגון מחולם, כי נתערבו קול חתן וקול כלה בקול נושים ונוגשים, ונשמעו קול ענות ואנחה תחת קול ששון ושמחה, ותשך עליהם יומם כי באו עד משבר ואין לאל ידם להושיע.

על כן, אחים, בני ישראל קדושים! מעומק לב נשבר משמיעים אנו את זעקת התורה השרויה בצער:

אל תחרישו בעת הזאת!

לא עת לחשות — ולא נוכל להתעלם: נושיטה נא יד אחת כל אחב"י, כאיש אחד בלב אחד, לחלץ עני בעמיו ולהושיעו ממצוקתו הנוראה. ואין אנו רשאים ליפטר מן החובה הקדושה המוטלת על הכלל ועל הפרט לעשות למעלה מכוחותינו ויכולתנו לבוא לעזרת ה' בגבורים לסמוך הנופלים ולהציל הנלחצים.

העשיר ירבה והדל לא ימעיט מתת תרומת ה' בעין יפה וביד רחבה למען הצדקה והחסד ולכבוד התורה ולומדיה מתוך הדחק ומקיימיה מעוני.

הכ"ד המשתתפים בצערו של ת"ח וכרו"ח בכאב לב

ניסים קרליץ **חיים פנחס שיינברג**

משה הלברשטאם **נתן גשטטנר**

גם אני מצטרף לכל האמור למעלה ומעורר נא עתירתי להענות ביד רחבה ולתמוך עבור מצוה גדולה זו בנפש חפיצה וברוח נדיבה, וישלם ה' שכרכם בשפע, ברכה, והצלחה לכל עשי טוב וחסד.

שלמה זלמן אויערבך

הנני מצטרף להרבנים האמורים לעיל וכל המסייעים יתברכו ממקור הברכות

יוסף שלום אלישיב

תרומות מצות כל איש אשר ידבנו לבו אמצעו לשלוח לת.ד. 180 בני ברק, או אל הרבנים דלהלן

ולציין: עבור "קריאה נרגשת".

הרה"ג ר' יהושע נויבירט — ברנמן 10, בית וגן ירושלים.

הרה"ג ר' משה ובר — בתי אונגרין 133 ירושלים.

הרה"ג ר' משה מרדכי שולזינגר — השליה 18 בני־ברק.

הרה"ג ר' יצחק הלברשטט — ראב"ד 17 בני־ברק.

הרה"ג ר' מרדכי גרוס — חדושי הרי"ם 3 בני־ברק.

חשבוננו בבנק הדואר 8־39955־4

בנק המזרחי המאוחד סניף הורי"א (468) חשבון מס' 487487.

בנק פועלי אגודת ישראל סניף בי"ב חשבון מס' 173754־105.

ברכות, שבת, עירובין, פסחים, ר"ה ויומא

מרכז הספרים

הרצל 2 בני ברק טל. 03-794114

מסדרת "אגדות חז"ל המעובדות לנוער" הש"ס של הוצאת "כפיר"

בס"ד

מעונות ילדים בישראל
קרית הילד ירושלים

המשרד: רח' פרס 2 – טל. 227252/3

הודעה להורים

בדבר מועדי רישום ילדי חובה גילאי 5 וקדם חובה, גילאי 4–3, לגני ילדים שבהנהלתם לשנה"ל תשמ"ח

קדם חובה (לגילאי 4־3)

מיום שני א' באדר תשמ"ז (2.3.87) עד יום שישי י"ב באדר תשמ"ז (13.3.87).

גילאי הרישום

זכאים להרשם ילדים שנולדו בתקופה שבין א' בטבת תשמ"ג (17.12.82) לבין ל' בכסלו תשמ"ה (24.12.84).

חובה (לגילאי 5)

מיום שני א' באדר תשמ"ז (2.3.87) עד יום שלישי א' בניסן תשמ"ז (31.3.87) פרט לער שש, פורים ושושן פורים.

גילאי הרישום

זכאים להרשם ילדים שנולדו בתקופה שבין א' בטבת תשמ"ב (27.12.81) לבין ל' בכסלו תשמ"ג (16.12.82).

בעת הרישום לגני קדם חובה (גילאי 4–3) יש להביא את המסמכים הבאים:

1. תעודת זהות של שני ההורים.
2. שכיר: 3 תלושי משכורת לחודשים: נובמבר, דצמבר 86 ינואר 87 עם חותמת וחתימת המעביד ובצלום מס' תיק ניכויים.
3. עצמאי: שומה אחרונה ממס הכנסה.
5. בן ישיבה: אישור מהישיבה בציון גובה התמיכה ושעות הלימוד לחדשים נובמבר, דצמבר 86 ינואר 87, הורים לשלשה ילדים ויותר - ימציאו אישור על גובה ההכנסה.

האישורים הנ"ל נדרשים לצורך קביעת ההנחות במסגרת שכר הלימוד המודרג בגני הילדים.

לגני חובה (גיל 5): יש להביא תעודת זהות של שני ההורים עם כתובת מעודכנת.

רשימת הגנים

קרית הילד · סנהדריה · מ"ש · חיים ושלום · גבעת שאול · גולדברג · גרטנברג · פוקס · רחביה · ג. מרדכי

◆ הרישום לגני "מעונות ילדים - קרית הילד" קדם חובה גילאי 4–3 יתקיים **במשרדנו ברח' פרס 2** בתאריכים המצויינים לעיל.

◆ הרישום לגני חובה גילאי 5 יתקיים במחלקת הרישום של העיריה.

◆ נא לדרוש מהרושם במחלקת הרישום העירונית, כי ירשום את שם וכתובת הגן וכמו כן למצוא "מוכר שאינו רשמי", שם בעלות – "מעונות ילדים – קרית הילד".

◆ על הרישום למעונות יום ולילדים גילאי 1/2–2 תבוא הודעה נפרדת.

קבלת קהל – במשרדנו בין השעות 10:00–13:00 ובימים א', ג', ד' גם אחה"צ בין 16:00–18:00

סמינר בית יעקב — עמנואל

לתושבי עמנואל

החלה ההרשמה לשנת הלמודים תשמ"ח לכתות ט'־י"א

לתשומת לב:

משפחות המתעתדות להגיע לעיר

ההרשמה תערך בימים א'־כ"א אדר בשעה 1.00—8

במזכירות בית הספר טלפון 921511־052

בימי ג' גרם בשעות אח ה"צ 4־6

בעת הרשום יש להביא:

תעודת ציונים של כתה ז'

תעודת ציונים של מחצית כתה ח'

וכן צלום של 2 התעודות הנ"ל

תעודת זהות של אחד ההורים בה רשומה התלמידה

בברכת

יהי ה' עמנו

ההנהלה

נשאר מספר ימים למבצע הגדול

ב־10 תשלומים

שסי"ם רמב"ם טורים שו"ע

ספרי יסוד ראשונים אחרונים וכו'

כל הקודם זוכה

כל מה שרצית, בזול

וב־10 תשלומים קנית

במבצע משותף

"היכל הספר" אברהם רובינשטיין רח' ר' עקיבא 98

"סופר ספר" שמואל בלוסניק רח' חזו"א 23

בני ברק

הס' מורי אגודת ישראל בארץ ישראל

השל"ה 2 ת.ד. 184 בני ברק, טל. 701266

הקורס לגאוגרפיה

למורים בלתי מוסמכים

יפתח אי"ה ביום שני ז' באדר תשמ"ז 9.3.87

בתלמוד תורה רבי עקיבא רח' האדמו"ר מגור בני ברק

בשעה 6.30 בערב

ההרשמה במקום

מכירה ענקית!!

ליומיים בלבד!!

★ כיסויי מיטה חדישים

★ שמיכות

★ חלוקי נשים חורפי וקייצי

★ חלוקי ילדות חורפי

★ מגבות אמבטיה

★ תחתיות

★ מפות

★ ועוד...

הכל ממיטב תוצרת חוץ במחירים מיוחדים!!

היום ומחר!! בין השעות 6.30—10.00 ברחוב עובדיה 4 קומה ג' ירושלים

מהיר ירושלים

רח' מא"ש 83 285103/4

250 ש"ח בלבד

הלבשה יעקובוביץ

חברת ש"ס 12

הגיע מבחר גדול לחג

כמו כן מבחר גדול של סיכות קוקיות, שרשרות ותכשיטים לפורים

פתוח א' ב' ג' 9.30 — 6.45

יום ו' 1.00 — 11.00

לרגל שמחה משפחתית תהיה היום החנות סגורה

הסדר

למחברים ולמולי"ם

אם הכתובת לשירותי סדר לספרים וחוברות

סיסמתנו = איכות ומקצועיות – בשיא המהירות

★ שרות אישי ★ מחירים נוחים ★

"הסדר" רח' ר' עקיבא 66 (ק"ם) ב"ב

טל. 700434 – 705996 (בערב 771139)

ליהמן מאה שערים 5 טל 285567

הורים! משכרים לקראת פורים מיקסרים, כיריים מיוחדים לפסח, תנורי אפיה בהנחות מיוחדות

ירושלים: מלכי ישראל 6

בני ברק: חזון איש 15

הופיע

לפורים

מלאי חדש ואקסקלוסיבי במבצע של החלות

כדאי לנצל הקניות עכשיו של פורים ופסח

בחנות

גולדה רבינוביץ

רח' מלכי ישראל 39 י־ם

ביגוד לילדים ותינוקות

חלוקים כתונות לילה מפות

כלי מיטה מגבות ועוד ועוד

גם ביום שלישי פתוח עד 8

מכירה מיוחדת

שמלות לנשים

ממיטב בתי החרושת

במחירים מפתיעים

מ־45 עד 85 ש"ח לשמלה

ופינת הזדמנויות

ב־30 ש"ח לשמלה

היום ומחר בימי ראשון ושני ל' בשבט וא' באדר בין השעות 7:30־10:00 בערב ברחוב אבן האזל 14 ק"א י"ם (שכונת עזרת תורה)

בואו והווכחו

מזלא טבא וגדיא יאה

לידידנו עוז

הרב **חיים קרימילובסקי** שליט"א

מגיד השיעור בדף היומי בבית מדרשנו

לאירוסי בתו המהוללה מרת **שושנה** שתחי'

עב"ג הבחור המופלג הרב **פנחס דב פרידמן** נ"י

יהי"ר שיעלה זיווג זה יפה ויתברכו בכל מילי דמיטב

המברכים בלב ונפש חפיצה

לומדי השעור בביהכנ"ס באר־שמואל אונסדורף

ברכות "עד בלי די"

להרב **מאיר ווייס** שליט"א

מנהל ת"ת חסידי ספינקא ב"ב

ולמחנך האהוב של כתה א'

הרב **משה דוד שטיין** הי"ו

על שלא חסכו עמל ויגיעה בארגון

מסיבת החומש

הנפלאה לתלמידים הרכים ולהוריהם

ועל מסירותם הרבה במשך כל ימות השנה

יהי"ר שיזכו וימשיכו הלאה בעבודת החינוך הקדושה אמן

הורי התלמידים

בכתה א'

"פניני רהיט"

ר' עקיבא 20 ב"ב 7512779

רמה אחת מעל כולם.

עובדים לדירה חדשה לאחר ספירת העומר?

זה הזמן להזמין מטבח חדש!

"פניני רהיט" מטבח אחד מעל כולם.

אל תשכחו את הסיפור של

קריאת "שמע ישראל"

מחכים לכם אי"ה ביום ד' ג' באדר בשעה 7.00 באולם המופעים רח' ויצמן 60 פינת פינקס ת"א

תלמידות בית יעקב בית הילד תל־אביב

כרטיסים אפשר להשיג: מחיר הכרטיס 10 ש"ח

בני־ברק: אלי בינתן הצילום רח' עקיבא 102 / כל בו ועג גבעת פנחס 12 / חבקוק הרצל 18

ת"א: במזכירות בית הספר / פתח תקוה הרצל 22

בס"ד

ישיבת "תולדות יעקב" פאפא

רח' חגי 4 ירושלים

הננו להזמין בזה את כל ידידנו ואוהדי בית דבותינו הק' לבוא ולהשתתף

בסעודת הילולא

של אדמו"ר

רבי **יעקב יחזקי' גרינוולד** זצ"ל

אב"ד פאפא

שתתקיים בעז"ה מחר ביום שני אור ליום שלישי פ' תרומה ב' אדר ש.ז. בשעה 7.00 בערב

בהיכל בית מדרשנו בירושלים

מפאת שבושים בדואר, נודע לנו כי הרבה הזמנות לא הגיעו לתעודתם, על כן נא לראות בזה הזמנה אישית

ההנהלה